

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİMDALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ İLE DİĞER LİSELERDE
ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN 21.YY BECERİLERİ-
KARİYER ÖZYETERLİĞİ VE KAYGISI DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI VE SANATLA İLGİLİ
MESLEKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Rabiye CAN GÖL

Denizli-2023

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
RESİM İŞ EĞİTİMİ BİLİMDALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GÜZEL SANATLAR LİSESİ İLE DİĞER LİSELERDE
ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN 21.YY BECERİLERİ-
KARİYER ÖZYETERLİĞİ VE KAYGISI DÜZEYLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI VE SANATLA İLGİLİ MESLEKLERE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Rabiye CAN GÖL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

imza

Rabiye CAN GÖL

TEŞEKKÜR

Yetkinlik gerektiren herhangi bir iŐe baŐlama konusunda, kiŐisel sebeplerle travmatik düzeyde zorluk yaŐadıđımı dűŐünen ben, en sonunda inat ederek tezimi tamamladım. Tezimi tamamlamamda, hevesimi kesinlikle kırmadan yűnlendiren ve dűzeltmeler yapmamı sađlayan tez danıŐmanım Dr. Őgr. Őyesi Bekir İNCE'ye ilk olarak teŐekkűr etmek istedim. Daha sonra tezimi bitirmem konusunda bana ısrarla motivasyon sađlayan eŐim Arif GŐL' e ve anne babama teŐekkűrű bir borç bilirim. Teknik desteđi ile yardımda bulunan okulumuz Psikolojik DanıŐmanı İsa DALGIÇ'a da teŐekkűr ederim.

Rabiye CAN GÖL

2023

ÖZET

Güzel Sanatlar Lisesi İle Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21.yy Becerileri - Kariyer Özyeterliği ve Kaygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Görüşleri

CAN GÖL, Rabiye

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri ABD, Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE

Haziran, 2023, 162 sayfa

Bu çalışmanın amacı; Güzel Sanatlar Lisesi ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kaygısı düzeylerinin lise türlerine göre karşılaştırılması ve sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Ayrıca, 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kaygısı düzeylerinin arasındaki ilişki ve bazı demografik özelliklere göre bu değişkenlerin puan ortalamaları arasındaki farklar araştırılmıştır. Araştırma hem ilişkisel (korelasyonel) tarama modeli hem de betimsel çalışmalar kapsamında yer alan *tarama (survey) modeli* kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nicel ve nitel çalışma araştırmanın alt problemlerine uygun olarak bir arada yer almıştır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 eğitim öğretim yılı Muğla ve Denizli ilinde yer alan Fen Lisesi, Anadolu liseleri, Anadolu Meslek Liseleri(Güzel Sanatlar Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Proje İmam Hatip Lisesi vb...) gibi üç farklı eğitim grubunda öğrenim gören toplamda 1152 öğrenci(717 kız, 435 erkek) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çok Boyutlu 21. yy Becerileri Ölçeği, Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği, Kariyer Kaygısı Ölçeği, Sanatla ilgili Mesleklere İlişkin Açık Öğrenci Görüşleri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizinde SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın alt problemlerinin istatistiksel analizinde; ortalama, frekans, yüzde dağılımı, standart sapma, t testi, Anova, korelasyon testi gibi istatistiksel teknikler ve betimsel içerik (nitel) analizi kullanılmıştır. Analiz sonucunda 21.yy becerileri toplam puanında lise türlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Lise türlerine göre, 21. yy becerileri ölçeğinin alt boyutlarının değerlendirilmesinde; Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı (1. alt boyut) ve Eleştirel Düşünme

ve Problem Çözme Becerileri (2. alt boyut) alt boyutlarında okul türleri arasında anlamlı bir fark(ilişki) vardır. 21.yy beceri toplam puan ortalamaları, demografik değişkenlerden cinsiyet, okul öncesi eğitim alma durumu, anne ve baba tutumlarına göre anlamlı ilişkiler analiz edilirken sınıf ve sosyo-ekonomik durum değişkenlerine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği toplam puanında lise türlerine göre anlamlı bir fark(ilişki) yoktur. Lise türlerine göre, Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik ölçeğinin sadece Çalışma Alışkanlıkları ve Değerleri (2. alt boyut) alt boyutunda anlamlı bir ilişki vardır. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik toplam puanları demografik değişkenlerden anne baba tutumları ve sosyo-ekonomik durum değişkenlerine göre anlamlı ilişkiler var iken cinsiyet, sınıf, okul öncesi eğitim alma durumu değişkenlerine göre fark yoktur. Kariyer kaygısı toplam puanı, lise türü değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kariyer kaygısı ölçeğinin sadece Aile etkisi (1. alt boyut) alt boyutunda okul türleri arasında anlamlı bir fark(ilişki) var iken diğer Meslek Seçimine Yönelik Kaygılar (2. alt boyut) alt boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir. Kariyer kaygısı ölçeği toplam puanları demografik değişkenlerden cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, anne baba tutumları, sınıf değişkenlerine göre anlamlı ilişkiler bulunmuş iken okul öncesi eğitim alma durumuna göre ilişki yoktur. Araştırmaya dahil olan tüm lise türlerine göre Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri değişkenlerinin puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kariyer Kaygısı ile Kariyer Özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. yy becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişkiden söz edilebilir. Buna göre 21. yy Becerileri arttıkça Kariyere ilişkin özyeterlik artarken, Kariyer Kaygısı azalmaktadır. Araştırmanın nitel bölümünde öğrencilerin sanatla ilgili mesleklerin sosyo-ekonomik durumu ve toplumun bu mesleklere bakış açısı ile ilgili yazılı görüşleri alınmıştır. Buna göre Ortaöğretim öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%75) toplumun sanata değer vermediğini düşünmektedir. Aynı oranda öğrenciler, üniversitelerin sanatla ilgili lisans programlarından mezun olanların sektörde iş bulma sıkıntısı çektiğini, çalışanların ise ekonomik zorluk yaşadıklarını düşünmektedir. Sonuçlar alanyazın araştırmaları doğrultusunda tartışılmış, yorumlanmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği, kariyer kaygısı, sanatla ilgili meslekler, sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi

ABSTRACT

Comparison of 21st Century Skills, Career Self-Efficacy and Anxiety Levels of Students Studying at Fine Arts High School and Other High Schools; and Their Opinions on Art-Related Professions

CAN GÖL, Rabiye

Master of Science Thesis, Department of Educational Sciences, Art Education Program

Thesis advisor: Asst. Prof. Dr. Bekir İNCE

June, 2023, 162 pages

The aim of this study is to compare the 21st century skills, career self-efficacy and anxiety levels of students studying at Fine Arts High School and other high schools according to high school types and to examine their views on art-related professions. In addition, the relationship between 21st century skills, career self-efficacy and anxiety levels and the differences between the mean scores of these variables according to some demographic characteristics were investigated. This research was carried out using both the relational (correlational) survey model and the survey model, which is included in the descriptive studies. Quantitative and qualitative study took place together in accordance with the sub-problems of the research. The sample of the study consists of a total of three different strata, such as Science High School, Anatolian High Schools, Anatolian Vocational High Schools, (Fine Arts High School, Industrial Vocational High School, Girls Vocational High School, Project Imam Hatip High School, etc.) in the provinces of Muğla and Denizli in the 2021-2022 academic year. It consists of 1152 students (717 girls, 435 boys). Multidimensional 21st Century Skills Scale, Career and Talent Development Self-Efficacy Scale, Career Anxiety Scale, Open Student Opinions on Art-related Professions and Personal Information Form were used as data collection tools in the research. SPSS 26.0 package program was used in the analysis of the collected data. In the statistical analysis of the sub-problems of the research; Statistical techniques such as mean, frequency, percentage distribution, standard deviation, t test, Anova, correlation test and descriptive content (qualitative) analysis were used. As a result of the analysis, the total score of 21st century skills changes significantly depending on high school types. According to high school types, in the evaluation of the sub-dimensions of the 21st century skills scale; there is a significant difference (relationship) between school types in Sub-dimension 1 and Sub-

dimension 2. While significant relationships were analyzed according to 21st century skill total score averages, demographic variables such as gender, pre-school education status, and parental attitudes, no significant relationship was found according to class and socio-economic status variables. There is no significant difference (relation) in the total score of the Career and Talent Development Self-Efficacy Scale according to high school types. According to high school types, there is a significant relationship only in Sub-dimension 2 of the Career and Talent Development Self-Efficacy scale. While there are significant relationships in terms of career and talent development self-efficacy total scores, parental attitudes and socio-economic status variables from demographic variables, there is no difference according to gender, class, pre-school education status variables. Career anxiety total score, according to high school type variable, there is a significant relationship between the groups. While there was a significant difference (relationship) between school types in only the 1st sub-dimension of the career anxiety scale, no significant difference (relation) was found between the groups in the other Sub-dimension 2. While there were significant relationships between career anxiety scale total scores and demographic variables such as gender, socio-economic status, parental attitudes, and class variables, there was no relationship according to pre-school education status. According to all high school types included in the study, a positive and moderately significant relationship was found between the scores of Career Self-Efficacy and 21st Century Skills variables. There is a negative and low-level significant relationship between career anxiety and career self-efficacy variables. Considering the relationship between the career anxiety variable and the 21st century skills variable, a low negative relationship can be mentioned again. In the qualitative part of the research, written opinions of the students about the socio-economic status of the professions related to art and the society's perspective on these professions were taken. According to this, a great majority of students (75%) think that society does not value art. At the same time, students share with the majority of opinions that those who graduated from art-related programs of universities have trouble finding a job in their profession and that people working in these professions experience economic difficulties. The results were discussed, interpreted and some suggestions were made in line with the literature research.

Keywords: 21st Century Skills, Career Self-Efficacy, Career Anxiety, Art-Related Professions, Art education, Visual arts Education, Fine Arts

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	4
1.1.1. Problem Cümlesi	6
1.1.2. Alt Problemler	6
1.2. Araştırmanın Amacı	7
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5. Sayıtlılar	8
1.6. Tanımlar	8
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Kuramsal Çerçeve	10
2.1.1. Yirmi Birinci Yüzyıl Becerileri.....	11
2.1.1.1. İçerik bilgisi ve 21. yüzyıl temaları.	12
2.1.1.2. Öğrenme ve yenilik becerileri.....	19
2.1.1.2.1. Yaratıcılık ve yenilenme.	19
2.1.1.2.2. Eleştirel düşünme ve problem çözme.	20
2.1.1.2.3. İletişim ve İşbirliği.	20
2.1.1.3. Bilgi, medya ve teknoloji becerileri.....	21
2.1.1.3.1. Bilgi okuryazarlığı	21
2.1.1.3.2. Medya okuryazarlığı	21
2.1.1.3.3. Bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) okuryazarlığı	22
2.1.1.4. Yaşam ve kariyer becerileri	23
2.1.1.4.1. Esneklik ve uyum.	23

2.1.1.4.2. Girişimcilik ve özyönelim.....	23
2.1.1.4.3. Sosyal ve kültürlerarası beceriler	23
2.1.1.4.4. Üretkenlik ve sorumluluk.....	23
2.1.1.4.5. Liderlik ve sorumluluk.....	24
2.1.2. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği	24
2.1.3. Kariyer Kaygısı	26
2.1.4. Bir Meslek Olarak Sanat	28
2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	33
2.2.1. Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar.....	33
2.2.1.1. 21.yy becerileri ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar.	33
2.2.1.2. Kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar.	36
2.2.1.3. Kariyer Kaygısı ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar.....	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	41
3.1. Araştırma Deseni.....	41
3.2. Evren ve Örneklem/ Çalışma Grubu	42
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	44
3.3.1. Çok Boyutlu 21.yy Becerileri Ölçeği(21.yy B.Ö.).....	44
3.3.2. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği(KYGÖÖ)	45
3.3.3. Kariyer Kaygısı Ölçeği(KKÖ)	45
3.3.4. Sanatla ilgili Mesleklere İlişkin Açık Öğrenci Görüşleri	46
3.3.5. Bilgi Formu	47
3.4. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci	47
3.5. Verilerin Analizi.....	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	50
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	50
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	61
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	70
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	80
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	81
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	82
4.6.1 Proje İmam hatip Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar.....	83
4.6.2 Kız Meslek Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar	88
4.6.3 Fen Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar.....	93

4.6.4 Denizli Güzel sanatlar Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar	97
4.6.5 Muğla Güzel Sanatlar Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar.....	103
4.6.6 Anadolu Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar	107
4.6.7 Endüstri Meslek Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar	112
4.6.8 Sosyal Bilimler Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar.....	115
BEŞİNCİ BÖLÜM:TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	121
5.1. Tartışma.....	121
5.1.1. Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21. Yüzyıl Becerileri Ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması	121
5.1.2. Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Kariyer Özyeterlik Düzeyleri Ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması	126
5.1.3.Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Kariyer Kaygı Düzeyleri ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	129
5.1.4. Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde 21 yy Beceri, Kariyer Özyeterlik ve Kariyer Kaygı Düzeyi Arasındaki ilişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	131
5.1.5. Güzel Sanatlar Liseleri Özelinde Tespit edilen 21. y.y. Becerileri, Kariyer Özyeterliği ve Kariyer Kaygısı Değişkenleri Arasındaki İlişkiye ilişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	132
5.1.6. Güzel Sanatlar ile Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması	132
5. 2. Sonuç.....	133
5.2.1. Araştırmanın 1. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar	133
5.2.2. Araştırmanın 2. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar	135
5.2.3.Araştırmanın 3. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar	136
5.2.4.Araştırmanın 4. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar	137
5.2.5.Araştırmanın 5. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar	137
5.2.6.Araştırmanın 6. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar	137
5.3. Öneriler	138
5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	138
5.3.2.Eğitim Yöneticilerine, Programcılara, Öğretmenlere ve Velilere Yönelik Öneriler.....	139

KAYNAKÇA.....	142
EKLER.....	153
EK-1 Kişisel Bilgi Formu	153
EK-2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	153
EK-3 Kariyer Ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği Uygulama Formu	154
EK-4 Kariyer Kaygısı Ölçeği.....	155
EK-5 Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği	156
Ek 6. Etik Kurul Kararı	157
Ek 7. Anket Uygulama İzin Yazıları.....	159
Ek 8. Ölçek Kullanım İçin İzin Talepleri (Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği).....	160
Ek 9. Ölçek Kullanım İçin İzin Talepleri (Kariyer Kaygısı Ölçeği).....	161
ÖZGEÇMİŞ	162

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.2.1. <i>Örneklemin Cinsiyet, Okul Türü, Cinsiyet, Sınıf, Öğrenim Alanı, Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu, Sosyo-ekonomik Düzey, Anne Tutumu, Baba Tutumu, Anne Eğitim Durumu, Baba Eğitim Durumu, Anne Çalışma Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri</i>	43
Tablo 3.5.1. <i>Değişkenlerin Aritmetik Ortalama, Medyan, Mod, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayısını İçeren Değerleri</i>	48
Tablo 3.5.2. <i>Veri Toplama Araçları ve Veri Analiz Yöntemleri</i>	48
Tablo 4.1.1. <i>21. yy Becerileri Ölçeğinin Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri</i>	51
Tablo 4.1.2. <i>21.yy Becerilerine ilişkin Toplam Puanın Okul Türüne göre ANOVA Testi Sonuçları</i>	52
Tablo 4.1.3. <i>Tüm lise Türleri için Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin Alt Boyutlara Göre Betimsel İstatistikleri</i>	53
Tablo 4.1.4. <i>Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri (Alt1) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri</i>	54
Tablo 4.1.5. <i>Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri (Alt1) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	55
Tablo 4.1.6. <i>Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri(Alt 2)Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri</i>	56
Tablo 4.1.7. <i>Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri(Alt 2) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	56
Tablo 4.1.8. <i>21.yy Becerilerinin Toplam Puanın ve 5 Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları</i>	57
Tablo 4.1.9. <i>21.yy Becerilerinin Toplam Puanın ve 5 Alt Boyut Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları</i>	58
Tablo 4.1.10. <i>21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri</i>	59
Tablo 4.1.11. <i>21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	59
Tablo 4.1.12. <i>21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri</i>	60
Tablo 4.1.13. <i>21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	60

Tablo 4.1.14. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri.....	61
Tablo 4.1.15. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu.....	61
Tablo 4.1.16. 21. yy Becerileri Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri.....	62
Tablo 4.1.17. 21. yy Becerileri Ölçeği Toplam Puanının Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi Tablosu.....	62
Tablo 4.2.1. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri.....	63
Tablo 4.2.2. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanının Okul Türüne göre ANOVA Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.2.3. Tüm lise Türleri için Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Alt Boyutlarına Göre Betimsel İstatistikleri.....	64
Tablo 4.2.4. Çalışma Tutumları ve İş değerleri (Alt 2) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri.....	64
Tablo 4.2.5. Çalışma Tutumları ve İş değerleri (Alt 2) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu.....	65
Tablo 4.2.6. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanın ve 3 Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları.....	65
Tablo 4.2.7. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları.....	66
Tablo 4.2.8. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikler.....	67
Tablo 4.2.9. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu.....	67
Tablo 4.2.10. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği,Yetenek Gelişimi (1 Alt boyut) Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri.....	68
Tablo 4.2.11. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği,Yetenek Gelişimi (1 Alt Boyut)Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu.....	68
Tablo 4.2.12. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikler.....	69

Tablo 4.2.13. <i>Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	69
Tablo 4.2.14. <i>Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri</i>	69
Tablo 4.2.15. <i>Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanının Baba Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	70
Tablo 4.2.16. <i>Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri</i>	70
Tablo 4.2.17. <i>Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeği Toplam Puanının Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	71
Tablo 4.3.1. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri</i>	72
Tablo 4.3.2. <i>Kariyer Kaygısı Toplam Puanın Okul Türüne göre ANOVA Testi Sonuçları</i>	72
Tablo 4.3.3. <i>Tüm lise Türleri için Kariyer kaygısı Ölçeğinin Alt Boyutlara Göre Betimsel İstatistikleri</i>	73
Tablo 4.3.4. <i>Aileden Kaynaklı kaygılar (Alt 1) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri</i>	74
Tablo 4.3.5. <i>Aileden Kaynaklı kaygılar (Alt 1) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	74
Tablo 4.3.6. <i>Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları</i>	75
Tablo 4.3.7. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları</i>	76
Tablo 4.3.8. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri</i>	76
Tablo 4.3.9. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	77
Tablo 4.3.10. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri</i>	77
Tablo 4.3.11. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	78
Tablo 4.3.12. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri</i>	89

Tablo 4.3.13. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanının Baba Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	79
Tablo 4.3.14. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanının Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi Tablosu</i>	80
Tablo 4.4.1. <i>Lise Türlerinin Tümüne Göre 21 yy Becerileri, Kariyer Özyeterlik ve Kariyer Kaygı Düzeyi Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Katsayıları</i>	81
Tablo 4.5.1. <i>Güzel Sanatlar Lise Türüne Göre 21 yy Becerileri, Kariyer Özyeterlik ve Kariyer Kaygı Düzeyi Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Katsayıları (r)</i>	82
Tablo 4.6.1. <i>Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri</i>	84
Tablo 4.6.1.1 <i>Proje İmam Hatip Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	85
Tablo 4.6.1.2. <i>Proje İmam Hatip Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	87
Tablo 4.6.1.3. <i>Proje İmam Hatip Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	88
Tablo 4.6.2.1. <i>Kız Meslek Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	90
Tablo 4.6.2.2. <i>Kız Meslek Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	91
Tablo 4.6.2.3. <i>Kız Meslek Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	93
Tablo 4.6.3.1. <i>Fen Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	94
Tablo 4.6.3.2. <i>Fen Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	96
Tablo 4.6.3.3. <i>Fen Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	97
Tablo 4.6.4.1. <i>Denizli Güzel Sanatlar Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	98
Tablo 4.6.4.2. <i>Denizli Güzel Sanatlar Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	100
Tablo 4.6.4.3. <i>Denizli Güzel Sanatlar Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	103
Tablo 4.6.5.1. <i>Muğla Güzel Sanatlar Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	104
Tablo 4.6.5.2. <i>Muğla Güzel Sanatlar Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	106
Tablo 4.6.5.3. <i>Muğla Güzel Sanatlar Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	107
Tablo 4.6.6.1. <i>Anadolu Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	109

Tablo 4.6.6.2. <i>Anadolu Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	110
Tablo 4.6.6.3. <i>Anadolu Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	112
Tablo 4.6.7.1. <i>Endüstri Meslek Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	113
Tablo 4.6.7.2. <i>Endüstri Meslek Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	114
Tablo 4.6.7.3. <i>Endüstri Meslek Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	116
Tablo 4.6.8.1. <i>Sosyal Bilimler Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu</i>	117
Tablo 4.6.8.2. <i>Sosyal Bilimler Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu</i>	118
Tablo 4.6.8.3. <i>Sosyal Bilimler Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu</i>	119
Tablo 4.6.8.4. <i>Araştırmada Yer Alan Tüm Lise Türleri İçin Genel Değerlendirme Tablosu</i>	120

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

TDK	: Türk Dil Kurumu
YKS	: Yükseköğretim Kurumları sınavı
TEDMEM	: Türk Eğitim Derneği Düşünce Kuruluşu
ÜSYM	: Üniversiteler Arası Seçme ve Yerleştirme Merkezi
MTAL	: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
AYÇ	: Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
UYÇ	: Ulusal Yeterlilik Çerçevesi
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
P21	: Stratejik Eğitim projesi(ABD’de 21 eyalette uygulanan)
NRC	: Ulusal Araştırma Konseyi
ATSC	: 21. Yüzyıl Becerileri Çerçevesinin Değerlendirilmesi ve Öğretimi
NCREL	: Kuzey Merkez Bölgesel Eğitim Laboratuvarı
AACV	: American Association of Colleges and Universities
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü

GİRİŞ

Eğitim dŸnya genelinde Ÿlkelerin Ÿncelikli gündeminde; ekonomik, kŸltŸrel, toplumsal ve kiŸisel sebeplerle iliŸkili olarak yer almaktadır. Eğitimin kalitesi ekonomik zenginlikle bŸyŸk ŸlçŸde paralellik gŸstermektedir. Son 25 yılda iŸ dŸnyası, dijital teknoloji alanındaki yŸkseliŸ ve nŸfus artıŸı sebebiyle bŸyŸk bir deđiŸime uđramıŸtır. İŸ dŸnyasında ekonomik rekabet, ticaret, Ÿretim ve hizmet Ÿzerinde yođunlaŸma gŸstermektedir. İyi eđitilmiŸ insan potansiyelinin hŸkŸmetler nezdinde, ulusun ekonomik zenginliği açısından Ÿnemi bilindiği için eğitsel politikaları yenilik, yaratıcılık ve giriŸimcilik Ÿzerinden belirlemektedirler. Eğitime harcanan miktarları somut olarak Ÿrneklendirmek gerekirse, Amerika BirleŸik Devletleri'nde 2013 yılında, eğitim Ÿđretim için 632 milyar dolar harcama yapılmıŸ; dŸnya genelinde ise bu rakam 4 trilyon doları gemiŸtir. KŸltŸrel anlamda da eğitim Ÿnemlidir, ŸnkŸ kŸltŸrel değerlerin ve geleneklerin nesilden nesile aktarımı eğitsel kanalla gerekleŸmektedir. KŸltŸrel değer anlayıŸı Ÿlkelere gŸre deđerŸkenlik gŸsterebilir. Bazı Ÿlkelerde kendi değerlerine yŸnelik sıkı bir korumacılık hakim iken, diğerlerinde ise kŸltŸrel esneklik teŸvik edilmektedir. Eğitimin toplumsal ve kiŸisel Ÿnemi birlikte değerlendirildiğinde ise; kendi potansiyelinin farkında, baŸarılı, Ÿretken ve refah dŸzeyi yŸksek vatandaŸların aktif ve faydalı olacağı dŸŸncesi doğrultusunda eğitim Ÿnemlidir (Robinson, 2012).

Ÿlkelerin eğitim alanında yaptıkları yatırımların asıl amacı, sŸrdŸrŸlebilir kalkınmaya eŸlik eden insan kaynağını değerlendirmektir. GŸnŸmŸzŸn dijital koŸullarında biyoteknoloji, yapay zeka, robotik sistemler ve otomasyon, gibi alanlardaki geliŸmeler alıŸma hayatında ve meslekler Ÿzerinde de etkisini gŸstermiŸtir. İŸ dŸnyasında mobil internet, 3D yazıcılar, bulut teknolojisi, nano-teknoloji ve insansız araçların kullanımının artmasıyla mesleklerde dŸnŸŸm sŸreci baŸlamıŸtır, Ÿrneđin avukatların ve muhasebecilerin hizmetini dijital olarak karŸılayan yapay zeka algoritmaları geliŸtirilmektedir. İklim ve yaŸanan evre krizleri ile birlikte artık alternatif enerji kaynaklarının kullanımı ve evre alanında «yeŸil yakalı» diye tabir edebileğimiz iklim analisti, yeŸil enerji mŸhendisi ve atık yŸneticisi gibi mesleklerin Ÿn plana çıkmasını sađlamıŸtır. Bunun yanı sıra malzeme bilimi mŸhendisliđindeki geliŸmelerden sağlık, savunma, tekstil ve haberleŸme gibi geliŸen birçok sektŸrŸn artan ihtiyaçlarına yŸnelik “ŸstŸn performanslı ve nano-fonksiyonel” Ÿzelliklere sahip malzemeler geliŸtirilmektedir. Ayrıca sanayi devrimi ile baslayan makineleŸmeye dayalı seri Ÿretim,

günümüzde ise rutin, kodlanabilen ve otomasyonlu sistemlere dönüşmüştür. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Ekonomik Forumu'nun yaptığı araştırmalara göre dijital dönüşüm çağı sonucunda çalışma hayatında meslekler yeni iş kodları ile var olmaya devam edecektir. Bu süreçte ülkelerin insan kaynağını (beşeri sermaye) piyasanın ihtiyaç ve talepleriyle uyumlu yetkinliklerle donatması kalkınma ve büyümenin temel noktasıdır (Oktay, 2019).

Çağın bütün gelişmelerine rağmen Robinson'a (2003) göre son yıllarda artan üniversite mezunu oranı ile var olan iş imkanları tezat ilerlemektedir. Yeni açılan üniversiteler ve bununla birlikte artan üniversite mezununa kıyasla var olan iş imkanlarının az olması akademik enflasyonu doğurmuştur. Ancak artan üniversite mezununa rağmen iş dünyasında aranılan niteliklere sahip eleman yetişmesinde sıkıntılar olduğu görüşünü mevcuttur. İşverenler üniversiteden mezun olan gençlerden ikili ilişkilerinin daha iyi olmasını, ekip çalışması yapmasını ve yaratıcı düşünceler üretmesini bekliyorlar. Ancak bu beklentilerini karşılayan mezun bulmak zor olmaktadır. Bu da üniversitelerde verilen eğitim ile gerçekte beklenen arasındaki farkın en açık göstergesidir. Önceki dönemlerde iş bulmak için sadece üniversite mezunu olmanın yeterli olduğu dönemlerden artık çok ilerdeyiz ancak eğitim sistemimiz hala eski kurallara göre devam ediyor ve kendini yeniliklere göre dizayn etmekten çok uzak. İstatistiki olarak Amerika ve Avrupa özelinde üniversiteleşme oranlarına bir bakmak gerekirse Robinson (2012), 1950 ve 1960'lı yıllarda her yirmi kişiden birinin üniversiteye gittiğini, 1970 ve 2000 yılları arasında ise dünya genelinde %300 oranında artış yaşandığını ve şu anda ise liselerin nihai amacının üniversiteye öğrenci hazırlamak olduğunu açıklıyor. Üniversiteye gitme istatistikleri yükselirken, İş dünyasındaki, üretime dayalı sanayiden bilgiye dayalı sanayiye doğru değişmesine koşut olarak eğitim sisteminin de bu değişime uygun reformlar ile güncellenmesi gerekliliği yaratıcı düşünebilen, çözüm üretebilen kısacası en genel tabiri ile 21.yy becerileri ile donatılmış üniversite mezunu elemanlar yetiştirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Uzay çağıyla birlikte yani 1960'lar dan sonraki bilimsel gelişmeler devrim niteliğini taşır. Eski öğretilerimizin yetersiz kaldığı ve her geçen gün yeni bilgilerin ortaya çıktığı bir zamanda yaratıcılığında hızlı bir şekilde evrimleştiğini söyleyebiliriz (Torrance,1995). Klasik eğitim uygulamalarında bilişsel bir yüklemle birlikte bilişsel sürecin malzemesi olan bilginin kaynağına nasıl ulaşılabileceği, bireysel farklılığa dayanan ihtiyaçlarımızın neler olduğu ve kendimizi nasıl geliştirebileceğimiz gibi konular eksik kalmaktadır. Gelişen dünyayla birlikte artık hızlı değişime ayak uydurabilecek ve

gelişmeleri öngörebilecek hem sanat alanında hem bilimsel ve teknolojik anlamda meslek grubundan bireylerin yetiştirilmesine olan ihtiyaç artmaktadır (Orhon, 2011). Yaratıcı ve inovatif düşünme bilginin kazanılması içinde hayati bir öneme sahiptir, çünkü yaratıcılığın gelişimine elverişli çevreler çocukların öğrenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olur ve öğrenmeyi eğlence haline getiren etkili güdüleyiciler niteliğini taşır (Davaslıgil,1994). 21.yy da insandaki evrim, eğitimde de değişiklikler yapmayı gerektiriyor. Bu değişiklikler, teknolojiyi geliştiren radikal değişiklikler baz alınarak yapılmalıdır. Kullanılan malzeme ise hayal gücü, çok çalışma ve atılganlık olmalıdır. Bugünün okulları “öğrenmek” için var olduklarını söylerler ancak geleceğin eğitiminde sadece “öğrenmek” yetmez aynı zamanda “düşünmeyi” de öğretebilmeliyiz. Öğretmenlerimizin asıl hedefi, öğrencilerin öğrendiklerini nasıl kullanabildiklerini ölçmek olmalıdır (Torrance,1995). Aynı şekilde 21. yy becerileri bağlamında bir alanda öğretilenlerin diğer alanlarla ilişkilendirilmesi öğrenciye zenginlik katacaktır.

21. yy bilgi çağında kavram, kuram, patent, lisans, estetik değeri yüksek sanatsal ürünler üretebilecek bireylerin yetiştirileceği eğitim ortamlarının, yabancılaşma duygusundan uzak, psikolojik özgürlük ve güvenliğin hissedildiği ortamlar olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Sanat eğitimi kapsamındaki dersler ile sadece sanat eğitimi ağırlıklı kurumların (Güzel Sanatlar Lisesi) hedeflerinin 21. yy becerilerinin kazanımını destekleyecek doğrultuda gerçekleştirilmesi de önem arz etmektedir. Okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar bireylerin aslında her disiplin alanında çok yönlü olarak yetiştirilmesi gerekir. Sungur’a (1992) göre genç ve çocuk eğitim ortamında kendisinin yeterince “anlaşılmış” olduğunu fark ettiği zaman mucizeler kendini göstermeye başlayacaktır. Bu mucizelerin neler olduğuna bakıldığı zaman eğitim ortamlarında sık karşılaşılan sorunlara çözüm olduğu da gözlemlenebilir. Bunlardan bazıları; İyi okuyucuların sayısı artıyor, saldırganlık ve şiddet içeren davranışlar başarıya dönüşüyor, duygusal bozukluklardan yapıcı davranışlara yönelim oluyor, kavga ve düşmanca tutum yerine daha düşünceli ve nazik olmaya başlıyorlar, özgüven ve kendini ifade güçlüğü yerine yaratıcı şekilde kendini ifade edebiliyorlar, okula ilgisizlik ve nefret yerine öğrenmeye karşı heyecan duyuyorlar, dikkatsizlik ve kısa süreli dikkat yerine uzun süreli dikkat ve performans oluşuyor, sosyal izolasyondan üretken grup üyeliğe geçiş olmaktadır.

1.1.Problem Durumu

Türk eğitim sistemi birçok ülkedeki gibi standartlaşmanın hedef olduğu formal bir eğitim sistemine dayanmaktadır. Formal eğitim; müfredat, öğretme ve değerlendirme aşamalarından oluşur. Basit bir anlatımla ülkemizde müfredat hem devlet hem özel okullarda milli eğitim bakanlığı tarafından hazır olarak gelmektedir. Öğretmenlik formasyonuna sahip kişilerde bu müfredat doğrultusunda, çoğunlukla sınıf ortamlarında, genele yönelik öğretme ve değerlendirme sürecini gerçekleştirir. Robinson'a (2012) göre Türkiye'de ki gibi formal eğitim kapsamında dünyanın birçok ülkesinde (İngiltere, Fransa, Almanya, Çin) geçerli olan ve ne öğretileceği ile ilgili ilkeler mevcuttur. Bazı ülkelerde ise (Finlandiya, İskoçya, ABD, Singapur) daha esnek bir yapı vardır. Standart akım (geleneksel) temelli eğitim sistemleri akademik çalışmaları daha fazla önemsemekte; sanat, drama, dans, müzik, tasarım, beden eğitimi gibi uygulamalı dersler ile iletişim ve medya çalışmaları gibi dersler daha az değerli görülmektedir. Eğitim ise grup aktivitelerinden ziyade bütün sınıfın dahil olduğu doğrudan bilgi aktarımı/anlatımı şeklinde verilmektedir. Yaratıcılık, kişisel ifade, sözsüz ve matematiksel olmayan çalışma modelleri ile keşif ve hayal gücüne dayanan oyunlarla öğrenme stillerine şüpheyle ya da yetersiz yaklaşmaktadır. Eğitimin çıktısı bakımından, standartlaştırılmış eğitim günümüz ekonomisinin arzu ettiği yaratıcı ve yenilikçi nitelikleri göz ardı ederek, öğrettikleri ile ekonominin bekledikleri arasındaki uçurumu artırmaktadır. Standartlaştırmada istihdamdan söz edilse bile insanlara işe uygun becerileri kazandırmaktansa, programların standartlarını artırmak hedef haline gelmiştir. Akademik nitelikler ekonomi piyasasının değerlerine ve beklentilerine hitap ettiği doğrultuda para birimi gibi kabul görmektedir. Günümüzde artan üniversite mezuniyetleri niteliği değil de niceliği ön planda tuttuğu için, üniversiteden mezun olmak iş bulmanın garantisi olmaktan çıkmıştır.

Özellikle Türk eğitim sistemi, okul öncesinden ortaöğretime uzanan bir süreç olarak ele alındığında, merkeziyetçi ve önceden tasarlanmış kalıplarla şekillendirilen bir sistemle kısıtlı bir zaman içinde, yığınla kuramsal ağırlıktaki bilginin standart yollardan aktarımı ile bireysel farklılıkları dikkate almadan gerçekleştirilmektedir. Sınıflarda öğretmenler hala otorite figürü ve bilgi kaynağı olmayı sürdürmekte, öğretim programları ve ders işleme yöntemleri hala anlatım yöntemin yanında birkaç görsel yardım eklenerek işlenmektedir. Eğitim felsefemiz, hala 21. yy becerilerini temel alan bir yapıdan uzaktır (Orhon, 2011). Ayrıca eğitim sistemi markalaşmış ülkelerin sistemleri örnek alınıp uygulamaya dair güncellemeler yapılmak istense bile bu güncelleme girişimi tündengelim

olarak müfredat indirimi olarak anlaşılmakta ve öğretmenlerimiz kendi öğretmenlerinden öğrendiği öğretmenliği sürdürme konusunda konfor alanını değiştirmek ve geliştirmek istememektedir.

Bir ülkenin gelişimi basmakalıp yinelemelerin yaşama geçirildiği eğitim tarzıyla değil, ütopyaların arkasında durmakla, hayal gücünü zorlamakla, orijinaliteyi yakalamakla olur. Bu da eğitimde 21.yy temalarının ön plana alınmasıyla gerçekleşir. Daha esnek eğitsel modellere sahip ülkeler ile aramızdaki farklılığın giderilmesi için, bireyi temel alan bir eğitim sistemi kaçınılmazdır. İdeal eğitim için öğrenciye seçenekler getiren ortam ve yaratıcılığın ipuçları sunulmalı, öğrenci ve öğretmen arasında karşılıklı güven oluşturulmalıdır. İnsan hakları, çevre, kent kültürü, tarihsel ve doğal mirasın korunmasını, yurttaşlık bilinci, potansiyelinin farkında özgür birey kimliğiyle özümseyip geliştirebilecek nesillerin yetişmesini temel alan bir eğitim hedeflenmelidir (Çellek,2003).

21. yy çağdaş eğitim anlayışıyla, kitle eğitimine dönük olan sınıf temelli öğretim yaklaşımı bağdaşmamaktadır. Tersine bireysel eğitim söz konusu olmalıdır. Okullarımızda çoğunlukla kitle eğitimi şeklinde katılımsız ve öğrenciye dayatma şeklinde müfredat konuları sunulmaktadır, hem akademik hem de sanatsal derslerde deneme yanılmanın olduğu uygulamalı olarak konular verilmelidir. İster bilim eğitimi ister sanat eğitimi olsun sınıfın dört duvarı arasına hapsedilerek ilerleme göstermez. Sanatta ve bilimde evrensel değerleri yakalamak için kültürel anlamda kendi değerlerimizi göz ardı etmeden esneklik göstermeliyiz. Bilimsel ve sanatsal yaratıcılığın gelişmesi için bu şarttır (Çellek 2012).

Aile ve eğitim ortamlarında bir kuşaktan sonraki kuşağa, inanç, bilgi ve becerilerin aktarımında körü körüne tekrar yerine, kültür ve yaşam olarak adlandırdığımız oluşuma özgün bakış açıları ve düşünme stillerini yansıtacak 21.yy becerilerine sahip ve kaygıdan uzak kariyer planı oluşturabilen bireylerin dahil olması ile kaliteli eğitim hareketliliğinin başlamış olacağı öngörülmektedir. Bu doğrultuda okul ortamında kendisini anlaşılmış hisseden gençler ilgi ve yeteneklerini daha kolay ve gerçekçi keşfetme sürecini yaşayacaktır. Gençlerin bireysel özelliklere ilişkin farkındalığıyla beraber kariyeriyle alakalı gelecek kaygıları azalmakta ve kariyer özyeterliliği doğrultusunda doğru tercihlerde bulunacağı öngörülmektedir. Ancak günümüzde giriş bölümünde belirtilen iş piyasasının beklediği nitelikte bireylerin yetişmemesine ek olarak gençler ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarına göre değil de kariyer kaygıları ile birlikte iş bulma sıkıntısı gibi sebeplerle yanlış tercihlerde bulunmaktadır. Ortaöğretimden mezun öğrencilerin meslek seçiminde hangi etmenlerin etkili olduğunun incelendiği Sarıkaya ve Khorshid'in (2009) araştırmasına göre gençlerin günümüzde gelecek kaygısı ile mesleki tercihte buldukları ve seçtikleri

bölümlerden memnun olmadıkları ve memnuniyetsizliğin iş yaşamında da devam ettiği gözlenmektedir. Lafçı'ye (2018) göre küreselleşmeyle beraber çağın teknolojik gelişimi ve ihtiyaçları temel alınarak ulusal ve uluslararası politikalar oluşturmak zorundayız. Aksi takdirde bireysel bazda mesleki doyum ve toplumsal bazda refahın artması sağlanamayacaktır.

1.1.1.Problem Cümlesi

Araştırmaya konu olan liselerde öğrenim gören öğrencilerin; 21.yy becerileri, kariyer özyeterliliği ve kariyer kaygısı yönünden başta lise türü olmak üzere çeşitli demografik değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne baba tutumları) göre karşılaştırılmasının sonuçları nelerdir? Aynı zamanda bu öğrencilerin sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşleri nelerdir?

1.1.2.Alt Problemler

- 1.Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin 21. Yüzyıl becerileri (toplam puana göre) ne düzeydedir?
  - a. Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
  - b. Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- 2.Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer özyeterlik düzeyleri nasıldır?
  - a. Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
  - b. Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- 3.Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer kaygı düzeyleri nasıldır?
  - a. Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
  - b. Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
4. Lise türlerinin tümüne göre 21 yy beceri – kariyer özyeterlik – kariyer kaygı düzeyi arasında anlamlı ilişki var mıdır?
5. Lise türleri arasından sadece Güzel Sanatlar lisesi özelinde, 21 yy becerileri, kariyer özyeterlik ve kariyer kaygı düzeyi puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
6. Güzel sanatlar lisesi ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşleri değişmekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, güzel sanatlar lisesi ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı yönünden, başta okul türü olmak üzere çeşitli demografik değişkenlere göre karşılaştırılması ve lise türlerinin sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşleri incelenerek literatüre katkı sunmak amaçlanmıştır.

Alt problemlere göre amaçlar şöyle ifade edilebilir:

- Araştırmaya konu olan liselerde öğrenim gören öğrencilerin 21. yy beceri düzeylerini saptamak
- Araştırmaya konu olan liselerde öğrenim gören öğrencilerin kariyer özyeterlik düzeylerini tespit etmek
- Araştırmaya konu olan liselerde öğrenim gören öğrencilerin kariyer kaygı düzeyini saptamak
- Lise türlerinin genelinde 21. yy becerileri düzeyi ile kariyer özyeterlik ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkiyi yordamak
- Güzel sanatlar lisesi öğrencileri özelinde 21. yy becerileri düzeyi ile kariyer özyeterlik ve kariyer kaygısı arasındaki ilişkiyi yordamak
- Güzel sanatlar lisesi ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşlerini tespit etmek

1.3. Araştırmanın Önemi

Ulusal kaynaklar özelinde yapılan alan yazını taramasında güzel sanatlar ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı değişkenlerinin bir arada kullanılarak karşılaştırılmasına yönelik araştırmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca sanatla ilgili mesleklere yönelik, tüm lise türlerini kapsayacak şekilde ve büyük ölçekli bir örneklem grubu üzerinden öğrenci görüşlerini inceleyen nitel bir çalışma yapılmamıştır. Bu açıdan bu değişkenlerin arasındaki ilişkinin incelenmesi literatüre katkı sağlayacağı için önemli görülmektedir. Araştırmanın bir başka amacı ise, araştırma sonucuna bağlı olarak, 21.yy becerileri ve kariyer özyeterliği-kaygısı geliştirmeye yönelik ipuçları bulmaktır. Sanatsal mesleklere ilişkin farklı ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin algılarının, nitel yöntemle incelenmesi bu alanda çalışan araştırmacı ve öğretmenlere kaynak oluşturabilir. Ayrıca ortaöğretim seviyesindeki gençlerin, gelecek kaygılarına ve sanatsal meslekler üzerinden ülke ekonomisine, vatandaşların sanat anlayışına, ailelerin sanatla irtibatına ilişkin görüşlerini birincil

kaynaktan öğrenmek mümkün olacaktır. Kısaca bu araştırma 1152 ortaöğretim(lise) öğrencisinin görüşleri üzerinden ülkenin sosyo-ekonomik sanat tomografisini çekmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1- Araştırma Muğla il merkezinde yer alan Menteşe Güzel Sanatlar Lisesi ve Menteşe Sosyal Bilimler Lisesi, Fethiye ilçesindeki Şefika Pekin M.T.A.L., Mustafa Kemal M.T.A.L., Belediye Fen Lisesi, Ömer Özyer Anadolu Lisesi ve Denizli il merkezinde yer alan Hakkı Dereköylü Güzel Sanatlar Lisesi ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma verileri kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır
- 3- Araştırmacının olanakları ile sınırlıdır.

1.5.Sayıtlar

- 1- Araştırmaya katılan öğrenciler ölçme araçlarını içtenlikle cevaplamışlardır.
- 2- Araştırmada çalışmaya katılan öğrenciler için kullanılacak ölçeklerden; “Çok Boyutlu 21.yy Becerileri Ölçeği”nin 21.yy becerilerini, “Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliliği Ölçeği” nin de kariyer özyeterliliğini, “Kariyer Kaygısı Ölçeği”nin de kariyer kaygısını, son olarak “Sanatla ilgili Mesleklere İlişkin Görüşler” ini yansıtan yapılandırılmış görüşme sorularının da sanatla ilişkili mesleklere ilişkin görüşleri ölçebildiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

21.yy Becerileri: Öğrencilerin iş ve yaşamda başarıya ulaşmaları için ve vatandaş olarak da sahip olması gereken bilgi, beceri ve deneyimlerin bir arada ele alındığı kategorize edilmiş beceriler bütünüdür (Öğretim Özçelik ve Tuğluk, 2020).

Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliliği: Kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliliği kavramı, öğrencilerin belirli bir kariyer alanında çalışmak için gerekli olan yeteneklerini güçlendirmelerine ve en iyi şekilde kullanmalarına yardımcı olmak için geliştirilmiştir (Yuen, Gysbers, Chan, Lau ve Shea, 2010).

Kariyer Kaygısı: Kariyer kaygısı, bireyin hem meslekler hem de kendi kişisel özellikleri arasında kuracağı ilişkinin kararını verme sürecinde, çeşitli nedenlerden (bilgi eksikliği, beklenti yüksekliği, popülerite algısı, işin maddi getirisi...) kaynaklanan zorlukları ve yaşanan kariyer kararsızlıklarının bir bütünü olarak tanımlanabilir (Pisarik vd., 2017; Vignoli, 2015).

Meslek: Meslek, bireylerin hayatını idame ettirebilmek için koşulları toplum tarafından belirlenmiş ve çoğu zaman bir eğitimle kazanılan bilgi, beceriler bütünlüğü olarak tanımlanabilir (Yanikkerem, Altınparmak ve Karadeniz,2004).

Kariyer: İcra edilen meslekte ilerleme durumudur. Bu anlamda birey mesleği iyi ve ya kötü sürdürebilir iken kariyerde ise her adımda bir öncekinden daha iyi olup ilerleme zorunluluğu vardır(Lafçi, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

21. yüzyıl ile birlikte, giderek küreselleşen günümüz dünyası, çok hızlı bir değişimin olduğu, bilginin üretilmesi, kullanılması, aktarılmasına yönelik her alanda dönüşümlerin yaşandığı bir dönemden geçmektedir. 20. yüzyılın sonlarında insan hakları, kadın hakları, çocuk hakları, ortak kültürel miras, küreselleşme gibi kavram ve anlayışlar üzerinde daha çok durulmaya başlandı ve 21. yüzyılda bu kavramlar doğrultusunda insan yetiştirme gerekliliği ön planda yerini almaktadır. Bilgi toplumu ve küreselleşme içerisinde değişen değerlerle birlikte öğrenen profilinde değişiklik olmuştur. Dünya ülkelerinin temel hedefleri eğitim ile toplumu bilgi toplumuna dönüştürmek için değişimlerin merkezine insanı koyar. Bu nedenle 21.yüzyılın getirdikleri ile baş etmede, ülkelerin nitelikli insan yetiştirmeleri için, eğitim sistemini güncel tutmaları gerekir. Bu şekilde eğitim ile 21.yüzyılın taleplerini karşılayacak yeniçağın getirdiği sorunlar ile baş edebilecek nitelikli bireyler yetiştirilmelidir (Tutkun, 2010).21. Yüzyılın becerileri geride bıraktığı yüzyılların becerilerine göre çok daha komplike bir yapı sunması nedeniyle farklılaşmaktadır. Dijitalleşmeyle birlikte bireyin hayatının tüm noktalarında devamlı değişkenlik ve akışkanlık görülmektedir. Durağan bir sistemden devamlı değişen ve akan bir sisteme geçişin söz konusu olduğu yüzyılımızda ekonomi, siyaset, kültür ve sanat gibi sosyal hayatın bileşenlerinden biri olan eğitimi de yeniden ele almak ve sonucuna göre yeni eğitim politikaları üretmek gerekmektedir (Hamarat,2019).

Günümüz eğitim dünyasında, en büyük değer, birey ve bilgidir. Küreselleşen dünyada rekabet edebilir değerler ve becerilerle donanmış bir insan, küreselleşmenin gerçek öznesidir. Öğrenen bireyin vasıflarını; sürekli öğrenmenin önemini bilen, bilgiyi nerede, nasıl kullanacağını öğrenen, sorunların üstesinden gelebilen, kendi içsel motivasyonu ile hareket eden, kendini yönlendirerek, işbirliği içerisinde öğrenen, kendini kontrol eden bireyler olma şeklinde sıralayabiliriz. Bilgi çağının eğitimi, inovatif, yaratıcı, yenilikçi insanlar yetiştirmeyi temel amaç edinir. Artık bilgilerin doğrudan bireye aktarılması değil, bireyin gerek duyduğu bilgilere nasıl, hangi yollarla ulaşacağını öğretilmesi ile ‘öğrenmeyi öğrenme’ kavramı ön plana çıkar. Birey nasıl öğreneceğini bilirse, kendisi için gerekli bilgilere en uygun kaynaklardan ulaşabilir. Günümüz

toplumunda, okul, ders programları, öğretmenler, anne-babalar ve hatta öğrencilere yönelik bakış açısı değişmiştir. Okul, sadece belirli bilgi ve becerilerin aktarıldığı bir kurum değil, aynı zamanda toplumu şekillendiren ona yön ve biçim veren bir kurum olmak zorundadır. Ders programları, öğrencilere sadece basmakalıp bilgileri sunan bir anlayış içerisinde değil, onları gerçek hayata hazırlayan, hayatın gerçeklerinin sentezlendiği bütüncül bir anlayış içinde tasarlanmalıdır. Öğretmenlerin görevi, sadece bilgiyi aktaran rolünden, öğrencilere yön gösteren bir rehber ve lider rolüne dönüşmüştür. Aynı zamanda, anne-babaların okula ve ders programlarına ilişkin daha fazla katılımı ve birlikteliği desteklenmelidir. Artık, eğitimin merkezinde yer alan öğrenciye mevcut bilgi, birikimi, kültürel değerler ve olgular kuru kuruya ezberleme değil, öğrencilerin kendi bilgilerini oluşturmalarına rehberlik edilerek eğitim gerçekleştirilecektir (Çalık ve Sezgin, 2005).

2.1.1. Yirmi Birinci Yüzyıl Becerileri

Günümüzde öğrenci, öğretmen, okul yöneticisi ve velilerden beklenen becerilerin analiz edilmesi oldukça önem arz etmektedir. Küreselleşen dünyamızda birçok araştırma, rapor ve incelemelerde 21.yüzyılda yaşayan bireylerin okul hayatında ve onu takip eden iş hayatında yaşamlarını sürdürebilmeleri için sahip olmaları gereken becerilerin sınıflandırılması farklı kurum, kuruluş ve akademik araştırmalar çerçevesinde incelenmiştir. Bunlar; OECD beceriler çerçevesi, Assessment and Teaching of 21st Century Skills Framework (ATSC21 beceriler çerçevesi), Partnership for 21st Century Skills (21. Yüzyıl öğrenme çerçevesi), Wagner'in beceriler çerçevesi, Beers'e göre yeterlikler çerçevesi, National research council (NRC beceriler çerçevesi),The North Central Regional Educational Laboratory (NCREL beceriler çerçevesi), American Association of Colleges and Universities (AACU beceriler çerçevesi),International Society for Technology in Education National Educational Technology Standards (ISTE beceriler çerçevesi), Iowa beceriler çerçevesi,Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi(AYÇ), Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi(TYÇ)'dir (Cansoy,2018).Bu kurum ve kuruluşlar çağın şartlarını ve beklentilerini karşılayacak geleceğin bireyleri için, 21.yy becerilerini temel olarak ve aralarında bazı farklılıklar olmasıyla birlikte benzer tanım ve kavramları ileri sürmüşlerdir. Yeterlilik çerçeveleri, bir ülke, bölge veya sektördeki mevcut yeterlilikleri bir araya getirip öğrenme kazanımlarıyla ilişkilendirerek, sistematik ve anlaşılır olmasını sağlamakta ve ülkelerin ulusal yeterliliklerinin belirlenmesi sırasında yaşanan karışıklık veya belirsizlikleri gidermektedir. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesinin (AYÇ)

geliştirilmesine yönelik ilk çalışmalar 2004 yılının Ekim ayında başlamakla birlikte Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 23 Nisan 2008 tarihinde “Hayat Boyu Öğrenme için Avrupa Yeterlilik Çerçevesi Tavsiye Kararı (AYÇ)” resmen kabul edilmiştir. AYÇ Tavsiye Kararı ülkelere ulusal yeterlilik çerçevelerini (UYÇ) oluşturmalarını, AYÇ ile referanslamalarını (ilişkilendirmelerini), AYÇ ile referanslama sürecinde diğer ulusal kurum/kuruluşlarla birlikte çalışmalarını ve bu süreci kaliteyi ve şeffaflığı teşvik edecek bir yaklaşımla yönlendirmek amacıyla Ulusal Koordinasyon Noktası belirlemelerini tavsiye etmektedir. AYÇ’nin danışma grubuna toplam 36 ülkenin temsilcisi üyedir. Türkiye’de bu ülkeler arasında yer alıp tavsiye kararı ile uyumlu hareket etmektedir. Bu kapsamda Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları, meslek örgütleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde, yerli ve uluslararası uzmanlar ile akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanmış ve Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Bakanlar Kurulunun 2015/8213 sayılı Kararıyla 19/11/2015 tarihli ve 29537 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla beraber yürürlüğe girmiştir (MYK Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi).

Becerilerle ilgili dünya çapında en çok kabul gören “21. Yüzyıl Öğrenme Ortaklığı (P21)”, kapsamlı genel tasnif analizini gerçekleştirmiştir. Gelen’e (2017) göre ABD’de 21 eyalette uygulanan ve 33 kurum tarafından desteklenen “21. Yüzyıl Öğrenme Ortaklığı” adlı proje 21. Yy becerilerinin kazandırılması için önemli bir çerçevedir. Sadece ABD’de değil dünyanın çeşitli ülkelerinde de örnek alınmaya ve eğitim sistemlerinde uygulanmaya başlanan "Partnership for 21st Century Learning (P21) / Program ve Öğretimde 21. Yüzyıl Beceri Çerçevesi" adlı çok yaygın ve büyük bir programdır.

2.1.1.1. İçerik bilgisi ve 21. yüzyıl temaları

21. Yüzyılın Öğrenme Çerçevesi (Framework for 21st Century Learning) öğrencilerin iş, yaşam ve vatandaşlık konularında başarılı olma yolunda ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri kazandırmak için; öğretmenler, eğitim uzmanları ve iş dünyası liderleri tarafından geliştirilmiştir. Bu projeye göre bireyin sahip olması gereken beceriler ve yeterlikler aşağıda yer almaktadır (P21 Leadership States 2017)

a-Öğrenme ve Yenilenme(İnovasyon) Becerileri (4C=Critical Thinking, Creativity, Collaboration, Comunication) Öğrenme ve yenilenme becerileri, giderek daha fazla

karmaşıklaşan 21.yy çalışma ve yaşam ortamlarına hazırlanan öğrencileri birbirinden ayıran beceriler olarak kabul edilmektedir. Yaratıcılık, eleştirel düşünme, iletişim ve işbirliğine odaklanma öğrencileri geleceğe hazırlamak için gereklidir.

Yaratıcı Düşünme ve Yenilenme (Creativity and Innovation)

Yaratıcı Düşünme

- Çok çeşitli fikir yaratma teknikleri kullanın (beyin fırtınası gibi)
- Yeni ve değerli fikirler oluşturun (radikal kavramlar ile ilgili)
- Yaratıcı çabaları geliştirmek ve en üst düzeye çıkarmak için kendi fikirlerinizi detaylandırın, iyileştirin, analiz edin ve değerlendirin

Başkaları ile Yaratıcı Çalışmalar Yapma (İşbirlikli öğrenme)

- Yeni fikirleri etkili bir şekilde geliştirin, uygulayın ve başkalarına iletin
- Yeni ve farklı bakış açılarına açık ve duyarlı olun; grup girdisini ve geri bildirimini çalışmaya dahil edin
- Çalışmada özgünlük ve yaratıcılık sergileyin ve gerçek dünyanın sınırlarını anlayıp yeni fikirlerin uyumunu sağlayın.
- Başarısızlığı bir öğrenme fırsatı olarak görün; Yaratıcılığın ve yeniliğin uzun vadeli, döngüsel olarak küçük başarılar ve sık hatalar yapılan bir süreç olduğunu anlayın.

Yenilikleri Uygulama

- Yeniliğin gerçekleşeceği alana somut ve faydalı bir katkı sağlamak için yaratıcı fikirler üzerinde hareket edin.

Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme (Critical Thinking and Problem Solving)

Etkili Akıl Yürütme

- Duruma uygun olarak çeşitli akıl yürütme türlerini (tümevarım, tümdengelim, vb.) kullanın
- Sistemli düşünme tekniğini kullanın
- Karmaşık sistemlerde genel sonuçlar üretmek için bir bütünün parçalarının birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğini analiz edin
- Yargılayın ve karar verin
- Kanıtları, argümanları, iddiaları ve inançları etkili bir şekilde analiz edin ve değerlendirin
- Başlıca alternatif bakış açılarını analiz edin ve değerlendirin
- Bilgi ve argümanlar arasında sentez ve bağlantılar kurun
- Bilgileri yorumlayın ve en iyi analize dayalı sonuçlar çıkarın

- Öğrenme deneyimlerini ve süreçlerini eleştirel bir şekilde yansıtın

Problem Çözme

- Alışılmadık türden farklı sorunları hem geleneksel hem de yenilikçi yollarla çözün
- Çeşitli bakış açılarını netleştiren ve daha iyi çözümlere götüren önemli soruları belirleyin ve sorun

İletişim ve İşbirliği (Communication and Collaboration)

Anlaşılır(Net,Açıkça) iletişim

- Düşünce ve fikirleri çeşitli biçim ve bağlamlarda sözlü, yazılı ve sözlü olmayan iletişim becerilerini kullanarak etkili bir şekilde ifade edin
- Anlamı, değerleri, tutumları, niyetleri ve bilgiyi bile yorumlayabilmek için dikkatli dinleyin
- İletişimi çeşitli amaçlar için kullanın (ör. bilgilendirmek, talimat vermek, motive etmek ve ikna etmek)
- Birden fazla medya ve teknolojiden yararlanın ve bunların etkililiğini öncelikle nasıl değerlendireceğinizi bilmenin yanında etkilerini de değerlendirin.
- Farklı ortamlarda etkili iletişim kurun (birden fazla dil dahil)
- Başkalarıyla işbirliği yapın
- Farklı ekiplerle etkili ve saygılı bir şekilde çalışabilme becerisi sergileyin
- Ortak bir hedefe ulaşmak için gerekli ödünleri vererek yardımcı olmak için esneklik ve isteklilik gösterin
- Ortak çalışma için ortak sorumluluk üstlenin ve her bir ekip üyesinin yaptığı bireysel katkılara değer verin

b-Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri (Information, Media, and Technology Skills)

21.yy da yaşayan insanlar teknoloji ve medya odaklı bir yaşam sürer iken bu dönemin;

- Bol miktarda bilgiye erişim,
- Teknolojik araçlardaki hızlı değişimler ve
- Benzeri görülmemiş bir ölçekte işbirliği yapma ve bireysel katkılarda bulunma yeteneği,

gibi çeşitli belirleyicileri vardır. 21. yüzyılın etkili vatandaşları ve çalışanları, bilgi, medya ve teknoloji ile ilgili bir dizi işlevsel ve eleştirel düşünme becerisi sergileyebilmelidirler.

Bilgi Okuryazarlığı (Information Literacy)

Bilgiye Erişim ve Değerlendirme

- Bilgiye verimli (zaman) ve etkili (kaynaklar) erişim
- Bilgileri eleştirel ve yetkin bir şekilde değerlendirin

Bilgiyi Kullanma ve Yönetme

- Eldeki konu veya sorun için bilgileri doğru ve yaratıcı bir şekilde kullanın
- Çok çeşitli kaynaklardan gelen bilgi akışını yönetin
- Bilgiye erişim ve bilginin kullanımını çevreleyen etik/yasal konular hakkında temel bir anlayış uygulayın.

Medya Okuryazarlığı (Media Literacy)

Medya Analizi

- Medya mesajlarının nasıl ve neden oluşturulduğunu ve hangi amaçlarla oluşturulduğunu anlayın
- Bireylerin mesajları nasıl farklı yorumladığını, değerlerin ve bakış açılarının nasıl dahil edildiğini veya hariç tutulduğunu, ve medyanın inançları ve davranışları nasıl etkileyebildiğini inceleyin
- Medyaya erişim ve medya kullanımını çevreleyen etik/yasal konular hakkında temel bir anlayış uygulayın

Medya Ürünleri Oluşturma

- En uygun medya oluşturma araçlarını, özelliklerini ve kurallarını anlayın ve kullanın
- Farklı, çok kültürlü ortamlarda en uygun ifadeleri ve yorumları anlayın ve etkili bir şekilde kullanın

Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı (ICT (Information, Communications, and Technology) literacy)

Teknolojiyi Etkin bir Şekilde Kullan

- Bilgiyi araştırmak, düzenlemek, değerlendirmek ve iletmek için teknolojiyi bir araç olarak kullanın
- Dijital teknolojileri (bilgisayarlar, medya oynatıcılar, GPS, vb.), iletişim/ağ araçlarını ve sosyal ağları, bilgiye erişmek, yönetmek, entegre etmek, değerlendirmek ve bilgi ekonomisinde başarılı bir şekilde bilgi oluşturmak için uygun şekilde kullanın.
- Bilgi teknolojilerinin erişimini ve kullanımını çevreleyen etik/yasal konular hakkında temel bir anlayış uygulayın.

c-Yaşam ve Kariyer Becerileri (Life and Career Skills)

Günümüz yaşamı ve çalışma ortamları, düşünme becerilerinden ve içerik bilgisinden çok daha fazlasını gerektirir. Küresel olarak rekabetçi bilgi çağında karmaşık yaşam ve çalışma ortamlarında gezinme yeteneği, öğrencilerin yeterli yaşam ve kariyer becerilerini geliştirmeye çok dikkat etmelerini gerektirir.

Esneklik ve uyum (Flexibility & Adaptability)

Değişime Uyum

- Çeşitli rollere, iş sorumluluklarına, programlara ve koşullara uyum sağlayın
- Değişen öncelikler ve belirsizlik ortamında etkin bir şekilde çalışın

Esnek Ol

- Geri bildirim etkili bir şekilde kullanın
- Olumlu ve olumsuz eleştiri ile ilgilenebilme
- Özellikle çok kültürlü ortamlarda uygulanabilir çözümlere ulaşmak için farklı görüşleri ve inançları anlayın, müzakere edin ve dengeleyin

Girişimcilik ve Öz-Yönelim (Initiative & self direction)

Hedefleri ve Zamanı Yönet

- Somut ve soyut başarı kriterleri ile hedefler belirleyin
- Taktik (kısa vadeli) ve stratejik (uzun vadeli) hedefleri dengeleyin
- Zamanı etkili kullanın ve iş yükünü verimli bir şekilde yönetin

Bağımsız Çalışma

- Doğrudan gözetim olmaksızın görevleri izleyin, tanımlayın, önceliklendirin ve tamamlayın
- Kendi kendini yöneten öğrenciler olun
- Kişinin kendi öğrenimini ve uzmanlık kazanma fırsatlarını keşfetmesi ve genişletmesi için temel beceri ve/veya müfredat uzmanlığının ötesine geçin.
- Beceri düzeylerini profesyonel bir düzeye yükseltmek için inisiyatif gösterin
- Ömür boyu sürecek bir süreç olarak öğrenmeye bağlılık gösterin
- Gelecekteki ilerlemeyi bilgilendirmek için geçmiş deneyimleri eleştirel bir şekilde yansıtın

Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler (Social& cross-cultural skills)

Başkaları ile Etkili Etkileşim

- Uygun dinleme ve konuşma zamanını bilin
- Saygın, profesyonel bir şekilde davranın

Farklı Takımlarda Etkin Çalışma

- Kültürel farklılıklara saygı gösterin ve çeşitli sosyal ve kültürel geçmişlerden gelen insanlarla etkin bir şekilde çalışın
- Farklı fikir ve değerlere açık fikirli bir şekilde yanıt verin
- Yeni fikirler yaratmak ve hem yenilikçiliği hem de iş kalitesini artırmak için sosyal ve kültürel farklılıklardan yararlanın

Üretkenlik ve Mesuliyet (Productivity & Accountability)

Projeleri Yönetin

- Baskı ve engeller karşısında bile karşılanabilir hedefleriniz olsun,
- Amaçlanan sonuca ulaşmak için işe önceliklerinizi planlayın ve yönetin.

Sonuçlar Üretin

- Aşağıdaki becerilerde dahil olmak üzere yüksek kaliteli ürünler üretmeyle ilgili ek nitelikler gösterin:
- Olumlu ve etik çalışın
- Zamanı ve projeleri etkin bir şekilde yönetin
- Çoklu görev
- Aktif olarak katılın, güvenilir ve dakik olun
- Profesyonelce ve uygun görgü kurallarıyla kendini tanıtır
- Ekiplerle etkili bir şekilde işbirliği yapın ve işbirliği yapın
- Takım çeşitliliğine saygı duyun ve takdir edin
- Sonuçlardan sorumlu olun

Liderlik ve Sorumluluk (Leadership & responsibility)

Diğerlerine Rehber ve Önder Olma

- Başkalarını bir hedefe yönlendirmek ve etkilemek için kişilerarası ve problem çözme becerilerini kullanın
- Ortak bir hedefi gerçekleştirmek için başkalarının güçlü yanlarından yararlanın
- Örnek ve özveri yoluyla başkalarına ellerinden gelenin en iyisine ulaşmaları için ilham verin
- Etki ve gücü kullanırken dürüstlük ve etik davranış sergileyin

Başkalarına Karşı Sorumlu Olma

- Daha büyük topluluğun çıkarlarını göz önünde bulundurarak sorumlu bir şekilde hareket edin
- Farklı öğrencilere ulaşmak ve farklılaştırılmış öğretim ve öğrenmeyi destekleyen ortamlar yaratmak için öğretmenlerin çeşitli stratejileri (biçimlendirici değerlendirmeler gibi) kullanma yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olun
- Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin gelişiminin sürekli değerlendirilmesini desteklemek
- Yüz yüze, sanal ve karma iletişim kullanarak bilgi paylaşımını teşvik edin
- Ölçeklenebilir ve sürdürülebilir bir mesleki gelişim modeli kullanın

21. yy becerileri klasik olarak bireyin bilgiyi ezberleme şeklinde edinmesinin ötesinde, öğrenmeyi öğrenerek, kendi öğrenme sürecinde aktif ve sorumlu olması üzerinde temellenmiştir. Aynı zamanda eleştirel ve yaratıcı düşünme becerisi ile gündelik yaşamda karşılaştığı sorunlarda problem çözebilmeli, yeni ve farklı koşullara uyum ve esneklik gösterebilmeli, sosyal yaşamda işbirliği ve iletişim becerileri ile ekip çalışmasında bulunabilmelidir. Günümüz iş dünyasında ise özellikle liderlik ve sorumluluk becerilerine sahip, üretken olup mesuliyet alabilen, girişimci ve kendini disipline edip içsel motivasyonla yönetebilen bireysel özellikler istenmektedir.

Yukarıda detaylı olarak verilen 21. yy becerilerini eğitim öğretim ortamlarında kazandırmak için dünyadaki gelişmelere uygun olarak Hamarat'a (2019) a göre Türkiye gerçekleşen küresel, ekonomik ve toplumsal gelişmelerin etkilediği eğitim konusunda belli politik adımlar atmıştır. İlk olarak Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (2001) tarafından *21. Yüzyıla Girerken Türk Eğitim Sistemi'nin İhtiyaç Duyduğu Çağdaş Öğretmen Profili* adlı oldukça kapsamlı (768 sayfa) bir rapor hazırlamıştır. Bunu müfredat güncelleme çalışmaları,2011'de öğrenci için de *21. Yüzyıl Öğrenci Profili* çalışması, FATİH Projesi ve TYÇ izlemiştir. Son olarak 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'ni açıklayan Türkiye çağa yönelik orta vadeli eğitim politikası hedeflerini belirlemiştir.

Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamalar çeşitli belgelerde ifade edilmiştir. Bu bağlamda dikkate alınan şu belgeler referans edilir: Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 2008 yılında kabul edilen Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ve 02/01/2016 tarih ve 29581 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'dir. Müfredatlarla kazandırılmak hedeflenen yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamaların belirlenmesinde yukarıda atıfta bulunulan çalışmaların yanı sıra 21. Yüzyıl Becerileri olarak anılan yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin açıklamalar da dikkate alınmıştır (TTKB,2017). Türkiye'de Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze öğretim programlarında gerekli değişimler, yenilikler yapılmış ve uygulamaya konulmuştur. Yapılan bu çalışmalara bakıldığında MEB'in eğitim programlarıyla yetiştirmek istediği birey tipi, 21.yy öğrenci becerileriyle uyumlu olduğu görülmektedir. Zira Türkiye'de 2017-2018 yıllarında MEB tarafından yenilenen öğretim programlarının temelinde 21.yüzyılın becerilerini edinmiş ve bunu günlük yaşamda tatbik etmeyi başaran bireyler yetiştirmek hedefi yer almaktadır (Kayhan, Altun ve Gürol,2019).

2.1.1.2. Öğrenme ve yenilik becerileri

2.1.1.2.1. Yaratıcılık ve yenilenme: Yaratıcılık, eleştirel bakmak, yeni önermelerde bulunmaktır. Daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır. Alışılmışın, bilinenin dışında, farklı, yeni, özgün olmak, problemi görmek, farklı çözüm yollarından giderek yeni sonuçlar çıkartmaktır. Yaratıcılık dünyayı, kendimizi değiştirme eylemliliğidir. Sanatsal yaratma, değiştirme sürecinde öznel iç yaşantının farklı dışavurumudur. İnsanın deneyimleri, duyarlılığı, algılama tavrı ile yeniden üretimi gerçekleştirmesidir. Öznelin nesnelle diyalektik buluşmasında yeni ilişkilerin bulunması, keşfedilmesidir. Rüyalar, hayal gücü, espri ve düşünsellik, dikkat, yargılama, uslamlama sonucu oluşturulan eylemde sonuca farklı yollardan ulaşmaktır yaratıcılık. Yaratıcı insan, yaratıcı süreç içinde geçmişinden, entelektüel birikiminden, deneyimlerinden, algılarından, hayal gücünden yararlanarak, çevresini bu bağlamda değerlendirip aktarma yetisi çerçevesinde sezgi ve araştırma ile özgürce yaratıcı ürünler, yapıtlar oluşturur, farklı önermelerde bulunur. Bu nedenle mevcut olaylar, kuramlar yeniden ele alınır, ancak bakış açısı farklıdır. Gidilen yol orijinaldir. Varılan sonuç özgündür. Bu duyarlılık sürecinin sonucunda yenilik vardır (Çellek, 2002).

Yaratıcılık kavramı üzerinde, hem fikir olunan konulardan birisi de bunun doğuştan gelen bir yetenek olarak ele alınmakla birlikte çevre etkisine duyarlı olduğudur. Bu yetenek her insanda değişen düzeylerde var olmaktadır. Çevresel faktörler yaratıcılığın gelişiminde etkili olduğu için var olan yaratıcı becerilerin geliştirilmesi ve yeni becerilerin kazandırılmasında eğitim sistemine büyük sorumluluk düşmektedir.

Günümüz eğitim anlayışı, bireye doğrudan bilgi aktarımını değil bununla birlikte ilgi ve yeteneklerini geliştirmeyi, beceri kazandırmayı da hedeflemektedir. Eğitimin bireye kazandırmayı öngördüğü becerilerin başında ise toplumun gelişmesinde son derece önemli bir yere sahip olan yaratıcılık becerisi gelmektedir. Yaratıcılığın sürekliliği, gelişimi, derecesi ve ortaya çıkışı bireyden bireye farklılık gösterebilmektedir. Yaşamın ilk yıllarında daha çok görülen bu becerinin fark edilip geliştirilmesi son derece önemlidir. Yaratıcılık becerisi, kültürel, duygusal ve eğitimden kaynaklanan nedenlerle zaman zaman engellenebilmektedir. Bu becerinin geliştirilebilmesi için bireyin yaşamının ilk yıllarından itibaren başta ebeveynler ve öğretmenlere bir takım görevler düşmektedir. Okul öncesi ve ilköğretim çağının temel etkinliği olan oyun ise öğrencinin yaratıcılığını geliştiren en önemli etkinliklerdendir. Ayrıca, okul öncesi ve ilköğretim çağında, yaratıcılık ve oyunun

iç içe girdiği görülmektedir. Çocukların oynadığı oyunların çoğu hayal ürünüdür. Hayal gücü ise yaratıcılığın ham maddesidir (Koşak, 1996).

2.1.1.2.2. Eleştirel düşünme ve problem çözme: Eleştirel düşünme ve problem çözme kavramları zihinsel süreçlerden oluşmakta ve farklı disiplinlerde (psikoloji, felsefe, eğitim, sosyoloji vb.) küçük farklılıklar ile tanımlanması konusunda karşılık bulmaktadır. Eleştirel düşünmede şüpheli olup sorgulama yer alırken problem çözüme sonuca ulaşma vardır (Gürkaynak, Üstel ve Gülgöz, 2003). Eleştirel düşünme becerileri sayesinde bütün medya kanallarından gelen mesajların analiz edilmesiyle bilgi kirliliğinden yolumuzu bularak ihtiyacımıza uygun kaynaklara ulaşabiliriz. Bu şekilde birey manipülasyona karşı eleştiri penceresinden bakarak önlemlerini almış olur (P21, 2015). Çalışma hayatında ise eleştirel düşünme kadar problem çözme becerilerine sahip çalışanların varlığı çok değerlidir. Günümüzün hızlı çalışma temposunda seri üretimin gerçekleştiği atölye, fabrika ve diğer iş ortamlarında çıkan her türlü sorun için sonuç odaklı düşünen ve problem çözmeyi bilen çalışanlar gerekmektedir. İşleyişin aksamasının bedeli olduğu için problem çözme becerileri aksayışın giderilmesini sağlayacaktır (Hisarcıklıoğlu, 2019).

2.1.1.2.3. İletişim ve İşbirliği: 20. yüzyılın eğitim anlayışında bilgiyle donatılmış insan modeli ön planda iken 21. yüzyılda bilgi teknolojileri sayesinde bilgi kaynaklarına hızlı ve kesintisiz erişip ihtiyaç duyduğu bilgiyi kullanan ve dünyanın herhangi bir yerindeki bireylerle ortak iletişim içerisinde ve işbirliği ile çalışabilen insan modeli ön plana çıkmaktadır (Yalman Polatlar, 2020). İletişim duygu ve düşüncelerin, kendi zamanın iletişim kanallarının kullanılması ile aktarım sürecidir. Karşılıklı etkileşimi içeren bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışları kapsayan iletişimde karşı tarafı etkilemek vardır. Okullardaki eğitim sürecinde tüm öğrenme ile ilgili faaliyetlerde etkili iletişim ve işbirliği olmazsa olmazdır (Adıgüzel, 2015).

İçinde yaşadığımız yüzyılda dijital yerliler olarak ifade edilen yeni nesil, teknolojik alt yapı sayesinde yüksek nitelikli iletişim ve işbirliği becerilerini kullanarak farklı alanlarda bir arada çalışma imkanı bulmuştur. Yani iletişim ve işbirliği becerilerini günümüz bilgi teknolojilerinden bağımsız düşünemeyiz. İş birliği bu teknolojiler aracılığıyla bireylerin ortak amaç ve çıkar etrafında toplanarak fayda sağlamaya yönelik oluşturdukları çalışma takımı olarak tanımlanır. İşbirliği öğrenme ortamlarında, öğrenme yollarından biridir. İşbirliğine dayalı öğrenme deneyimleri, öğrencileri çalışma hayatında beklenen kaliteli takım çalışmasına dahil olmaya hazırlar. Bu sayede farklı becerilere, motivasyonlara, etnik gruplara ve kişiliklere sahip bireyler, iş birliği içerisinde ortak

hareket ederek en üst düzey verim için teşvik edilmiş olurlar. Kişisel farklılıkların işe koyulmasıyla sahip olunan potansiyelin en iyi şekilde kullanılması mümkün olmaktadır. Ortak öğrenme ya da çalışma ortamında buluşan bireylerin uyum içinde hareket etmesiyle planlanan iş ortaya çıkarılır (P21, 2015).

P21 girişiminin sunduğu 21.yüzyıl becerileri olarak günümüzde sıkça bahsedilen iletişim, işbirliği, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerinin öğrencilere kazanımı için eğitim ve öğretimin günümüz bilgi teknolojilerindeki gelişmelere göre güncellenmesi gerekir. Bu konuda öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenler daha inovatif (yenileşimci) yöntem ve teknikler ile bilgiye kendilerinden daha hızlı ulaşan öğrencilerin projeler içerisinde takım oluşturmada rehberlik yapmaları önemlidir. Sınıf duvarlarını aşan bilgi edinme sürecinde öğrencilerden beklenen akranları ile iletişim kurup takım çalışması içerisinde işbirliği becerisini deneyimleyerek problem çözme ve konuyla ilgili somut çıktılar ortaya koyabilmesidir (Yalman Polatlar, 2020).

2.1.1.3. Bilgi, medya ve teknoloji becerileri

2.1.1.3.1. Bilgi okuryazarlığı: Teknoloji ile beraber bilgi kaynaklarının çeşitlenip zenginleşmesi ile beraber gerçek ve doğru bilgiye ulaşmayı, ulaşılan bilginin değerlendirilip, ihtiyaç dahilinde kullanımını kapsayan sürecin tamamına bilgi okuryazarlığı denilmektedir. Bilgiye ulaşmayı 21. yüzyılın toplumunu oluşturan anahtar beceriler arasında yer alan bilgi okuryazarlığı yaşam boyu öğrenme için temel oluşturur (Polat, 2005). Bilgi okur yazarı olmak, bilgiye daha hızlı şekilde ulaşmak ve onu yeniden oluşturma sonucu ortaya çıkan aşırı miktardaki bilgi birikimi ile başa çıkmada bir gerekliliktir ve eğitimin en temel öğelerinden biri olarak görülebilir. Eğitimin dinamik bir yapı kazanması için öğretmenlerin bilgi okur-yazarlığı konusunda ihtiyaçlarına yönelik eğitimlerden geçirilmesi gerektiği söylenebilir. Bilgi okuryazarlığına yönelik derslerin öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine imkan sağlayabilecek, dijital ortamlarda araştırmalarına destek verebilecek, çoklu zeka kuramına uygun ve öğrenci merkezli bir yapıda olması beklenmektedir (Dedebali ve Ed.Öğretir Özçelik ve Tuğluk,2020).

2.1.1.3.2. Medya okuryazarlığı: İnsanlar sosyal varlık olmanın gereğiyle ilkçağlardan günümüze değin duygularını, düşüncelerini, bilgilerini karşılıklı iletişim yollarını ve araçlarını keşfetmişlerdir. Günümüzde ise elektromanyetik dalgaların, teknolojik iletişim araçlarıyla birleştirilmesi ile çok çeşitli, yönlü ve hızlı iletişim sistemleri oluşturulmuştur. Bunlar arasında en etkili olanları ise sosyal medyadır. Modern çağın insanı medya araçlarını hızlı yaşam temposunda bilgiye ulaşma ve problem çözme kaynağı

olarak kullanılmaktadır. Medya insanların beklentilerini karşılarken bir taraftan da kendi çıkarlarına yönelik bireyleri yönlendirmektedir. Medyanın gücünün ve etki kapasitesinin farkında olan siyasiler ve yöneticiler bu kaynakları kullanabilirken diğer taraftan da medya da onları kullanmaktadır (Cereci ve Özdemir,2015).

Türkçede kitle iletişim araçları ile ifade edilen medya hayatımızda iletişim, haberleşme, bilgi aktarımı, zaman geçirme ve eğlenme, öğrenme gibi daha çok kavramlara karşılık bir kaynak teşkil ettiği için vazgeçilmez hale gelmiştir. Bu nedenle medyanın sunduğu her türlü mesajı filtreleyerek tekrar gözden geçirme becerisi olarak tanımlanan Medya okuryazarlığı becerilerine öncelikle çocuklara ve gençlere doğru örnek olabilmek için öğretmen ve ebeveynlerin sahip olması gerekmektedir. Medya okuryazarlığı becerileri ile medya kaynaklı her türlü iletiyi analiz edebilme ve yorumlayabilme sağlanmış olur (Karakoyun, 2014).

2.1.1.3.3. Bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) okuryazarlığı: Ekonominin toplumlardaki teknolojik gelişmelerden etkilenmesi sonucu bilişim teknolojileri alanında çalışacak olan insanların sahip olması gereken beceriler değişmiştir. Değişiklik gösteren bu beceriler günümüzde 21. yüzyıl becerileri olarak isimlendirilmiştir. Tarih boyunca insanların bilgiye ve onu paylaşmaya olan merakı, teknoloji ile birlikte başka bir boyut kazanmıştır. Bunun sonucu olarak da teknoloji toplum yaşamında her boyutuyla çok büyük bir yer edinmiştir. Sağlık sektöründen mühendisliğe günlük yaşamın tüm alanlarında bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılmaktadır. Eğitim alanında ise bilgi ve teknoloji okuryazarlığı becerilerini geliştirmek amacıyla eğitim sistemine bu becerileri içeren eğitim programları dahil edilerek 21.yy becerilerine sahip bireyler yetiştirilmeye çalışılmaktadır (Ceylan, Akçay Malçok ve Ed. Öğretir Özçelik ve Tuğluk,2020).

Yaşam boyu öğrenmenin temelini oluşturan 21 yüzyıl becerileri Bilgiye ulaşım, değerlendirilmesi, üretimi ve kullanım süreçleri olan bilgi okuryazarlığıdır (Polat 2005).Eryılmaz ve Uluyol'a(2015) göre bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, her türlü bilgi ve iletişim teknoloji araçlarını kullanarak bilgiye ulaşmak, geliştirmek, yönetmek ve bilgiyi paylaşmak olarak tanımlanabilir. Bilgi ve iletişim teknolojisi okuryazarlığı 21 yüzyılda evrimleşerek bilgiye ulaşmada değerlendirilmesinde Üretilmesinde teknolojik araçları kullanabilme yeterliliği olarak da tanımlanmıştır (Hotaman, Akçay Malçok ve Ed. Öğretir Özçelik ve Tuğluk,2020).

2.1.1.4. Yaşam ve kariyer becerileri

2.1.1.4.1. Esneklik ve uyum: Esneklik ve uyum becerisi günümüz yaşam koşullarında değişime adapte olabilme yetisi olarak tanımlanmaktadır. Uyumluluğu sağlayabilmek için bireyin olumlu ve olumsuz her türlü geribildirime açık olması gerekir. Eleştiri kültürüne sahip olmak çok kültürlü ortamlarda da uyumu kolaylaştırabilmektedir. Uyum aynı zamanda problem çözme becerilerine de katkı sağlar (Yalçın, 2018). Bireyin ihtiyaçları ile çevrenin bireyden beklentileri arasındaki, denge durumu ile de açıklanabilmektedir. Uyum bireye ait bir özellik olduğu için psikolojik bir kavram iken, değişimler sosyolojiktir. Uyumu sağlayan faktör ise 21. yy'da bireyin sahip olduğu zeka kapasitesi olarak görülmektedir. Uyum becerileri ile işbirliği sağlanıp çatışmalar çözülür ve enerji daha yararlı iş ve ilişkilerde kullanılacaktır.

2.1.1.4.2. Girişimcilik ve özyönelim: Uygun amaçların belirlenmesi ile bu amaçlara ulaşabilme adına potansiyel yeteneklerin etkili bir şekilde kullanılmasına dayanan zamanı en verimli kullanabilme yetisidir. Öğrencisinden yetişkinine, ev hanımından şirket yöneticisine günümüz insanının üzerinde düşen sorumluluk ve iş yükü oldukça fazladır. Bu sorumlulukların iyi yönetilebilmesi, işlerin ve görevlerin uygun zaman diliminde yapılması için her bireyin bu beceriye sahip olması zorunludur. Bu sebeple kendini yönetme becerisi 21. yy becerileri arasında zorunlu bir beceridir (Kalyoncu, 2012).

2.1.1.4.3. Sosyal ve kültürlerarası beceriler: Sosyal beceriler bilgi toplumunda bireylerin başarılı olmasını sağlayan faktörler arasında zekâdan daha önemlidir. Bu beceriler insanların birbirleriyle etkileşimleriyle oluşan sosyal durumların analiz edilip değerlendirilmesiyle uygun tepkilerin oluşmasını sağlayan davranışlar bütünüdür. Sosyal beceriler gözlenebilir ile gözlenebilir olmayan duyuşsal veya bilişsel tüm davranış öğelerini kapsar (Eryılmaz ve Uluyol, 2015; Kalyoncu, 2012).

2.1.1.4.4. Üretkenlik ve sorumluluk: Üretkenlik ve hesap verilebilirlik becerileri içi içe olan, birbirini tamamlayan becerilerdir. Üretkenlik hedefler doğrultusunda ihtiyaçların belirlenip uygun zaman dilimi içerisinde, işbirliğini ön gören etik çalışma biçimi ile ürün oluşturma becerisidir. Hesap verilebilirlik ise ürün ortaya oluşturma sürecinde aktif rol alınmasıyla ürünün eksik doğru tüm niteliğinin sorumluluğunu üstlenmektir. İşe yarar Projeler tasarlayarak verimli ürünler ortaya koymak, projelerden işe yarar sonuçlar çıkarabilmek ve proje sürecini etkili şekilde yürütmekle yakından ilişkili

olan üretkenlik ve hesap verilebilirlik becerileri, eğitimde kazandırılması zorunlu olan bilgi çağının önemli becerilerindendir (Eryılmaz ve Uluyol, 2015).

2.1.1.4.5. Liderlik ve sorumluluk: Liderlik ve sorumluluk becerisine sahip bireyler; diğer insanları bir amaca yönlendirmek ve o insanlara rehber olabilmek için sahip olduğu becerilerini etkin bir şekilde kullanma, ortak amaca ulaşabilmek için diğerlerinin potansiyel güçlerini ve yeteneklerini geliştirme, guruba önderlik etmedeki güç kullanımında etik ve dürüst davranış sergileme özelliklerine sahiptir. Bu bireyler gurubuna karşı olumlu olumsuz her durumdan sorumludur (Yalçın, 2018).

2.1.2. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği

“Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği” kavramını tanımlamadan önce kariyer, yetenek ve özyeterliğin ne olduğu incelemek, akabinde ise bunların toplamından oluşan kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği kavramına ulaşmak gerekir. Kariyer kavramı dilimize Fransızca *carrière* kelimesinden geçmiştir. Türk dil kurumu sözlüğüne göre “Bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık” olarak tanımlanmıştır (Erişim Tarihi:31 Ocak 2022). Kariyer, meslek ve iş kavramları çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılmaktadır fakat özde bu kavramlar ayrılmaktadır.

Kasacı(2018) iş kavramını uğraşın, eylemin ya da faaliyetin kendisi için kullanırken, meslek için o işi yapan kişinin nitelikler bütünü olarak tanımlama yapar. Bu anlamda iş, herhangi bir mesleğin çalışma alanı içerisindeki faaliyetlerin tamamı şeklinde tanımlanabilir. Örnek vermek gerekirse meslek, inşaat mühendisi olsun iş, şirkete göre şantiye şefliği, proje tasarımcısı olabilir. Kariyer ise bireyin çocukluğundan itibaren hedef ve amaçları doğrultusunda izlediği süreç ve bundan sonraki kişisel yol haritası olarak tanımlayabiliriz. Kariyer ile meslek kavramlarını kıyasladığımızda, kariyer elle tutulur somut bir şey olamamakla birlikte geçmişten bugüne gelen ve geleceğe giden bir süreci yolculuğu anlatır. Meslek ise somuttur, tanımlıdır, kuralları önceden belirlenmiştir.

Standartları önceden belirlenmiş olan mesleği icra etmek için gerekli diploma ve sertifikaya sahip olmak gerekir. Lafçi'ye (2018) göre de seçtiğin mesleğin icracısı olarak o meslek yolunda kariyer bakımından ilerlemek durumu söz konusudur. Bir bakıma kariyer meslekte bir üst kademeye geçmektir. Bu anlamda mesleği iyi ya da kötü yapabilirsin ama kariyerde bir önceki durumdan daha iyi olmak zorundasın. Balta Aydın'a (2007) göre kariyer kavramı küreselleşme ile değişikliğe uğrayarak günümüze değin gelmiştir. Günümüz bilgi toplumunda insan ihtiyaçları bilgiyi etkin kullanma ve kişisel gelişime yatırım yapma konusunda ilerleme göstermektedir. Bilgiye ulaşma kaynaklarını bilen,

öğrenmeyi öğrenmiş ve örgüt psikolojine hakim kişiler çalışmalarının karşılığını hem maddi hem de manevi olarak elde etmek için kariyer basamaklarını tırmanmaya koşullanırlar.

Yetenek kavramı bireye ait potansiyel ve gizil güç olarak karşımıza çıkmakla birlikte, tanım olarak yine Türk dil kurumu sözlüğüne göre “Bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, istidat, kabiliyet, kudretidir” (Erişim Tarihi:31 Ocak 2022). Yetenek ise, bireyin yaşam sürecinde var olan kapasitesini kullanarak geliştirebildiği her türlü duyuşsal, zihinsel, ya da psikomotor beceriler bütünüdür. Bu becerilerin edinimi incelendiğinde doğuştan sahip olunan gizilgüçten (kapasite) bahsedebiliriz. Bu kapasitenin çevre ile etkileşimi (aile ve eğitim etkisi) sonucu şekillenir. Bireysel farklılıkları oluşturan herhangi bir davranışı (bilgi ve/veya beceriyi) öğrenebilme kapasitesinin tam karşılığıdır (Kuzgun, 2006: 23).

Bandura’ya göre özyeterlik kavramı bireyin üstlenmiş olduğu belli bir alana özgü bir işi ya da yapması gereken bir görevi icra etmek için kullanacağı kapasitesi, potansiyeli, becerisi ve yeteneğine dair kendini ne kadar başarılı, yeterli, etkin gördüğü ile ilgili yargısı, algısı ya da inancıdır(akt. Turan ve İskender, 2020). Kotaman’a (2008) göre ise özyeterlilik inancı bireyin belirli bir işi yapabileceğine dair duyduğu inancı ifade eder ve bu inancın düşük veya yüksek olması güdülenmeyi etkilemektedir. Güdülenme (motive olma) durumuna göre kişi göreve başlar ya da başlamaz ayrıca güdülenmeden davranışın devamlılığı ve sonuç olarak performansı da etkilenir.

Kariyerle ilişkili öz-yeterlik modellerinden biri olan kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliliği kavramı, hem kariyer ve yetenek gelişimi hem de özyeterlik kavramlarıyla ilişkilidir. Buna göre öğrencilerin belli bir kariyer alanında çalışmaları için ihtiyaç duydukları, yetenek gelişimi, kariyer keşfi ve kabiliyetlerini en yüksek seviyeye çıkarabilmelerini yöneten yargı ve inançlarına vurgu yapan pozitif bir yaklaşımı ifade eder(Yuen ve diğ., 2010).

Bireyin yaşamını kaba bir şekilde üç bölüme ayırırsak bunlardan birincisi uykuda dinlenme ile geçirilir. Bir insanın ortalama sekiz saat çalıştığını kabul edersek, kalan bölüm ise diğer kişisel ihtiyaçları karşılamakla geçmektedir. Bazı iş ortamlarında çalışma sürelerinin mesai sistemi ile uzamakta olduğu için çalışma hayatımızda geçirdiğimiz süreler yaşantımızın büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Çalışma hayatının ekonomik olduğu kadar psiko-sosyal etkileri de mevcuttur (Kaya, 2008). Kariyer kavramı psikolojik ve sosyal etkileri açısından çalışma hayatındaki bütün üretimlerden, başarılarından ve ilerleme durumundan beslenmektedir. Bu bağlamda kariyer gelişiminin benlik algısını

olumlu yönde etki sağlayacağı düşünülmektedir (Kuzgun, 2006). Gelişim süreci içerisinde birey çocukluk yaşamında yoğun merak duygusuyla ilgisini çeken deneyimlere yönelecektir. Deneyimler içerisinde geçirilen kaliteli zaman ve bireyde bıraktığı duygular kariyerin oluşumunu etkileyerek o alana yönelim sağlanacaktır (Kurter, 2011).

Ergenlik döneminde gençlerin bir kısmı lise hayatını sürdürerek akademik olarak yükseköğrenim için hazırlık yapmakta iken bir kısmı da doğrudan çalışma ortamı içerisinde mesleği öğrenmeye çalışmaktadır. Bu süreç içerisinde gençler bir taraftan kişilik gelişiminin etkilerini de yaşamaktadır. Yapılanma içerisinde olan kişiliğine göre gençlerin ilgi, istek, beğeni ve ihtiyaçları değişkenlik göstermektedir. Mesleki ilgiler ve kariyer planları da bu değişimden payını almaktadır. İdeallerin ön planda olduğu gençler için meslek seçimi sadece maddi beklentilere göre tercih edilmemekte, tersine bu süreç kendini ifade edebileceği ve gerçekleştirebileceği bir meslek olması anlamını da taşır. Yani meslek tercihi bireyin kendini gerçekleştireceği, özne olarak önce kendinden başlayarak tüm insanlığa doğru üretebileceği bir alandır (Tuzcuoğlu,1994).

Kariyer gelişimini, kuramsal olarak inceleyen kariyer gelişimi kuramcılardan Ginzberg ve arkadaşlarına göre genç yetişkinlik dönemi ile tamamlanırken, Super'a göre kariyer gelişimi ömür boyunca devam eden bir süreçtir (Eryılmaz ve Mutlu, 2017:230).Bu açıdan önemli olan bu kariyer sürecinde ergenin kariyer gelişimine yönelik ilgileri ve yeteneklerine karşı yargılarını ve inançlarını olumlu tutması ve yükseltmesidir. Bu önemlidir, çünkü gencin kariyer gelişimine katkı sağlayacak konularda yapabilirliklerine inanması, çeşitlendirmesi ve kendisine dayatılan ama kendisine uygun olmayanları tercih etmemesi için yüksek bir kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliliği becerisinin olmasını gerektirir. Gençlerin aile, arkadaş ve okul ortamları bu kariyer ve yetenek gelişimi becerisine dair katkısı gerekmektedir. Gencin kariyer konusunda yeteneklerine ve yapabileceklerine dair inancı düştüğünde ve kendisini beceriksiz ve işe yaramaz hissetmeye başladığında geleceğe yönelik kaygıları da oluşmaktadır.

2.1.3. Kariyer Kaygısı

Kaygı kelime kökeni olarak eski Yunanca'da "anxietas"tan gelmektedir. Gündelik yaşamda kaygı yerine anksiyete kelimesi de kullanılmaktadır. Kaygı (anksiyete) endişe, korku, merak karışımı duygulara karşılık gelir (Köknel, 2014: 17). Türk Dil Kurumu'na göre kaygı "1. Üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa. 2. Genellikle kötü bir şey olacakmış düşüncesiyle ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen gerginlik duygusu" olarak tanımlanmaktadır(Erişim Tarihi:31 Ocak 2022). Psikoloji literatüründe 1940'lardan itibaren

kaygı kavramıyla çalışmalara başlanılmıştır. Bu kavram egonun bir fonksiyonu olarak ilk defa psikoloji literatüründe Freud tarafından kullanılmıştır (Mert, 2017). Freud'a göre kaygı, bireyin yaşantısını sürdürebilmesi için alarm gibi fiziksel ve toplumsal çevrelerden gelen her türlü tehdide karşı bireyi haberdar etme işlevini sağlar (Gençtan, 1997). Kaygı, bireyin yaşamadığı ama sanki yaşayacakmış gibi hissettiği sıkıntı ve bunaltı yaşadığı ruh halini anlatır. Bu duygu durumu basit bir tedirgin olmaktan, panik olma şeklinde yüksek yoğunlukta hissetmeye kadar ilerleyebilir (Kutlu, 2001). Kaygılıyken birey belirli bir konuda bilinçli bu duyguya kapılmaz. Örneğin ekonomik zorluk yaşayan bir kişi mali duruma endişeyle bakabilir. Ya da önemli bir sınava girecek öğrenci heyecan, korku endişe, merak duygularının karışımıyla kendisini baskı altında hissedebilir. Bütün bu sıkıntı yaratan durumların temelinde bilinen bir sebebinin olması kaygı duygusunu farklı kılmaktadır. Kaygı konusunun doğası gereği tam sınırların konulamaması diğer duygular ile karışmasına sebebiyet vermektedir (Dağ, 1999).

Gençtan'a göre (1994) korku ise kaygı arasındaki farklılık "korku" herkes tarafından tehlikeli olduğu söylenen bir duruma karşı yaşanırken, kaygı bireyin kendi kendine yarattığı bir duygudur. Birçok insana ise bu duyguya neden olan durum saçma gelir" sözleriyle açıklamaktadır. Cüceloğlu'na göre (2006: 277) bazı psikologlar kaygıyla korku arasında farkın nasıl ayırt edilebileceği ile ilişkili üç farklı duruma bakmaktadır. Bu farklar şunlardır:

1. Kaynak: Korkunun kaynağı nettir ama kaygının kaynağı belli değildir.
2. Şiddet: Kaygının derecesi korkuya göre şiddeti az ama süregendir
3. Süre: Korku belir bir sürede gerçekleşir ve zamana yayılmaz. Stres kelimesi günümüzde oldukça sık kullanılan bir kavram olmakla birlikte, olumlu ya da olumsuz gerilim yaratan her durumda hissedilen baskının karşılığıdır. Buna mezuniyet ve evlenme töreni gibi aslında olumlu olaylardan örnek verebiliriz.

Kariyer kaygısı kavramı yukarıda bahsedilen genel kaygının alt türlerindedir. Bireyin geleceğe ilişkin amaçları, mesleki olarak üstlenmek istediği roller, kendini gerçekleştirmek istediği konularla ilgili tasarıları ve bunların tersi yapabilirliğine olan inancı yahut şüphesi kariyer kaygısıyla ilgilidir. Meslekler ve kariyer gelişim sürecindeki her türlü belirsizlik, kararsızlık, yanlış yönlendirme, baskı ve destek yetersizliği kariyer kaygısını destekleyici bileşenler olarak kabul edilmektedir (Pisarik vd., 2017: 347). Genel olarak kaygının nedenleri ve kaygı türleri farklılık göstermektedir. Psikiyatri literatüründe tanısı olan çok çeşitli kaygı bozuklukları vardır. Araştırma konusu gereği üzerinde durulan kariyer kaygısıdır. Vignoli'ye göre (2015) kariyer kaygısı, mesleki kararı verme

aşamasında bireyin yaşadığı zorlukları ve kararsızlıkları içerir. Kariyer kaygısının bireyin akademik ve mesleki hayatında geleceğine yönelik hissettiği henüz yaşanmamış ama öyle tasavvur edilen başarısızlıklara ilişkin korku olarak tarif edebiliriz. Kariyer kaygısı değerlendirmesi, kariyer seçimindeki belirsizliğe veya kararsızlık konusundaki endişeye karşılık gelir

Aytaç'a (2005) göre bir bireyin kariyeri okuldan mezun olması ile başladığı kabul edilmekle birlikte aslında ilk olarak çocukluk yıllarında çevrenin "Büyüyünce ne olacaksın?" sorusuyla şekillenir ve bol hayal gücü ile desteklenmiş rol yapma oyunlarıyla ifade bulur. İlk ve orta öğretim yıllarında kariyer olgusu, mesleki anlamda kurulan hayaller ile gelişimini sürdürür. Ergenlikteki kimlik gelişiminde, gençler yetenekleri ve ilgileri üzerine de düşünmeye başlar. Gencin ortaöğretimden(lise) sonra bir iş yaşamına atılma ya da üniversite okuma konusunda tercih yapması gerekecektir. Yetişkinlikte ise eğitimle oluşan kariyer kararı, işe giriş, kariyer durgunluğu dönemi ve emeklilik olarak süreç gösterir (Okutan ve Akbaş,2019).

Kırıcı'ya (2007) göre iş dünyasında ürün ve/veya hizmet üreten örgütlerde (işletmeler), teknolojinin daha etkin kullanımı ile yapısal değişim ve hacim olarak küçülmeler meydana gelmektedir. Düşük hacimli yapısı ile esnekleşen örgütler, daha az işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Dolaylı olarak bu azalım sonucu insanlar, çalışılacak daha az iş imkanına sahip olmaktadır. Okullarda verilen eğitimin iş dünyasının beklentilerini ne derece karşıladığının sorgulandığı günümüzde artık okul bilgileri yeterli gelmemekte ve bilginin eskimesi için birkaç yıllık bir sürenin geçmesi yeterli olmaktadır. Günümüz dünyasında gelecek korkusu olmadan yaşamının en önemli ön koşulu haline gelen, öğrenmeyi öğrenme kavramı temelinde birey kendini sürekli geliştirmelidir, çünkü bir işe sahip olup öncelikle temel ihtiyaçları, daha sonra daha üst sıralarda ki ihtiyaçlarını karşılamak için eskisi kadar fazla imkâna sahip değillerdir.

2.1.4. Bir Meslek Olarak Sanat

Meslek, mal veya para gibi karşılığı olan bir gelir için insanların kullanımına sunulan, kuralları toplum tarafından belirlenmiş, yine mal veya hizmet faaliyetlerinin bütünüdür (Kuzgun, 2004). İlk çağlardan günümüze değin insanlar geçimini sağlamak adına; avcılık ve toplayıcılıktan, tarımsal uğraşılara ve devamında sanayinin oluşmasıyla birlikte işgücünde makinenin kullanıldığı, üretim sürecinde çeşitli uğraşılarda bulunmuşlardır. Günümüzde insanlar geçimlerini sağlamak adına giderek karmaşıklaşan türlü meslekler icra etmekte ve bunlara her geçen gün bir yenisi eklenmektedir. Bazı

meslekler (terzi, aşçı) yüzyıllardır sürdürülmekte iken bazı meslekler ise gelişen teknoloji ve toplumsal değişikliklere göre yeniden tanımlanmaktadır. Günümüzde mesleğe yönelme farklı kuşaklar arası öğrenmeyle (usta-çırak ilişkisi) gerçekleşebildiği gibi üniversitedeki akademiden öğrenme şeklinde elde edilmektedir. Günümüz bilgi toplumundan Endüstri 4.0'ın yarattığı otomasyona ve robotik dünyaya geçiş süreci gençleri, meslek çeşitliliğinin zengin olduğu, geleceğin meslekleri kavramının sürekli değiştiği giderek daha karmaşık iş dünyasına sürüklemektedir. Bu durum gençlerin üniversite tercihlerini de zorlu hale getirmiştir. Türkiye de, 1974 yılından beri üniversiteye giriş için Üniversitelerarası Kurul tarafından merkezi seçme sınav sistemi yapılması kararlaştırılmış ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanununa göre 1974 yılında Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÜSYM) kurulmuştur. Öğrenciler bu şekilde seçme usulüyle üniversite sıralarına yerleşmekte ve mezuniyetlerine uygun alanlarda kamu ya da özel sektörde iş bulmaya çalışmaktadır (Ensari ve Alay, 2017).

Meslek seçimi ile bireyler yaşantısını ana hatlarını belirlemektedir. Meslek seçiminde sadece kazanılacak olan paranın ötesinde, sevilen uğraşın yapılması ile birey kendini gerçekleştirme imkanı olacağı, özünde bir yaşam tarzına yönelmiş oluyor. Birey; yetenek, ilgi ve hobileri doğrultusunda meslek olarak seçtiği branşta başarılı, verimli ve huzurlu olur. Bundan dolayı bireyin, kişisel özellikleri ve beklentileri ile seçeceği mesleğin nitelikleri ve değerleri arasındaki uyuma dair araştırma yapması önemlidir. Kişinin hobisi işi olduğu zaman yaptığı işten yorgunluk duymaz, tersine ürettiği ürün ya da verdiği hizmet ne olursa olsun haz alacaktır (Yanikkerem ve ark., 2004). Meslek seçiminde, sağlıklı bir toplumun oluşması için bireylerin kendi ilgi ve yetenek alanlarına uygun meslekleri seçmesi gerektiği şeklinde bir yaklaşım sergilenir. İlk bakışta mesleki tercih süreçlerinde bu yaklaşım çok güzel sözler olarak karşımıza çıkmasına rağmen yaşanan toplumun gerçekliği ve mesleğe atfedilen değer ile mesleğin bireyin yaşamına katacağı değer gibi konulardan da bahsedilir.

Sanatla ilgili mesleklere toplumun nasıl baktığını değerlendirmeden önce günümüz sanat anlayışını genel olarak kısaca yer vermek gerekir. Karadoğan'a (2020) göre sanat 20. yüzyıl ve sonrası siyasi, ekonomik değişim ve teknolojideki gelişmelere paralel olarak küresel sanat adı altında bir ürün olarak tüketiciye sunulmaktadır. Gelişmiş kapitalist ülkeler, sanatsal üretimleri çeşitli projeler içerisinde kullanmakta ve az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke sanatını da bu projelere dahil ederek bir nevi eriterek ekonomik değer kazanma amacı gütmektedir. Böylece yerel ve kültüre has değerlerin güya kültürler arası entegrasyonunu sağlamak amacı güdülürken hepsi birbirine benzeyen değer içermeyen,

ruhsuz ve kültürel değerlerinden arındırılmış eserlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Özgünlük, yerellik ve ülkelerin tarihi ve kültürü ile işlenmiş sanat değerleri saflığını yitirmektedir. Ayrıca, iletişim endüstrilerinin gelişiminden dolayı sanat hızlı ve eş zamanlı olarak sanat izleyicisine ve tüketicisine ulaşmış olmaktadır. Sanattan beklenen her daim yeni olanı üretmeye, ortaya çıkarmaya yönelik anlayış genelde ütopyik kalmaktadır, çünkü; radikal değişimler ve şaşırtıcı başlangıçlar beklenti düzeyinde kalmıştır. Günümüz sanatı artık apolitik bir sanat olduğu için küratöryal ve küresel amaçlı çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu anlayışın sonucu radikal değişimleri gözlemlemek pek mümkün olmayacaktır. Günümüzde sanatın, özelleştirilmesi, finansallaşması, endüstrileşmesi ve iletişim teknolojileriyle kaynaşması sonucu bağımsızlığını kaybetmesine neden olmuştur. Günümüz sanatsal gelişmeleri bize göstermektedir ki gelecekte sanatın yeni küresel politika, proje ve teknolojilerinin eseri olacaktır.

Günümüzün küresel sanat anlayışında sanatçı piyasada yer edinebilmek adına tavır ve duruşunu, apolitik ve sanat piyasası projelerine uygun belirlemektedir. Aynı şekilde toplumunda sanatla ilgili mesleklere ilişkin tavrı kendi ekonomik gücü ile paralellik gösterir. Bir mesleğin değeri insanlığa verdiği hizmetle orantılıdır. Günümüz bilgi toplumunda değişimlerin çok hızlı yaşanmasına bağlı olarak çok sayıda meslek ortaya çıkmakta ve meslekler içerisinde de uzmanlaşmalar oluşmaktadır. Bazı mesleklerde çağın gerekliliklerine cevap veremedikleri için toplumsal statüsünü ve buna bağlı olarak da ekonomik olanaklarını kaybetmektedir. Bu koşullarda bir mesleği tercih edecek gençler için önemli bir sorunlar oluşmaktadır. Mesleğin toplumsal statüsü, toplumun o mesleğe ilişkin verdiği değer ile ilişkilidir. Mesleklerin kültürel farklılıklara bağlı olarak toplumlar nezdinde değeri farklılaşmaktadır. Sanatla ilgili meslekler ekonomisi gelişmiş toplumlarda gördüğü değer ile az gelişmiş toplumlarda gördüğü değer farklılık içermektedir. Her toplum kendi özelinde mesleklere statü vermekte ve ayrıcalık tanımaktadır (Karakuş ve ark. 2005). Ayrıca dördüncü sanayi devriminin yaşandığı günümüz toplumunda teknoloji hayatımızın her alanına girmiş olduğu için mesleklerde bu gelişim ve değişimden payını almıştır. İşgücü gelişen teknolojiye yenik düşerek bazı meslekler ortadan kalmaktadır. Schwab ve Davis'a göre (2019) ise özellikle, nesnelerin İnterneti bileşeni, yapay zeka ve robot bilim ile entegre olarak işgücüne duyulan gereksinimi azaltmaktadır (akt. Altun Ada, 2021). Sanatla ilgili üretimlerde lazer yazıcıların ve üç boyutlu yazıcıların kullanılması ve gelişmiş baskı teknolojilerinin tercih edilmesi ile yapay zeka programları ile özgün dijital tasarımların oluşturulması bunlara örnek verilebilir.

Sewell'a (1975) göre toplumsal anlamda genel olarak meslekler ile ilgili birtakım olumlu ya da olumsuz algılar, sosyoekonomik gelişmelere paralel olarak değişiklik göstermekte ve bazı meslekler içinde ön yargılar oluşmaktadır. Ön yargılar ise daha çok ülkelerin gelişmişlik düzeyi, eğitim ve kültür seviyesi ilişkilendirildiğinde toplumların düşünce yapısına tesir etmektedir. Bu nedenledir ki sanatla bağlantısı olan mesleklere yönelik ülkelere göre farklı düşünce ve görüş yapısı oluşmaktadır (akt. Salderay, 2019). Gelişmiş ülkelerde, sanat insan yaşamı için oldukça elzem ve gelişmişliğin göstergesi olarak algılanırken, gelişmekte olan ülkelerde veya az gelişmiş ülkelerde temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya güdümlü insan yaşamı için gayet lüks ve hayati ihtiyaçlara hitap etmeyen bir alan/ sektör olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada; bireyin yaşamış olduğu ülkedeki toplum yapısı, onun sanat algısına, sanatla ilgili mesleklere yönelmesine etki etmektedir.

Dünya genelinde, sanat alanlarını, sanatsal tüketim endüstrisi içerisinde yaygınlık bağlamında incelendiğinde; müzik en fazla, dikkati çekmekte ve sinema, dans, moda, vb. ise onu takip etmektedir. Görsel sanatlar (resim, desen, baskı-resim, fotoğraf, seramik, heykel, mimari, video ve film-yapımcılığı, tasarım, grafik tasarım, endüstriyel tasarım, iç-dış mimari tasarım ve el sanatları) kendi içinde birçok alt uzmanlık alanlarından oluşmakta evrensel yaygınlık anlamında değişkenlik arz etmektedir. Dolayısı ile; yaygın bir hedef kitlesi olan alana yönelerek meslek tercihinde bulunan bireylerin/sanatçıların yapmış oldukları işten/meslekten maddi kazançlarının aynı doğrultuda yüksek olacağı beklenmektedir. Aynı şekilde hitap edilen hedef kitlenin azlığına bağlı olarak bunun tersi de mümkündür (Salderay, 2008).

Toplumsal olarak mesleklere ilişkin genel yargıların yanında toplumun en küçük birimi olan ailenin de birtakım özellikleri (sosyo-ekonomik durum, eğitim düzeyi, kültür düzeyi,) meslek seçim sürecinde çok etkilidir. Aynı zamanda aile içerisinde otoritenin kimde olduğu (anne merkezli ya da baba merkezli oluşu) ve nasıl kullanıldığı durumunda da çocuğun hem sosyal duygusal gelişimi hem de yönelimleri etkilenmektedir. McKinley ve Gilbert'in (1964) araştırmalarına göre aile örüntüleri meslek tercihleri üzerinde etkilidir ve yazarlar meslekleri 5 kategoride sınıflandırmışlardır, bunlar; teknik, genel kültürel bilimsel, organizasyonel, sanat ve eğlencedir. Baba otoritesinin ağırlıkta olduğu aile ortamlarında büyüyen çocukların meslek, tercihlerinde teknik ve bilimsel meslekleri daha çok tercih ettiği, anne otoritesinin baskın olduğu aile ortamlarında yetişen çocukların ise organizasyonel meslekleri tercih ettiği, otorite paylaşımın eşit olduğu aile ortamında büyüyen çocukların ise daha çok sanatsal mesleklere yöneldiği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Dolayısıyla baba otoritesi ile anlatımcı, ifade edici (sanatsal meslekler) mesleklerin tercih edilme durumları ters orantılı gözükmemektedir (Akt.Ulusoy,2000).

Sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşler kapsamında, güzel sanatlar fakültelerinden mezun olmuş ve halen okumakta olan bireylerin görüşlerini incelemek önem arz etmektedir. Bu konuda Salderay'ın (2019) betimsel araştırmasının sonuçlarına göre güzel sanatlar fakültelerinde okuyan veya mezun olmuş bireylerin yarısının geleceğe yönelik kaygı düzeylerinin (%45,3 gibi bir oranla)"Çok" ve "Çok Fazla" düzeyinde var olduğu; (2) yine gençlerin %20'lik bir kısmının güzel sanatlar alanında okumuş olmayı bir meslek edinimi olarak görmedikleri (3) eğitim süreçlerinde almış oldukları eğitimin onları Türkiye'deki sanat piyasasına % 69,4 (52) gibi çok yüksek bir oranla hazırlamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

2.2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.2.1. Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar

2.2.1.1. 21.yy becerileri ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar: 21.yy becerileri kavramı eğitim sektörüne girmesi ile beraber son yıllarda üzerinde araştırmaların yoğunlaştığı bir alandır. Türk literatürü incelendiğinde araştırmaların daha çok fen, matematik ve teknoloji ile ilgili branşlarda ve örneklem grubu olarak da öğretmenler üzerinde ağırlık kazandığı gözlenmiştir. Şahin (2010) araştırmasında aday öğretmenlerin yeni binyıl öğrencisi olma durumlarını ortaya incelemekle birlikte bu durumun öğretmen adaylarının cinsiyetleri, öğrenim gördükleri sınıf düzeyi, alan ve üniversitelere göre farklılıklarına da bakmıştır. Araştırmacı aynı zamanda bu çalışmada OECD kaynaklarını temel alarak veri toplama aracını geliştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının yaklaşık %60'ının yeni binyıl öğrencisi olma özelliklerini göstermektedir. Çalışmada yeni binyıl öğrencisi olma durumunun amaçlarda belirtilen diğer değişkenlerle ilişkisi de anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Ayrıca araştırmada aile gelir düzeyi ve bilgisayara sahip olma durumu değişkenleri açısından da yeni binyıl öğreneni olma durumlarının önemli farklılıklar gösterdiği ortaya çıkarılmıştır.

Misset (2012) yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileriyle donanımlı hazırlanan eğitim programlarına yönelik yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerin 21. yy becerileri konusunda olumlu gelişme kaydettiğini belirtmiştir. Lai ve Viering'in (2012) araştırmasında, eleştirel düşünme, yaratıcılık, işbirliği, metabiliş ve motivasyon gibi birkaç sözde 21. yüzyıl becerisine ilişkin araştırma kanıtlarını sentezleyip bu beş beceriye odaklanarak bunların eğitim çıktıları olarak önemini açıklamıştır. Happ (2013) 4C diye adlandırılan öğrenme becerilerini içeren kazanımları hakkında öğretmenlerin görüşüne dayandırdığı araştırmasında fen ve matematik öğretmenlerin işbirliği becerileri kullanmaya yanaşmadıklarını, müzik, sanat ve beden eğitimi öğretmenlerinin işbirliği noktasında öğrencilere daha çok fırsatlar sunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Günüç, Odabaşı ve Kuzu'nun (2013) araştırmasında öğretmen adaylarının 21. yüzyıl öğrenci özelliklerini nasıl tanımladıkları nitel yöntemle incelenmiştir. Bununla birlikte öğretmen adayları tarafından "Twitter" sosyal ağının amacına uygun kullanılma durumunu belirlemek için bir örnek uygulama da yapılmıştır. Bernal (2014) yaptığı durum çalışmasında Kosta Rika'ya 21. yy becerilerini kazandırmak için çok uluslu şirketlerin

eğitime yaptıkları yatırımı değerlendirmiştir. Öğrencilerin ekonomik gelişmesine rağmen öğrencilerin yükseköğrenim görmek isteyen öğrenci azlığını vurgulayarak söz konusu becerilerle donatılmış öğrencilerin yetiştirilmesi için hükümet, sanayi ve eğitimcilerin daha aktif rol almaları gerektiğini belirtmiştir.

Sweet (2014) Kaliforniya eyaletinde öğretim programında yer alan 21. yy becerileri kazandırmak için uygulanan yöntemleri belirlemeye yönelik yaptığı araştırmasında en fazla kullanılan proje tabanlı öğretim yönteminin kullanıldığını, eğitim müdürlükleri tarafından Eryılmaz ve Ulusoy (2015) eğitimde FATİH projesini değerlendirdikleri araştırmalarında söz konusu projenin amaçlarıyla 21. yüzyıl becerilerinin amaçlarının benzerliğini dile getirmişler ve bu projeye hazırlanacak ders içeriklerinin 21. yüzyıl becerilerini kazandırmadaki önemini vurgulamışlardır.

Weber (2015) çalışmasında STEM ile Kosta Rika ekonomisi arasındaki ilişkiyi incelemiş STEM ile 21. yy becerilerinin programa dahil edilmesiyle öğrencilerin bilgi çağına hazır hale geldiklerini belirtmişlerdir. Drysielski (2015) Finlandiya ile ABD öğretim programlarını 21. yy becerileri ile kazandırılan kariyer ve teknik bakımından karşılaştırdığı araştırmasında Finlandiya programının ABD programına göre ilgili becerileri teşvik eden daha kapsamlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ABD için daha az standart testi uygulamasının gerektiğine yönelik önerisi dikkat çekicidir.

İbenedetto (2015) lise öğrencilerin 21. yüzyılda kariyerlerinin belirlenmesine yönelik ihtiyaç duyulan beceri ve tutumlarına ilişkin öğretmenlerin sahip oldukları mesleki yeterliliklerini araştırmıştır. Bu çalışmayla göre Kariyer ve Teknik eğitim öğretmenlerin manidar fark göstererek diğer öğretmenlerden oldukça yüksek algılama düzeyi ve sorumluluk sahibi oldukları ortaya konmuştur. Diğer öğretmenlerin ise yaşam ve kariyer becerilerinin önemini farkında oldukları ama yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Orhan Göksun'un (2016) çalışmasının temel amacı öğretmenlerin kendi öğrenmeleriyle paralel biçimde öğrettikleri önermesini 21. yy öğrenen becerileri ve 21. yy öğreten becerileri çerçevesinde sınanmasıdır. Bu genel amaç ile birlikte, öğretmen adaylarının 21. yy öğrenen becerileri kullanım düzeyleri ve 21. yy öğreten becerileri kullanım düzeyleri ortaya çıkarılmıştır. Bozkurt ve Çakır'ın (2016) ortaokul öğrencilerinin sahip olduğu öngörülen 21. yüzyıl öğrenme becerilerini, okul etkinliklerinde kullanma düzeyleri incelenmiştir. Öğrencilerin araştırmada 21. yüzyıl öğrenme becerileri olarak ele alınan; aktif öğrenme, problem çözme, öğrenmeyi öğrenme, işbirliği ve iletişim becerilerine iyi derecede sahip oldukları belirlenmiştir.

Maneen (2016) sanat etkinliklerinin 21. yy becerilerini geliştirilmesinde kullanan okullarda yaptığı araştırmada projelere katılımın sağlanması, öz ve akran değerlendirme ve yaratıcılığının ön plana çıkartacak sanatsal etkinliklerin öğrenme ve yenilik becerileri üzerindeki olumlu etkisini gözlemlemiştir. Sanatsal etkinliklerin öğretim programlarına eklenmesi için önerilerde bulunmuştur eğitim koçluğu gibi kursların yaygın olarak kullanıldığını ulaştırır.

Ekici, Abide, Canpolat ve Öztürk'ün (2017) çalışmasının amacı; küresel ölçekte 21.yüzyıl becerilerini tanımlayan kişi, kurum ve kuruluşların söz konusu becerileri nasıl tanımladıklarını, bu tanımlamaların ortak ve ayırt edici yönlerini ortaya koymak ve tüm kaynakların 21. yüzyıl becerisi olarak tanımladıkları becerilerin bir listesini oluşturmaktır. Çolak'ın (2018) ortaokul Fen Bilimleri Dersinin 21. yy becerilerini kazandırmadaki etkililiğini öğretmen görüşleri doğrultusunda incelediği araştırmasının sonucuna göre öğretmenler Fen Bilimler Dersinin 21. yy becerilerini kazandırmadaki etkililiğine kısmen katılmışlardır.

Ceylan'ın (2019) çalışmasında okul yöneticilerinin yeni yüzyılda değişen rollerini, 21.yy becerileri bağlamında; “Öğrenme ve Yenilik Becerileri”, “Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri” ve “Yaşam ve Kariyer Becerileri” boyutlarında öğretmen görüşlerine dayanarak inceleme yapılmıştır. Araştırma sonuçlarından 21. yüzyıl becerilerine sahip okul yöneticilerinin yönetimde daha başarılı olduğu ve bu başarının okul başarısına da yansıdığı sonucu çıkarılmaktadır. Göktepe'nin (2020) araştırmasının amacı lise öğrencilerinin sahip oldukları 21. yüzyıl becerilerini bazı değişkenler açısından incelemek ve öğrencilerin akademik başarıları ile 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Ablak'ın (2020) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sahip oldukları 21. Yüzyıl becerileri çeşitli değişkenler açısından belirlenmeye çalışıldığı araştırmasının sonucuna göre araştırmaya katılım gösteren sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 21. Yüzyıl becerilerine çalışma genelinde “yeterli seviye” ve “çok iyi seviye” düzeyinde sahip oldukları belirlenmiştir. Altun ve Arslan'ın (2021) çalışmasının amacı 21.Yüzyıl becerilerinin 2000 yılı sonrası doğumlu olan ve literatürde Z kuşağı olarak tanımlanan üniversite öğrencilerinin teknolojik yönelimleri ve kariyer planlamalarının üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Araştırmanın sonucuna göre 21.Yüzyıl becerilerinin 2000 yılı sonrası doğumlu üniversite öğrencilerinin teknoloji yönelimleri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu görülmektedir.

2.2.1.2. Kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliliği ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar: Literatürde kariyer ve mesleki gelişim konuları bütünsel olarak incelendiğinde farklı disiplinlerde çok sayıda yerli ve yabancı araştırmanın olduğu gözlenmiştir. Kariyer ve mesleki gelişim alanındaki araştırma konularının neler olduğunu belirlemek için öncelikle bu alanda geliştirilmiş ya da uyarlanmış ölçekler araştırılmış aynı zamanda kariyer ve mesleki gelişim konusunun hangi değişkenler ile ilişki kurularak incelendiği bu sayede gözlenmiştir. Bu alanda geliştirilen ya da uyarlanan ölçekler aşağıda yer almaktadır:

Kariyer gelişim ölçeği, kariyer beklentisi ölçeği, kariyer kararı ölçeği, yetişkin kariyer endişeleri ölçeği, kariyer stresi ölçeği, kariyer uyum yetenekleri ölçeği, kariyer farkındalık ölçeği, kariyer adanmışlık ölçeği, kariyer geleceği ölçeği, kariyer hedef çelişikleri ölçeği, ciddi boş zaman kariyeri ölçeği, kariyer engelleri ölçeği, kariyer doyumu ölçeği, kariyer araştırma özyeterliliği ölçeği, beliren yetişkinler için kariyer arzusu ölçeği, kariyer uyumu ve iyimserliği ölçeği, sınırsız kariyer ölçeği, kariyer bağlılığı ölçeği, kariyer başarısı ölçeği, kariyer kararlılığı ölçeği, kariyer yönelimi ölçeği, kariyer tahmini ölçeği, kariyer yönetimi ölçeği, kariyer planlama ölçeği, kariyer ilgi ölçeği, kariyer sonuç beklentisi ölçeği, kariyer kararı yetkinlik beklentisi ölçeği, öznel kariyer kararı ölçeği, kariyer yapma isteği ölçeği, kariyer karar verme özyeterliliği ölçeği, kariyer kararı özyeterliliği, mesleki karar envanteri, mesleki karar verme yetkinlik ölçeği, kariyer karar verme güçlükleri ölçeği, mesleğe karar verme özyeterliliği ölçeği, kariyer gelişiminde aile etkisi ölçeği, kariyer denetim odağı ölçeği, algılanan kariyer engelleri ölçeği, kariyer geleceği ölçeği, Holland meslek tercih envanteri, mesleki ilgi ölçeği, mesleki olgunluk ölçeği, toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimi ölçeği, mesleki hazır oluşluk algısı ölçeği, mesleki karar pişmanlığı ölçeği, mesleki bağlılık ölçeği, meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar ölçeği, meslek değerlerini belirleme ölçeği, mesleki benlik saygısı ölçeği olarak sıralayabiliriz.

Kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliliği kavramı özelinde literatür tarandığında yabancı kaynaklara göre yerli araştırmalar kısıtlı düzeyde kalmaktadır. Kariyer ve yetenek gelişimi öz- yetkinliğini, çeşitli değişkenler (üstbilişsel farkındalık, yaşam doyumu, algılanan arkadaş sosyal desteği ve demografik değişkenler) açısından incelediği araştırmasında, Turan (2013) Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliliği Ölçeği'ni de uyarlamıştır. Araştırma sonucunda, kariyer ve yetenek gelişimi öz- yetkinliği, üstbilişsel farkındalık, yaşam doyumu ve algılanan arkadaş sosyal desteği arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırmada kızların erkekle göre, üst sınıfların alt

sınıflara göre, maddi durumunu ve okul başarısını yüksek olarak algılayanların, düşük olarak algılayanlara göre kariyer ve yetenek gelişimi öz- yetkinlik düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Turan, Çelik ve Turan (2014) ergenlerin kariyer keşfinin algılanan sosyal destek tarafından yordanıp yordanmadığını, İstanbul'da lisede öğrenim gören 718 öğrenci üzerinde inceleyerek; kariyer keşfi, algılanan aile sosyal desteği, algılanan arkadaş sosyal desteği ve algılanan özel insan sosyal desteği arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca algılanan aile sosyal desteği, algılanan arkadaş sosyal desteği ve algılanan özel insan sosyal desteğinin, kariyer keşfinin yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Turan, Çelik ve İskender (2015) Kariyer ve Yetenek Geliştirme Öz-yeterlik Ölçeği'nin uyarlanması ile geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yaptıkları araştırmasında, ilgili ölçeğin analiz sonuçları, Türkçe formunun güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu sonucunu desteklemektedir.

Harlow ve Bowman (2016) kariyer kararı öz- yetkinlik ve kariyer olgunluğunu çeşitli demografik değişkenler açısından incelemesinin yaptığı araştırmasının sonucuna göre, üniversite türüne ve sosyo-ekonomik seviyeye göre, ailede ilk defa üniversiteye gidip gitmeme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca araştırmada, ailede ilk defa üniversite öğrenimi gören öğrencilerin, ailesinde daha önce üniversite öğrenimi gören kişilerin olduğu öğrencilere göre daha düşük seviyede kariyer olgunluğuna, halk üniversitesine giden öğrencilerin, lisans öğrenimi gören öğrencilere göre daha yüksek seviyede kariyer olgunluğuna sahip oldukları tespit edilmiştir.

Turan'ın (2017) kariyer yapılandırma kuramı temelli Kariyer Uyumluluğu Geliştirme Psiko-eğitim Programı'nın, lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığı ile başa çıkma üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında aynı zamanda kariyer kararsızlığı ile başa çıkma ölçeğini de geliştirilmiştir. Ayrıca araştırmada, lise öğrencilerinin kariyer kararsızlığı ile başa çıkma düzeyleri, kariyer uyum yetenekleri, kariyer ve yetenek gelişimi öz-yetkinlikleri ve bazı demografik özellikler açısından incelenmiştir. Araştırmada kullanılan yapısal eşitlik modeli sonucunda kariyer ve yetenek gelişimi öz-yetkinliği ve kariyer kararsızlığı ile başa çıkma arasındaki ilişkide, kariyer uyum yeteneğinin aracılık etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında, kullanılan programın, lise öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerini ve kariyer kararsızlığı ile başa çıkma üzerindeki etkilediği ve bu etkinin kalıcı olduğu sonucuna varılmıştır.

Nalipay ve Alfonso, M.K. (2018) çalışmasında, Filipinli üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme, umut yoluyla öz-şefkat tarafından yordanan bir kariyer ve yetenek geliştirme öz-yeterlik modeli incelenmiştir. Yapısal eşitlik modellemesinin sonuçları, modelin verilere iyi bir şekilde uyduğunu ve öz-duyarlılığın umut yoluyla kariyer ve yetenek geliştirme öz-yeterliği üzerinde önemli bir dolaylı etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Hashish'in (2019) iki yönlü çalışmasında ilk olarak hemşirelik öğrencilerine kariyer farkındalığı oturumları düzenlenmiş ve bu eğitimin algılanan kariyer ve yetenek geliştirme öz-yeterliği ve kariyer engelleri üzerindeki etkisi araştırılmış, sonrasında kariyer ve yetenek geliştirme öz-yeterliği ve kariyer engelleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bedoria ve Maranon'un (2020) çalışması umut aracılığıyla lise öğrencilerinin öz-anlayışları ile kariyer ve yetenek geliştirme özyeterlikleri arasında doğrudan ve dolaylı anlamlı ilişkiler olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma lise öğrencilerinin öz-anlayış, kariyer ve yetenek geliştirme öz-yeterlik ve umut düzeylerinin belirlenmesini de kapsamaktadır. Yuen ve Datu'nun (2021) araştırmasında, yaşamdaki anlamın bağlantılılık, akademik öz-yeterlik (Çalışma 1) ve kişisel öz-yeterlik (Çalışma 2) boyutlarıyla nasıl ilişkili olduğunu değerlendirerek bu konuyu ele almayı amaçlamıştır. Buna göre hayatın anlamının ebeveynlere, okula, akranlara ve öğretmenlere daha yüksek düzeyde bağlılık ve akademik öz-yeterlik (çalışma becerileri, zaman yönetimi, eleştirel ve yaratıcı düşünme ve öğrenmeye katılım) ile ilişkili olduğunu ortaya konulmuştur.

2.2.1.3. Kariyer Kaygısı ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı araştırmalar: Kariyer kaygısı ile ilgili literatür taraması sonucunda farklı yaş, öğrenim ve meslek grupları üzerinde araştırmalar yapıldığı gözlenmiştir. Aynı zamanda bu konunun Türk literatüründe farklı anlamları karşılayan meslek kaygısı, gelecek kaygısı, kariyer stresi gibi kavramlar ile birbirinin yerine kullanıldığı dikkat çekmektedir. Aşağıda doğrudan kariyer kaygısı üzerine ergen gruplar üzerinde yapılan yeni çalışmalara örnek verilmiştir.

Vignoli'nin (2015) çalışmasında, ergenlerin yaşadığı kariyer araştırması ve kariyer kararsızlığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Ergen kariyer kararsızlığı ve kariyer keşfinin, genel sürekli kaygı ve kariyer kaygısı ile pozitif ve anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Pisarik, Rowell ve Thompson (2017), lisans programlarının çeşitli aşamalarında olan 7 üniversite öğrencisinin deneyimlerini nitel araştırma yoluyla kariyer kaygısı olgusunu araştırmışlardır.

Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz'ün (2018a) lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının bazı değişkenlere göre incelendiği araştırmasının sonuçlarına göre; öğrencilerde aile etkisiyle şekillenen kariyer kararlarının, algılanan başarı durumuna ve okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Sonuçlarda kariyer kararsızlığı olan öğrencilerin kariyer kararı olan öğrencilere göre meslek seçimine yönelik kariyer kaygısını daha fazla yaşadıkları görülmektedir. Aynı araştırmacıların bir diğer çalışmasında lise öğrencilerinde mesleki kararsızlık ve kariyer kaygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğrencilerinin mesleki tereddütleri arttıkça meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarının da arttığı görülmüştür (Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz, 2018b: 41).

Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz'ün (2018c) çalışmasının amacı, lise öğrencilerinde kariyer kararsızlığı ile kariyer kaygısı (aile ve meslek seçiminin etkisi açısından kariyer kaygısı) arasındaki ilişkiyi yapısal eşitlik modellemesi (YEM) ile incelemektir. Kurulan modele göre kariyer kararsızlığının aile etkisi ve meslek seçimi açısından kariyer kaygısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer bir deyişle, lise öğrencileri için kariyer kararsızlığına ilişkin puanlar arttıkça, aile etkisi ve meslek seçimi açısından yaşadıkları kariyer kaygısına ilişkin puanları da yükselmiştir.

Göncü Akbaş'ın (2019) araştırmasında ile farklı lise türlerinde eğitim gören 11. ve 12. sınıf öğrencilerin aile etkisine ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarının sosyo-demografik değişkenlere göre incelendiği çalışmada, öğrencilerin meslek seçimine yönelik kariyer kaygılarının, cinsiyete, okul türüne anne-babanın çocuğa karşı olan tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin aile etkisine yönelik kariyer kaygılarının ise ailenin aylık gelir düzeyine, anne eğitim durumuna, anne-babanın çocuğa karşı olan tutumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Aile etkisine yönelik kariyer kaygısı ile meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı arasında pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır.

Okutan ve Akbaş'ın (2019) literatür araştırması yaptığı çalışmasında 15-24 yaş arası öğrencilerin mesleki gelişim süreçlerinde yaşadıkları kariyer kaygısını incelemiştir. Kariyer gelişim sürecinde ki kaygı konusu çalışmalarda çoğunlukla kariyer kararsızlığı ve kaygı arasındaki ilişkiye odaklanıldığı şeklinde gözlenmiştir. Türkiye'de bu yaş grubunda kaygı ise daha çok sınav kaygısı, sosyal kaygı, işsizlik kaygısı gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Ağustos 2018 verilerine göre sadece kariyer kaygısını konu alan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Kayadibi ve Kırdök'ün (2020) çalışmasında kariyer kaygısı ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve beş faktör kişilik özelliklerinin kariyer kaygısını yordayıcılığının incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre kişilik özelliklerinden nevroitiklik kişilik özelliği, kariyer kaygısını pozitif yönde yordarken, uyumluluk kişilik özelliğinin kariyer kaygısını negatif yönde yordamaktadır. Diğer beş faktör kişilik ölçeği alt boyutları olan dışa dönüklük, sorumluluk ve açıklık kişilik özellikleri ise kariyer kaygısını yordamamaktadır. Çöp'ün (2020) çalışmasında kariyer kararsızlığı ve stresi yaşayan bireylerin sosyal ağlarından aldıkları desteğin onların kariyer kararsızlığı ve stresi üzerindeki etkisine yönelik araştırmasının sonuçlarına göre sosyal ağlarda sosyal destek beklentisinin kariyer belirsizliği ve stresi ile kariyer kararlılığı üzerinde pozitif etkisi olduğu ve ikisi arasında güçlü arabuluculuk rolü üstlendiği tespit edilmiştir.

Taş ve Tortumlu'nun (2021) araştırmasında sabır eğilimi ve kariyer kaygısı ilişkisinde kararlılığın aracılık etkisi araştırılmıştır. Sabır eğilimi kararlılığı olumlu etkilemesine rağmen kariyer kaygısını anlamlı şekilde etkilemediği tespit edilmiştir. Kararlılığın da kariyer kaygısını anlamlı şekilde etkilemediği saptanmıştır. Bunun yanında sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık etkisinin anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Şeker'in (2021) lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ve kariyer kaygıları ile kariyer kararsızlıkları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının sonuçları; kariyer kararsızlığı ile iyi oluş arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyarken, kariyer kararsızlığı ile kariyer kaygısı arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre, iyi oluş ve kariyer kaygısı kariyer kararsızlığının anlamlı bir yordayıcısıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın deseni, evren ve örnekleme (çalışma grubu), araştırmada veri toplamak için kullanılan ölçme araçları, verilerin toplama yöntemi ve süreci, verilerin analizi ve analizlerde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Tüm bilim alanlarında kullanılan araştırma desenleri (modelleri/ düzenekleri) incelendiğinde, çalışma alanlarının farklılığından dolayı sınıflama ile ilgili değişkenlik göze çarpmaktadır. Bu açıdan araştırmanın problemine uygun bir çözüm yolu ve tekniği seçmek önemlidir. Temel araştırma desenleri, salt araştırmanın hedefleri baz alınarak sınıflandırıldığında “ilişki aramayan” ve “ilişki arayan” şeklinde ikiye ayrılır. Buna göre değişkenler arasında ilişki aramayan çalışmalara “Betimsel” çalışmalar denir ve ilişki arayan çalışmalar ise kendi içerisinde ikiye ayrılır, bunlar; ilişkisel ve deneysel çalışmalardır (Erkuş,2009). Bu araştırma hem ilişkisel (korelasyonel) tarama modeli hem de betimsel çalışmalar kapsamında yer alan *tarama (survey) modeli* kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nicel ve nitel çalışma araştırmanın alt problemlerine uygun olarak bir arada yer almıştır. Karasar (2003) iki ve daha çok sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişimin varlığının ve/veya derecesinin ilişkisel tarama modeli ile yapılan çalışmalarda belirlenebileceğini ifade etmiştir. Araştırma modelinde 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği, kariyer kaygısı bağımlı değişken; okul türü bağımsız değişken olarak belirlenmekle birlikte (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne baba tutumları) gibi değişkenler açısından da incelenerek karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli özelliklerini de taşımaktadır. Araştırma aynı zamanda tarama (survey) modeliyle öğrencilerin sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşleri tanımlanacaktır. Erkuş’a (2009) göre betimsel çalışmalar olanı olduğu gibi saptamaya/tanımlamaya yönelik olduğu için karşılaştırma grubu yoktur. Ayrıca araştırılan konuda farklılık ya da ilişki bulmak olmadığı için nitel araştırma şeklinde adlandırılan tüm araştırmalar bu gruptadır.

3.2. Evren ve Örneklem/ Çalışma Grubu

Araştırmaya katılan güzel sanatlar ve diğer lise türlerinde 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Muğla ve Denizli İlinde yer alan Fen Lisesi, Anadolu liseleri, Anadolu Meslek Liseleri (Güzel Sanatlar Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, vb...) gibi üç farklı tabakadan öğrenim gören toplamda 1152 öğrenci oluşturmaktadır.

Evren

Bu araştırmanın evrenini, 2021–2022 eğitim-öğretim yılında Muğla ve Denizli İlinde bulunan liseler oluşturmuştur. Evren, Fen Lisesi, Anadolu liseleri, Anadolu Meslek Liseleri (Güzel Sanatlar Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, vb...) gibi üç farklı tabakadan oluşmaktadır. Bu liselerdeki toplam öğrenci sayısı Muğla için 48.550 ve Denizli için 50.704'dür. (Bu bilgi Muğla ve Denizli İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İstatistik ve Araştırma Şubesi'nden elde edilmiştir.)

Örneklem

Araştırmanın amacına bağlı olarak üzerinde araştırma yapılacak örnekleme belirleyebilmek için Tabakalı Oranlama Yöntem'i kullanılıp, örnekleme süreci oluşturuldu. Yıldırım ve Şimşek (2004)'e göre bu yöntem sınırları saptanmış bir evrende alt tabakalar veya alt birim gruplarının var olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği gibi araştırma evreninin sınırları belirlenmiş ve evren üç alt tabaka (Fen Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi) halinde sıralanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2004) göre seçkisiz örnekleme hem nitel hem nicel araştırmalarda genellikle tek başına kullanılmamakla birlikte daha çok olasılık temelli örnekleme yöntemleriyle (sistemik, tabaka, küme) kullanılır.

Seçkisiz yani istatistiksel hesaplarla evreni temsil etme büyüklüğüne sahip ve tamamen rastgele yöntemle seçilen örnekleme, herhangi bir tabakada öğrenci sayısı, diğer tabakaya oranla daha fazla veya daha az çıkabilir. Sonuç olarak evren ve evrenin alt tabakaları saptandıktan sonra, her tabaka içinden seçkisiz örnekleme yöntemiyle örneklem oluşturulur. Bu nedenle her üç okul türü, evrenin alt tabakaları olarak ele alınarak ve her tabakadan belirli sayıda öğrenci çekilerek örneklem oluşturuldu. Tabachnick ve Fidell'e (1996) göre örneklem sayısının belirlenmesinde normal dağılım elde edebilmek için uygulanacak ölçek maddesi sayısının 10 veya 15 katı olması kriteri (örneklem sayısının

ulaşılabilirlik, ergonomiklik ve uygulanabilirlik kriterleri) ön planda tutulmuştur. Böylece belirlenen örneklem sayısı içinde her bir tabaka evrendeki oranı ölçüsünde temsil edilmiştir (akt. Çelikkaleli,2010).

Araştırmaya katılan 1152 katılımcının 717'si kız (%62.2) ve 435'si (%37.7) erkek öğrencidir. Katılımcıların 84'ü(%7.2) fen lisesi, 225'i(19.5) Anadolu lisesi, 339'u(29.4) Anadolu meslek lisesi, 325'i(28,2) Anadolu güzel sanatlar lisesi, 179'u (15.5) Proje imam hatip lisesinden oluşmaktadır. Katılımcıların 391'i(%33.9) 9.sınıf, 336'sı 10.sınıf (%29.1), 272'si(%23.6)11.sınıf ve 153'ü(%13.2)12.sınıfta okumaktadır. Çalışma grubunun demografik değişkenlerine (cinsiyet, sınıf, öğrenim alanı, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne tutumu, baba tutumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne çalışma durumu) ilişkin frekans ve yüzde değerleri Tablo 3.2.1'de gösterilmektedir.

Tablo 3.2.1. *Örneklem Cinsiyet, Okul Türü, Cinsiyet, Sınıf, Öğrenim Alanı, Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu, Sosyo-ekonomik Düzey, Anne Tutumu, Baba Tutumu, Anne Eğitim Durumu, Baba Eğitim Durumu, Anne Çalışma Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri*

Demografik Değişkenler		f	%
Okul Türü	Fen Lisesi	84	7.2
	Anadolu Lisesi	225	19.5
	Anadolu Meslek Lisesi	339	29.4
	Proje İHL	179	15.5
	GSL	325	28.2
Cinsiyet	Kız	717	62.2
	Erkek	435	37.7
Sınıf	9.sınıf	391	33.9
	10.sınıf	336	29.1
	11.sınıf	272	23.6
	12.sınıf	153	13.2
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	Evet	936	81.2
	Hayır	216	18.7
Sosyo-ekonomik Düzey	Düşük	132	11.4
	Orta	930	80.7
	Yüksek	90	7.8
Anne Tutumu	Demokratik	230	19.9
	Mükemmeliyetçi	112	9.7
	İlgisiz	36	3.1
	Koruyucu/İstekçi Otoriter/Baskıcı	613	53.2
Baba Tutumu		122	10.5
	Demokratik	252	21.8
	Mükemmeliyetçi	107	9.2
	İlgisiz	123	10.6
	Koruyucu/İstekçi Otoriter/Baskıcı	497	43.1
	128	11.1	

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmanın modeli doğrultusunda nitel ve nicel olmak üzere iki farklı veri toplama yönteminden faydalanılmıştır. Bu bağlamda; “Çok Boyutlu 21.yy Becerileri Ölçeği”, “Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği” “Kariyer Kaygısı Ölçeği” ve demografik özelliklerin tespiti için “Bilgi Formu” kullanılarak araştırmanın nicel veri toplama bölümü oluşturulmuştur. Ayrıca bilgi formu içerisinde öğrencilerin “Sanatla ilgili Mesleklere İlişkin Görüşler” ini yansıtan açık görüş sorularına yer verilmiştir. Böylece nitel veri toplama araçlarından yazışma tekniği kullanılarak yazılı iletişim yoluyla veri toplama sağlanmıştır (Merriam, 2013).

3.3.1. Çok Boyutlu 21.yy Becerileri Ölçeği(21.yy B.Ö.)

Çok Boyutlu 21.yy Becerileri Ölçeği, Çevik, M. ve Şentürk C. (2019) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek beş alt boyut ve toplam 41 maddeden oluşmaktadır. Bunlar; bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri(15 madde), Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri(6 madde), Girişimcilik ve İnovasyon Becerileri(10 madde), Sosyal Sorumluluk ve Liderlik Becerileri(4 madde) ile son olarak Kariyer Bilinci'dir (6 madde). Ölçek 5'li likert tipinde düzenlenmiş olup, ölçekten alınabilecek puan 41 ile 205 arasında değişmektedir. Ölçekte 16, 17, 18, 19, 20, 21 ve 35. madde ters maddedir. Ölçeğin değerlendirilmesinde 41-82= Düşük düzey 21. yy becerilerini, 83-123= Orta düzey 21. yy becerilerini, 124-164= İyi düzey 21. yy becerilerini, 165-205= Üst düzey 21. yy becerilerini ifade eder.

Ölçeğin geçerliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Ölçek alt boyut ve toplam puanlarının ayırt ediciliklerini belirlemek için faktörler ve ölçek toplam puanlarına göre ayrı ayrı belirlenmiştir. Üst %27 ve alt %27'lik grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmek için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Buna göre tüm gruplar için farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Söz konusu farklılıklar üst %27'lik gruplar lehine gerçekleşmiştir. Elde edilen sonuçlar ölçek alt boyut ve toplam puanlarının ayırt edici olduğunu göstermektedir. Faktör toplam korelasyon değerlerine bakıldığında ise, her bir faktörün r değerinin .24'ün üzerinde bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach's Alpha iç tutarlılık değeri hesaplanmıştır. Ölçeğin geneline ait alfa katsayısı .86, birinci alt boyutun güvenilirlik katsayısı .84, ikinci alt boyutun .79, üçüncü alt boyutun .76, dördüncü alt boyutun .73 ve beşinci alt boyutun .75 olarak saptanmıştır. Bu bulguların özelinde ölçeğin

güvenirliğinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu söylenebilir (Çevik,M., Şentürk C. 2019).

3.3.2. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği(KYGÖÖ)

Kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliğini ölçeği Yuen ve diğ. (2010) tarafından geliştirilmiş olan bir ölçektir. Bu ölçeğin uyarlanması Turan(2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 6'lı likert tipinde düzenlenmiş ve 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yetenek gelişimi, çalışma alışkanlıkları ve değerleri ile kariyer keşfi olmak üzere üç alt boyutu vardır. Bunlar; 1, 4, 7, 10, 13, 16. Maddeleri yetenek gelişimi alt boyutunu, 2, 5, 8, 11, 14, 17. maddeleri çalışma alışkanlıkları ve iş değerleri alt boyutunu, 3, 6, 9, 12, 15, 18. maddeleri ise kariyer keşfi alt boyutunu içerir. Ölçek hem alt ölçeklere ilişkin ayrı ayrı puan vermekte, hem de kariyer ve yetenek gelişimi özyeterlik düzeyini gösteren toplam bir puan vermektedir. Ölçeğin alınabilecek puanlar 18 ile 108 puan arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireylerin kariyer ve yetenek gelişimi özyeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Yuen ve diğ., 2010).

Ölçeğin güvenilirliğini analizi etmek için Cronbach Alpha formülü, testi yarılama, madde analizi için ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu ve t- testi kullanılmakla birlikte geçerlik çalışmasında yapı geçerliğine bakılmıştır. Güvenirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Madde analizi için ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu ve testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt %27 ve üst %27'lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkların sınanması için ilişkisiz t- testi kullanılmıştır. Ölçeğin tamamı için iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı $\alpha = .92$ puanı hesaplanmıştır. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının ölçeğin bütünü için .49 ile .67 arasında değiştiği, alt ölçeklerinden yetenek gelişimi için .50 ile .62 arasında, çalışma alışkanlıkları ve iş değerleri için .49 ile .63 arasında ve kariyer keşfi için .59 ile .67 arasında değiştiği bulunmuştur. Ayrıca t-testine ilişkin sonuçların da anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < .0001$) Turan (2013).

3.3.3. Kariyer Kaygısı Ölçeği(KKÖ)

Kariyer Kaygısı Ölçeği Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek iki alt boyut toplam 14 maddeden oluşmaktadır. İlk beş maddesi aile etkisinden kaynaklı kaygılar boyutu ile son dokuz maddesi meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı olmak ile ilgilidir. Ölçeğin aile etkisinden kaynaklı kaygılar boyutu bireylerin kariyer gelişim süreçlerinde okul seçimi, meslek seçimi gibi konularda ailesinin etkisine bağlı olarak yaşadığı kaygıları kapsamaktadır. Bireyin meslek seçimine ilişkin

kaygıları ise bireyin gelecekte seçmeyi düşündüğü mesleğe yönelik genel kaygıları içerir. Ölçek, 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır. Katılımcıların ölçek maddelerine katılma durumları “(5) Tamamen Katılıyorum”, “(1) Hiç Katılmıyorum” şeklinde düzenlenmiştir. Alınan puanların yüksekliği kariyer kaygısının yüksekliğini ifade etmektedir. Ölçeğin toplam puanlarından alınabilecek en az puan 14, en yüksek puan 70'tir.

Geliştirilen ölçme aracının güvenilirliği üçüncü çalışma grubu üzerinden Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ile saptanmıştır. Yapılan analize göre kariyer kaygısı ölçeğinin kariyer gelişim sürecinde meslek seçimine yönelik kaygılarına ait güvenilirlik .797, aile etkisine yönelik kaygılarına ait güvenilirlik ise .742 bulunmuştur. Madde geçerliğine kanıt olması açısından madde-toplam korelasyonu hesaplanmış, %27'lik alt ve üst grup madde ortalamaları arasındaki fark t testi ile incelenmiştir. Ölçeğin iyilik uyum indeksleri; $\chi^2/sd=2.518$, RMSEA=0.067, CFI=0.95, NFI=0.92, NNFI=0.94, SRMR=0.055, GFI=0.92 ve AGFI=0.90 bulunmuştur (Çetin-Gündüz ve Nalbantoğlu-Yılmaz,2016)

3.3.4. Sanatla ilgili Mesleklere İlişkin Açık Öğrenci Görüşleri

Bilgi formunda aşağıda yer alan açık öğrenci görüşlerini toplamaya yönelik sorular yer almaktadır; “*Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?*” ,“*Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?*” ,“*Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?*”

Öğrencilerin görüşlerini almak için hazırlanan bu üç soru için alan uzmanı dört kişiden soruların kapsamı hakkında görüş alınmıştır. Değerlendirmesi alınan uzmanların hepsi soruları yeterli bulduğuna dair görüş bildirmiştir. Bu bölümü dolduran öğrencilerin görüşleri incelenerek tümevarımcı bir yaklaşımla içerik analizi uygulanmıştır. Verilerden çıkarılan kavramlar ayrı kategoride değerlendirilip tema ve kodlar halinde gruplandırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılan değerlendirme sonunda Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar başlığı altında yorumlanmıştır. Nitel değerlendirme açısından öğrenci sayısı çok fazla olduğu için her okul bağımsız olarak, kendi bünyesinde yer alan öğrenci görüşleri baz alınarak içerik analizi tekniği ile kodlanıp incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Okul bazında yapılan analizde öğrencilere, kendi okulunun baş harfi ile anket sıra numarasının birlikte yazılarak numaralandırma yapılmıştır. Öğrencilerin formdaki üç soruya yazdıkları görüşler orijinal halinde ham veri olarak kaydedilmiştir. Verilerin büyük çoğunluğu anlaşılır, kısa olmakla birlikte, çok uzun olarak yapılan

değerlendirmelerde sorulan sorunun dışına çıkılarak yoruma açık anlamların olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci cevaplarının yanına analizden elde edilen kavramsal kodlar ve bu kodlara karşılık gelen temalar kodlanarak yazılmıştır. Kodlama işleminde iç ve dış tutarlılık ilkelerine özen gösterilmiştir (Yıldırım, Şimşek, 2016).

3.3.5. Bilgi Formu

Çalışma kapsamında güzel sanatlar ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin; 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği, kariyer kaygısı düzeylerinden her birinin çeşitli bağımsız değişkenlerle karşılaştırmalı ilişkisinin çözümlenebilmesi için kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Bu formda yer alan değişkenler, “cinsiyet, okul türü, sınıf, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne-baba tutumları” şeklinde sıralanmaktadır.

3.4. Veri Toplama Yöntemi ve Süreci

Araştırma grubuna veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından, araştırmanın amacı hakkında bilgi verilip, sonra “Çok Boyutlu 21.yy Becerileri Ölçeği”, “Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği”, “Kariyer Kaygısı Ölçeği” “Bilgi Formu” sınıf ortamında eş zamanlı olarak uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada istatistiksel işlemlere geçmeden önce veri toplama araçlarından elde edilen veri seti incelenmiş ve hatalı veriler istatistiksel işlemlere dahil edilmeden çıkarılmıştır. Ters maddelere sahip ölçekler ile ilgili çevirme işlemi yapılmıştır. Analizlere normallik testlerinin yapılarak başlanmıştır. Verilerin normal dağılım özelliklerini belirlemek için öncelikle $\bar{X}$, Mod ve Medyan değerleri incelenir. Her değişkenin kendi içerisinde sahip olduğu bu değerler birbirine eşit ya da ne kadar yakınsa normal dağılımdan söz edebiliriz. Ayrıca Standart Sapma (Std Deviation) ve Variance değerleri olabildiğince büyükse bu bilgide normal dağılıma işaret etmektedir. Verilerin normal dağıldığını söyleyebilmek için aynı zamanda çarpıklık(Skewness) ve basıklık(Kurtosis) değerlerinin -1.96 ile +1.96 olması gerekmektedir(Can, 2017). Araştırmada incelenen değişkenlerin normallik dağılımını karşılama düzeyini tespit etmek için değişkenlerin aritmetik ortalama, medyan, mod, standart sapma, çarpıklık, basıklık katsayıları incelenmiş ve bu değerler Tablo 3.5.1.’de gösterilmiştir. Uç değerlerin belirlenmesi üzerine gerçekleştirilen analizde, aşırı yüksek ve düşük uç değerlerin olmamasından dolayı veri setinden veri çıkartılmasına gidilmemiştir.

Tablo 3.5.1. *Değişkenlerin Aritmetik Ortalama, Medyan, Mod, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Katsayısını İçeren Değerler*

Değişkenler	$\bar{X}$	Medyan	Mod	Ss	Basıklık	Çarpıklık
21. yy Becerileri	153.57	154.50	145.00	22.94	-.623	.948
Kariyer Özyeterliği	79.37	79.37	84.00	16.27	-.746	1.060
Kariyer Kaygısı	39.33	39.33	42.00	13.18	.044	-.542

n=1152

Tablo 3.5.1’de değişkenlerin normal dağılımlarını gösteren katsayılar incelendiğinde aritmetik ortalama, medyan ve mod değerlerinin oldukça yakın değerler olduğu, ayrıca değişkenlerin çarpıklık ve basıklık katsayı değerlerinin -.746 ile 1.060 arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlere bakılarak veri setinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Verilerin analizinde kullanılacak istatistik teknikleri, araştırma desenine uygun olarak seçmek önemlidir (Balcı,2010). Araştırmanın deseni/modeli doğrultusunda nitel ve nicel olmak üzere iki farklı veri toplama yönteminden faydalandığı için analiz süreci de iki yöntemin karması/birleşimi şeklinde olacaktır. Tablo 3.5.2.’de veri toplama araçlarına ve toplanan verilerin analiz yöntemlerine yer verilmiştir.

Tablo 3.5.2. *Veri Toplama Araçları ve Veri Analiz Yöntemleri*

Alt Problem	Veri Toplama Araçları	Veri Analizi
<p>1. Alt Problem Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin 21. Yüzyıl becerileri (toplam puana göre) ne düzeydedir? a.Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir? b.Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?</p>	(21.y.y.B.Ö.)	<i>Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), (bağımsız gruplar için t-testi), Betimsel ($\bar{X}$,SS),</i>
<p>2. Alt Problem Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer özyeterlik düzeyleri nasıldır? a.Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir? b.Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?</p>	(KYGÖÖ)	<i>Tek yönlü varyans analizi (ANOVA), (bağımsız gruplar için t-testi), Betimsel ($\bar{X}$,SS),</i>
<p>3. Alt Problem Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer kaygı düzeyleri nasıldır? Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?</p>	(KKÖ)	<i>Tek yönlü varyans analizi (ANOVA), (bağımsız gruplar için t-testi), Betimsel ($\bar{X}$,SS),</i>

Tablo 3.5.2. *Veri Toplama Araçları ve Veri Analiz Yöntemleri (Tablonun Devamı)*

Alt Problem	Veri Toplama Araçları	Veri Analizi
a.Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir? b.Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?		
<u>4. Alt Problem</u> Lise türlerinin tümüne göre 21 yy beceri – kariyer özyeterlik – kariyer kaygı düzeyi arasında anlamlı ilişki var mıdır?	(21..B.Ö.) (KYGÖÖ) (KKÖ)	<i>Pearson Momentler</i> <i>Çarpımı Korelasyon Katsayısı</i>
<u>5. Alt Problem</u> Güzel Sanatlar lise türüne göre 21 yy beceri – kariyer özyeterlik – kariyer kaygı düzeyi arasında anlamlı ilişki var mıdır?	(21..B.Ö.) (KYGÖÖ) (KKÖ)	<i>Pearson Momentler</i> <i>Çarpımı Korelasyon Katsayısı</i>
<u>6. Alt Problem</u> Güzel sanatlar ile diğer liselerde öğrenim gören öğrencilerin sanatla ilgili mesleklere ilişkin görüşleri değişmekte midir?	Bilgi Formu	<i>İçerik Analizi</i>

Araştırmada veri toplama araçları ile elde edilen nicel verilerin analizinde, istatistiksel çözümlenmelerde “SPSS 26.0” bilgisayar paket programı kullanılmıştır. Lise türlerine göre araştırmanın bağımlı değişkenleri olan 21 yy. becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygı düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla, birbirinden bağımsız veriler için olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Betimleyici istatistik kapsamında değişkenler için ortalama, yüzdelik dilim, standart sapma, yüzde frekanslar gibi hesaplamalar yapılmış, analiz sonuçları tablo üzerinden gösterilerek yorumlamalara gidilmiştir. 21 yy.becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Veri analizinde lise öğrencilerinin, 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı puan ortalamalarının bazı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne tutumu, baba tutumu) farklılaşıp farklılaşmadığını analiz etmek için frekans ve yüzde dağılım hesaplaması ile birlikte bağımsız gruplar için t-testi ve tek yönlü varyans analizi(ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmanın Nitel boyutunu yansıtan 6. Alt problem için elde edilen verilerin analizinde, Nitel verilerin analiz yaklaşımlarından olan içerik analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2016,) göre içerik analizinde dört aşamalı süreç yer almaktadır. Bunlar; a) verilerin kodlanması, b) temaların bulunması, c) kodların ve temaların kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlenmesi, d) bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma soruları çerçevesinde elde edilen nicel ve nitel verilerin sonuçlarına göre bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. İlk beş alt problemin çözümlemesi nicel bulgulara dayalı, altıncı alt problemin çözümlemesi ise nitel bulgulara göre yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin 21. Yüzyıl becerileri (toplam puana göre) ne düzeydedir?

- a. Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- b. Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin lise türlerine göre 21. yy becerileri puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.1.1.'de, ANOVA sonuçları Tablo 4.1.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.1.1. *21. yy Becerileri Ölçeğinin Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Fen Lisesi	84	157.05	23.49
2	Anadolu Lisesi	225	156.45	23.41
3	Anadolu meslek Lisesi	339	149.60	22.35
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	155.26	22.34
5	Proje İmam Hatip Lisesi	179	152.78	23.37
	Toplam	1152	153.57	22.94

Araştırmada yer alan 5 farklı lise türünde, öğrenim gören öğrencilerin 21.yy becerilerine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde ($\bar{X}=157.05$) fen lisesinin puanı diğer gruplara göre en yüksek değeri vermektedir. Anadolu meslek lisesinin 21.yy becerileri puanı ($\bar{X}=149.60$) diğer gruplara oranla en düşük düzeydedir (Bakınız, Tablo 4.1.1.).

Tablo 4.1.2..21.yy Becerilerine ilişkin Toplam Puanın Okul Türüne göre ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	9258.510	4	2314.628	4.450	.001	Anlamlı
Grupiçi	596584.458	1147	520.126			
Toplam	605842.969	1151				

21. yy becerileri ölçeği bir bütündür, buna göre öncelikli olarak ölçek toplam puanına ve sonra alt boyut puanlarına göre lise türü değişkenini dikkate alarak ANOVA testi yapıldığında gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu [$F(4, 1147) = 4.450, p < .05$] görülmektedir (Bakınız, Tablo 4.1.2.). Diğer bir deyişle, 21.yy becerileri okul türlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar özelinde yapılan detaylı incelemeye göre Anadolu lisesi türü lehinde, Anadolu meslek lisesi ile Güzel sanatlar lisesi türlerine göre anlamlı fark(ilişki) görülmektedir. Güzel sanatlar lisesi türü lehinde ise Anadolu meslek lisesi türüne göre anlamlı fark(ilişki) vardır. Bu farklılığın nedeni ile ilgili olarak bazı görüşleri dile getirmek mümkündür. Öncelikle proje imam hatip lise türü, ‘Nitelikli Okul’ kapsamında kabul edilen tüm fen lisesi ve bazı Anadolu liseleri gibi merkezi yerleştirme sınavı(LGS) ile öğrenci almaktadır Ayrıca bu proje okulları Fen ve Sosyal Bilimler Programını uygulamaktadır. Yalnız bu okul türü sınav puanıyla öğrenci almasına rağmen büyük oranda yüzdelik dilimi diğer nitelikli okullara göre düşük okullar arasında yer almaktadır(MEB). Bu açıdan meslek lisesine gitmek istemeyen ve puanı Fen ve Anadolu lisesine yetmeyen öğrenciler için dini müfredatla zenginleştirilmiş alternatif bir okul türüdür. Nitelikli okullara sınav puanı ile yerleşemeyen öğrenciler, okul başarı puanı ile(sınavsız) nitelikli kapsamında olmayan Anadolu liselerine, Anadolu meslek liselerine ve Anadolu imam hatip liselerine tercih yapmaktadırlar. Bu öğrencilerin büyük çoğunluğu Anadolu meslek liselerinde öğrenim görmek durumunda ve ilgili lisede akademik derslerle birlikte mesleki programı birlikte almaktadır. Bu öğrenciler meslek liselerine yönelik ‘akademik başarısızlar’ önyargısını kişisel olarak da hissetmektedirler.21. yy becerilerine ilişkin diğer okul türlerine göre düşük puan ortalamasını bu algı ile ilişkilendirerek yorumlanmıştır.

Tablo 4.1.3. *Tüm lise Türleri için Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin Alt Boyutlara Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Alt Boyut	Puan Aralık		Boyut	SS	Madde
		Min	Max	$\bar{X}$		$\bar{X}$
1	Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri	15	75	58,6	10,5	3.90
2	Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri	6	30	21,7	5,6	3.61
3	Girişimcilik ve İnovasyon Becerileri	10	50	31	7,2	3.1
4	Sosyal Sorumluluk ve Liderlik Becerileri	4	20	14	3,1	3.5
5	Kariyer Bilinci	6	30	25	4,8	4.16
	Ölçek Toplam	41	205	153,6	22,9	3.75

Yöntem bölümünde açıklandığı üzere Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri ölçeği 5 alt boyutta 41 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 5’li likert tipi puanlama aralığı tercih edilmiştir. Buna göre en düşük 41, en yüksek puan 205 olması beklenir. Tabloya bakıldığında ölçek genelinde ve alt boyutlara göre SS değerleri yanıtların dengeli dağılım gösterdiğini işaret etmektedir.

Bilgi ve teknoloji okuryazarlığı 1. Alt boyutun madde ortalaması: 3.90’dır. Eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri olan 2. Alt boyut madde ortalaması 3.61’dir. Girişimcilik ve inovasyon becerileri olan 3. Alt boyut madde ortalaması 3.1’dir. Sosyal sorumluluk ve liderlik becerileri olan 4. Alt boyut madde ortalaması 3.5’dir. Son olarak Kariyer bilinci 5. Alt boyut madde ortalaması 4.16’dır. Alt boyutlarda madde ortalamaları baktığımızda, kariyer bilincinin 4.16 ile en yüksek değer aldığı görülmektedir. Bunu bilgi teknoloji okuryazarlığı becerileri 3.61 ile takip ederken, sosyal sorumluluk 3.5 madde puanı ile katılıyorum düzeyinde ortalamanın üzerinde değerlendirildiği görülmektedir. Girişimcilik ve inovasyon becerileri 3.1 ortalama puan ile kararsızlık düzeyinde değerlendirilmiştir. Ölçeğe göre, öğrencilerin 3.75 madde ortalaması ile kendilerini 21. yy becerilerini karşılayabilir düzeyde gördükleri söylenebilir.

Alt boyutlarda en düşük ve en yüksek puan ortalamalarına inildiğinde, Bilgi ve teknoloji okuryazarlığının değerlendirildiği Alt boyut 1 de, madde13’te “Yazılı işitsel ve görsel kaynakları düzenli takip ederim.” ifadesi yer almakta ve $\bar{X} = 3.61$ ile en düşük, madde 2 “Yeni ve farklı fikirleri dinlemeyi severim.” ifadesi $\bar{X} = 4.25$ ile en yüksek değer almıştır. Öğrencilerde öğrenmeye aktif dahil olmayı gerektiren kaynakları düzenli takip etme becerisi görece düşükken, dinlemeye odaklı edilgen bir öğrenmeye ilgi daha yüksek ortalamaya sahip gözükmektedir. Eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin

değerlendirildiği Alt boyut 2’de madde18’te(Ters madde) “Beni eleştiren insanlardan hoşlanmam.” ifadesi yer almakta ve $\bar{X} = 3.00$ ile en düşük, madde 19b (Ters madde) “Okuduğum her bilginin doğru olduğunu kabul ederim” ifadesi $\bar{X} = 3.94$ ile en yüksek değer almıştır. Eleştiriye karşı açık olmamayı içeren madde 18 genel olarak ölçeğin en düşük madde ortalamasına sahiptir. Öğrencilerin içinde buldukları gelişim çağı gereği olarak da eleştiriye karşı bakış açıları olumsuzdur. Öğrenciler ortaöğretimin yaş süreci içerisinde sosyal kabul ve onay duygularına daha çok ihtiyaç duymaktadır. Girişimcilik ve inovasyon becerilerinin değerlendirildiği Alt boyut 3’de, madde 31’de “Geliştirdiğim ürünleri çevreme rahatlıkla sunarım.” ifadesi $\bar{X} = 3.22$ en düşük ortalama ile yer almaktadır. Madde 27’de “Yoğun bir merak duygusuyla her şeyi gözlemler ve incelerim” ifadesi $\bar{X} = 3.69$ ortalama ile en yüksek değer olarak yer almıştır. Bu durum öğrencilerin gözlemlenmenin ötesine geçen, beceri ve üretilen ürünlerin sunumu noktasında girişimcilikten ziyade pasif geri duruşu daha çok tercih ettiklerini göstermektedir. Sosyal sorumluluk ve liderlik becerilerinin ölçüldüğü Alt boyut 4’de madde 33’de “Grup çalışmalarında genellikle grubun lideri olarak görev yaparım” ifadesi $\bar{X} = 3.22$ en düşük ortalama ile yer almaktadır. Kariyer bilinci becerilerinin ölçüldüğü Alt boyut 5’de madde 37’de “Gelecekte sahip olmak istediğim mesleğe ilişkin bir kararım vardır.” ifadesi $\bar{X} = 3.88$ en düşük ortalama ile yer almaktadır.

Araştırmada yer alan okulların lise türlerine göre, 21. yy becerileri ölçeğinin alt boyutlarındaki ANOVA sonuçları sırasıyla değerlendirmesi yapılarak aşağıda yer verilmiştir.21.yy becerileri ölçeğinde Alt boyut 1 ve Alt boyut 2’de okul türleri arasında anlamlı bir fark(ilişki) var iken Alt boyut 3, Alt boyut 4 ve Alt boyut 5 ‘de gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir.

Tablo 4.1.4. *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri (Alt1) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Fen Lisesi	84	59.83	10.09
2	Anadolu Lisesi	225	59.97	10.49

(devamı arkadadır)

Tablo 4.1.4. *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri (Alt1) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri(Devamı)*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
3	Anadolu Meslek Lisesi	339	57.07	10.61
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	59.43	10.28
5	Proje İmam Hatip Lisesi	179	57.48	10.62
	Toplam	1152	58.57	10.51

Tablo 4.1.5. *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri (Alt1) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	1787,234	4	446,809	4.083	.003	Anamlı
Grupiçi	125525,070	1147	109,438			
Toplam	127312,305	1151				

* p < .05

21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerileri* alt boyutunda [F(4-1147)=4.083, p=.003] gruplar arasında anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anadolu Lisesi ortalamasının ($\bar{X} =59,97$) Anadolu Meslek Lisesi ortalamasından ($\bar{X} =57,07$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Anadolu lisesi türünde eğitim alan öğrenciler, bilgi ve teknoloji okuryazarlığına katkı sağlayacak akademik bir eğitim sürecinden geçmektedir. Akademik eğitimin içeriğinde öğrencinin öğrenmeye karşı meraklı, yenilikleri takip eden, ihtiyaç duyduğu bilginin kaynaklarına ulaşmaya çaba gösteren, yazılı, işitsel ve görsel kaynakları takip ederek mevcut bilgilerden yeni bilgilere doğru ilerleme kaydeden bir potansiyele ulaşması hedeflenmektedir. Bu açıdan bilgi ve teknoloji okuryazarlığı beceri puanı akademik eğitimin baz alındığı Anadolu lisesi türünde yüksek çıktığı görülmektedir.

Tablo 4.1.6. *Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri(Alt 2)Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Fen Lisesi	84	23,09	5,67
2	Anadolu Lisesi	225	21,76	6,30
3	Anadolu meslek Lisesi	339	20,20	5,34
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	22,32	5,20
5	Proje İmam Hatip Lisesi	179	21,88	5,17
	Toplam	1152	21,73	5,59

Tablo 4.1.7. *Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri(Alt 2) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	1291,522	4	322,881	10,651	,000	Anlamlı
Grupiçi	34771,664	1147	30,315			
Toplam	36063,187	1151				

* p < .05

21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin *Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri* alt boyutunda [F (4-1147) = 10,651, P< .01] ANOVA testi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Fen lisesi, Anadolu Lisesi, Güzel sanatlar lisesi ve Proje imam hatip lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, Anadolu meslek lisesi ile diğer lise türlerinin tümü arasında anlamlı bir fark Anadolu meslek lisesi ($\bar{X} = 20,20$) aleyhine bulunmuştur. Bu sonuca göre araştırmada Anadolu meslek lisesi grubunda erkek öğrencilerin ağırlıkta olduğu endüstri meslek ve sadece kız öğrencilerin bulunduğu kız meslek lisesi yer almıştır. Bu iki liseye öğrenciler sınavsız yerleşerek, mesleğe hazırlık programı içerisinde eğitim almaktadırlar. Üniversite sınavına hazırlayan doğrudan akademik bir eğitim uygulanmadığı için öğrencilerin üniversiteye girme istatistikleri ve akademik kariyer düşünceleri diğer Anadolu ve fen lise türlerine göre düşüktür. TEDMEM'in (2022) Yüksek Öğretim Kurumları Sınavı(YKS) 2022'nin yerleştirme sonuçlarına ait sayısal verileri incelendiğinde Yerleştirme puanı hesaplanan adayların okul türüne göre en düşük yerleşme oranı ise %21,54 ile düz lise türünde onu takip eden onu

Meslek Liseleri (%29,76) ve Özel Lise (%36,73) yüzdelerine sahiptir. Okul türüne göre en çok örgün lisans programlarına yerleştiren okullar ise Sosyal Bilimler Lisesi, Özel Fen Lisesi ve Fen Lisesidir. Okul türü Meslek Lisesi ve Özel Lise olanlar ise en çok örgün ön lisans programlarına yerleşmiştir. Tercih yapma durumuna göre okul türüne bakımdan en yüksek yerleşme oranı Fen Lisesi'nin (%86,38) olmuştur.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin demografik özelliklere(Cinsiyet, Sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne tutumu ve baba tutumu) göre 21. yy becerileri puanlarının istatistiksel inceleme sonuçları aşağıda yer almaktadır. Aynı zamanda bu öğrencilerin cinsiyetlerine göre 21.yy becerileri ölçeği toplam puanları ve 5 alt boyut puanları için bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.1.8.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.1.8. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın ve 5 Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
21.yy becerileri toplam puan	Kız	717	153.80	22.07		-.438	.661
	Erkek	435	153.19	24.33	1150		
Bilgi ve Tek.Okuryazarlığı(Alt1)	Kız	717	58.45	9.94		.485	.628
	Erkek	435	58.76	11.40	821.01		
Eleştirel Düşünme ve Prob.Çözme(Alt 2)	Kız	717	22.24	4.98		-3.809	.000
	Erkek	435	20.88	6.39	750.56		
Girişimcilik ve İnovasyon(Alt 3)	Kız	717	30.52	6.79		3.214	.001
	Erkek	435	31.96	7.70	828.75		
Sosyal Sorumluluk ve Liderlik Becerileri (Alt4)	Kız	717	14,21	3.04		-1.751	.080
	Erkek	435	13.88	3.12	1150		
Kariyer Bilinci(Alt 5)	Kız	717	25,20	4.42		-3.060	.001
	Erkek	435	24.28	5.22	802.48		

Tablo 4.1.8. incelendiğinde 21.yy beceri toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [t (1150) = -.438, p=.661]. Ölçeğin 2. alt boyutu “Eleştirel düşünme ve Problem çözme” becerilerinde kızların lehine anlamlı bir farklılık vardır. [t (750.56) = -3.809, p=.000]. Ölçeğin 3. alt boyutu “Girişimcilik ve inovasyon” becerilerinde bu sefer erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık vardır[t (828.75) = 3.214, p=.001]. Ölçeğin 5. alt boyutu “Kariyer bilinci” becerisinde kızların lehine anlamlı bir farklılık vardır[t (802.48) = -3.060, p=.001].Bu sonuca göre kızların kariyer noktasında kendilerini erkeklere göre daha bilinçli

algıladıkları görülmektedir. Ölçeğin 1. Ve 4. alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre 21.yy becerileri ölçeği toplam puanları ve 5 alt boyut puanları için bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.1.9.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.1.9. *21.yy Becerilerinin Toplam Puanının ve 5 Alt Boyut Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları*

	<i>Okul Öncesi Eğitim</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
	Evet	936	154.42	22.96	1150	2.629	.009
21.yy becerileri toplam puan	Hayır	216	149.88	22.53			Fark Anlamlı
	Evet	936	59.01	10.28	1150	3.027	.003
Bilgi ve Tek.Okuryazarlığı(Alt1)	Hayır	216	56.62	11.30			Fark Anlamlı
	Evet	936	21.89	5.58	1150	2.018	.044
Eleştirel Düşünme ve Prob. Çözme(Alt 2)	Hayır	216	21.04	5.60			Fark Anlamlı değil
	Evet	936	14.19	3.06	1150	2.339	.019
Sosyal Sorumluluk ve Liderlik Becerileri (Alt3)	Hayır	216	13.64	3.07			Fark Anlamlı değil
	Evet	936	24.89	4.75	1150	.587	.557
Kariyer Bilinci(Alt 4)	Hayır	216	24.68	4.82			Fark Anlamlı değil

*p< .05, n=1152

Tablo 4.1.9. incelendiğinde 21.yy beceri toplam puan ortalamaları, okul öncesi eğitim alma değişkenine göre bu eğitimi aldığını söyleyenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır [t (1150) = 2.629, p=.009]. Bu sonuca göre öğrencilerin 21.yy beceri toplam puanları, okul öncesi eğitimden olumlu yönde etkilenmektedir. Ölçeğin alt boyutlarıyla ilgili incelemeyi derinleştirdiğimizde, tüm alt boyutlarda okul öncesi eğitim alanların ortalama puanları almayanlara göre daha yüksek olmasına rağmen, değişkenler arasında anlamlı ilişki 1. alt boyut “Bilgi ve teknoloji okuryazarlığı” düzeyinde bu eğitimi alanların lehine fark tespit edilmiştir [t (1150) = 3.027, p=.003]. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre 21.yy beceri puanlarının betimsel

istatistikleri Tablo 4.1.10'da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.1.11.'de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.1.10. *21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Sosyo-Ekonomik Düzey	N	$\bar{X}$	SS
1	Düşük	132	149.82	23.55
2	Orta	930	153.95	22.43
3	Yüksek	90	155.18	26.68
4	Toplam	1152	153.57	22.94

Tablo 4.1.11. *21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	2224.084	2	1112.042	2.117	.121	Anlamlı değil
Grupiçi	603618.885	1149	525.343			
Toplam	605842.969	1151				

* $p < .05$

Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin 21.yy beceri toplam puan ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [F(2 - 1149)= 2.117 $p>.05$]. Sosyo-ekonomik durum 21 yy becerilerinde farklılık göstermemesi de bir durum tespitidir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne tutumları değişkenine göre 21.yy beceri puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.1.12'de ve ANOVA sonuçları Tablo 4.1.13.'de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.1.12. *21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Anne Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
1	Demokratik	230	158.50	23.81
2	Mükemmeliyetçi	112	148.95	23.41
3	İlgisiz	36	155.13	19.71

Devamı arkada

Tablo 4.1.12. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri (Devamı)

No	Anne Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
4	Koruyucu	613	153.98	22.02
5	Otoriter	122	150.13	22.60
6	Toplam	1152	153.57	22.94

Tablo 4.1.13. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	16030.487	5	3206.097	6.229	.000	Anlamlı
Grupiçi	589812.482	1146	514.671			
Toplam	605842.969	1151				

21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanda ANOVA testi sonuçlarına göre mükemmeliyetçi anne tutumuna göre demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [$F(5-1146) = 6.229, P < .01$]. Anne tutumları demokratik, mükemmeliyetçi, ilgisiz, koruyucu ve otoriter olarak sınıflandırılmıştır. Bu tutumlar içerisinde Demokratik tutum puan ortalaması ($\bar{X} = 158.50$) ile en yüksek, mükemmeliyetçi tutum puan ortalaması ise ($\bar{X} = 148.95$) olmaktadır. Bu sonuca göre 21. yy becerileri demokratik anne tutumlarından olumlu etkilenmektedir. 21.yy becerileri kapsamında öğrenmeye ve yeniliklere açık olmak, eleştirel ve problem çözme becerilerini kullanabilmek, her türlü çalışmada girişimci olabilmek ve bu çalışmalarda sorumluluk alıp potansiyelini gerçekleştirmek sonucunda da kişisel yeteneklere uygun kariyer planı oluşturabilmek için bireyin içinde yetiştiği yani referans aldığı anne tutumları çok büyük bir öneme sahiptir. Annesi tarafından mükemmeliyetçi tutumda olduğu gibi sürekli eleştirilen aynı zamanda davranış ve üretimleri onaylanmayan bireylerin kendilerini 21. yy becerilerine hazırlaması demokratik tutuma nazaran zor gözükmektedir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba tutumları değişkenine göre 21.yy beceri puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.1.14'da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.1.15.'de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.1.14. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri

No	Baba Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
1	Demokratik	252	158.53	24.36
2	Mükemmeliyetçi	107	152.10	19.03
3	İlgisiz	123	150.14	23.05
4	Koruyucu	497	153.37	22.17
5	Otoriter	128	151.08	23.93
6	Toplam	1152	153.57	22.94

Tablo 4.1.15. 21.yy Becerilerinin Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	10089.708	5	2017.942	3.882	.002	
Grupiçi	595753.261	1146	519.855			
Toplam	605842.969	1151				

* $p < .05$

21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanda ANOVA testi sonuçlarına göre ilgisiz baba tutumuna göre demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [$F(5-1146) = 3.882, P < .01$]. Bu sonuca göre 21. yy becerileri demokratik baba tutumlarından olumlu etkilenmektedir. Aslında ilgisiz tutuma göre demokratik tutumların 21. Yy becerilerine olumlu etkisi çok öngörülebilir bir sonuçtur. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf değişkenine göre 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanının betimsel istatistikleri Tablo 4.1.16'da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.1.17.'de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.1.16. 21. yy Becerileri Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

No	Sınıflar	N	$\bar{X}$	SS
1	9.sınıf	391	152.48	24.47
2	10.sınıf	336	154.45	21.34
3	11.sınıf	272	154.29	20.97
4	12.sınıf	153	153.15	25.58
6	Toplam	1152	153.57	22.94

Tablo 4.1.17. 21. yy Becerileri Ölçeği Toplam Puanının Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	891.148	3	297.049	.564	.639	Anlamlı Değil
Grupiçi	604951.821	1148	526.962			
Toplam	605842.969	1151				

21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanında ve tüm alt boyutlarında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir [F(3-1148) =.564, P=.639]. Buna sınıf düzeylerine göre 21.yy becerileri değişmemektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer özyeterlik düzeyleri nasıldır?

- Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
- Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin lise türlerine göre kariyer özyeterlik düzeylerinin betimsel istatistikleri Tablo 4.2.1.'de, ANOVA sonuçları Tablo 4.2.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.2.1. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Fen Lisesi	84	81.59	17.68
2	Anadolu Lisesi	225	81.43	15.51
3	Anadolu meslek Lisesi	339	77.93	16.22
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	79.16	16.68
5	Proje İmam Hatip Lisesi	179	78.81	15.67
	Toplam	1152	79.37	16.27

Araştırmada yer alan 5 farklı lise türünde, öğrenim gören öğrencilerin kariyer özyeterliğine ilişkin puan ortalamaları incelendiğinde ($\bar{X}=81.59$) fen lisesinin puanı diğer gruplara göre nispeten en yüksek değeri vermektedir. Anadolu meslek lisesinin kariyer özyeterlik puanı ($\bar{X}=77.93$) diğer gruplara oranla en düşük düzeydedir (Bakınız, Tablo 4.2.1.).

Tablo 4.2.2. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanının Okul Türüne göre ANOVA Testi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	2139.125	4	534.781	2.026	.089	Anlamlı Değil
Grupiçi	302795.861	1147	263.989			
Toplam	304934.986	1151				

* $p < .05$

Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği üç alt boyuttan (Yetenek gelişimi, Çalışma tutumları ve iş değerleri, Kariyer Keşfi) oluşmaktadır. Buna göre öncelikli olarak ölçek toplam puanına ve sonra alt boyut puanlarına göre lise türü değişkenini dikkate alarak ANOVA testi yapılmıştır. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği toplam puanında lise türlerine göre anlamlı bir fark (ilişki) yoktur. [$F(4, 1147) = 2.026, p=.089$] görülmektedir (Bakınız, Tablo 4.2.2.).

Tablo 4.2.3. *Tüm lise Türleri için Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Alt Boyutlarına Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Alt Boyut	Puan Aralık		Boyut $\bar{X}$	SS	Madde $\bar{X}$
		Min	Max			
1	Yetenek Gelişimi	6	36	26,24	6,00	4,37
2	Çalışma Tutumları ve İş Değerleri	6	36	26,47	5,9	4,41
3	Kariyer Keşfi	6	36	26,67	5,9	4,44
	Ölçek Toplam	18	108	79,37	16,28	4,40

Yöntem bölümünde belirtildiği üzere Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği 3 alt boyutta 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte 6'lı likert tipi puanlama aralığı tercih edilmiştir. Buna göre en düşük 18, en yüksek puan 108 olması beklenir. Tabloya bakıldığında ölçek genelinde ve alt boyutlara göre SS değerleri yanıtların dengeli dağılım gösterdiğini işaret etmektedir.

Ölçeğin Yetenek Gelişimi 1. Alt boyutun madde ortalaması: 4.37'dir. Çalışma Tutumları ve İş Değerleri olan 2. Alt boyut madde ortalaması 4.41'dir. Kariyer Keşfi olan 3. Alt boyut madde ortalaması 4.44'dir. Ölçeğin madde ortalamalarına baktığımızda, tüm boyutlarda 4.40 madde ortalaması ile 'yeterince güveniyorum' düzeyinde değerlendirildiği görülmektedir. Ölçeğe genel olarak baktığımızda öğrencilerin kendilerini kariyer özyeterliği gerektiren becerilerde yeterli düzeyde gördükleri söylenebilir.

Araştırmada yer alan okulların lise türlerine göre, Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik ölçeğinin alt boyutlarındaki ANOVA sonuçları sırasıyla değerlendirmesi yapılarak aşağıda yer verilmiştir. 21.yy becerileri ölçeğinde sadece Alt boyut 2'de okul türleri arasında anlamlı bir fark(ilişki) var iken diğer Alt boyut 1, ve Alt boyut 3 'de gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir.

Tablo 4.2.4. *Çalışma Tutumları ve İş değerleri (Alt 2) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Fen Lisesi	84	26.79	6.59
2	Anadolu Lisesi	225	27.62	5.52
3	Anadolu meslek Lisesi	339	26.10	5.96
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	25.98	6.06
5	Proje İmam Hatip Lisesi	179	26.41	5.56
	Toplam	1152	26.45	5.91

Tablo 4.2.5. *Çalışma Tutumları ve İş değerleri (Alt 2) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	431.172	4	107.793	3.099	.015	Anamlı
Grupiçi	39899.369	1147	34.786			
Toplam	40330.541	1151				

* p < .05

Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin *Yetenek Gelişimi* alt boyutunda [F(4-1147)=3.099, P< .05]gruplar arasında anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Anadolu Lisesi ortalamasının ($\bar{X}$ =27.62) Anadolu Meslek Lisesi ortalamasından ($\bar{X}$ =26.10) istatistiksel olarak Anadolu lisesi lehine anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Buna göre ölçeğin ilgili Alt boyutu akademik konularda ders içi ve ders dışı faaliyetler aracılığı ile bireylerin ilgi ve yetenek alanlarını keşfetmeye ayrıca deneyimlerini zenginleştirmeye yönelik tercihlerini incelemektedir. 21.yy becerilerinin analizinde de olduğu gibi akademik konulara ilgi ve gelişim noktasında Anadolu meslek lise türü diğer liselerin ortalamasının altında yer almaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin demografik özelliklere(Cinsiyet, Sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne tutumu ve baba tutumu) göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği puanlarının istatistiksel inceleme sonuçları aşağıda yer almaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puanları ve 3 alt boyut puanları için bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.2.6.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.2.6. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanın ve 3 Alt Boyut Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Yetenek Gelişimi	Kız	717	25.84	5.92	1150	2.870	.004
	Erkek	435	26.88	6.07			Fark Anamlı
Çalışma Tutumları ve İş değerleri	Kız	717	26.25	5.86	1150	1.572	.116
	Erkek	435	26.81	6.00			Fark AnamlıDeğil
Kariyer Keşfi	Kız	717	26.54	5.86	1150	.928	.354
	Erkek	435	26.87	5.94			Fark Anamlı Değil
Toplam	Kız	717	78.63	16.07	1150	1.964	.050
	Erkek	435	80.57	16.55			Fark Anamlı Değil

*p< .05, n=1152

Tablo 4.2.6. incelendiğinde Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır [$t(1150) = 1.964, p=.050$]. Ölçeğin 1. Alt boyutu “Yetenek Gelişimi” inde erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık vardır [$t(1150) = 2.870, p=.004$]. Bu sonuca göre erkeklerin yetenek gelişimi becerileri bakımından kendilerini kızlara göre daha iyi algıladıkları görülmektedir. Ölçeğin 2. Ve 3. Alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puanları ve 3 alt boyut puanları için bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.2.7.’de gösterilmektedir.

Tablo 4.2.7. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları*

	<i>Okul Öncesi Eğitim</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Yetenek Gelişimi	Evet	936	26.35	5.94	1150	1.35	.0174
	Hayır	216	25.74	6.20			
Çalışma Tutumları ve İş değerleri	Evet	936	26.58	5.90	1150	1.47	.142
	Hayır	216	25.93	5.96			
Kariyer Keşfi	Evet	936	26.77	5.81	1150	1.30	.192
	Hayır	216	26.19	6.24			
Toplam	Evet	936	79.71	16.13	1150	1.50	.132
	Hayır	216	77.86	16.81			

* $p < .05, n=1152$

Tablo 4.2.7. incelendiğinde Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam ve 3 Alt boyut puanında, okul öncesi eğitim alma değişkenine göre anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir [$t(1150) = 1.50, p=.132$]. Bu sonuca göre öğrencilerin kariyer özyeterliliği genel olarak okul öncesi eğitim alma durumundan etkilenmemektedir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puanın betimsel istatistikleri Tablo 4.2.8’da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.2.9.’de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.2.8. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Sosyo-Ekonomik Düzey	N	$\bar{X}$	SS
1	Düşük	132	75.90	20.28
2	Orta	930	79.47	15.76
3	Yüksek	90	83.36	13.87
4	Toplam	1152	79.37	16.27

Tablo 4.2.9. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	3029.197	2	1514.599	5.764	.003	Anlamlı
Grupiçi	301905.789	1149	262.755			
Toplam	304934.986	1151				

* p < .05

Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puanda, düşük soysa-ekonomik seviyesine göre yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [F(2- 1149)=5.764 p<.05]. Bu sonuca göre sosyo ekonomik seviyesini yüksek olduğunu belirten öğrencilerin kariyer özyeterlik algıları da yükselmektedir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin, Yetenek Gelişimi (1 Alt boyut) puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.2.10'da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.2.11.'de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.2.10. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği, Yetenek Gelişimi (1 Alt boyut) Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Sosyo-Ekonomik Düzey	N	$\bar{X}$	SS
1	Düşük	132	24.82	7.33
2	Orta	930	26.23	5.82
3	Yüksek	90	28.40	4.91
4	Toplam	1152	26.24	5.99

Tablo 4.2.11. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği, Yetenek Gelişimi (1 Alt boyut) Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	683.970	2	341.985	9.648	.000	Anlamlı
Grupiçi	40726.425	1149	35.445			
Toplam	41410.395	1151				

Yapılan analiz sonucunda düşük sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre ölçeğin 1. Alt boyut olan Yetenek Gelişimi puanı, yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [$F(2-1149)=9.648$ $p<.05$]. Bu sonuca göre sosyo ekonomik seviyesi yüksek olan öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede kendilerine güveni daha yüksektir. Bu boyutta ders içi ve ders dışı akademik faaliyetlerde yeteneklerin keşfi, akademik hedef belirleme, ilgi duyulan etkinliklere katılım göstermek önemlidir. Ekonomik olarak güçlü olmak bu girişimleri olumlu yönde destekleyecektir. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin 2. Ve 3. Alt boyutlarında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne tutumları değişkenine göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.2.12’de ve ANOVA sonuçları Tablo 4.2.13.’de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.2.12. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Anne Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
1	Demokratik	230	82.69	16.32
2	Mükemmeliyetçi	112	76.70	17.01
3	İlgisiz	36	72.88	19.05
4	Koruyucu	613	79.43	15.77
5	Otoriter	122	77.38	16.72
6	Toplam	1152	79.37	16.27

Tablo 4.2.13. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	5351.954	5	1070.391	4.095	.001	Anlamlı
Grupiçi	299583.033	1146	261.416			
Toplam	304934.986	1151				

* p < .05

Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin ilgisiz anne tutumuna göre, demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [F (5-1146) =4.095, P=001]. Anne tutumları demokratik, mükemmeliyetçi, ilgisiz, koruyucu ve otoriter olarak sınıflandırılmıştır. Bu tutumlar içerisinde Demokratik tutum puan ortalaması ($\bar{X}$ =82.69) ile en yüksek, ilgisiz tutum puan ortalaması ise ($\bar{X}$ =72.88)olandır. Bu sonuca göre kariyer özyeterliği demokratik anne tutumlarından olumlu etkilenmektedir. Ayrıca Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin 1. Alt boyutu Yetenek gelişimi puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin mükemmeliyetçi anne tutumuna göre, demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [F (5-1146) =3.763, P= .002]. Bu sonuca göre ise demokratik tutum yetenek gelişimini destekleyici bir faktördür. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba tutumları değişkenine göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanının betimsel istatistikleri Tablo 4.2.14’da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.2.15.’de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.2.14. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Baba Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
1	Demokratik	252	82.77	16.80
2	Mükemmeliyetçi	107	80.01	14.39
3	İlgisiz	123	76.17	17.10
4	Koruyucu	497	78.91	16.02
5	Otoriter	128	78.38	15.52
6	Toplam	1152	79.37	16.27

Tablo 4.2.15. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam Puanının Baba Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	5184.184	5	1036.837	3.964	.001	Anlamlı
Grupiçi	299750.802	1146	261.563			
Toplam	304934	1151				

* p < .05

Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanında ANOVA testi sonuçlarına göre ilgisiz baba tutumuna göre demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [F (5-1146) = 3.964, P=.001]. Bu sonuca göre kariyer özyeterliği demokratik baba tutumlarından olumlu etkilenmektedir. Ayrıca Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin2. Alt boyutu olan ‘Çalışma tutumları ve iş değerleri’ puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin ilgisiz baba tutumuna göre, demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [F (5-1146) =4.078, P= .001]. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin3. Alt boyutu olan ‘Kariyer keşfi’ puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin yine ilgisiz baba tutumuna göre, demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir [F(5-1146) =4.189, P=.001]. Bu sonuçlara göre ise demokratik tutum kariyer özyeterliğinin alt boyutlarında da destekleyici bir tutum faktörüdür. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf değişkenine göre *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeğinin* toplam puanının betimsel istatistikleri Tablo 4.2.16’da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.3.13.’de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.2.16. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Sınıflar	N	$\bar{X}$	SS
1	9.sınıf	391	80.01	16.19
2	10.sınıf	336	77.79	16.91
3	11.sınıf	272	79.51	14.74
4	12.sınıf	153	80.92	17.47
6	Toplam	1152	79.37	16.27

Liselerdeki tüm sınıf düzeylerinde uygulama yapılmıştır. Bu sınıflar içerisinde kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği en düşük olan sınıf düzeyi ($\bar{X} = 77.79$) ortalaması 10.sınıftır. Onu sırasıyla 11.sınıf ($\bar{X} = 79.51$), 9.sınıf ($\bar{X} = 80.01$), 12.sınıf ($\bar{X} = 80.92$) takip etmektedir.

Tablo 4.2.17. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeği Toplam Puanının Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	1369.695	3	456.565	1.727	.160	Anlamlı Değil
Grupiçi	303565.291	1148	264.430			
Toplam	304934.986	1151				

* p < .05

Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeğinin toplam puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir [F(3-1148) =1.727, P=.160]. Ölçeğin Çalışma Tutumları ve İş değerleri olan 2.Alt boyutunda 10. Sınıfa göre 12. Sınıflar lehine anlamlı ilişki tespit edilmiştir[F(3- 1148)=3.168 p=.024]. Buna göre 12. Sınıfların kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliğinin yüksek olması beklenen bir durumdur. Üniversiteye hazırlık olan bu grubun mesleki ilgi ve motivasyonu mezun olacağı için daha yüksek beklenmektedir. Ölçeğin 1. Ve 3. Alt boyutunda anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya konu olan lise türlerinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer kaygı düzeyleri nasıldır?

a.Lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

b.Demografik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin lise türlerine göre kariyer kaygısı toplam ve alt puanlarının betimsel istatistikleri Tablo 4.3.1.'de, ANOVA sonuçları Tablo 4.3.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.3.1. *Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Anadolu meslek Lisesi	339	40.87	12.49
2	Proje İmam Hatip Lisesi	179	39.90	13.29
3	Anadolu Lisesi	225	39.74	13.73
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	38.09	13.18
5	Fen Lisesi	84	35.63	13.33
	Toplam	1152	39.33	13.18

Tablo 4.3.1. incelendiğinde en yüksek kariyer kaygısı puan ortalaması ($\bar{X}=40.87$) ile Anadolu meslek lisesi olmuştur. Bu okulu kaygı yüksekliği noktasında sırasıyla Proje imam hatip lisesi ($\bar{X}=39.90$), Anadolu lisesi ($\bar{X}=38.74$), Güzel sanatlar lisesi ($\bar{X}=38.09$) ve gruptaki en düşük puanla Fen lisesi ($\bar{X}=35.63$) oluşturmaktadır.

Tablo 4.3.2. *Kariyer Kaygısı Toplam Puanın Okul Türüne göre ANOVA Testi Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	2555.567	4	638.892	3.708	.005	Anamlı
Grupiçi	197608.078	1147	172.283			
Toplam	200163.645	1151				

* p < .05

Kariyer kaygısı toplam puanı, lise türü değişkenine göre ANOVA testi yapıldığında gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu [$F(4, 1147) = 3.708, p < .05$] görülmektedir (Bakınız, Tablo 4.3.2.). Diğer bir deyişle, kariyer kaygısı okul türlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar özelinde detaylı incelemeye göre Anadolu meslek lisesi türü lehinde, Fen lisesi türüne göre kariyer kaygısının yüksek olması açısından anlamlı fark (ilişki) görülmektedir. Yani Anadolu meslek lisesi türünde kariyer kaygısı Fen lisesi türüne göre yüksek olduğu görülmüştür. Anadolu meslek lise türünü Proje İmam hatip lise türü kaygı yüksekliği noktasında takip ediyor bu durum biraz manidar sayılabilir. Güzel sanatlar lise türünün kariyer kaygı düzeyi nispi olarak düşük görülmektedir. Araştırmanın nicel bölümü 2. Sorusunda sorulan “Sanatla ilgisi olan

üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri” soruya ilişkin öğrenci yanıtları frekans değeri(olumsuz değerlendirme=249, olumlu değerlendirme=15) aslında bu lise türünde, sanatsal alanda kariyer geleceğinde kaygının yüksekliğine işaret etmektedir. Öğrenciler sanatla ilgili mesleklerde iş bulma durumlarını kısıtlı görseller de bu alanda okumaya devam etmektedirler. Ayrıca onların kendilerini yetenekli görmeleri kişisel olumlu bir durumu ifade etmektedir. Yani Güzel sanatlar lise türündeki öğrenciler Anadolu meslek lisesi öğrencilerine göre yetenek sınavı ile okula kabul edildikleri için, kendilerini daha yetenekli ve seçilmiş görebilirler. Fen lisesi ise kaygısı en düşük gruptur. Genel olarak (14-70 aralığında) orta kararsızlık düzeyinde bir kaygıdan söz edilebilir. Fen lisesinde kariyer kaygı düzeyinin en düşük çıkmasında zeki öğrenci olmaları, seçilmişlik duygusu, bilişsel başarı ve yüksek motivasyon diğer unsurları oluşturmaktadır. Bu başarı motivasyonu ile yükseköğretimde istedikleri bölümü kazanabilirler. Bu bulgu destekler nitelikte olan Temeloğlu'nun (2019) araştırmasına göre kendisini akademik olarak iyi düzeyde algılayan öğrencilerin kariyer karar verme güçlüklerinin, akademik olarak orta düzeyde algılayanlara göre daha az olduğu, akademik olarak başarılı hissedildikçe kariyer karar verme güçlüğünün azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.3.3. *Tüm lise Türleri için Kariyer kaygısı Ölçeğinin Alt Boyutlara Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Alt Boyut	Puan Aralık		Boyut $\bar{X}$	SS	Madde $\bar{X}$
		Min	Max			
1	Aileden Kaynaklı Kaygılar	5	25	10.89	5.54	2.17
2	Meslek Seçimine Yönelik Kaygılar	9	45	28.44	9.71	3.16
	Ölçek Toplam	17	50	39.33	13.18	2.80

Yöntem bölümünde belirtildiği gibi ölçek iki alt boyut toplam 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır. Tabloya bakıldığında ölçek genelinde ve alt boyutlara göre SS değerleri yanıtların dengeli dağılım gösterdiğini işaret etmektedir. Aileden kaynaklı kaygılar 1. Alt boyutun madde ortalaması: 2.17'dir. Meslek seçimine yönelik kaygılar olan 2. Alt boyut madde ortalaması 3.16'dir. Alt boyutlarda madde ortalamalarına baktığımızda 2. Alt boyutun en yüksek değeri aldığı görülmektedir. Ölçek 2.80 olan toplam madde ortalaması ile kararsızlık düzeyinde değerlendirilmiştir. Ölçeğe göre öğrencilerin kariyer kaygıları konusunda kararsızlık düzeyinde olduğu

söylenbilir. Araştırmada yer alan okulların lise türlerine göre, Kariyer Kaygısı ölçeğinin alt boyutlarındaki ANOVA sonuçları sırasıyla değerlendirilerek aşağıda yer verilmiştir. İlgili ölçekte sadece Alt boyut 1’de okul türleri arasında anlamlı bir fark (ilişki) var iken diğer Alt boyut 2’de gruplar arasında anlamlı bir fark (ilişki) tespit edilmemiştir [F(4-1147) =1.515, P =.195].

Tablo 4.3.4. *Aileden Kaynaklı kaygılar (Alt 1) Puanının Okul Türüne Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Okul lise türü	N	$\bar{X}$	SS
1	Fen Lisesi	84	9.13	4.79
2	Anadolu Lisesi	225	11.18	6.02
3	Anadolu meslek Lisesi	339	11.74	5.33
4	Güzel Sanatlar Lisesi	325	10.12	5.31
5	Proje İmam Hatip Lisesi	179	11.15	5.71
	Toplam	1152	10.89	5.54

Tablo 4.3.5. *Aileden Kaynaklı kaygılar (Alt 1) Puanının Okul Türüne Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	731.440	4	182.860	6.061	.000	Anlamlı
Grupiçi	34607.639	1147	30.172			
Toplam	35339.080	1151				

* p < .05

Kariyer Kaygısı Ölçeğinin *Aileden Kaynaklı Kaygılar 1.* alt boyutunda [F4-1147) =6.061, P<.05] gruplar arasında anlamlı farkın olduğu tespit edilmiştir. Fen Lisesi ortalamasının ($\bar{X}$ =9.13) ve Güzel Sanatlar Lisesi ortalamasının ($\bar{X}$ =10.12) Anadolu Meslek Lisesi ortalamasından ($\bar{X}$ =11.74) istatistiksel olarak Anadolu Meslek Lisesi lehine anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Yalnız bu ölçekten toplam puanda yüksek alınması o okul türünün kariyer kaygısının da yüksek olduğunu anlatmaktadır. Buna göre ölçeğin ilgili Alt boyutu olan aileden kaynaklı kariyer kaygısında Anadolu Meslek Lisesi öğrencilerinin en kaygılı grup olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin demografik özelliklere (Cinsiyet, Sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne tutumu ve baba tutumu) göre Kariyer kaygısı puanlarının istatistiksel inceleme sonuçları aşağıda yer almaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puanları için bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.3.6.'da gösterilmektedir.

Tablo 4.3.6. *Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları*

No	Alt Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
1	Aileden Kaynaklı Kaygılar	Kız	717	10.73	5.38	864.82	1.25	.211
		Erkek	435	11.16	5.78			Fark Anlamlı Değil
2	Meslek Seçimine Yönelik Kaygılar	Kız	717	30.03	9.26	1150	-7.29	.000
		Erkek	435	25.82	9.88			Fark Anlamlı
	Kariyer Kaygısı Toplam	Kız	717	40.76	12.51	840.98	-4645	.000
		Erkek	435	36.98	13.92			Fark Anlamlı

Tablo 4.3.3. incelendiğinde Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(840.98)= -4645, p=.000]. Bu sonuca göre kızların kariyer kaygısı erkeklere göre daha yüksektir. Ölçeğin 1. Alt boyutu Aileden kaynaklı kaygılar puanında cinsiyet değişkenine göre fark anlamlı değildir [t (864.82)= 1.25, p=.211]. 2. Alt boyut meslek seçimine yönelik kaygılar puan ortalaması, cinsiyet faktörüne göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir [t-(1150)= -7.29, p=.000]. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin okul öncesi eğitim alma durumuna göre Kariyer kaygısı toplam puanı için bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.3.7.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.3.7. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam ve Alt Puanlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre t Testi Sonuçları*

<i>Alt Boyut</i>	<i>Okul Öncesi Eğitim</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Aileden Kaynaklı Kaygılar	Evet	936	10.80	5.59	1150	-1.18	.237
	Hayır	216	11.29	5.29			Fark Anlamlı değil
Meslek Seçimine Yönelik Kaygılar	Evet	936	28.50	9.75	1150	.441	.659
	Hayır	216	28.18	9.56			Fark Anlamlı değil
Kariyer Kaygısı Toplam	Evet	936	39.30	13.26	1150	-.172	.863
	Hayır	216	39.47	12.86			Fark Anlamlı değil

*p< .05, n=1152

Tablo 4.3.7. incelendiğinde Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puan ve tüm alt boyut puanları ile okul öncesi eğitim alma değişkenine arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir [t (1150) = -.172, p=.863]. Bu sonuca göre öğrencilerin kariyer kaygı düzeyleri genel olarak okul öncesi eğitim alma durumundan etkilenmemektedir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyine göre Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puanın betimsel istatistikleri Tablo 4.3.8’de ve ANOVA sonuçları Tablo 4.3.9.’de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.3.8. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Betimsel İstatistikleri*

<i>No</i>	<i>Sosyo-Ekonomik Düzey</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
1	Düşük	132	43.53	13.07
2	Orta	930	39.21	13.15
3	Yüksek	90	34.43	11.79
4	Toplam	1152	39.33	13.18

Kariyer kaygısı toplam puanında, sosyo-ekonomik değişkeninin her 3 düzeyinde tespit edilen ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı çıkmıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi

düşük olanlar en yüksek kaygı ortalamasına ($\bar{X} = 43.53$) sahiptir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olanlar ise en düşük kaygı ortalamasına ($\bar{X} = 34.43$) sahiptir.

Tablo 4.3.9. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	4507.176	2	2253.588	13.134	.000	Anlamlı
Grupiçi	195656.469	1149	170.284			
Toplam	200163.645	1151				

* p < .05

Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin Kariyer Kaygı Ölçeği toplam puanda, düşük ve orta sosyo-ekonomik seviyelerine göre yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine ve yine düşük ekonomik seviyesine göre orta sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [F(2- 1149)=13.134 p<.05]. Bu sonuca göre beklenen sonuç, Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarında kariyer kaygısı yüksek çıkmıştır ($\bar{X} = 43.53$). Kariyer kaygısı ölçeğinin, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre Aileden kaynaklı kaygılar olan1. Alt boyutunda yüksek ekonomik seviyede olanlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir [F(2- 1149)=5.538 p=.004]. Aynı şekilde Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan2. Alt boyutunda yüksek ekonomik seviyede olanlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir [F(2-1149)=13.377 p=.000]. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin anne tutumları değişkenine göre Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanının betimsel istatistikleri Tablo 4.3.10'da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.2.11.'de aşağıda gösterilmektedir.

Anne tutumları demokratik, mükemmeliyetçi, ilgisiz, koruyucu ve otoriter olarak sınıflandırılmıştır. Bu tutumlar içerisinde kaygı düzeyinin en düşük olan tutum türü ($\bar{X} = 34.59$) ortalaması Demokratik tutumdur. Onu sırasıyla Mükemmeliyetçi tutum ($\bar{X} = 39.13$), Koruyucu tutum ($\bar{X} = 39.70$), İlgisiz tutum ($\bar{X} = 44.61$) ve Otoriter tutum ($\bar{X} = 45.54$) takip etmektedir.

Tablo 4.3.10. *Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Anne Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
1	Demokratik	230	34.59	13.01
2	Mükemmeliyetçi	112	39.13	12.67
3	İlgisiz	36	44.61	11.32
4	Koruyucu	613	39.70	12.86
5	Otoriter	122	45.54	13.17
6	Toplam	1152	39.33	13.18

Tablo 4.3.11. *Kariyer Kaygısı Ölçeğinin Toplam Puanın Anne Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	11053.171	5	2210.634	13.396	.000	Anlamlı
Grupiçi	189110.474	1146	165.018			
Toplam	200163.645	1151				

* $p < .05$

Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin anne tutumlarına göre anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir [$F(5-1146) = 13.396, P=000$]. Anlamlılık ilişkisi, testin sonuçlarına ilişkin otoriter tutuma göre mükemmeliyetçi, koruyucu ve demokratik anne tutumları lehine anlamlı bir farkın olmasıdır. Aynı zamanda Koruyucu ve ilgisiz anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine göre de anlamlı ilişkiden söz edebiliriz. Bu sonuca göre ise demokratik anne tutumu beklendiği gibi diğer tutumlara göre kaygı düzeyinin düşük olmasında etkili olabilir. Aynı şekilde anne tutumunun otoriterleşmesi kariyer kaygısını besleyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kariyer kaygısı ölçeğinin, anne tutumları değişkenine göre Aileden kaynaklı kaygılar olan1.Alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir[$F(5- 1146)=14.809p=.000$]. Koruyucu, ilgisiz, mükemmeliyetçi ve otoriter anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine anlamlı ilişkiden söz edebiliriz. Ayrıca otoriter tutuma göre koruyucu ve mükemmeliyetçi anne tutumları lehine anlamlı bir ilişkiden de söz edebiliriz. Aynı şekilde Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan2.Alt boyutunda anlamlı ilişki tespit

edilmiştir[F(5- 1146)=7.953 p=.000]. 2. Alt boyutta sadece Koruyucu, ilgisiz ve otoriter anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine anlamlı ilişkiden söz edebiliriz. Buna göre alt boyutlarda da beklendiği gibi demokratik tutum ile kariyer kaygısı ters orantılı çalışmaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin baba tutumları değişkenine göre Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanının betimsel istatistikleri Tablo 4.3.12’de ve ANOVA sonuçları Tablo 4.3.13.’de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.3.12. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Baba Tutumlarına Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Baba Tutumları	N	$\bar{X}$	SS
1	Demokratik	252	34.63	12.99
2	Mükemmeliyetçi	107	37.43	13.38
3	İlgisiz	123	43.94	12.83
4	Koruyucu	497	39.42	12.80
5	Otoriter	128	44.89	11.53
6	Toplam	1152	39.33	13.18

Baba tutumları demokratik, mükemmeliyetçi, ilgisiz, koruyucu ve otoriter olarak sınıflandırılmıştır. Bu tutumlar içerisinde kaygı düzeyinin en düşük olan tutum türü ($\bar{X}$ =34.63) ortalaması Demokratik tutumdur. Onu sırasıyla Mükemmeliyetçi tutum ($\bar{X}$ =37.43), Koruyucu tutum($\bar{X}$ =39.42), İlgisiz tutum ($\bar{X}$ =43.94) ve Otoriter tutum($\bar{X}$ =45.89) takip etmektedir.

Tablo 4.3.13. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanının Baba Tutumlarına Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	12626.252	5	2525.250	15.431	.000	Anlamlı
Grupiçi	187537.393	1146	163.645			
Toplam	200163.645	1151				

* p < .05

Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin baba tutumlarına göre anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir [F(5-1146) =15.431, P=000]. Anlamlılık

ilişkisi, testin sonuçlarına ilişkin otoriter ve ilgisiz tutumlara göre mükemmeliyetçi, koruyucu ve demokratik baba tutumları lehine anlamlı bir farkın olmasıdır. Aynı zamanda koruyucu baba tutuma göre demokratik tutum lehine göre de anlamlı bir ilişki söz edebiliriz. Bu sonuca göre ise demokratik baba tutumu beklendiği gibi diğer tutumlara göre kaygı düzeyinin düşük olmasında etkili olabilir. Aynı şekilde baba tutumunun hem otoriterleşmesi hem de ilgisizleşmesi kariyer kaygısını yükselten bir faktör olmaktadır. İlgisizlik muhtemelen çocukta kariyer planlamasına yönelik düşüncelerinde belirsizliğe neden olabilir.

Kariyer kaygısı ölçeğinin, baba tutumları değişkenine göre Aileden kaynaklı kaygılar olan 1. Alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir [$F(5-1146)=16.142$ $p=.000$]. Koruyucu, ilgisiz ve otoriter anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine anlamlı ilişki söz edebiliriz. Ayrıca otoriter tutuma göre koruyucu, ilgisiz ve mükemmeliyetçi anne tutumları lehine anlamlı bir ilişki de söz edebiliriz. Aynı şekilde Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2. Alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir [$F(5-1146)=10.222$ $p=.000$]. 2. Alt boyutta sadece Koruyucu, ilgisiz ve otoriter anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine anlamlı ilişki söz edebiliriz. Aynı zamanda ilgisiz ve otoriter tutuma göre Mükemmeliyetçi tutum lehine anlamlı ilişki de söz edebiliriz. Buna göre alt boyutlarda da beklendiği gibi demokratik tutum ile kariyer kaygısı ters orantılı çalışmaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sınıf değişkenine göre Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanının betimsel istatistikleri Tablo 4.3.13'da ve ANOVA sonuçları Tablo 4.3.14.'de aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4.3.14. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Sınıflar	N	$\bar{X}$	SS
1	9.sınıf	391	37.76	13.83
2	10.sınıf	336	40.44	12.78
3	11.sınıf	272	39.81	12.45
4	12.sınıf	153	40.06	13.37
6	Toplam	1152	39.33	13.18

Liselerdeki tüm sınıf düzeylerinde uygulama yapılmıştır. Bu sınıflar içerisinde kaygı düzeyinin en düşük olan sınıf düzeyi ($\bar{X}=37.76$) ortalaması 9.sınıftır. Onu sırasıyla 11.sınıf ($\bar{X}=39.81$), 12.sınıf ($\bar{X}=40.06$), 10.sınıf ($\bar{X}=40.44$) takip etmektedir.

Tablo 4.3.15. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanının Sınıf Değişkenine Göre ANOVA Testi Tablosu*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplararası	1521.900	3	507.300	2.932	.033	Anlamlı Değil
Grupiçi	198641.745	1148	173.033			
Toplam	200163.645	1151				

* p < .05

Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında ANOVA testi sonuçlarına ilişkin sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir [F(3-1148) =2.932, P=033]. Ölçeğin Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda 10. Sınıfa göre 9. Sınıflar lehine anlamlı ilişki tespit edilmiştir[F(3- 1148)=4.377 p=.005]. Buna göre 9. Sınıflar 10. Sınıflara göre meslek seçimine yönelik daha az kaygı yaşamaktadırlar. Lise eğitimine yeni başlayan 9. Sınıflar daha çok ortaöğretime uyum sağlamaya çalışmakta ve mesleki hedef belirleme noktasında henüz bu boyutta düşünmemektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Lise türlerinin tümüne göre 21 yy becerileri, kariyer özyeterlik ve kariyer kaygı düzeyi puanları arasında ilişkiler aşağıda Tablo 4.4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.4.1. *Lise Türlerinin Tümüne Göre 21 yy Becerileri, Kariyer Özyeterlik ve Kariyer Kaygı Düzeyi Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Katsayıları (r)*

Değişkenler	1	2	3
1. Kariyer Kaygısı	1	-,368**	-,164**
2.Kariyer Özyeterliği	-,368**	1	-,393**
3.21.Yy Becerileri	-,164**	,393**	1

* p < .01, * p < .05 n=1152

Korelasyon katsayısı hesabı ile bu 3 ölçeğin hedefindeki değişkenler arasındaki ilişkinin miktarı yorumlanmıştır. Ölçeğin toplam puanları arasında anlamlı bir ilişkiden söz edilebilir ancak oranları açısından düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Yönlerinde (+/-) farklılıklar söz konusudur. Büyüköztürk’e (2011) göre korelasyon katsayısı; 1.00= pozitif yönde mükemmel ilişkiyi, -1.00=negatif yönde mükemmel ilişkiyi, 1.00- 0.70 arası yüksek

düzeyde ilişki olduğunu, 0.70-0.30 arası orta düzeyde ilişkiyi, 0.30-0.00 düşük düzeyde bir ilişkiyi, 0.00=ilişkinin olmadığını ifade etmektedir. Şöyle ki, Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir ($r= 0.393$ $p<.01$). Determinasyon katsayısına ($r^2= 0.15$) göre 21yy becerilerindeki toplam varyansın (değişkenin) %15'i ile kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği arasında orta düzeyde ilişki bulunmaktadır. Lise öğrencilerinin kariyer özyeterliği yükselirken, 21 yy becerilerinin de belli ölçüde yükseldiği söylenebilir. Burada kariyer ve yetenek değişkeni konusunda farkındalığı yüksek % 15'lik bir grubun 21 yy becerilerine de kendisini hazır hissettiği söylenebilir.

Kariyer kaygısı ile Kariyer özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusudur ($r= - 0.368$ $p<.01$). Belirleyici olan katsayıya baktığımızda ($r^2= 0.14$) Kariyer kaygısının, kariyer özyeterliği değişkeninin %14'ü oranında olumsuz etkilediği görülmektedir. Kısaca kaygı arttıkça Kariyer özyeterliği düşmektedir. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. Yy becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişki söz edilebilir ($r = - 0.164$ $p<.01$). Kariyer kaygısının artması, 21 yy becerilerine yönelik cevapları (görüşleri) % 3 oranında etkilemektedir ($r^2= 0.03$).

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Lise türleri arasından sadece Güzel Sanatlar lisesi özelinde, 21 yy becerileri, kariyer özyeterlik ve kariyer kaygı düzeyi puanları arasında ilişkiler aşağıda Tablo 4.5.1'de verilmiştir.

Tablo 4.5.1. *Güzel Sanatlar Lise Türüne Göre 21 yy Becerileri, Kariyer Özyeterlik ve Kariyer Kaygı Düzeyi Puanları Arasındaki İlişkiyi Gösteren Korelasyon Katsayıları (r)*

Değişkenler	1	2	3
1. Kariyer Kaygısı	1	-,415**	-,184**
2.Kariyer Özyeterliği	-,415**	1	,447**
3.21.Yy Becerileri	-,184**	,447**	1

* $p < .01$, * $p < .05$ $n=325$

Tablo 4.5.1. incelendiğinde Korelasyon katsayısı hesabı ile bu 3 ölçeğin hedefindeki değişkenlerin birlikte ne düzeyde ve yönde değiştikleri yorumlanmıştır. Güzel Sanatlar lise türü özelinde ölçeğin toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki söz edilebilir Yönlerinde (+/-) farklılıklar söz konusudur. Buna göre Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir ($r= 0.447$ $p<.01$). Determinasyon katsayısına ($r^2= 0.19$) göre 21yy becerilerindeki toplam varyansın (değişkenin) %19'u ile

kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği arasında orta düzeyde ilişki bulunmaktadır. Güzel Sanatlar Lise türündeki öğrencilerinin kariyer özyeterliği yükselirken, 21 yy becerilerinin de belli ölçüde yükseldiği söylenebilir. Burada kariyer ve yetenek değişkeni konusunda farkındalığı yüksek %19'luk bir grubun 21 yy becerilerine de kendisini hazır hissettiği söylenebilir. Bu korelasyon yorumlaması bize neden sonuç ilişkisi veremeyeceği için açıklanan varyans kariyer özyeterliği içinde teorik olarak yorumlanabilir.

Güzel Sanatlar Lise türündeki öğrencilerinin Kariyer kaygısı ile Kariyer özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur ($r = -0.415$ $p < .01$). Belirleyici olan katsayıya baktığımızda ($r^2 = 0.17$) Kariyer kaygısının, kariyer özyeterliği değişkeninin %17'ü oranında olumsuz etkilediği görülmektedir. Kısaca kaygı arttıkça Kariyer özyeterliği düşmektedir. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. Yy becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişkiden söz edilebilir ($r = -0.184$ $p < .01$). Kariyer kaygısının artması, 21 yy becerilerine yönelik cevapları (görüşleri) % 3 oranında etkilemektedir ($r^2 = 0.03$).

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının son bölümünde, öğrencilerin yazılı görüşlerinin alındığı bilgi formu yer almaktadır. Bu formda öğrencilere üç soru yöneltilmiştir. “1.Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?” , “2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?”, “3.Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” (Bakınız Ek-2). Fen Lisesi, Anadolu liseleri, Anadolu Meslek Liseleri(Güzel Sanatlar Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, vb...) gibi üç farklı gruptan, 8 lisede uygulama yapılmıştır. Toplamda 1055 öğrenci yazılı görüş bildirmiştir. Nitel değerlendirme açısından öğrenci sayısı çok fazla olduğu için her okul bağımsız olarak, kendi bünyesinde yer alan öğrenci görüşleri baz alınarak içerik analizi tekniği ile kodlanıp incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016 s.243). Lise öğrencilerinin sanat denilince aklına gelen ilk mesleğin ne olduğunu belirlemek adına Anadolu Kız Meslek Lisesi türünde farklı sınıf düzeylerinde olan bir grup(N=106) öğrencinin bilgisi alınmıştır.

Tablo 4.6.1. *Kariyer Kaygısı Ölçeği Toplam Puanın Sınıf Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri*

No	Sanat Denilince Akla Gelen İlk Meslek	F	%
1	Müzişyen	8	0.7
2	Moda tasarımcısı	2	0.1
3	Kemancı	1	0.9
4	Resim Öğretmeni	10	9.4
5	Heykeltıraş	9	8.4
6	Çömlek Sanatçısı	1	0.9
7	Mimar	7	6.6
8	Ressam	45	42.4
9	Kuaför	5	4.7
10	Piyanist	1	0.9
11	Müzik Öğretmeni	4	3.7
12	Marangoz	2	1.8
13	Dans Öğretmeni	1	0.9
14	Taş mimarisi	1	0.9
15	Çinicilik	2	1.8
16	Makeup Artisti(makyaj sanatı)	2	1.8
17	Oyuncu	2	1.8
18	Minyatür sanatçısı	1	0.9
19	Aşçılık(yemek sanatı)	1	0.9
20	Yazar	1	0.9

Tablo 4.6.1. göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%42.4) “Ressam” lığı sanat denilince akla gelen ilk meslek olarak belirtmişlerdir. Bunu resim öğretmenliği (%9.4) takip etmektedir. Tabloda 20 tane meslek ismine yer verilmiştir. Öğrenciler sanatla ilgili meslekleri gayet zengin bir çerçeveden değerlendirmişlerdir.

4.6.1 Proje İmam hatip Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Üç soru her okul özelinde ayrı ayrı analiz edilmiştir. Veri dağılımında Proje İmam Hatip Lisesinden 180 öğrenci ölçeklere katılım göstermiştir.9 kişi boş kağıt vermiştir. 1.

Soru için 27 kişi 2. soru için 27 kişi, 3. soru için 16 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.1.1.'de "1. *Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?*" sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri sadece "Toplum sanata karşı ilgili" kodunda az sayıda gruplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise "Türkiye'de sanata ilginin az olması, Sanata değer verilmemesi, toplumun sanatı meslek olarak değil hobi olarak görmesi" kodlarında hemfikir olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.1.1 *Proje İmam Hatip Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	10
	Olumsuz	134
<i>Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Ekonomik sıkıntılar sanata engel, Türkiye'de sanata ilgi az, Sanata önem-değer verilmiyor, Paraya değer var sanata yok, Akademik meslekler daha önemli, Toplum Sanatı meslek değil hobi olarak görülüyor	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Sanata değer verilmeli, Toplum sanata karşı ilgili	

Proje İmam Hatip lise türünde 153 kişinin verdiği cevap değerlendirmeye alınmıştır. 134 kişinin sorulara olumsuz kod altında cevaplama büyük bir oran teşkil etmektedir. Öğrenciler Türkiye koşullarında sanatla ilgili mesleklere verilen değer ve duyulan ilgiyi çok yetersiz olarak algılamaktadır. Sadece bu alanla ilgili meslekler değil sanatın kendisi ve sanatçıya verilen değeri de değerlendiren öğrenciler vardır.

"Sanata ve sanatçıya gereken önem verilmiyor. Verilmediği gibi ilgi veren insanlarda linçleniyor. Sanat insanın temel ihtiyaçlarından. Bunu sağlayan sanatçılara da saygı duyulmalıdır. (P.İ.L.28 nolu öğrenci)

O yüzden meslekler daha az seçiliyor ve dolaylı yoldan sanat gelişmiyor. (P.İ.L.38 nolu öğrenci)
Benim fikrimce hem devlet hem de toplumun büyük bir kesimi tarafından işsizlik yönünden aşağı görülen meslek dallarıdır. Örneğin ben sosyal bilimler sanat alanına ilgi duyuyorum ancak yakın çevremde olmayan bundan bahsetsem 'Sakin seçme' cümleleri duyuyorum devletin bu alanda düzenlemeleri olmalı ve halk bilinçlenmeli. (P.İ.L.58 nolu öğrenci)

Sanatsal meslekleri saygı duyulmuyor böyle ezik gözüyle bir iş bulamamış bunu yapıyor gözüyle bakılıyor bana göre sanatçılar aşağı ve hor görülüyor. (P.İ.L.108 nolu öğrenci)

Ekonomik sebepler ile sanata yeterince toplumun değer veremediği görüşüne sahip öğrencilerde mevcuttur.

Değer verilmiyor insanların sanata ayıracak parası da yok zaten genelde kıt kanaat yaşıyorlar. Ayrıca bu iş yapmak isteyen de yok çünkü bu meslekte para kazanamayacağının farkındalar(P.İ.L.31 nolu öğrenci)

Günümüzde sanat olan ilgi her geçen gün düşüyor o yüzden ilginin olduğunu düşünmüyorum. Genelde yeteneği olan insanlar bile son çare olarak görüyorlar, yeterli iş imkanı olmadığı için(P.İ.L.50 nolu öğrenci)

İnsanların ilgisi var yetenekli pek çok arkadaşım var fakat bunu asla meslek olarak düşünmüyorlar. Hobi olarak yaparım diyorlar. Çünkü ne aileleri bunu meslek olarak yapmalarını onaylıyor ne de kendileri bu işlerden para kazanabileceklerini düşünüyorlar(P.İ.L.164 nolu öğrenci)

Ailelerin bir kısmı diğer okul türlerinde de olduğu gibi sanatla ilgili uğraşları hobi gibi değerlendirdikleri için mesleki olarak da bu alana yönlendirme yapmak istememektedirler.

Çevremdeki insanların sanata değer verdiğini düşünmüyorum, çünkü sanat lisesine gitmek istediğimizi söylesek 'Okul mu kalmadı?' gibi sözleri çok duydum sanat bir meslek olarak görülüyor Hobi olarak görülüyor bu bilene kadar değer verilmediğinin kanıtım(P.İ.L.36 nolu öğrenci)

Saf yeteneği olan gençler insanlar sanata yeterince değer vermedikleri için harcanıyor ve bu adil değil. Belki başka bir yerde bu yetenekleri ile ekmek paralarını çıkarabilecekken burada neredeyse herkes 'Hobi olarak yaparsın ama hayatını bunun üzerine kuramazsın' kafasındalar(P.İ.L.113 nolu öğrenci)

Sanat alanında ilerleme için siyasi otoritelerin desteği ve girişimlerinin önemi büyüktür. Halkın sanatla ilgili istek ve beklentilerini yerine getirmesi için genel de ve yerelde siyasi otoritelere sorumluluklar düşmektedir.

Bir şey düşünmek çok zor yeterli destek verilmiyor. Ses ve enstrümantal açıdan kendi müziğimizde de batı müziğinde de başarılıyız fakat gerek yurt dışı üretimi ekipmanlarımızın pahalılığı gerek sunulan fırsatların az olması müzik açısından verilen değer ve duyulan ilgi fazla olmasına rağmen üstlerden gerekli desteğin gelmediğini kanıtlar. Bu sanat tarafından müzikten küçük bir örnektir (P.İ.L.64 nolu öğrenci)

Sanat alanındaki mesleklere ailelerin bakış açısını, gelenek ve görenekleri ile dini değerlerini baz alarak olumsuz değerlendiren öğrenciler aslında bu durumdan hoşnut değillerdir.

Bence sanata ve sanatla ilgili meslekleri Türkiye'de yeterince değer verilmiyor. Bu yüzden sanat yeterince gelişmemiş ve sanatla ilgilenenler olsan ateş pahası. Müzik aletleri çok pahalı.. Heykel yapan ve buna yönlendiren yok. Ailevi ve dini etkenler de var olumsuz etkenler. (P.İ.L.72 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.1.2.'de "2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri ekonomi teması altında "Bazı sanat alanlarında gelirler yüksek olabilir, pek çok güzel kazançları olur " kodlarında gruplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise "İş bulma olanaklarının ve gelirlerin az olması" kodlarında yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.1.2. Proje İmam Hatip Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	22
	Olumsuz	128
Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Bazı sanat alanlarında iş bulma olanakları az, gelir durumu yetersiz, Pek çoğu başka iş yaparlar/Atanamaz, Gerçekten ilgi duyanlar iyi kazanabilir, Çok şanslılar para kazanır, Çok yetenekliler para kazanır, Sanatta imkan ve destek yok.	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Gelirler yüksek, Güzel kazançları olur.	

Sanatla ilgili meslekleri yapmak isteyenlerin iş bulma koşulları ve kazançları üzerinde öğrenci görüşleri, sanata önem verilmediği için iş bulamadıkları ve bilsalar bile kazançlarının çok düşük olduğu yönündedir.

İş bulmak imkansız denecek kadar az kimse sanata önem vermiyor, varsa yoksa doktor avukat böyle insanlara değer veriliyor. Bu yüzden iş bulamıyorlar. (P.İ.L.28 nolu öğrenci)

İş bulamıyorlar bilsalar dahi maddi gelirleri yerinde olmayacaktır(P.İ.L.31 nolu öğrenci)

Sanata fazla değer verilmediği için bence iş olanakları az, herkes zincir marketlerde kasiyer...(P.İ.L.38 nolu öğrenci)

Şimdiye kadar sanatla ilgili bir bölümden mezun olup ve iş bulan kimseyi duymadım. O yüzden düşünemiyorum(P.İ.L.44 nolu öğrenci)

İş bulma konusunda ve maddi gelir kısmında oldukça zorlandıklarını düşünüyorum çünkü sanata olan ilgiyi Günden güne azalmakta ve bu sanatçıların maddi gelirlerinin azalmasına sebep oluyor. (P.İ.L.75 nolu öğrenci)

Ülkemizde sanata değer verilmiyor. Ben resim alanında bir meslek istediğim halde gereken önem verilmediği için o alanda eğitim alamıyorum(P.İ.L.152 nolu öğrenci)

İş bulacaklarını sanmıyorum çünkü biz sanatsızız. (P.İ.L.160 nolu öğrenci)

Gençlerde genel olarak üniversiteden mezun olmanın, iş bulmak için günümüz ve ülkemiz ekonomik koşullarında yetersiz kalacağına dair yaygın bir inancın temellendiğini bütün okul türlerinde gözlenmiştir. Bu durumda sanatla ilgili bölüm mezunları için koşullar daha da zor algılanmaktadır.

Kendini belli bir kitleye tanıtırta maddi gelir bir fazla artar. Bu devirde belli başlı üniversitelerden mezun olmadıktan sonra en bilindik meslekleri okusak bile iş sahibi olamıyoruz, bu kadar değer verilmeyen bir bölümün de elbette iş olanaklarının kısıtlı olduğunu düşünüyorum.(P.İ.L.36 nolu öğrenci)

İş bulma durumları madde getirilerinde düşük olduğunu biliyorum. Ülkemizin tarihi arkeoloji alanında bile çok geniş inceleme alanı olduğu halde önünün açılmadığını düşünüyorum. (P.İ.L.58 nolu öğrenci)

Müzik sektörü belirli seviyede geliştiği için ve biraz daha serbest meslek olarak yapılabilirlik kolaylığı olduğu için iş bulabilmek kolaydır hele üniversite mezunu ise bu iş daha basit bir hal alır fakat tiyatro oyunculuğu ressamlık gibi sanat dallarında bir iş bulma olanağı daha düşüktür Bu da yönetimi yaptığı bir hata mevcut değildir. Ülkede verilen önemle alakalı bir durum bu ama

yönetimin iş bulma olanağı düşük olan sanat dallarında çalışmalar yapması önemlidir. (P.İ.L.64 nolu öğrenci)

Bazı sanatla ilgili meslekler kolaylıkla iş buluyor ama bazıları iş bulamıyor. Bu sadece sanat değil kimse iş bulamıyor yaşlanan öğretmenler emekli olmuyor ve yeni neslin önünü kapatıyorlar(P.İ.L.108 nolu öğrenci)

İş bulma konusunda olumlu düşünen öğrencilerde vardır. Bireyler seçtikleri sanat alanında ilgili ve gayretli olduklarında hiçbir şeyin engel oluşturamayacağı düşüncesi de söz konusudur.

Tabii ki bulabilirler Çünkü bir şey gerçekten istediklerinde olma ihtimali olmasa bile isterlerse başarırlar. (P.İ.L.59 nolu öğrenci)

İşinde reklamını iyi yapanlar ya da şanslı olanlar ve gerçekten güzel işlere imza atanlar maddi olarak iyi kazanabilirler(P.İ.L.163 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.1.3'de "3.Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri yönlendirme durumu teması altında "Ailem sanatla ilgilenmemi ister, ailem teşvik eder" kodlarında gruplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları "Sanata ilgim olmadığı için yönlendirilmiyorum, Sanata yönlendirmiyorlar" kodlarında olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu soruyu ailelerin genel mesleki yönlendirmeye bakış açıları gibi algıladığı için "Ailem istediğim mesleği seçmemde özgür bırakıyor" kodunda yığılma görülmüştür.

Tablo 4.6.1.3. Proje İmam Hatip Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	37
	Olumsuz	69
Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme durumları	Sanata İlğim yok.....	25
	Ailem tercihlerime saygı duyar, özgür bırakır.....	27
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Sanata yönlendirmiyorlar, Ailem hobi olarak yap diyor, Sanatı gerçek meslek olarak görmüyorlar, Ekonomik sebeplerle yönlendirmezler	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Ailem teşvik ediyor, Ailem sanatla ilgilenmemi ister,	

Ailesi tarafından sanatla ilgilenmesi için yönlendirilen kişi sayısı(31) ile yönlendirilmeyen kişi sayısı(36) nerdeyse aynı gözlenmiştir. Ailelerin sanatla ilgili

uğraşları boş iş olarak görmelerinden ya da meslek olarak değil de hobi olarak yapılmasının daha uygun olacağını düşüncülerinden kaynaklı görüşlerde yer almaktadır.

Pek bir umursadıkları söylenemez. Resim konusunda ilerlemek istediğimi söylediğimde boş şeylerle uğraşma deniliyor. (P.İ.L.28 nolu öğrenci)

Keşke yönlendirselerdi en azından şu an kendimi küçüklüğümü bomboş geçirmiş birisi olarak görmezdim. (P.İ.L 36 nolu öğrenci)

Sanat ile ilgili hiçbir mesleğe sıcak yaklaşmıyorlar. Şahsen ben de haklı buluyorum. Çünkü çok bir iş alanı yok eğitim sisteminin sistemimiz de destek veren bir sistem değil. (P.İ.L 50 nolu öğrenci)

Aile ve akraba hakkında klasik Türk ailesi sanata değer vermiyor ve gereksiz olduğunu düşünüyorlar. Piyano ve keman çalmak istiyorum ama annem izin vermiyor. Geçen gün çizimlerimi gören babam 'Böyle boş şeylerle uğraşıyorsun?' diye sordu. Dijital tasarımla alakalı bir bölüm istesem göndermezler. Öğretmenlerim çok bilinçli sanata yönlendiriyor ve destek veriyorlar, bilgi istesem ve yeteneğim olsa beni sanatla ilgili bir mesleğe yönlendirirler. (P.İ.L 72 nolu öğrenci)

Sanata ilgim olduğu halde ve sanat yapabildiğim halde bunu paylaştığım kişiler tarafından görmezden geliniyor önemsenmiyorum. (P.İ.L 75 nolu öğrenci)

Ailem sanat ile ilgili meslekleri ön planda gerçek bir meslek olarak görmüyor, konuyu onlarla net bir şekilde konuşmadım ama resim çizmeyi özellikle çoğu birey ilköğretimde yaptırılan eğlenme aktivitelerinden biri olarak görüyor, gerektiği önemi vermiyorlar. (P.İ.L 131 nolu öğrenci)

Ailem maddi kaygılardan dolayı sanatla hobi olarak ilgilenmemi istiyorlar. (P.İ.L 163 nolu öğrenci)

Öğrencilerin bir kısmı da sanata ilgi duymadığını açıkça belirtmiştir.

Yönlendirmiyorlar çünkü, sanat bölümüne ilgim yok ve önünün açık olduğunu düşünmüyorlar (P.İ.L 27 nolu öğrenci)

Benim ilgi alanım olmadığını bildikleri için ilgi alanım olan bir şeyi tercih etmemi isterler. (P.İ.L 27 nolu öğrenci)

4.6.2 Kız Meslek Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Kız Meslek Lisesi türünde 180 kişi ölçeklere katılım göstermiştir. 14 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 39 kişi 2. soru için 31 kişi, 3. soru için 25 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.2.1'de "1. Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?" sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri toplamda 35 kişi olmakla birlikte "Sanata değer veriliyor ve saygı duyuluyor" kodunda yer almaktadır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise "Türkiye'de Sanata değer verilmiyor" kodunda ağırlık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.2.1. Kız Meslek Lisesi Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	35
Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi	Olumsuz	99
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Sanat ilgi gösterilmiyor ve değer verilmiyor, meslek olarak ilgi görmeyebilir, matematiğe olduğu kadar değer verilmiyor, sanatla ilgili meslekler gerçek iş olarak sayılmıyor, popüler olanlar değer görüyor.	

Tablo 4.6.2.1. Kız Meslek Lisesi Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu (Devamı)

Tema	Kodlar
Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi	<u>Olumlu Kod</u> Sanata gösterilen ilgi eskiye oranla daha çok, sanat ilgi ve saygı duymamız gereken bir konudur, sanata değer veriliyor ve saygı duyuluyor, eğitimli insanlar sanata ilgi duyuyor,

Genel olarak bütün okul türlerinde sanata ülkemizde yeterince değer verilmediği görüşü hakimdir. Sanatın önemsenmediği ortamlarda her türlü sanatsal üretimde hak ettiği değeri görmemektedir.

Günümüz koşulları ile alakası yok ama Türkiye olarak düşünürsek sanattan anlamayan bir toplumumuz var Bence kimse sanata saygı ve ilgi duymuyor(K.M.L.178 nolu öğrenci)
Günümüzde sanata ve sanatçıya değer verilmediği için yaptığımız çalışmaları özgüvenle sunamıyoruz. Sanata dair düşüncelere saygı duyulmuyor(K.M.L.177 nolu öğrenci)
Sanat insanın kendini dışarıya vurması hislerine boyaları ve tuvale dökme yöntemidir ama birçok kişi özellikle de hepsini kapsamıyorum ama yaşlı kitlesinin 'Sanat nedir ki ya!' cümleleri içimi acıtıyor(K.M.L.91 nolu öğrenci)
Sanata ilgi duyuyorum fakat çevrede kimse sanatı iyi gözle bakmıyor fakat sanatkarların çok değerli olduğunu ve sanatın çok önemli olduğunu düşünüyorum(K.M.L.87 nolu öğrenci)
Günümüz olarak Türkiye'de sanata olan değer o kadar düşük ki insanlar müzeyi resmi kaliteli değil de her insanın beğeneceği şekilde birbirine benzer müzikler resimler yapılıyor. Çünkü sanata önem veren kişi sayısı az olduğu için kaliteli ya da kalitesiz yapması önemli değil onlar için, para kazanmak için yapılıyor (K.M.L.55 nolu öğrenci)
Aslında günümüzde sanata verilen değer azalmış gibi insanların çoğu küçümüyor ama birçok insan seviyor ve saygı gösteriyor. Ben de kendi tarzıma bulup bir Leonard Da Vinci veya Vincent Van Gogh veya bir Mabel Matiz olmayı isterdim ama maalesef değer veriliyormuş gibi görülse de sanatçı gözüyle bakıp resme (sanata) dalıp farklı şeyler çıkaran insan zihniyeti az oluyor bence...(K.M.L.36 nolu öğrenci)

Aileler sanata verdiği değeri ebeveyni olduğu çocuğu mesleki olarak yönlendirirken neye öncelik verdiğine bakarak da değerlendiren öğrenciler vardır. Genelde aileler sanat ve spor alanından ziyade akademik ilerlemeyi ön planda tutmaktadır.

Türkiye'de sanata değer verildiğini düşünmüyorum bütün aileler çok gelimli mühendislik ve avukatlık gibi meslekleri çocuklarına uygun görüyor ama çocuğun sanata yatkınlığı varsa hobi olarak yapsın diyor(K.M.L.152 nolu öğrenci)
İnsanlar direkt olarak bu bölümü okuyunca ne olacaksın diye soruyor. 'Hakim, savcı, doktor olsana' diyorlar. Ben bence bu çok yanlış bir düşünce(K.M.L.39 nolu öğrenci)

Ülkemizdeki sanatla ilgili gelişmeleri yeterli bulan ve bu alana yeterince değer verildiğini düşünen öğrenci yorumları aşağıda yer almaktadır.

Günümüz koşullarında sanata eskisinden daha çok değer verildiğini düşünüyorum. İlgi de eskiye göre daha fazla. Herkes sanata ve onunla ilgili mesleklere saygı duyuyor ama ekonomik koşullardan dolayı yatırım yapamıyor(K.M.L.4 nolu öğrenci)
Sanata değer veriliyor ilgide oldukça yüksek bence(K.M.L.18 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.2.2.'de "2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Okul türlerine göre en yüksek oranlı olumlu cevap bildirme söz konusudur. Olumlu kodlarda düşünce çeşitliliği arz etmekle beraber çoğunluk "iyi bir iş imkanı ve gelirleri olur" kodundan ibarettir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise "İş bulma imkanı yok ve maddi sıkıntı yaşarlar" kodunda yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.2.2. *Kız Meslek Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	42
	Olumsuz	100
<i>Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
		İş bulma imkanı yok ve maddi sıkıntı yaşarlar, çok başarılı bir özgeçmiş olanlar iş bulabilir, yetenekli olanların iş imkanı olabilir, bu alanda tanıdıkları olanlar iyi imkanlara sahip olabilir, atanmada zorluk çekenler çok,yeterli değil,Türkiye'nin ekonomisi genel olarak çok kötü ve geçim zor,maddi durumları iyi olanlar dükkan açabilir ve diğerleri atanamıyor, Maddi getirileri yüksek olabilir ama iş bulmakta zorlanabilirler
	<u>Olumlu Kod</u>	
		İyi bir iş geliri var, iş imkanı da iyi, kişi kendi alanında mutlu ise hiçbir şey sorun olmaz, iş bulma imkanı kolay maddi gelirleri artırılabilir, İş bulma imkanları ve gelirleri normal.

Sanatla ilgili meslekleri yapmak isteyenlerin iş bulma koşulları ve kazançları üzerinde öğrenci görüşleri, sanata önem verilmediği için iş bulamadıkları ve bilsalar bile kazançlarının çok düşük olduğu yönündedir. Ayrıca bu alanlar için ön koşullar niteliği gibi sahip olunması gerekenler de sıralanmıştır.

Sanatla ilgili bölüm bitiren öğrencilerin çoğu işsiz. Zaten Türkiye'nin geneli işsiz olduğu için bu durumun sanatla pek ilgisi de olmayabilir(K.M.L.178 nolu öğrenci)
Ülkemizde sanata önem verilmediğinden mezun olan insanların iş bulma olasılığı daha düşüktür ve maddi gelirleri de düşüktür(K.M.L.177 nolu öğrenci)
Kesinlikle doğru düzgün iş bulamıyorlar Çünkü bu ülkede sanata emeğine saygı var ne de hoş bir bakış açısı(K.M.L.152 nolu öğrenci)
Sanat okuyan bir kişi değil ne bölümü okursa okusun bu ekonomide bu devirde bir işe girip devamlı çalışamaz. Bir çocuk gelişimci bir hemşire bu zamanda zincir marketlere girip kasiyerlik yapıyorsa bu ülke çökmüştür(K.M.L.91 nolu öğrenci)
Türkiye'de bir müzik öğretmeni ya da resim öğretmenin geçimini sağlayabileceğini düşünmüyorum şarkıcı da ressam olmak için ise para gerekiyor zaten geçimini sağlayamayan kişi nasıl olur da bir kaset ya da bir tablo ortaya çıkarabilir ki(K.M.L.55 nolu öğrenci)

Sanatla ilgili olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumlarının iyi olması için çok başarılı bir özgeçmişe sahip olması gerekiyor. Diğer türlü kolay iş bulabilecekleri sanmıyorum (K.M.L.4 nolu öğrenci).

Sanatla ilgili bazı meslek dallarının gelişen teknoloji ile birlikte seri üretime karşı koyamadığı gerçeğine değinen öğrencilerde vardır.

Sanat okumuş insanlar biraz daha zor iş bulması, çünkü günümüzde fabrikalar hızlı üretim ucuz satıyor Eskiden sanat eserleri zor bulunurdu ve pahalıydı kıymeti vardı ama artık kalmamış(K.M.L.51 nolu öğrenci)

Öğrencilerin bir kısmı sadece sanatla ilgili üniversite programları için değil çoğu alandan mezun olmanın iş bulmak için günümüz şartlarında yeterli olmadığı görüşünü paylaşmaktadır.

Bu ülkede üniversite okuyan öğrencilerin iş bulma sorunu var yani.. Bir işe girmek için Ya babanın amcanın işyerinin olması lazım ya da torpilli olmamız lazım. Gireceğimiz iş yerinde bir tanıdık olması mesela öyle yani....(K.M.L.41 nolu öğrenci)

Şimdi şöyle gayet güzel iş olanakları var fakat bu işi tutturup yola koyarsan. Benim tanıdığım yakınım çok sevdiğim bir abi var resim öğretmenliği okudu, mezun oldu ama atanamadı. Ülkemizin sorunu tam olarak çoğu zaman bu atanamıyorsun. Şu an o bir hobi eşyaları dükkanında çalışıyor ve heykel yapmaya atıldı. İnsanın istediği mesleği yapamayışı çok acı, bu hayat için kalp kırıcı bence(K.M.L.36 nolu öğrenci)

İlgili okul türünde bu soruya olumsuz bakış açısıyla cevap verenlerin nerdeyse yarısı kadar öğrenci de olumlu cevapla katkı sağlamıştır. Olumlu bakış açısındaki bu yüksek oran diğer bütün lise türlerinden çok yüksektir.

Bence iş bulabilirler ve gelirleri gayet güzel olabilir. (K.M.L.39 nolu öğrenci)

İş bulma imkanı kolay ama maddi gelirleri biraz daha artırılabilir. (K.M.L.7 nolu öğrenci)

Sanatta iş bulma imkanı yüksek bence(K.M.L.18 nolu öğrenci)

Bence günümüzde artmakta sanata verilen değer ve duyulan ilgin çocuklar bile artık küçük yaşta sanatı ilgisi olmaya başladı(K.M.L.19 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.2.3’de “3.Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplanmıştır. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri “Ailem sanatla ilgili ve beni yönlendiriyor” kodlunda toplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları “Sanata ilgim olmadığı için yönlendirilmiyorum, Sanata yönlendirmiyorlar” kodlarında olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu soruyu ailelerin genel mesleki yönlendirmeye bakış açıları gibi algıladığı için “Ailem istediğim mesleği seçmemde özgür bırakıyor” kodunda yığılma görülmüştür.

Tablo 4.6.2.3. Kız Meslek Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	72
	Olumsuz	36
Çevrenizdekilerin(Aile, Akriba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları	Ailem tercihlerime saygı duyar,özgür bırakır.....	38
	Sanata ilgim olmadığı için yönlendirilmiyorum.....	9
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Bizi yönlendirmiyorlar, ailemin tercihlerime saygı duymasını isterim, ailem meslek seçimime pek karışmaz, çevrem tarafından anlaşılıyorum, çevrem pek sanatla ilgili işlere ilgi göstermiyor, sanatı meslek olarak görmedikleri için yönlendirmiyorlar, çevremde sanatla ilgilenen kimse yok, sanatın para kazandırmayacağını düşünüyorlar, yönlendirmesinler ben yapmak istediğimi yaparım	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Ailem sanatla ilgili mesleklere yönlendiriyor, öğretmenlerim sanata yönlendirir,	

İlgili lise türünde aile dahil olmak üzere tüm çevrenin mesleki olarak sanata yönlendirmesinin oranı Güzel sanatlar lise türündeki kadar yönlendirilmemeye oranla iki kat yüksek çıkmıştır. Bu oran öğrencilerin sanat ile ilgili kariyer planları açısından olumlu anlamda dikkat çekmektedir

Ailem sanata yatkın değil ama karşı çıkmıyorlar açık görüşlüler(K.M.L.152 nolu öğrenci)

Ailem ve öğretmenlerim sanata yönlendirir. (K.M.L.14 nolu öğrenci)

Çevrem her karar verdiğim durumu olumlu karşılar(K.M.L.16 nolu öğrenci)

Ailem beni sanata yönlendiriyor yani güzel resim çizdiğimi düşünüyor ama akrabalarım çok olumlu bakmıyor (K.M.L.19 nolu öğrenci)

Sanat ile ilgili mesleklere yönlendirilmeyen öğrencilerin aileleri genellikle iş bulma ve iyi bir gelir elde etme konusunda endişeleri olmaktadır.

Çevremde beni sanata yönlendiren kimse olmadı sanata karşı görüşleri ise iş bulamamak kaygısından ibaret(K.M.L.177 nolu öğrenci)

Çevremdeki bir kişi gelip bana sanattan bahsetmedi. Zaten benden bir şey olacağını düşünmüyor kimse ama ben düşünüyorum herkese göstermek istiyorum benden bir şey olduğunu. Çünkü benimle çok alay ettiler. Sanat falan yalan onlara göre çevreye göre yani onların düşüncesi bu... K.M.L.87 nolu öğrenci)

Benim ailem de bize fikrimiz sorulmaz genelde babam karar verir, yani benim gelecekte yapmak istediğimiz meslek hayalimde kalacak. Ben müzikle uğraşmak ve dartla uğraşmak istiyorum. Onlarla ilgili yarışmalara gitme isteğim var ama babamın pek izin vereceğini sanmıyorum. Mesela ben 2 yıllık üniversite kazansam göndermeyecek ve bu yüzden 4 yıllık kazanmam lazım kısaca çoğunlukla çocukların fikri sorulmuyor hep aileler yön veriyor. (K.M.L.41 nolu öğrenci)

Ailesi tarafından her türlü mesleki tercihlerine saygı duyulan ve özgür bırakılanlar kadar, hiç kimsenin tercihlerini yönlendirmesini kabul etmeyecek şekilde açık sözlü açıklamalarda bulunan öğrencilerde vardır.

Geleceğim hakkında kimsenin beni yönlendirmesine ihtiyacım yok(K.M.L.178 nolu öğrenci)

Ailem benim meslek seçimime karışmaz(K.M.L.4 nolu öğrenci)

Sanata aslında ilgim yoktu ta ki hocam keşfedene kadar. Benim ailem karşı gelmedi ama bazılarının ailesine karşı gelebiliyor. Bence çok yanlış bir karar ve kızına ya da oğluna o şans verilmesi lazım bence (K.M.L.8 nolu öğrenci)

Bazı öğrenciler bu soruyu sadece sanatla ilgili mesleklere yönlendirme durumu olarak değil de genel mesleki yönlendirme olarak algıladıkları için mesleki tercihleriyle ilgili yorumlar getirmişlerdir.

Annem ve babam sırtımı devlete yaslamamı çok istiyorlar memur olup masa başı çalışmayı ve ben de hem kendi isteğim hem de onların isteği ile kamu yönetimi okumak istiyorum (K.M.L.91 nolu öğrenci)

4.6.3 Fen Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Fen Lisesi türünde 86 kişi ölçeklere katılım göstermiştir.7 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 13 kişi 2. soru için 20 kişi, 3. soru için 14 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.3.1’de “1. *Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?*.” sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri toplamda 6 kişi olmakla birlikte “Sanata gösterilen ilgi yeterli ve değer veriliyor” kodunda yer almaktadır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise “Türkiye’de Sanata değer verilmiyor” kodunda toplandığı görülmektedir.

Tablo 4.6.3.1. *Fen Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	6
	Olumsuz	64
<i>Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
		Türkiye’de sanata değer verilmiyor, saygı duyulmuyor. Sanatla ilgili mesleklerin kazançları düşük olduğu için tercih edilmiyor.
	<u>Olumlu Kod</u>	
		Sanata gösterilen ilgi yeterli ve değer veriliyor

Toplumun sanata olan ilgisi ve verdiği değeri ekonomik getirisine göre açıklamak isteyen bazı öğrenciler, ülkemizin ekonomik şartlarında sanatın ilgi görmesinin yetersiz kalabileceğine vurgu yapmaktadırlar.

Fikrimce ülkemizde sanat ekonomik açıdan iyi bir mertebe elde etmek isteyen bir birey için zorlu bir meslek alanı oluyor. Ancak bu koşullar farklı ülkelerde kendini farklı şekilde gösterebiliyor bu nedenden ötürü genel bir yorum doğru olmayabilir. Ancak ekonomik koşullar ülkemizde bu alana olan ilginin az olmasında önemli bir faktör.(F.L. 80 nolu öğrenci)

Para kazandırmadığı düşünüldüğü için tercih edilmiyor ve bazı genç yeteneklerimiz birer birer Kayboluyor. .(F.L. 22 nolu öğrenci)

Aslında çok yemek harcanan ama çoğu zaman karşılık alamadıkları bir meslek türü hiçbir şekilde haklarını alamıyorlar ezilen sınıf genellikle işçi kesim olarak bilinse de bence sanatsal işler ile uğraşan kişilerde ezilen sınıfın içine giriyor çoğu zaman işçiler devrim yapmaya kalkışsalar da bence sanatçılar da bir devrim niteliğinde seslerini çıkarmalılar.(F.L. 30 nolu öğrenci)

Toplumun sanata olan bakış açısında yer alan önyargıların, olumsuz düşüncelerin bu alanda ülke olarak ilerlememizi engellediği için hangi sebeple olursa olsun bu tarz gelişimi engelleyici kalıpların yıkılması gerekmektedir.

Açıkçası sanata ilgim çok yok, bu düşüncem bazı yeteneklerimi keşfetmemiş olmandan da kaynaklanıyor olabilir ama şarkı dinlemeyi çok seviyorum. Sanatın daha çok gelişmesi ve yayılması lazım bence. Sanatın çok güzel bir alan olduğunu düşünüyorum ve insanların ön yargıları sanatın gelişmesini ve ilerlemesini engellememeli, sanattan çok insanların yargılarını kırıp davranışlarını engellemeliyiz.(F.L. 79 nolu öğrenci)

Bence oldukça düşük bir ilgi var bunun yanında sanat da günümüzde eski anlamını yitirdi (F.L.78 nolu öğrenci)

Sanatla ilgili çoğu mesleğin özellikle aileler tarafından oldukça küçümsendiğini düşünüyorum. Öyle ki bu küçümseme sadece bir ekonomi değil aynı zamanda bir statü meselesi olarak görülüyor(F.L. 58 nolu öğrenci)

Özellikle sanatla ilgisi olmayıp saygı duymayan insanlar tarafından çok değersiz görüldüğünü düşünüyorum (F.L. 57 nolu öğrenci)

Kesinlikle geri plandalar yeteri kadar da önem verilmiyor sanki ülke tek sayısal alandaki mesleklerle ilerleyebilecekmış gibi bir düşünce var bu Aşırı saçma kesinlikle sanat ve sanatçılara verilen değer artmalı(F.L. 12 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.3.2.'de "2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri çok az sayıda ve "İşini sevenler kazanır, başarılı olanlar kazanır, iş bulabilirler, öğretmen olanlar iyi kazanır" kodlarından ibarettir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise "İş bulma olanaklarının ve gelirlerin az olması" kodlarında yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.3.2. Fen Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu kod.....	4
	Olumsuz Kod.....	60
<i>Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri</i>	<u>Olumsuz Kod</u> İş bulma durumları ve maddi gelirleri kötü	
	<u>Olumlu Kod</u> Keşfedilenler iyi işlere sahip olur ve iyi kazanır, çok popüler olanların maddi gelirleri iyi olur, yetenekli ve iyi iş yapanlar iş bulabilir	

Sanat ile ilgili meslekler de iyi iş imkanları ülkemizde yeterli görülmediği için gençler, iyi bir eğitimle yurt dışında bu tarz meslekleri daha iyi koşullarda sürdürebilecekleri düşüncesine sahiptir. Beyin göçü olgusunun gençlerde sanat ile ilgili mesleklerde de düşünmeye sevk ettiği görülmektedir.

İş bulma koşullarının ülkemizde oldukça zor olduğunu düşünüyorum. Fakat çok iyi bir eğitim alıp yurt dışında iyi iş imkanı sahip olabilirler.(F.L. 80 nolu öğrenci)

Çevremdeki insanlardan ve internetten aldığım görüşlerle bu tarz bölümlerden mezun olan birçok kişinin bu konularda sıkıntı çektiğini fark ediyorum ama ülkemizin günümüzdeki şartlarına bakacak olursak bu durum sadece sanatla ilgili bölümlerde değil diğer bölümlerde de görülmeye başlanıyor(F.L. 58 nolu öğrenci)

Maşallah çok düşük bir iş imkanları yok denecek kadar az genellikle işsiz kalıp başka işlere yöneliyorlar.(F.L. 46 nolu öğrenci)

Sanat ile ilgili bir bölüm bitirdikten sonra Türkiye'de kalıp hak ettikleri maddi değeri alacaklarını düşünmüyorum, İş konusunda da iyi bir yerlere geleceklerini zannetmiyorum Türkiye koşullarında ama dış ülkelere gitseler parlayacaklarından eminim diyebilirim.(F.L. 30 nolu öğrenci)

Sanat sektöründe maddi güç, destek, çevre olanakları, üst sınıf, ailenin maddi desteği, şans gibi olguların çok elzem olduğu fikri ile gençler, bu sektörde tutunmanın ve ilerlemenin güç olabileceğini vurgulamaktadır.

Açıkçası iş bulama durumları çok düşük. Olanların da ailesel geliri zaten yüksek, yani üst sınıf olduğu için belli tanıdıklar aracılığıyla daha iyi yerlere falan gelebiliyorlar ancak alt sınıf insanların maddi imkanını düşünerek istedikleri şeyi yapamamaları göz ardı edilmemeli (F.L. 78 nolu öğrenci)

Düşük maaş alıyorlar zor iş buluyorlar. Bu gerçekten çok kötü bir durum. Ya bir anda parlama şansı bulup yükseliyorlar ya da bu şansı yakalayamayıp sokaklarda, kafelerde çalışarak para kazanmaya çalışıyorlar. (F.L. 12 nolu öğrenci)

Toplumun zevklerine hitap edebilmek, sanatçıların hedef kitlesinin desteğini almasını sağlayabileceği algısı neticesinde, iş bulmak ve iyi bir kazanca ulaşmak mümkün gözüküyor. Bazı öğrenci görüşlerinden bu algıyı gözlemleyebiliyoruz.

İnsanlar hoşlarına giden ve zevklerini uyan eserler veren sanatçılar toplum desteği alır toplum desteği alan sanatçılar hem çok kazanır hem de daha mutlu olur (F.L. 76 nolu öğrenci)

İş bulma ve iyi bir kazanca sahip olabilmek, sadece sanatla ilgili mesleklerde değil çoğu sektörde işine sahip çıkıp benimsemek ve o işte en iyisine ulaşmaya gayret göstermekle büyük oranda paralellik göstermektedir. Bu açıdan olumlu bakmaya çalışanlar şartlardan ziyade, gayret ve iyi çalışmaya özen göstermenin çok önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.

Her meslekte olduğu gibi mesleğini tuttuğunda ve ilerlediğinde koşulların çok iyi olacağını duymadığında zor şartlarda mesleğini yaşayacağını düşünüyorum.(F.L. 57 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.3.3’de “3.Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri “Ailem sanatla ilgili ve beni yönlendiriyor” kodlunda toplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları “Sanata ilgim olmadığı için yönlendirilmiyorum, Sanata yönlendirmiyorlar” kodlarında olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu soruyu ailelerin genel mesleki yönlendirmeye bakış açıları gibi algıladığı için “Ailem istediğim mesleği seçmemde özgür bırakıyor” kodunda yığılma görülmüştür.

Tablo 4.6.3.3. Fen Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	12
	Olumsuz	23
<i>Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları</i>	Ailem tercihlerime saygı duyar, özgür bırakır.....	29
	Sanatla İlgilenmiyorum.....	14
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Ailem yönlendirmiyor, iş garantisi olan bölümlere yönlendiriyor, sanata değil sayısala yönlendiriyorlar, meslek olarak değil hobi olarak yönlendiriyorlar	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Ailem sanatla ilgili ve beni yönlendiriyor	

Ailesi sanata karşı olumlu tutum içerisinde olan gençler, sanatsal yönlendirilmekten özellikle gencinde sanata ilgisi varsa memnun olmaktadır. Bazı öğrenciler ise açık bir şekilde sanatla ilgili konulara ilgi duymadığını açıkça belirtmiştir. Bu durumda ailenin

sanata ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumu öğrenci açısından çok bir önem arz etmemektedir.

Annem zaten resim yapmayı sever beni destekler kendim de ilerlemeye çalışıyorum. Babam da sever.(F.L. 12 nolu öğrenci)

Annem beni sana da yönlendiriyor ve bu konuda çok mutluym. (F.L. 80 nolu öğrenci)

Kendi kararlarımı verebileceğimi düşünüp serbest bıraktılar belli bir alana ilgim yok. Yalnızca edebiyata düşkünlüğüm var ve beni bu konuda destekliyorlar. (F.L. 78 nolu öğrenci)

Şu anda hobi olması dışında sanatla ilgili bir kariyer hedefim yok Ama önceki yıllarda olmuştur ailem ve öğretmenlerin bana bu konuda herhangi bir baskı göstermese de aynı şeyi söyleyemeyeceğim yakın akrabaya tanıdıklarım olmuştur. (F.L. 58 nolu öğrenci)

Sanata değil sayısal yönlendiriyorlar. (F.L. 52 nolu öğrenci)

Bazı aileler sanatla ilgili uğraşları, diğer lise türlerinde de olduğu gibi profesyonel bir meslek olarak görmek yerine hobisel faaliyetler bütünü olarak değerlendirdikleri için çocuklarını bu amaçla yönlendirmektedirler.

Sanatla ilgili mesleklere yönlendirmek yerine genel olarak hobi olarak yönlendirildiğini düşünüyorum. (F.L. 57 nolu öğrenci)

Ben güzel sanatlar okumak istiyordum ama iş imkanı olmadığı için göndermediler. (F.L. 46 nolu öğrenci)

Serbest bırakacaklarını düşünüyorum karşı çıkmazlar fakat memnun olmayacaklarını bildiğim için ben kendim bu yönde Başına buyruk hareket etmek istemem. (F.L. 22 nolu öğrenci)

4.6.4 Denizli Güzel sanatlar Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Denizli Güzel Sanatlar Lisesi türünde 161 kişi ölçeklere katılım göstermiştir. 20 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 27 kişi 2. soru için 39 kişi, 3. soru için 35 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.4.1’de “1. Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?” sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri toplamda 7 kişi olmakla birlikte “Sanata değer veriliyor ve ilgi artıyor” kodunda yer almaktadır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise “Türkiye’de Sanata değer verilmiyor” kodunda ağırlık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.4.1. *Denizli Güzel Sanatlar Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
<i>Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi</i>	Olumlu	7
	Olumsuz	128
	<u>Olumsuz Kod</u> Türkiye’de sanata ilgi az, Sanata önem-değer verilmiyor, Devlet sanatçısına sahip çıkmıyor, sadece popüler olan değer görüyor, dijital sanatlara ilgi daha fazla, günümüz sanatı şahsi çıkarlara hizmet ediyor, sanatçılar sansürleniyor, geleneksel aileler açıklık nedeniyle sanatsal uğraşları desteklemiyor.	
	<u>Olumlu Kod</u> Sanata değer veriliyor, ilgi artıyor	

Güzel sanatlar lisesi türünde öğrenim gören öğrenciler, bu okul türüne severek ve arzu ederek gelmiş olsalar da, toplumun sanata genel olarak önem vermediği görüşünü düşünmektedirler. Ayrıca buldukları okul türünde akademik yerine sanat temelli bir eğitim alıyor olmalarına rağmen üniversite sınavında akademik sorular ile yerleştirmeye tabi olmaları durumunu da sistemsel büyük bir sorun olarak görmektedirler.

Maalesef ülkemizde yeteri kadar sanata önem verildiğini düşünmüyorum. Her şey saçma bir akademik başarı algısıyla devam ediyor, koyun sürüsü gibi eğitim görüyoruz. İsteğimiz ve merak ettiğimiz konular üzerine değil ne sınavlara dayalı ve bu durum bizi çok kötü etkiliyor toplu ve sistem her şeyin en kötüsü (D.G.S.L.6 Nolu Öğrenci)

Güzel sanatlarda alan derslerimiz yetersiz pek bir şey yapamıyoruz çoğunlukla toplum tarafından desteklenmiyor sanat tutkumuz. Günümüzde sanata asla değer verilmiyor Sanat Müzik resim vesaire zaman kaybı boş şeyler olarak düşünülüyor kesinlikle çok saçma insanların kararlarını düşüncelerine saygı duyması gerek sanatı daha çok el üstünde tutmalıyız(D.G.S.L.7 Nolu Öğrenci)

Açıkça sanatın içinde olan kişiler dışında ilgi gösterenler için içinde olanlar ise sanatın değersiz görülmesinden dolayı çoğu zaman istedikleri yere gelemiyorlar veya ne kadar ilerlerse ilerlesinler tam istediklerine ulaşamıyorlar. (D.G.S.L.25 Nolu Öğrenci)

Bence günümüz yönetiminde sanata hiçbir şekilde değer verilmiyor, buna eğitim sistemide dahil hiçbir şekilde güzel sanatlara ayrı bir hak tanınmıyor sınavda.(D.G.S.L.51 Nolu Öğrenci)

Yeterince ilgi verildiğini düşünmüyorum ülkemizde çoğunlukla matematik fen gibi alanlara önem veriyorlar ve biz arkada kalıyoruz bu açıklamaları bile okuyacaklarını sanmam.(D.G.S.L.59 Nolu Öğrenci)

Öğrenciler kendi ailelerinin ya da genel olarak diğer ailelerin sanatta bir gelecek görmemeleri sebebiyle sanata yeterince değer vermediği görüşünü paylaşmaktadır.

Geleceğinden kaygılanıyorum, çünkü ülkemde sanata olan ilgi az ve sanat için olanaklarımız çok az. Sanata ilgi duyan insanlar çok olsa da ülkede bu insanlar gelişmiyor.(D.G.S.L.83 Nolu Öğrenci)

Ben sanat okuluna geldiğim için bazen hüzünleniyorum üzerimdeki yoğun baskı yüzünden yeteneğimi kaybettim üniversiteyi kazanamazsam yıkılırım sanata saygı duyulduğu düşünmüyorum. (D.G.S.L.93 Nolu Öğrenci)

Bu ülkede ne kendi insanımızın ne hayvanımıza ne dilimize hiçbir şeyimize sahip çıkamazken sanata sahiplenme ve sanatçıyı benimseme konusunda milletçe beceriksiziz. Sanata ve sanatçıya gerekli ilginin yatırımın yapılmadığını düşünüyorum .Bu nedenle çoğu aile çocuklarını bu alanlara yönlendirmeye çekiniyor imkanların ve şansın kısıtlı olacağını düşünüyorlar. (D.G.S.L.93 Nolu Öğrenci)

Ülkenin ekonomik koşullarını göz önünde bulundurup, sanatla ilgili konuların temel ihtiyaçların arkasından gelmesi gerektiği düşüncesiyle gençler, aynı zamanda ekonomik zorluğa işaret etmektedirler. Ekonomik koşullar gereği çoğu alanda yaşanan beyin göçü sanat ve tasarım sektöründe çalışanlar için de olmaktadır.

İnsanlar kişisel ihtiyaçlarını karşılayamadığından Sana da pek sıra gelmiyor.(D.G.S.L.37 Nolu Öğrenci)

Türkiye'de rezalet bir durum var, özür dilerim ama animatör olacağım deyip Pepee Keloğlan yapıyoruz. Sizce de belli değil mi? Başarılı tasarımcılarımız da yurt dışında kaldığı için başarılı tabloyu anlamayıp eleştiren bir ülkedeyiz. (D.G.S.L.82 Nolu Öğrenci)

Ülkemizde sanata olan değer eksikliği bu alana duyulan ilgiyle de alakalıdır. Bireylerdeki sanatsal ilginin artırılması için ilk akla gelen eğitim sistemidir. Kaliteli ve estetik değeri yüksek çalışmaların üretilmesi, fark edilip hak ettiği değeri görmesi için

eğitim sistemimizde çekirdekten itibaren sanat eğitiminin hem niteliksel hem de niceliksel olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Okullarda sanatla ilgili derslerin yetersiz en azından ders saati bazında az olduğu öğrencilerin bilgisi dahilindedir.

Halkımızın çoğu sanatı ilgisiz birçok okulda müzik dersi verilmiyor, verilse dahi ruhun gıdası olan müzik dersi bir saattir istediğin yeni yetişen neslin de sana sahibi olan müziğe ilgi duyması ve müzik adı altında yapılan sanat değeri olmayan gürültüden uzak durmasıdır. (D.G.S.L.99 Nolu Öğrenci)
Türkiye’de yaşadığımız için sanat ve sanatçıya saygı olmadığını düşünüyorum. Sanat eserlerine yeterli özen gösterilmiyor ve herkesin aklına sanat denilince resim geliyor ama sadece resimden ibaret değil, müzik edebiyat bunlar da sanattır bence. Sanata daha çok saygı olmalı ve herkese en azından saygı durmalı(D.G.S.L.127 Nolu Öğrenci)
Bazen ayrımcılıkta oluyor ve bu iyi bir şey değil, mesela, benim ailem gelenek ve göreneklerine bağlı olduğu için sanatçı olmaya pek iyi bakmıyorlar. Sırf sanatçılar açık giyiniyor diye sanatçı olmamı istemiyorlar. (D.G.S.L.148 Nolu Öğrenci)

Tablo 4.6.4.2.’de “2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri az sayıda ve “İşini sevenler kazanır, başarılı olanlar kazanır, iş bulabilirler, öğretmen olanlar iyi kazanır” kodlarından ibarettir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise “İş bulma olanaklarının ve gelirlerin az olması” kodlarında yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.4.2. Denizli Güzel Sanatlar Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	8
	Olumsuz	114
<i>Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Atamalar çok az ve zor, maddi gelirleri yetersiz, sanatta fırsatlar az, Türkiye koşullarında çalışma olanakları sadece zincir marketler, iş bulma konusunda çok endişeliyim, genel olarak üniversite mezunlarının iş bulma durumu çok zor, hayat çok zor ve pahalı, GSL mezunları üniversite sınavlarında başarılı olamıyorlar, yurtdışına gitmek gerekiyor, şanlı olanlar kanır, başarılı olmak zorunlu, Türkiye’de sanatçı olmak zor	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	İşini sevenler kazanır, başarılı olanlar kazanır, iş bulabilirler, öğretmen olanlar iyi kazanır	

İlgili okul türündeki öğrencilerin cevapları genel olarak değerlendirildiğinde öğrenciler, ülkelerindeki sanatla ilgili kariyer yapabilecekleri fırsatları çok az ve gelirleri de yetersiz bulmakta hem fikir olmuşlardır. Cevapların çoğunluğu karamsar ve endişe yüklüdür.

Kesinlikle sanat alanında neredeyse hiç fırsat yok ders saatleri az ve faaliyet yok(D.G.S.L.6 Nolu Öğrenci)

Türkiye'de insanlar ne kadar okurlarsa okusunlar bu koşullarda çalışabilecekleri tek yer zincir marketler. Türkiye'de kendi adıma gelecek görmüyorum kimse adına görmüyorum özellikle müzikte asla Türkiye şartlarında bir yere varılabileceğini düşünmüyorum boşuna okuyorum bana göre..(D.G.S.L.17 Nolu Öğrenci)

İş bulma olanakları çok az bulsak bile yeteri kadar bir gelirimiz olmuyor çünkü ilgi az olduğu için küçük gelişmemiş bir yer olarak kalıyor. (D.G.S.L.25 Nolu Öğrenci)

Sanat alanında üniversiteden mezun olunca iş kaygısının başlayacağına Eminim bu alanda ülkemizde çok sınırlı.(D.G.S.L.51 Nolu Öğrenci)

İş bulmak artık %1 bir güzel sanatlarda okuyorum ama iş bulamam diye korkuyorum(D.G.S.L.75 Nolu Öğrenci)

Günümüzdeki insanlar sanatla ilgili olan mesleklerle dalga geçip o mesleği küçük gördüklerini düşünüyorum özellikle resim ile ilgili olan bölüm mesleklerini resim bölümündeki meslekleri küçük görüyorlar ve umursamıyorlar(D.G.S.L.130 Nolu Öğrenci)

Resim ve müzik branşlarında öğretmen olmak isteyen öğrenciler de atanma zorluklarından, yakın kayırma durumlarından şikayet etmektedirler.

En basit bir örnekle müzik öğretmeni olmak isteyen bir insanın önce çok iyi bir puan üniversiteyi bitirip üstüne KPSS puanı ne kadar yüksek olursa olsun o öğrenci torpil yapmasını sağlayacak bir tanıdığı olması lazım başka türlü ne ruhsal açıdan ne bedensel ne de maddi açıdan o öğrenci Ailesi bu ülkede bu yükü taşıyamaz (D.G.S.L.26 Nolu Öğrenci)

Bence koşulları iyi değildir atanamıyorlar ve iş bulamıyorlar. (D.G.S.L.130 Nolu Öğrenci)

Üniversite mezunlarının en iyi ihtimalle zincir marketlerde asgari ücretle iş bulabilme durumlarına dair diğer lise türlerinde de öğrenci görüşleri yer almaktadır. Bir kısım öğrenciler hangi bölümü okurlarsa okusunlar mezun olunca okudukları bölümden iş bulamayacakları umutsuzluğuna sahiptir. Ayrıca şans ve tanıdık gibi faktörlerin etkisini de ülke standartlarında gerekli görmektedirler.

Bence bu devirde sanata ilime saygı yok olsaydı eğer sanat ve ilim el üstünde tutulurdu saygı olsaydı eğer sanat veya ilim okuyanlar veya bitirmiş olanlar markette kasiyerlik yapmazdı. (D.G.S.L.41 Nolu Öğrenci)

Bu konuda kaygılarım yoğun genel anlamda Türkiye hali hazırda normal mezunlar ile başa çıkamazken, bizimle nasıl ilgilenecekleri konusunda şüphe duyuyorum(D.G.S.L.56 Nolu Öğrenci)

Türkiye'de sadece bu alan değil her alanda üniversiteden mezun olunca iş bulmak imkansızca yakın maddi getirirler ise Türkiye ekonomisinin düzeyinde yani düşük (D.G.S.L.59 Nolu Öğrenci)

Bankla şanslı olabiliyor bazıları ise devam edemiyorum devam edemiyorlar şanslı olanlar genelde şirketlerde ve benzeri çalışıyorlar ortalama bilgileri oluyor şanssız olanlarsa hala ailesine bağlı yaşıyorlar. (D.G.S.L.63 Nolu Öğrenci)

Çevremdeki insanlar diğer bölümlerde iş bulamayacağımı ve öğretmenlik okumam gerektiğini söylüyorlar Maalesef ki okuduğum herhangi bir bölümden mezun olup iş bulma olanağım çok az diyelim ki buldum bu işten alacağım miktarla geçinemem (D.G.S.L.83 Nolu Öğrenci)

Bölümümüzde herkes iş sahibi olamıyor. Bölümümüz dallarında kendine üst düzeyde geliştiren kişiler sadece meslek sahibi olabiliyor. Her mesleğinde belli bir maaşı yok alanına göre değişiyor değer görmek ve o kadar seninle okuyup çalışıp orada burada işsiz kalıp satış elemanlığı yapmak istemiyoruz (D.G.S.L.92 Nolu Öğrenci)

Sanatla ilgisi olan kişi olarak örneğin ben Türkiye'de Tabii ki istediğim koşullarda iş sahibi olamayacağımı biliyorum, bizim gibi insanlar için sosyal etkileşimler ve çalışmak çok önemli işinde en iyisi olursan iyi, olmazsan da her türlü zorluk çekebilirsin(D.G.S.L.95 Nolu Öğrenci)

Öğrenciler sanatla ilgili üniversite programları için giriş koşulları arasında TYT ve AYT gibi isimlendirilen Yükseköğretim Sınavlarını büyük bir engel olarak görmektedir. Yetenek sınavı ile girdikleri lisede aldıkları eğitimin kendilerini akademik sınavlara yeterince hazırlamadığını belirtmektedirler. Haksız bir yarışın içinde bulunmaktan dolayı arzu ettikleri programları kazanamamakta olduklarını ifade etmişlerdir.

Ülkemizde sanat ile ilgilenen İşler fazla yok ve fazla iş imkanı yok çünkü ülkemizde sanatçı çıkmıyor nedeni ise yanlış eğitim sistemi ve üniversiteye girişte TYT ve AYT girmemiz yüzünden sanatçı ve sanat meslekleri çıkmıyor, işte yok(D.G.S.L.77 Nolu Öğrenci)
Üniversiteden mezun olmuş sanata ilgisi olan insanlarla konuştuğunda işsiz olduklarına veya sanat dışında başka bir şey girmek zorunda olduklarını gördüm. Sanat okumaya korkuyorum, çünkü ileride işsiz kalmak istemiyorum. Bu ülkede herkesin matematik bilmesini istiyorlar bilmeyenlere geri zekalı muamelesi yapılıyor. Kimsenin yetenekleri önemsenmiyor önemsense bile ileride işsiz kalıyorlar. (D.G.S.L.79 Nolu Öğrenci)
Yetersiz olduğunu düşünüyorum, işsiz olan çok mezunum var. Neden üniversite için bir resim öğrencisi TYT ve AYT sınavlarına girmemiz gerekiyor. Buna yönelik okulda bir çalışma görmüyoruz. Yetenek sınavları ile giriş yapılmalı, iş bulabilmekte zorlandıklarını düşünüyorum(D.G.S.L.89 Nolu Öğrenci)

Öğrencilerden sanat ile ilgili meslekleri icra edebilmek için yurt dışına gidilmesi gerektiğini düşünenlerde bulunmaktadır. Bu görüş sanata yurt dışında daha çok değer verilmesinin yanında ekonomik imkanları da kapsamaktadır.

Şanslıysan yurt dışında fark edilirsin değil sen açlıktan ölürsün(D.G.S.L.82 Nolu Öğrenci)
Resim öğretmenlerinin aldıkları maaş çok az bence... Resimler ise satılmıyor resim bölümü için Türkiye çok zor bir yer ve sanata saygı yok...Belki biraz saygı olsa tamam ama hiç saygı yok...Türkiye'den gitmek istiyorum bu yüzden ama gidemeyeceğim, çünkü param yok(D.G.S.L.127 Nolu Öğrenci)
Bana göre Türkiye'de kalarak düzgün bir iş yapamayacaklar. Avrupa'ya yurtdışına çıksalar büyük ihtimal kurtulurlar, çünkü Türkiye'nin ekonomisi batmış. (D.G.S.L.148 Nolu Öğrenci)

Tablo 4.6.4.3'de "3.Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplanmıştır. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin sayısı diğer okul türlerine göre oldukça fazladır. Bu öğrenciler aile ve öğretmen desteği alarak bu alana yönlendirilmişlerdir. Az da olsa olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları, ekonomi temelli olarak ailenin bu alanda çocuğun kariyer yapmasını destek vermemekle alakalı olduğu görülmüştür.

Tablo 4.6.4.3. *Denizli Güzel Sanatlar Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	92
	Olumsuz	26
<i>Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/ yönlendirmeme durumları</i>	Ailem tercihlerime saygı duyar, özgür bırakır	7
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Sanat alanını seçmiş birisi olarak çevremden destek görmüyorum, aileler sanatla ilgili bir kariyeri istemiyorlar, sanatta para yokmuş, sadece öğretmen ol işini garantiye al diyorlar, aile desteği konusunda kararsızım, yaşlılar gençlere göre umutsuz	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Öğretmenlerimden destek ve yönlendirme gördüm, Ailem beni destekliyor ve sanata yönlendiriyor.	

Güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin büyük bir çoğunluğu aile ve öğretmen desteğiyle bu liseye geldikleri için ailelerini sanata ilgili ve kendilerine de destekçi olarak görmektedir. Diğer liselere kıyasla sanatla ilgili mesleklere yönlendirme konusunda en çok destek alan lise türüdür.

Ailen bu konuda bana çok destek veriyorlar ve her kararında yanımdalar beni hayallerime göre isteklerime göre yönlendiriyorlar(D.G.S.L.7 Nolu Öğrenci)

Benim ailem yönlendirdi. Yaptığım şeyden mutluyum. (D.G.S.L.77 Nolu Öğrenci)

Sanata ilk yöneleceğim zaman dayım çok fazla destek verdi .Bu okula o yönlendirdi ama keşke öni açık bir alan olsaydı. . (D.G.S.L.79 Nolu Öğrenci)

Ailem öğretmenlerin bana çok destek oluyor (D.G.S.L.83 Nolu Öğrenci)

Sadece ailem yönlendirdi ve ileride bu alanla ilgili iş bulmakta endişe duyuyorum (D.G.S.L.89 Nolu Öğrenci)

Bu lisede okumak için öğretmenlerinden destek gördüğünü belirten öğrencilerde azımsanmayacak ölçüde yer almaktadır.

Genellikle aileler bu alanlara yönlendirmiyorlar kendi kararımızla veya öğretmenlerin yardımıyla geliyoruz(D.G.S.L. 59 Nolu Öğrenci)

Ailem akrabam öğretmenlerim Kısacası çevremdeki insanlar bana destek çıktı(D.G.S.L. 26 Nolu Öğrenci)

Ailem beni yönlendirmek istemedi. Bir öğretmenin sayesinde böyle bir okula girebildim. Ailem yaptığım işi anlamıyor ve öğretmenlik dışında yapmak istediğim şeyleri bir kariyer planı olarak algılayamıyorlar, hala daha ben bu işten vazgeçsem sevinecek durumdalar(D.G.S.L.95 Nolu Öğrenci)

Bazı öğrenciler aile desteği görmeden bu lise türünde okumanın zorluklarından bahsetmiştir.

Genel olarak Benim de ailem dahil çocukların aileleri onların sanat ile ilgili bir kariyere sahip olmasını istemiyorlar bence bu çok üzücü ve insanı bu mesleği olan ilgisini azaltan bir durum(D.G.S.L.21 Nolu Öğrenci)

Ailem bu konuda pek desteklemezler iş olanağının gelirinin az olmasından dolayı sanata yönelmemi doğru bulmuyorlar. Öğretmenlerim de aynı şekilde sözde daha iyi bir meslek seçmem varken bu alana yönelmemi doğru bulmuyorlar. (D.G.S.L.25 Nolu Öğrenci)

Destek pek yok.Ailem parayı sever benim okuduğum bölümü bir iş olarak benimsememi istediklerini sanmıyorum ama bu konuda bana baskı uyguladıklarını söyleyemem ,genel olarak demokratik bir ailem var kendi içlerinde 'çizerler para kazanmaz bu çocuğun doğru bir iş bulması lazım' dediklerini biliyorum fakat bu konuda doğrudan bir baskıcı bir tutumları yok. (D.G.S.L56 Nolu Öğrenci)

Para kazanamayacağımızı ve aç kalacağımızı düşünüyorlar, ilk başta gsl'ye gitmemi daha istemiyorlardı ama ısrar sonucu hallettik bir şeyleri(D.G.S.L.60 Nolu Öğrenci)

Sanatta para yokmuş onların işleri yakında robotlar tarafından yapılırken geleceği tasarlamak için sanatçı hep duracak (D.G.S.L.82 Nolu Öğrenci)

Ben bu okula Resim öğretmeni olmak istiyorum diyerek geldim ve şimdi ailemdeki herkes benim mimar olmaya yönlendiriyor. Ben istemediğimi söyledim fakat beni umursamıyorlar (D.G.S.L130 Nolu Öğrenci)

4.6.5 Muğla Güzel Sanatlar Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Muğla Güzel Sanatlar Lisesi türünde 169 kişi ölçeklere katılım göstermiştir.17 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 20 kişi 2. soru için 25 kişi, 3. soru için 32 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.5.1'de "1. Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?" sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri toplamda 5 kişi olmakla birlikte "Sanata duyulan ilgi yeterli" kodunda yer almaktadır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise "Türkiye'de Sanata değer yok ve duyulan ilgi az" kodunda ağırlık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.5.1. *Muğla Güzel Sanatlar Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	5
	Olumsuz	136
<i>Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Türkiye'de Sanata değer yok ve duyulan ilgi az	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Sanata duyulan ilgi yeterli	

Güzel sanatlar lisesi türünde öğrenim gören öğrenciler, bu okul türüne sevecek ve isteyerek gelmiş olsalar da toplumun sanata genel olarak önem vermediği görüşünü düşünerek sanatsal olarak zayıf kaldığımızı belirtmektedirler.

Özellikle bizim yaşadığımız ülkede sanattan çok geri olduğumuzu düşünüyorum toplum sanatı anlayabilse ve önem verse sanatçılarımız belki de dünyaca bile ünlü olabilirlerdi. Ayrıca bu dönemde kimse ressam olmak istemiyor çünkü önem verilmiyor. Böylelikle sadece resmin diğer dalları tercih ediliyor; moda tasarımı animasyon grafik gibi.(M.G.S.L.21nolu öğrenci)

Asla ama asla değer verilmiyor ve saygı duyulmuyor sadece insanların gözünde sanat şarkı söylemekten ibaret ve güzel sanatlar okuyan Bizler Sırf bu katı ve iğrenç zihin insanlara maruz kalmayalım diye her seferinde kaçıyoruz.(M.G.S.L.34 nolu öğrenci)

Hangi ilgiden bahsediyorsunuz imkansızlıktan dolayı yapmak isteyen insanlar bile sanatını icra edemiyor normal olarak diğer insanların sanata teşvik edecek bir şey kalmıyor(M.G.S.L.40 nolu öğrenci)

Günümüzde sanat okuyanlara değer verilmediğini düşünüyorum(M.G.S.L.64 nolu öğrenci)

Eğer sanata değer verilseydi ülkece daha iyi yerlere gelirdik ama sanata yeterince önem verilmediğini ve çok fazla ilgi gösterilmediğini düşünüyorum ki sanata düşkün olanların bile dışlandığını ve saygı gösterilmediğini belirtmek isterim(M.G.S.L.117 nolu öğrenci)

Fakirler sanat yapamaz. (M.G.S.L.127 nolu öğrenci)

Bu lise türünde okuyan bazı öğrenciler toplumun kendi alanlarına saygı duymanın ötesinde alınan eğitime ve bu doğrultuda geleceğe yönelik hayaller ve planlara karşı saygısızca yaklaştığını anlatıyorlar. Bu durum ne yazık ki onlarda derin üzüntüye sebep vermektedir.

Küçük görüyorlar bizi, hayallerimizle dalga geçiyorlar(M.G.S.L.76 nolu öğrenci)

Sanatla ilgili olan meslekler yeterince değer görmüyor. Bu nedenle toplum tarafından küçümseniyor ciddiye alınmıyor(M.G.S.L.79 nolu öğrenci)

GSL müzik öğrencisi olarak bulunduğum durumdan rahatsızım. Bulduğum ülkede okuduğum bölüm pek önemsenmemek ile birlikte çoğu insan tarafından başarısız insanların okuduğu yer olarak görülüyor. Ayrıca küçük düşürerek insanın hevesinin kaybolmasına neden oluyorlar (M.G.S.L94 nolu öğrenci)

Ne değer ne de duyulan bir ilgi var, çünkü: Türkiye’de yaşıyoruz. Burada insana ve sanatçıya değer verilmiyor. (M.G.S.L128 nolu öğrenci)

Ülkesinde sanata değer verildiğini görmeyen öğrenciler çareyi yurt dışına gitmekte görmektedir.

%70 kötü yani ilgilenmiyorlar.Bir baksalar görseler sevecekler ama bakmıyorlar ve bu yüzden oran artacak bende ülkemden gideceğim. Şu anlık öyle görünüyor. (M.G.S.L.47 nolu öğrenci)

Yurtdışına gitmek kesin çözüm. Türkiye’de sanata değer verilmiyor. (M.G.S.L.64 nolu öğrenci)

Öğrencilerin bir kısmı ise sanatla ilgili branşlarda geçimini sağlamak için farklı arayışlara dikkat çekmektedir. Bu noktada üniversite eğitimi almanın artıları olmayacağı düşüncesiyle sektöre atılmanın gerekliliğinden bahsediyorlar.

Mezun olanlar ve müzik öğretmeni ya da düğüncü oluyor, düğüncüler öğretmenlerden daha çok kazanıyor ve bu bölümü okuyup da düğüncü olan daha çok insan var. Ondan dolayı müzik okumaya üniversitede gerek duymuyorum(M.G.S.L.58 nolu öğrenci)

Benim tanıdığım bir sürü tiyatro, resim, konservatuar mezunu insan var ve bu insanların %5'i gerçekten okudukları bölümlerle ilgili mesleklerden veya yollardan para kazanıyorlar (M.G.S.L.125 nolu öğrenci)

Sanatla ilgili mesleklerin kısıtlı olması ve sanatçıların hak ettiği değeri görmemesinden öğrenciler şikayet etmektedir.

Günümüz koşullarında sanatla ilgilenmek imkansız denebilir. Meslek alanı yok denecek kadar az ve toplumumuz tarafından sanatçı olmamız hakkında baskıya maruz kalıyoruz. İlgi yok denilebilir Toplum bizi değersiz ve işsiz olarak görmekte. (M.G.S.L.134 nolu öğrenci)

Türkiye’de sanata değer verilmediğini düşünüyorum, özellikle meslek konusunda insanların sanata karşı olan ilgileri de çok az. Çoğu kişi sanat ile ilgili mesleklerin önemsiz olduğunu düşünüyor bu konu hakkında az da olsa fikri olanlar ise resimi sadece öğretmenlik olarak görüyorlar (M.G.S.L.143 nolu öğrenci)

Sanat ile ilgili uğraşların ekonomik koşullardan dolayı masraflı olması nedeniyle hem sanatla ilgili okullarda okuyan öğrenciler zorlanıyor hem de sanatla ilgilenmek isteyen vatandaşlar bu malzemeleri alamıyor. Bu nedenle insanlar sanatla ilgili uğraşılardan gir gide uzaklaşmak zorunda kalıyor.

Ülkemiz koşullarında sanatçı olmanın zor olduğunu düşünüyorum. Gösteren ilgi ve değer az. İnsanların sanata yoğunlaşması için hiçbir etkinlikte bulunulmuyor. Ekonomik olarak pahalı ve verilen emeğin karşılığını almak zor. (M.G.S.L.150 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.5.2.’de “2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri az sayıda ve “İmkanlar ve gelirler iyi, azimli oldukça her türlü imkan sağlanır” kodundan ibarettir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise “İş bulma imkanı az ve maddi gelirleri düşük, Yurt dışında okumak mantıklı, Türkiye’de zor” kodlarında yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.5.2. *Muğla Güzel Sanatlar Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu kod.....	7
	Olumsuz Kod.....	135
<i>Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	İş bulma imkanı az ve maddi gelirleri düşük, Yurt dışında okumak mantıklı, Türkiye’de zor, Atanma durumları az,
	<u>Olumlu Kod</u>	İmkanlar ve gelirler iyi, Azimli oldukça her türlü imkan sağlanır.

İlgili okul türündeki öğrencilerin cevapları genel olarak değerlendirildiğinde öğrenciler, ülkelerindeki sanatla ilgili kariyer yapabilecekleri fırsatları çok az ve gelirleri de yetersiz bulmakta hem fikir olmuşlardır. Bu duruma ilişkin yargılar öğrencilerde geleceğe yönelik kaygı ve korku oluşturmaktadır.

Çok kaygılıyım ve bu konu hakkında çok korkuyorum. .(M.G.S.L.47 nolu öğrenci)
Kesinlikle çok problemlili bir durum istediği bölüm okumak için yapması gerekenler stabil olmalı ama günümüzde boşuna gelmişiz ve resmi niçin okuyoruz hissiyatı veriliyor .(M.G.S.L.23 nolu öğrenci)

Asla yok ya... birimiz bir yerde barda çalışıyoruz ,ya sokak şarkıcısı oluyoruz, öğretmen olanı desek de atanma gelmiyor.(M.G.S.L.34 nolu öğrenci)

İş bulma imkanı falan yok. Bize iş yok(M.G.S.L.40 nolu öğrenci)

Sanat diye kısıtlamayalım, üniversite mezunları market kasiyeri oluyor. (M.G.S.L.141 nolu öğrenci)

İş bulmak kadar okumak da zor masraflar çok fazla ve maddi destek yoksa büyük bir yük. İş bulmak mucize gibi çünkü okunan bölüme dair iş alanı bile yok olan işler ise sanatı basitleştirip değersizleştiriyor(M.G.S.L.150 nolu öğrenci)

Günümüz Türkiye'sinde iyi bir üniversiteden mezun olup iş bulamayan binlerce genç varken sanatla ilgili bölümlerden mezun olan kişilerin Türkiye'de iş bulma şanslarının olduğunu düşünmüyorum(M.G.S.L.158 nolu öğrenci)

Sanatın icrası ile elde edilebilecek gelirlere olumlu bakan çok az sayıda da olsa öğrenci vardır.

Bence olduğunca olduğunca iyi gelirleri var, öğretmen olmasan bile özel ders vermek ya da çalgı eğitimi verme gibi bir şansımız var. Her yönden geliri var .(M.G.S.L.8 nolu öğrenci)

Diğer okul türlerinde de rastlanıldığı üzere sanat ile ilgili programlarda okuyan öğrenciler için yurt dışına çıkmanın daha geçerli bir olanak sunacağını gençler düşünmektedir.

Sanatla ilgili bir üniversiteden mezun olan insanlar genelde Türkiye'de çalışırlarsa sanatla ilgili bir meslek yapamıyorlar en önemlisi yurtdışına gidip bir şey olabiliyorlar sadece. Okumak yetmiyor, en azından benim gördüklerim böyle.(M.G.S.L.21 nolu öğrenci)

Çoğu işsiz, işi olanların çoğu yurt dışında gördüğüm ve duyduğum kadarıyla.. İş bulmak çok zor geleceğime yön vermekte çok zorlanıyorum. Muhtemelen ne kadar yetenekli olursam olayım değerim bilinmeyecek.(M.G.S.L.79 nolu öğrenci)

Beyin göçü olmazsa aç kalmaya mahkum kalacağız bize değer verilmiyor. Bizler farklı iş gruplarında çalışmak zorunda kalıyoruz. Sadece bizler değil genel olarak okumuş adama değer verilmiyor ama beyin göçü olursa başka bize bu seçeneği mecbur ediyorlar.(M.G.S.L.86 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.5.3'de "3.Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplanmıştır. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin sayısı diğer okul türlerine göre oldukça fazladır. Bu öğrenciler aile ve öğretmen desteği alarak bu alana yönlendirilmişlerdir. Olumlu bakış açısına göre az da olsa olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları, ekonomi temelli olarak ailenin bu alanda çocuğunu yönlendirmemesi ile alakalı olduğu görülmüştür.

Tablo 4.6.5.3. *Muğla Güzel Sanatlar LiseTürü 3. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	89
	Olumsuz	26
<i>Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme durumları</i>	Ailem tercihlerime saygı duyar, özgür bırakır.....	22
	<u>Olumsuz Kod</u> Ailem sanatla ilgili mesleklere yönlendirmiyor. Ailemde sanatla ilgilenen kimse yok ve öğretmenler yetersiz, konservatuar okuma	

öğretmen ol diyorlar,

Olumlu Kod

Ailem sanatta kariyer yapmamı destekliyor

Güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin büyük bir kısmı aileye rağmen değil de aile desteği ve yönlendirmesi ile ilgili okula yerleştiklerini belirtmişlerdir. Aile desteğini arkasına alan öğrenciler daha özgüvenle alanında devam etmek istemektedir.

Ailemin sanata saygısı ilgisi var yani benim sanata ilgim olduğu için bu okuldayım ve bu süreçte ailem yanımda Hep de yanımda olacaklarını düşünüyorum o yüzden müzik öğretmeni olmak yönünde ilerliyorum ailem de beni bu yönde destekliyor.(M.G.S.L.8 nolu öğrenci)
Bazı akrabalarım ,arkadaşlarım, arkadaşlarımın ailesi bana çok karışıyor, ciddiye almıyorlar. Bunun sebebi cahil olmaları, iyi bilmemeleri, araştırma yapmamaları. Annem çok destekliyor.(M.G.S.L.79 nolu öğrenci)
Ailem hep arkamda sanatla ilgili meslek yapmam konusunda.(M.G.S.L.141 nolu öğrenci)
Aailem bana ellerinden gelen desteği verse de akrabalarım ve ortaokulu hocalarım güzel sanatlarla ilgili bölümlere yönelmeme mi yoksa ileride işsiz kalacağımı ve iyi biri geleceğe sahip olamayacağımı dile getirirlerdi .(M.G.S.L.158 nolu öğrenci)

Öğrencilerin bir kısmı ise ailesi sanatta ilerlemesini istememesine rağmen ilgili okul türünü tercih ettiklerini açıklamaktadır. Bazı öğrencilerin ailesine rağmen yaptıkları tercihlerin bedellerinin de ağır olduğuna dair görüşleri bulunmaktadır.

Çevremdekiler özellikle ailem sanatla ilgili bir meslek seçmemi istemezlerdi. Çünkü onlar da değer verilmediğini farkındalar sadece Hobi olarak resim çizmemi isterlerdi.(M.G.S.L.21 nolu öğrenci)
Müzik okumak istedim diye 2 yıl boyunca dayak yedim sizce?(M.G.S.L.40 nolu öğrenci)
Açıkçası ailem hala resimden bir şey olacağını sanmıyor. Özellikle babam düzgün bir şey yap diyor. Annem hep yanımda oldu ama....(M.G.S.L.87 nolu öğrenci)
Annem tarafından desteklendim ancak babam dahil bütün akrabalarım tarafından küçü düşürüldüm (M.G.S.L.94 nolu öğrenci)
Kendi ailemden Örnek vermek gerekirse ailem güzel sanatlara gitmek istediğimi duyduklarında oraya gidip de ne olacaksın demişlerdi Bence sanatı bir kılıfın içine sığdırmaya çalışıyorlar ve o kılıfın içinden çıkmasını istemiyorlar (M.G.S.L.99 nolu öğrenci)
Resme yönelmeyi kendim seçtim. Ailemin pek desteği olmadı arkadaşlarımın dışında birinin beni desteklediğini pek söyleyemem çünkü sanat hakkında bir bilgileri yoktu. Anlatsan bile sadece çizgi ve renklerden ibaret olduğunu düşüneceklerdi O yüzden bu fikir saçma buldum.(M.G.S.L.150 nolu öğrenci)

Bazı aileler ekonomik sorunların ve günümüzdeki sanat ile ilgili sektörlerin durumunu bilmelerine rağmen çocuklarının hayallerinin peşinde olmasını desteklemektedir. Öğrencilerde aslında ailelerinin ne düşündüğünün farkındadır.

Ya şimdi ne kadar destekleseler de onlar da gerçeğini farkında, gerçek şu ki eğer böyle devam ederse ülkede herkes aç kalacak (M.G.S.L.86 nolu öğrenci)
Herkesin yaşadığı durum gibi sanatla ilgili meslekler kısıtlı ve olağanı çok zor dahası maddi gelirler de kısıtlı olunca yakınlarımızın yönlendirmesi kötünün iyisi olmaya çalışıyor(M.G.S.L.134 nolu öğrenci)

4.6.6 Anadolu Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Anadolu Lisesi türünde 132 kişi ölçeklere katılım göstermiştir.16 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 31 kişi 2. soru için 33 kişi, 3. soru için 29 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.6.1’de “1. Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere

verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?” sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri toplamda 4 kişi olmakla birlikte “Sanata değer veriliyor ve sanatçılara saygı duymalıyız” kodunda yer almaktadır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise “Türkiye’de Sanata değer verilmiyor” kodunda ağırlık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.6.1. Anadolu Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	4
	Olumsuz	93
Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Sanata değer verilmiyor, maddi sıkıntılar insanların seçmesini zorlaştırıyor, daha fazla değer verilmeli	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Sanata değer veriliyor, sanatçılara saygı duymalıyız	

Toplumun sanatla ilgili mesleklere yönelik algısını olumsuz bakış açısıyla değerlendiren öğrenciler toplumun sanat konusunda bilinçlenmesi gerektiğini düşünmektedir.

Yeteri kadar önem verilmediğini sanat konusunda ülkemizin destek görmediğini düşünüyorum. Kendim de kendi çapımda bir sanatçı olarak bu konuda ilerlemek kat etmenin zor olduğunu düşünüyorum. Genel olarak ülkemizin daha çok bilinçlenip sanat yolunda ilerlemesi gerektiğini kanıtındayım. (A.L.2.nolu öğrenci)

Bence değer verilmesi çok iyi bir şey fakat Türkiye’de sanatla ilgili meslek dallarına saygı duyulmuyor ve değer verilmiyor. Ben sanatla ilgiliyim ancak ailem küçümsediği için doktor olmamı istiyorlar. Bu çok yanlış ve yaygın bir düşünce yapısı sanat ülkeyi canlandırır ruhumuzu yeniler. Sanat okulları açılmalı ve fiyatlar düşürülmeli. Sonuçta bu insanlar ülkeyi geliştirmeye çalışıyor ve fiyatlar buna büyük engel. (A.L.14nolu öğrenci)

Değer verilmiyor ve meslekten sayılmıyor sanata yönelen insanlar başarısız sayılıyor insanlar onlara acıyor. (A.L.41nolu öğrenci)

Günümüzde sanatla ilgili mesleklerin az olduğunun ve değer gösterilmediğinin bilincindeyim. İsterim ki sanat dalında çalışmaların ve mesleklerin değer görsün ancak o kadar yoğun ve karmaşık bir zamandayız ki sanata ayıracak bir vakit olduğunu düşünmüyorum. Günlük hayatta herkes o kadar çalışmaya, derslere, mesleklere, sınavlara odak ki sanatın olduğu bile akıllarına gelmiyor maalesef günümüz şartları böyle. (A.L. 56 nolu öğrenci)

Yeteri kadar ilgi görmeyen sanat ve sanatla ilgili meslekler toplumun sanattan uzaklaşmasına sebep oluyor. Düşünmek, yazmak, çizmek, söylemek gibi önemli şeyleri unutan toplum oluşuyor. Bunun toplum sağlığına zararlı olduğunun kimse farkında değil. Resim çizme cevheri olan bir öğrenci ağır dersler görmek zorunda çünkü başka şansı yok geleceği için. (A.L. 63 nolu öğrenci)

Toplumsal olarak sanatsal ve akademik kıyaslamalı yaklaşımımız sonucu eğitim ortamlarında da ne yazık ki sanatla ilgili branşlar arka planda kalmaktadır.

Çok fazla ilgi duyulmuyor, birinin çok iyi resim yeteneği de olsa matematikten kaç net yaptığı daha önemliymiş gibi davranıyorlar. (A.L.44nolu öğrenci)
Günümüz koşullarında özellikle ülkemizde sanata bir değer verilmiyor sadece matematikle bir yere gireceğimizi küçük yaştan beri bizlere söylüyorlar. Okullarda da hocalar aynı şekilde devam ettiriyor. Sayısal seçmediğimiz sürece işsiz kalacağımızı söylüyorlar. Dolayısıyla sanat genelde söz Ülkemizde yeterince önem verildiğini düşünmüyorum, spor ve sanat konusuna gereğince değer Verilmiyor. Ben milli sporcuymuş mesela ama sporculuk mesleğinden yürümek konusunda ülkemiz çok tedirginim. Resime yeteneği olup sırf geleceğinden emin olamadığı için sayısalda ilgi duymamasına rağmen doktorluk düşünen arkadaşlarım var(A.L.61 nolu öğrenci)
Daha çok derslerin önemli tutulduğu ve 'Matematik bilmiyor bu bir şey yapamaz.' gibi kalıpların olduğu bir ülkede çok fazla değer verildiğini düşünmüyorum. Kendinden örnek derslerimde yeterli başarıya ulaşamadığım için hobi ve çoğu etkinlikten mahrum kalıyorum(A.L.115nolu öğrenci)

Aileler çocuklarının işsiz kalıp, geçim zorluğu yaşamasını arzu etmedikleri için toplum tarafından geçerliliği ve saygınlığı olan mesleklere onları yönlendirmektedir. Ailelerinden farklı düşünen ve yaşamdan beklentileri ailelerinin dayatmalarından farklı olan gençler psikolojik olarak da mutsuz olacaklarını öngördükleri yaşantıya sürüklendiklerine dair derin öngörülere sahip olmaktadır.

Sanatı olan değerini gitgide azaldığını düşünüyorum sanatçının değerinin azaldığını da düşünüyorum. Bizden okuyup adam olmamızı istiyorlar sanatla ilgili bir bölüm okumanızı istemezler: doktor mühendis olmamız istiyorlar. Aylık düşük maaşları çalışıp bir ev bir araba uğruna ölmemizi istiyorlar herhalde. Ben düşünüyorum belki sanatla ilgili bir bölüm seçebilirdim. Bence yazarlıkta bir sanattır herkes duygularını ifade edemez, ifade etme özgürlüğü vardır ama ağzından kaleminden o kelimeler dökülmez ama sanırım ki bir sevmediğim işte asgari ücrete yakın bir maaşla çalışıp bir ev bir araba uğruna öleceğim. Bunu düşünmek beni kahrediyor hayatı olan bakış açım gitgide kötüleşiyor sonum pek iyiye gitmiyor, tıpkı ruh halim gibi (A.L.14.nolu öğrenci)

Tablo 4.6.6.2.'de "2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri az sayıda ve "iş bulabilirler" kodundan ibarettir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise "İş bulamıyor ve gelirlerin düşük olması, üniversite mezunu olsan da iş bulmak zor" kodlarında yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.6.2. Anadolu Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri	Olumlu	2
	Olumsuz	96
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	İş bulamıyorlar, gelirleri düşük, şanslı olup ün kazananlar iş bulabilir, günümüz şartlarında üniversite mezunu olsak da iş bulmak zor, torpilli olanlar iyi kazanabilir, sanata yatırım az, yurtdışında imkan bulabilirler.	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	İş bulabilirler	

Sanatla ilgili mesleklerde ilerlemek için şans, tanidik, destekçi olan aile, ekonomik güç, statü gibi dışsal faktörlerin çok gerekli olduğu yoksa bu alanda ilerlemenin mümkün olmaya ağı ve iş bulabilseler dahi geçim sıkıntısı yaşayabileceklerine dair öğrenci görüşleri mevcuttur.

Öncelikle zaten şanslı olup bir şekilde ün kazanmamışlarsa kesinlikle işsiz kalırlar. Aynı zamanda da ne kadar müzik profesörü olsa da bir öğretmenden daha az maaş alan bir sürü insan tanıyorum. (A.L.2.nolu öğrenci)

Çoğu işsiz ya da zincir marketlerde kasiyer. Yani şöyle söyleyeyim size, bu mesleklerden para kazanan kişi sayısı ancak binde birdir. (A.L94.nolu öğrenci)

Ekonomik koşullar gereği sanatla ilgili malzemelerin pahalı olması bu uğraşların geliştirilmesi ve alanda para kazılmasını olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin mesleğin icrasına ekonomik yaklaşımı farkındalık içermektedir.

İş bulmaları bugün ki Türkiye'de aşırı zor, maddi olarak da zor durumdadır. Malzeme alsalar satsalar yine zarardadır ama mutlu oldukları işi yapanlardansalar, zarara girsen de mutlu olursun. (A.L.14.nolu öğrenci)

Kesinlikle yetersiz bulmaktayım bu ülkede maalesef sanat ya da herhangi bir spor dalı ile gelir elde etmek çok zordur. (A.L.30 .nolu öğrenci)

Akademik bölümler kadar yani bir hukuk, tıp kadar asla bir getirisi yok çoğu sanatçı veya sporcu işsiz kalıyor veya maddi açıdan ve manevi de aynı şekilde desteklenmiyorlar. (A.L.61 .nolu öğrenci)

Sanat yapan insanların çok bilinen ünlü insanlar olmadıkları sürece maddi durumlarının iyi olmayacağını düşünüyorum. İş Bulma durumlarında zor olduğunu düşünüyorum ama artık bu zamanlarda Türkiye'de sanat dışında bir şey yapmayı düşünürseniz de çok zor olacağını düşünüyorum. (A.L.64 .nolu öğrenci)

Çoğu aç iş bulamıyor, resim öğretmenleri atanamıyor. Şu aşamada sanat Türkiye'de bir hobiden fazlası olamaz. (A.L.73 .nolu öğrenci)

İş bulma koşulları ile ilgili olumlu bakan öğrenciler sevilerek yapılan her türlü işte başarı ve imkanların sağlanabileceği görüşünde olmaktadır. Aynı zamanda yeniliklere açık olup teknolojiyi etkin kullanarak sanatla entegrasyon sağlandığında önemli gelirlerde elde edilebilir.

Sanatta para kazanmak zordur fakat gerçekten severek yapılırsa her şeyi başarılır. Ayrıca belki ülkemizde sanatçıya biraz daha değer verilse iş bulma olanakları daha fazla olabilir (A.L.20.nolu öğrenci)

Bu konuda gerçekten işini iyi yapan birinin iş bulabileceğine inanıyorum. Sonuçta iyi çalışan, işine önem veren ve özellikle de sanatı yaşayan bir insanı herkesin kabul edileceğine inanıyorum ama tabii ülkemizde sanatla ilgili çalışmalara istenilen derecede önem verilmiyor. Bu nedenle belki de kimsenin bu konuda hiçbir fikri yok bu yüzden sanat bölümünde iş bulmak zor diye düşünüyorum. (A.L.56 .nolu öğrenci)

Yok işsiz kalıyorlar fakat çevrede olmasa da sosyal medya üzerinden gördüğüm sanatıyla teknolojiyi birleştirmeyi başarmış girişimci gençlerin gelir elde edebildiğini görüyorum (A.L.63 .nolu öğrenci)

Türk halkı sanatı olan alakayı ona göstermesi gereken hassasiyeti henüz anlamlandıramadığı için kuvvetle muhtemel sanat insanlarının hayatının iplerini eline alması da güçtür. Maddi getiri de buna göre şekillenecektir. Genç neslin sanatla olan ilgisini ve muhabbetini Atatürk'ün sanata verdiği değere benzettiğim için 30 yıl sonra Türkiye'de sanata bakışın son bin yıldan tamamen farklı ve şahane olacağını düşünüyorum, çünkü Avrupa'nın son 300-400 yıldır sanatın farkına varması bizim ülkemizde çoktan olmalıydı yalnızca biraz sekteye uğradı (A.L.65 .nolu öğrenci)

Tablo 4.6.6.3'de "3.Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda

toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri yönlendirme durumu teması altında “Ailem sanatla ilgilenmemi ister, ailem teşvik eder” kodlarında gruplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları “Sanata yönlendirmiyorlar, ailem akademik mesleklere yönlendiriyor” kodlarında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu soru için “Sanata ilgim olmadığı için yönlendirilmiyorum” kodunda da görüş bildiren çok sayıda öğrenci vardır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu soruyu ailelerin genel mesleki yönlendirmeye bakış açıları gibi algıladığı için “Ailem istediğim mesleği seçmemde özgür bırakıyor” kodunda yığılma görülmüştür.

Tablo 4.6.6.3. *Anadolu Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	15
	Olumsuz	33
<i>Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları</i>	Ailem tercihlerime saygı duyar, özgür bırakıyor.....	30
	Sanata ilgi duymuyorum.....	25
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Ailem sanata yönlendirmiyor, Ailem daha çok akademik mesleklere yönlendiriyor	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Ailem sanata yönlendiriyor	

Ailelerden sanatsal uğraşılardan oluşan işleri gerçek iş gibi görmeyenler, çocuklarını daha akademik ya da önem kazanmış mesleklere yönelmelerini istemektedir. Gençlerde mecburen yaşam derdini hayallerinden öncelikle düşünmek zorunda bırakıldıkları için yönelimlerini getirisi daha iyi olacağı düşünülen mesleklere yapmaktadır.

Herkes sanatı hobi olarak yapmamı istiyor açıkçası konservatuar okuma konusunda motivasyonumu düşürüp elimde 'gerçek' bir meslek olmasını istediler.(A.L.2.nolu öğrenci)

Çok ön yargılılar . Onlara göre sayısal yapamıyorsan çöpçü olursun. Onlara göre zaman kaybı maalesef.(A.L.14.nolu öğrenci)

Bahsetmiyorlar bile 15 yıldır sanata dair bir şey konuşulmadı. Babam işletme bölümünden terk amele kendisi ,işi dışında hiçbir şeye vakit ayıramıyor, fikirleri dahi yok. Konuyu açmaya bile değmez kafa yapıları belli değiştirilemez, 40-50 yıldır salata dair fikirleri yok .(A.L.21.nolu öğrenci)

Yönlendirmiyorlar en fazla doktor öğretmen o devlete gir deniliyor çok İronik çünkü birde ilgilerimize göre meslek seçmemizi söylüyorlar.(A.L.41.nolu öğrenci)

Yönlendirmiyorlar geleceğimi kurtarabileceğim bir mesleğe yönelmemi istiyorlar. Hatta 'resim öğretmeni bile okuma aç kalırsın' diyorlar. (A.L.73.nolu öğrenci)

Onlar da haklılar yönlendirmiyorlar. Çünkü onlar da bizim için haklı olarak iyi bir gelecek istiyor ve dediğim gibi günümüz koşullarında sanatla para kazanmak imkansızda yakın.... işte sanatla

uğraşanları siz de biliyorsunuz hep parası zaten çok olan vakit geçirmek isteyen kişilerden ibaret. (A.L.94.nolu öğrenci)

Aileleri tarafından destek gören öğrenciler de mevcuttur.

Ailem beni her şeyde desteklediği gibi bunda da destekler ve yönlendirir. (A.L.21.nolu öğrenci)

Ailem konusunda şanslıyım. Çünkü beni ne yapmak istersem destekliyorlar. (A.L.30 .nolu öğrenci)

Benim çok fazla yeteneğim yok ama olsaydı destek çıkıp ona uygun bir meslek seçmemi isterlerdi (A.L.44 nolu öğrenci)

4.6.7 Endüstri Meslek Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Endüstri Meslek Lise türünde 174 kişi ölçeklere katılım göstermiştir.21 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 46 kişi 2. soru için 44 kişi, 3. soru için 44 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.7.1’de “1. *Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?.*” sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri toplamda “Sanata değer veriliyor” kodunda yer almaktadır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise “Türkiye’de Sanata değer verilmiyor, Sanata karşı çok ilgisiz bir ülkeyiz” kodunda ağırlık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.7.1. *Endüstri Meslek Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	22
	Olumsuz	94
<i>Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Türkiye’de Sanata değer verilmiyor, Sanata karşı çok ilgisiz bir ülkeyiz.	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Sanata değer veriliyor.	

Bazı öğrenciler sanata olan ilginin az olmasını bu alandaki mesleklerin değer görmemesi ile açıklamaya çalışmaktadır.

Bence sanatla ilgili olan meslekler gün geçtikçe değer kaybediyor. Çünkü kimse ona benzer mesleklerin bir geleceği ilerisi olabileceğini düşünmüyor(E.M.L.14.nolu öğrenci)

Günümüzde sanatla ilgili mesleklere verilen ilgi ve değer yok denecek kadar azdır Çünkü insanlar böyle işlerden geçim sağlanamayacağını düşünür(E.M.L.56.nolu öğrenci)

Gereken değer verilmesi yanında işe alımlarda liyakata uygun alım yapılmaması da bu alanlardaki yozlaşmayı açıklamaktadır.

Gereken değer verilmiyor, onun yerine liyakatsız torpilli saçma sapan işler yapılıyor. Sanat toplumun aynasıdır halbuki değeri başımızdakilerin sayesinde pek bilinmiyor(E.M.L.40.nolu öğrenci)

Okul ortamlarında sanatın çok yer bulmadığını belirten öğrenciler, buradan yola çıkarak toplum olarak da değer vermediğimizi düşünüyor.

Bence değer verilmiyor derslerimizde sanatla ilgili olarak çalışmalar yapılmıyor derslerimizde sanatla ilgili çalışmalar yapılmasını isterim. (E.M.L.72.nolu öğrenci)

Sanat ile ilgili uğraşların para kazandıran düzenli bir iş olarak algılanmamasından kaynaklı bu alana hobi gibi nitelendirmelerde bulunuyor. Sanatın sadece hobi düzeyinde algılanması hak ettiği değeri almasına engel teşkil ediyor.

Sanatı daha çok önem verilmeli genelde sanatla ilgili olan mesleklere meslekmiş gibi bakılmıyor bu algı değiştirilmeli (E.M.L.74.nolu öğrenci).

Ekonomiden dolayı insanlar bu mesleği hobi olarak yapmaya çalışıyor. Günden güne sanata olan ilginin işler yoğun olduğu için ilgi azalıyor (E.M.L.122.nolu öğrenci).

Tablo 4.6.7.2.'de "2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?", sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri az sayıda olsa da "Maddi gelirleri iyi, kolay iş bulabilirler" kodundan toplanmıştır. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarının çoğunluğu ise "İş bulamıyor ve gelirlerin düşük olması" kodunda yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.7.2. Endüstri Meslek Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	15
	Olumsuz	109
<i>Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri</i>	<u>Olumsuz Kod</u>	
	İşsiz kalıyorlar ve bir gelirleri yok, zincir marketlerde kasiyer oluyorlar, ünlü olanlar para kazanır, işbulma durumu çok iyi değil, maddi getirisi iyi olsa da iş yok, tanıdığı olan iş bulabilir, üniversite okumak gereksiz, geçici sezonluk işlerde çalışabilirler, yetenekli ve şanslı olanlar başarabilir.	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	İşini iyi yapanlar kolay iş bulabilir, maddi gelirleri iyi, maddi gelirleri daha iyi olmalı, kolay iş bulabilirler, önü açık olan bir bölümse iş bulabilir	

Sanatla ilgili bir bölümden mezun olanlar iş bulamadıkları takdirde farklı mesleklere yönelebilmekte ve bu durum habere de yansımaktadır. Öğrenciler ve aileler

bu bölümlerden mezun olanların boşta kalmalarından dolayı gelecek vaat etmediği kanısına sahiptirler.

Bence iş bulabilirler ama zor olur, haberlerde gördüğümüz üzere çoğu başka bölümü seçiyorlar(E.M.L.14.nolu öğrenci)

İş bulma sıkıntısı maalesef ülkemizde var emeklilik yaşı çok ileride. Bu da yeni mesleklerin iş bulmasını zorlaştırıyor. Maddi olarak da ülke olarak batıyoruz batmayanlar çalışıyor çırpıyor satıyor olan gene halka oluyor, emekçi esnafa oluyor. (E.M.L.40.nolu öğrenci)

İş bulma durumlarını zor olduğunu düşünüyorum muhtemelen ya kendi sevdiği sanat dalına devam edecek ya da istemediği bir yerde asgari ücretle çalışır. Eğer kendi sanatıyla ilerlemeye seçerse bana göre ilk başlarda maddi ve manevi şekilde zorlanacaktır ama bir düzen tutturursa fena paralar kazanacağını düşünüyorum (E.M.L.40.nolu öğrenci)

Ülkemizde sanata ve sanatçıya çok fazla değer verildiğini düşünmüyorum. Mutlu olduğu mesleği yapabilmek için konservatuar okuyan birisi genelde işsiz ya da sokak sanatçısı oluyor (E.M.L.130.nolu öğrenci)

Diplomalı işsiz olduklarını düşünüyorum(E.M.L.141.nolu öğrenci)

Diğer okul türlerinde de olduğu gibi Türkiye'nin ekonomik koşullarında akraba ve tanıdık sayesinde iş bulabilme yani torpilli olma algısı vardır. Bu sayede iş bulmanın daha mümkün olduğu düşüncesi öğrencileri karamsarlığa iterek adalet duygusunu yaralamaktadır.

Çok zor her iki Türkiye'de isen bir dayın, amcan varsa şanslısın, para da kazanırsın işte bulursun(E.M.L.26.nolu öğrenci)

Sanatla ilgili üniversiteden mezun olanlar ailesi destekliyorsa iyi yerlere gelebilir ama onun dışında yetenekli bir yerlere gelinmiyor günümüzde(E.M.L.74.nolu öğrenci).

Ülkemizin genel ekonomik durumu gereği üniversite enflasyonu yaşandığı gerçeği ile çoğu mezunun işsiz kaldığı bir gerçektir. Bu açıdan sadece sanat özelinde değil genel olarak üniversite mezunlarının işsiz kalması sorunu üzerine çalışılması gerekmektedir.

İş bulamıyorlar hepsi zincir marketlerde kasiyer oluyor. Ülkenin çoğu fakir bunların yarısı üniversite mezunu iş imkanı gerek(E.M.L.99.nolu öğrenci).

Dış ülkelere göre iş bulma imkanımız zor gibi gözüküyor (E.M.L.122.nolu öğrenci).

Her ülkenin sanata verdiği değer değişmekte olduğu için, öğrenciler yurtdışında sanat imkanlarını ülkemize göre daha iyi bulmaktadır.

İş bulmaları biraz zor çünkü Türkiye'de sanat diğer ülkelere göre daha az. Maddi getirisi ise eğer şanslı ise birilerine tutunur ve ilerler yoksa çok zor(E.M.L.124.nolu öğrenci).

Tablo 4.6.7.3 “3.Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri yönlendirme durumu teması altında “Ailem yönlendirmeye çalışıyor” kodlarında gruplandığı görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları “Sanata yönlendirmiyorlar, Sanattan para kazanılmadığı için yönlendirmiyorlar” kodlarında yoğunlaştığı görülmüştür. Bu soru için “Sanata ilgim olmadığı için

yönlendirilmiyorum” kodunda da görüş bildiren çok sayıda öğrenci vardır. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı “Ailem istediğim mesleği seçmemde özgür bırakıyor” kodunda görüş bildirerek genel bir mesleki değerlendirme yapmıştır.

Tablo 4.6.7.3. *Endüstri Meslek Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
<i>Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme durumları</i>	Olumlu	27
	Olumsuz	60
	Ailem tercihlerime saygı duyar ,özgür bırakır.....	22
	Sanata ilgi duymuyorum.....	21
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Sanattan para kazanılmaz diye yönlendirmiyorlar, sanatın geleceği olduğunu düşünmüyorlar, sadece oku diyorlar, Ailem yönlendirmiyor, herkes farklı yönlendiriyor,	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Ailem sanata yönlendiriyor, yönlendirmeye çalışıyorlar, mesleğimde ilerlememi istiyorlar,	

Aileler sanatla ilgili sektörlerle çocuklarını yönlendirmek istemiyor, çünkü; bu alanlarda iş bulma imkanları zayıf olarak görülüyor.

Benim ailem o kadar sanatla ilgili değil daha çok okutma çabasındalar Ben İnşaat Bölümü okuyorum ve ileride birden fazla bölüme geçiş yapabilirim ama sanatın bir geleceği olacağını düşünmüyorlar(E.M.L.14.nolu öğrenci)

Sanatla ilgilenen yok ilgilensek de karşı çıkılıyor .Boş işlerle uğraşma ders çalış deniliyor, pek de önemli görünmüyor(E.M.L.45.nolu öğrenci)

Beni hiçbir akrabam, annem ve babam sanatla ilgili mesleklere yönlendirmede, ben kendim merak ettim ancak maddeyi yetersizlikler nedeniyle hiç başlamadım(E.M.L.57.nolu öğrenci)

Ailem akrabalarım saçma buluyor ve bu konuda yargılıyorlar. Bu konuda onlarla anlaşmam ve Konuşmam. Ben sanat üzerine ilerlemek isterdim ama onlar ailemin akıllarını çelerek engel oluyorlar(E.M.L.71.nolu öğrenci)

Şöyle örnek vereyim, ben güzel sanatlar resim istiyordum ama gidemedim, göndermediler, yeterli bence bu açıklama(E.M.L.124.nolu öğrenci)

Hiç yönlendiren olmadın aksine uzak durmam isteniyor para getirmeyeceği düşünüldüğü için(E.M.L.144.nolu öğrenci)

Sanata ilgi duymayan öğrenciler bu alanda yönlendirmenin de yapılmadığını açıklamışlardır.

Sanata karşı ilgim ve yeteneğim olmadığından dolayı bana yönlendirmede bulunulmadı(E.M.L.117.nolu öğrenci)

Ailemin bana önerisi ileride maddi sorun yaşamamak için garantici bir meslek sanat ikinci planda kalıyor benim için(E.M.L.123.nolu öğrenci)

4.6.8 Sosyal Bilimler Lisesi Türünde Bulgular ve Yorumlar

Veri dağılımında Sosyal Bilimler Lisesi türünde 91 kişi ölçeklere katılım göstermiştir.14 kişi boş kağıt vermiştir. 1. Soru için 23 kişi 2. soru için 29 kişi, 3. soru için 24 kişi görüş belirtmemiştir. Tablo 4.6.8.1’de “1. *Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?.*” sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz kodlar şeklinde toplandığı görülmektedir. Olumlu

bakış açısı ile görüş bildiren bir kişidir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevaplarında ise “Türkiye’de Sanata değer verilmiyor, sanat günümüzde insanların ekmeğini kazanamayacağı konumdadır” kodunda ağırlık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6.8.1. *Sosyal Bilimler Lise Türü 1. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	1
	Olumsuz	61
<i>Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi</i>	<u>Olumsuz Kod</u> Türkiye’de Sanata değer verilmiyor, sanat günümüzde insanların ekmeğini kazanamayacağı konumdadır	
	<u>Olumlu Kod</u> Sanata değer veriliyor	

Ülkemizde siyasi ve sosyal anlamda sanata verilen değer diğer alanlarla (örn. din, akademik meslekler) kıyaslamalı olarak değerlendirildiğinde hak ettiği değeri görmediği düşüncesinde olan gençlerimizde mevcuttur.

Günümüz koşullarında sanat ve bilime verilen önem dine verilen önemden biraz üstün olsaydı bugün bu halde olmazdık görünüyor (S.B.L.30 nolu öğrenci)
Ülkemizin ekonomik koşullarından dolayı insanların akademik başarıya önem vermeleri sanatı göz ardı ediyor(S.B.L.43 nolu öğrenci)
Bence ilgi gösterilmiyor okullarda bile buna yönelik çalışmalar yapılmıyor(S.B.L51 nolu öğrenci)
Türkiye’de sanat anlayışı sadece anlamsız popülerite ve kapitalizmin etkisiyle anlamsız cümleler ile oluştuğu için temelinde sanatın değişmesi gerektiğini düşünüyorum. (S.B.L.62 nolu öğrenci)

Ekonomik açıdan sanatla ilgili bölümlerden mezun olanların iş bulma sorunlarının olması, yetersiz gelir imkanlarının varlığı, bir kısır döngü şeklinde bu alanın gelişmesini ve önemsenmesini etkilemektedir.

Maalesef yeterli değer verilmiyor, asgari ücretle geçindiriyorlar. Dolar niye 20 oldu? (S.B.L.47 nolu öğrenci)
Günümüzde sanatla ilgili mesleklere verilen değer az çünkü insanlar fazla geliri işlere ve akademik anlamda ön planda olan mesleklere yöneliyor(S.B.L.71 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.8.2.’de “2.Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri az sayıda ve “iyi kazanıyorlar, rahat iş bulabilirler, farkındalık yaratanlar kazanır” kodundan ibarettir. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin

cevaplarının çoğunluğu ise “İş bulamıyor ve gelirlerin düşük olması” kodunda yığıldığı anlaşılmıştır.

Tablo 4.6.8.2. Sosyal Bilimler Lise Türü 2. Soru İçin Kod Tablosu

Tema	Kodlar	f
Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri	Olumlu	5
	Olumsuz	55
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	İş bulamıyor ve gelirlerin düşük olması, üniversite mezunu olmak hayat garantisi vermiyor, dijital alan dışında sabit ve yeterli gelir elde etmek zor, bu ekonomide imkansız, iyi bir üniversiteden mezun olmak önemlidir, ülkemizde sanata değer verilmediği için insanlar sevdiği işi yapamıyor, çevremde sanata ilgisi olan yok, sayısal bölümlere yönlendiriyorlar ilgimiz olmasa da.	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	İyi kazanıyorlar, rahat iş bulabilirler, farkındalık yaratanlar kazanır	

Dijital gelişmeleri yakından takip eden gençler sanatla ile teknolojinin birlikte iş gördüğü alanlarda ki ilerlemenin farkındadırlar. Dijital platformlarda ki sanatsal uygulamalara ilgi de giderek artmaktadır.

Dijital alan dışında sabit ve yeterli gelir elde edilmesi zor gibi görünüyor (S.B.L.14 nolu öğrenci)

Herkesin iş bulabileceğini düşünmüyorum kendine özgü bir farklılık ortaya koyarsa eğer ismini duyurabilir (S.B.L.66 nolu öğrenci)

Sanat alanında iş bulma sıkıntısının olması ve paralel olarak da ekonomik gelirlerin yetersiz olabileceği nedeniyle öğrenciler geçim zorluğuna işaret etmektedir.

Bugünün şartlarında sanatla geçim sağlama düşüncesi tamamen ütöpiktir(S.B.L.30nolu öğrenci)

İş bulamıyorlar akademik başarısı çok iyi olanlar bile işsiz(S.B.L.43 nolu öğrenci)

Herkes işsiz, sanatla kimsenin ilgisi yok(S.B.L.47 nolu öğrenci)

Çoğunlukla işsiz kalıyorlar ve maaşları hak ettikleri derecede değiller(S.B.L.51 nolu öğrenci)

Türkiye şartlarında sanata değer verilmediği için ekonomik sıkıntılar çekmeleri muhtemeldir.

Bu da birden çok sorun doğuracaktır(S.B.L.62 nolu öğrenci)

İş bulma olanakları olmadığından ilgisi olanlar bile bu meslekte iş yapmak istemiyor.

(S.B.L.80 nolu öğrenci)

Sanatla ilgilenmeyi seven ve bu alanda fark yaratanlar başarılı olup kazanç durumları da buna bağlı olarak yükselecektir.

Sanat sadece resim müzik dans tiyatro değildir, diğer alanlara olan yönelim günlük hayatta toplumsal ihtiyaçlar bireysel olarak maddi ve manevi ihtiyaçlar çerçevesinde gelişir Önemli olan topluma ayak uydurulduğu ölçüde başarıyı ne kadar yükseltebileceği günümüzde de yaptıkları ile ne kadar başarılı olduğu gibi farklı olasılıklardır. Gelir ve giderler başarı ve yaşayış tarzına bağlıdır.(S.B.L.75 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.8.3 “3.Çevrenizdekilerin (Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”, sorusu için ilgili okulun kodları olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kod grubunda toplandığı görülmektedir. Olumlu bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin ifadeleri yönlendirme durumu teması altında “Ailem sanata yönlendiriyor” kodunda olduğu

görülmüştür. Olumsuz bakış açısı ile görüş bildiren öğrencilerin cevapları “Sanata yönlendirmiyorlar,” kodunda olduğu görülmüştür. Bu soru için “Sanata ilgim olmadığı için yönlendirilmiyorum” kodunda da görüş bildiren öğrenci vardır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu soruyu ailelerin genel mesleki yönlendirmeye bakış açıları gibi algıladığı için “Ailem istediğim mesleği seçmemde özgür bırakıyor, tercihlerime saygılı” kodunda yığılma görülmüştür.

Tablo 4.6.8.3. *Sosyal Bilimler Lise Türü 3. Soru İçin Kod Tablosu*

Tema	Kodlar	f
	Olumlu	6
	Olumsuz	24
<i>Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları</i>	Ailem tercihlerime saygı duyar,özgür bırakır.....	22
	Sanata ilgi duymuyorum.....	6
	<u>Olumsuz Kod</u>	
	Yönlendirmiyorlar, maddi getirisi iyi olan işlere yönlendiriyorlar, hobi olarak yönlendiriyorlar, ailemin tepkilerinden korkuyorum, herhangi bir yorumda bulunmuyorlar	
	<u>Olumlu Kod</u>	
	Ailem yönlendiriyor	

Yukarıdaki tabloda sayısı da belirtilen öğrenciler ilgili soruyu sanatla ilgili mesleki yönlendirmeden ziyade genel mesleki yönlendirmeye bakış açıları gibi algıladıkları için ailelerinin bu konuda meslek seçerken kendi fikirleri doğrultusunda zorlamadıkları bilgisi alınmış oluyor. Aslında öğrencinin sanata ilgisi varsa o alanda da ilerleyebilir sonucuna varmaktayız.

Ailem ve arkadaşlarım oldukça güveniyorlar aynı zamanda destek oluyorlar. Yönlendirme konusunda ailem bana herhangi bir mesleği seçmem konusunda zorlamadı. Ben seçtim mesleği söyledim ve ellerinden geldiğince destek oldular. (S.B.L.14 nolu öğrenci)
Ailem her daim benim yanımdadırlar Onlar her kararına saygı duyup destek olurlar(S.B.L.51 nolu öğrenci)

Toplum olarak sanatın yeterince değer görmemesi aileler tarafından da haliyle bu alanlara çocuklarını yönlendirmek istemelerinin önüne geçmektedir. Bunun farkında olan gençler ailelerini anlamak durumunda kalmaktadır.

Sanatı düşünecek bir durumda olmadığımız gerçeğini kabullenirsek bu konudaki kararsız tavırları çok da haksız sayılmaz bence..(S.B.L.30 nolu öğrenci)

Aileler ekonomik sebepler ile mesleki yönlendirmeyi akademik mesleklere yapmaktadır.

Para yok mecburen sanata değil akademik başarıya odaklılar..(S.B.L.43 nolu öğrenci)
Statüsü yüksek meslekleri daha çok yönlendiriyoruz. Bizim istediklerimizin pek bir önemi yok olmuyor, ekonomik getirisi olan meslekler de ön planda ..(S.B.L.66 nolu öğrenci)
Ben ortaokuldan beri müzik ile ilgilenmek istiyordum ama iş bulmak zor olur ya da atanamama durumlarından dolayı hayalinden vazgeçmek zorunda kaldım ..(S.B.L.74 nolu öğrenci)
İşsiz kalırsın diye yönlendirmiyorlar. (S.B.L.78 nolu öğrenci)

Çevresi tarafından sanatla ilgili mesleklere yönlendirilen öğrenciler aldıkları destekten memnun olmaktadır.

Çevremdeki insanlar sanata yönelmemi istiyorlar ve yönlendiriyorlar. Herkes gerekli maddi ve manevi desteğini hiç esirgemediler..(S.B.L.62 nolu öğrenci)
Yeteneğim olduğu için destekliyorlar..(S.B.L.80 nolu öğrenci)

Tablo 4.6.8.4. Araştırmada Yer Alan Tüm Lise Türleri İçin Genel Değerlendirme Tablosu

	1.soru		2.soru		3.soru		Olumsuz cevap	Olumlu Cevap
	Katılımcı Sayı	Boş verenler	Olumsuz cevap	Olumlu Cevap	Olumsuz cevap	Olumlu Cevap		
Proje İ.H.L.	180	9	134	10	128	22	69	37
Anadolu Kız M.L.	10	14	99	35	100	42	36	72
Fen L.	86	7	64	6	60	4	23	12
Denizli G.S.L.	161	20	128	7	114	8	26	92
Muğla G.S.L.	169	17	136	5	135	7	26	89
Anadolu L.	132	16	93	4	96	2	33	15
Endüstri M.L.	174	21	94	22	109	15	60	27
Sosyal Bilimler L.	91	14	61	1	55	5	24	6
TOPLAM	1173	118	809	90	797	105	297	350

Tablo 4.6.8.4 incelendiğinde araştırmanın nitel bölümü olan 6. Alt problem için 1055 kişi yazılı görüş bildirerek araştırmaya katılım göstermiştir.6. Alt problemin giriş bölümünde de belirtildiği üzere öğrencilere sanatla ilgili mesleklere ilişkin 3 soru yöneltilmiştir. Tabloda istatistiki olarak okul türleri bazında cevapların(olumlu/olumsuz) frekansı yer almaktadır. Araştırmaya katılan 8 okulun cevaplarına göre 1. soru için

öğrencilerin %76'sı olumsuz görüş bildirmiştir.2. soru için öğrencilerin %75'i olumsuz görüş bildirmiştir. 3. soru için öğrencilerin %28'i olumsuz görüş bildirmiştir. Buna göre 1.ve 2. soruda sorulan toplumun sanatla ilgili mesleklere verdiği değer ve sanatla ilgili mesleklerin iş bulma koşullarına ilişkin öğrencilerin %75'lik kısmı olumsuz düşünmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Sonuçlara ilişkin uygulama yapacak olan araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik bazı önerilerde belirtilmiştir.

5.1. Tartışma

5.1.1. Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21. Yüzyıl Becerileri Ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

Araştırmanın nicel bölümünde bağımlı değişkenlerin(21. Yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı) başta okul türü olmak üzere diğer demografik değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne baba tutumları) göre ilişkisini incelemek amaçlanmıştır.

1.Öncelikle 21.yy becerileri ile bağımsız değişkenlerden okul türü ile ilişkisine bakılmıştır. Sonuç olarak 21.yy becerileri okul türlerine bağlı olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Gruplar özelinde detaylı incelemeye göre Anadolu lise türü($\bar{X} =156.45$) lehinde, Anadolu meslek lisesi ile Güzel sanatlar lisesi türlerine göre anlamlı fark(ilişki) görülmektedir. Güzel sanatlar lise türü lehinde ise Anadolu meslek lise türüne göre anlamlı fark(ilişki) vardır. Araştırmada Fen lisesi en yüksek ortalamaya ($\bar{X} =157.05$)sahip olmasına rağmen anlamlı fark Anadolu lisesi ile Anadolu meslek lisesi ile Güzel sanatlar lisesi türleri arasında çıkmıştır. Ölçeğe genel olarak baktığımızda 3.75 madde ortalaması ile öğrencilerin kendilerini 21. yy becerilerini karşılayabilir düzeyde gördükleri söylenebilir. Bu sonuç Göktepe Yıldız'ın(2020) araştırması ile örtüşmektedir. Bu araştırmada lise öğrencilerinin akademik başarısı ile çok boyutlu 21. yy beceri düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve lise öğrencilerinin genel olarak ortalamanın üzerinde 21. yy becerilerine sahip olduklarını düşündükleri sonucuna varılmıştır. Alanyazın incelendiğinde ortaöğretim örnekleminde 21.yy becerilerinin bütünsel olarak incelendiği az sayıda çalışma bulunmakla beraber mevcut çalışmalar ise 21. yy becerilerinin alt boyutlarının ayrı ayrı incelenmesi ile gerçekleştirilmiştir. Yıldız, Kahyaoglu ve Kaya (2012), Sayısal

okuryazarlık düzeylerinin lise türlerinin de içinde olduğu bazı demografik değişkenlere göre ilişkisini incelediği çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin genel olarak sayısal okuryazarlığı düzeylerinin orta seviyenin üstünde olduğu, özelde ise Anadolu lisesi öğrencilerinin sayısal okuryazarlıkları, sayısal ağırlıklı program gören Fen lisesi öğrencilerinden daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

2. Araştırmada yer alan lise türlerine göre, 21. yy becerileri ölçeğinin alt boyutlarının değerlendirmesinde; Alt boyut 1 ve Alt boyut 2’de okul türleri arasında anlamlı bir fark(ilişki) var iken Alt boyut 3, Alt boyut 4 ve Alt boyut 5 ‘de gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir. 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin 1. Alt boyutu *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerilerinde* Anadolu Meslek Lisesine göre Anadolu Lisesi lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin *Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri* 2. alt boyutunda gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Fen lisesi, Anadolu Lisesi, Güzel sanatlar lisesi ve Proje imam hatip lisesi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, Anadolu meslek lisesi ile diğer lise türlerinin tümü arasında anlamlı bir fark Anadolu meslek lisesi aleyhine bulunmuştur. Sonuç olarak Anadolu Meslek lisesi 1. Alt boyutu *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerilerinde* ve 2. Alt boyutu *Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerilerinde* diğer lise türlerinin gerisinde yer almaktadır. Günümüz liseye giriş koşulları nitelikli liseler için Liseye Giriş Sınavı ile Anadolu liseleri için ortaokul diploma notuna göre belirlenmektedir. Bu koşulları akademik başarısı ile karşılayamayan öğrenciler 12 yıllık zorunlu eğitim kapsamında Anadolu Meslek Liselerine, Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezlerine (çıraklık eğitim) ya da Halk Eğitim bünyesindeki Açık Liseye geçiş yapmaktadır. Yani lise türlerine göre akademik başarı farklılıkları vardır. Bu akademik başarı farklılığı 2 alt boyutta meslek liseleri için etkili olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Bu yorum akademik başarının 21. yy becerileriyle ilişkisinin araştırıldığı çalışmada Göktepe Yıldız (2020) değişkenler arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit etmesi sonucuyla örtüşmektedir. Korkmaz ve Yeşil (2009) tarafından yapılan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerinin, farklı eğitim kademelerine göre alınan eğitime göre ne düzeyde şekillendiği incelemesinde, genel olarak bütün örneklerde eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerinin “orta” düzeyde olduğu, aynı zamanda ortaöğretime göre ilköğretim ve yükseköğretim lehine sonuçlar elde etmiştir.

3. 21. yy beceri toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Ölçeğin 2. Alt boyutu “Eleştirel Düşünme ve

Problem çözme” becerilerinde kızların lehine anlamlı bir farklılık vardır. Ölçeğin 3. Alt boyutu “Girişimcilik ve İnovasyon” becerilerinde bu sefer erkeklerin lehine anlamlı bir farklılık vardır. Ölçeğin 5. Alt boyutu “Kariyer bilinci” becerisinde kızların lehine anlamlı bir farklılık vardır. Ölçeğin 1. Ve 4. Alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç Göktepe Yıldız’ın (2020) araştırmasındaki 21. yüzyıl becerileri alt boyutlarından, problem çözme ve eleştirel düşünme becerileri, bilgi ve teknoloji okuryazarlığı becerilerinde erkekler lehine ayrıca girişimcilik ve inovasyon becerilerinde ise kız öğrenciler lehine anlamlı farklılaşmanın olduğu tespiti ile birebir örtüşmektedir. 21.yy becerilerinin cinsiyet değişkeniyle alakalı alanyazında çok sayıda çalışma mevcuttur. Araştırma sonucuna göre “Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme” Alt boyutunda kızların erkeklere göre daha yetkin olduğu sonucu Akyüz ve diğerleri (2009) araştırma sonucu ile örtüşme göstermektedir. Bu çalışmada da “Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme” Alt boyutunda ise kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha yüksek puan ortalaması ile kızla lehine bir sonuç elde edilmiştir. Aynı şekilde Ay ve Akgöl (2008) eleştirel düşünme gücü yönünden kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha güçlü oldukları tespiti ile benzerlik gösterirken; Demir ve Aybek (2014) araştırmasında öğrencilerin genel eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük olduğu, eleştirel düşünme eğilimi puanlarının ise cinsiyetlerine, okul türlerine, göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucu ile farklılık arzetmektedir. Yıldız, Kahyaoğlu ve Kaya’nın (2012) araştırmasında teknoloji okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı bakımından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılaşma varken ölçeğin tamamında, sosyal sorumluluk ve liderlik becerileri ve kariyer bilinci alt boyutlarında farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Ortaokul düzeyindeki öğrencilerin 21.yy becerilerinin incelendiği Bozkurt, Ş. B. ve Çakır, H. (2016) araştırmasında sınıf düzeyi ve cinsiyet değişkenleri göre anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerine göre bu becerileri kullanma düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Engin ve Korucuk’un (2021) araştırmasında erkek öğrenciler 4. Alt boyut sosyal sorumluluk ve liderlik becerilerinde kız öğrencilere göre, Kız öğrencilerde 5. Alt boyut kariyer bilincinde erkek öğrencilere göre yüksek ortalamalara sahip olarak anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

4. 21.yy beceri toplam puan ortalamaları, okul öncesi eğitim alma değişkenine göre bu eğitimi aldığını söyleyenlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin 5. Alt boyutu ile ilgili incelemeyi derinleştirdiğimizde, tüm alt boyutlarda okul öncesi eğitim alanların ortalama puanları almayanlara göre daha yüksek olmasına rağmen,

değişkenler arasında anlamlı ilişki 1. Alt boyut “Bilgi ve teknoloji okuryazarlığı” düzeyinde bu eğitimi alanların lehine tespit edilmiştir. Aslanargun ve Tapan’a(2011) göre ilköğretime hazırlayan erken çocukluk eğitimi, aile eğitimine destek sağlamakla birlikte dil ve sosyal beceriler ile uyaran zenginliği açısından çocuklar arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmayı hedefler. Bir grup okul öncesi eğitimi almış çocuklar üzerine yapılan araştırmalarında, çocukların çevre ile olan etkileşim ve iletişimde daha iyi gelişim gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

5. Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin 21. yy beceri toplam puan ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ailelerin sosyo-ekonomik seviyelerinin yükselmesi ile imkanlar artmakta ve yaşam standardına bağlı olarak genel anlamda ulaşılabilirlik seviyesi artmaktadır. Buna göre çok yönlü 21. yy becerilerinin de ulaşılabilen ürün, etkinlik, kurs ve faaliyetler ile artması beklenmektedir. Bu beklentiyi destekleyen Dinler, Simsar ve Yalçın’ın (2021) araştırmasına göre 5-6 yaş grubu çocukların ailelerinin sahip olduğu aylık gelir durumuna göre çocuklarının 21. yy becerileri toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin aylık geliri yüksek aileler yönünde olduğu sonucuna varılmıştır. 21. yy becerilerini temel alarak kız çocuklarının girişimcilik ve inovasyon becerileri üzerine Kahraman’ın (2021) araştırmasına göre algılanan sosyo-ekonomik düzey değişkeninin bu beceriler ile ilişkisinde anlamlı bir sonuca ulaşılammıştır.

6. ve 7. 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanında mükemmeliyetçi anne tutumuna göre demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanda ilgisiz baba tutumuna göre demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Mükemmeliyetçi anne tutumu, demokratik anne tutumuna göre çocuğun performans ve üretiminin başlangıcında yüksek beklenti içerirken, bunların sonucunda ise takdir/onay/geribildirim eksikliği/olumsuzluğu içermektedir. Bu görüş Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı’nın (2010) araştırması ile de desteklenmektedir. Bu araştırmaya göre anne baba tutum ve davranışlarındaki baskı, disiplin ve aşırı koruyuculuğa denk düşen davranışların çocuk ve ergenler üzerindeki yansımaları tutarlı olarak olumsuz; demokratik ve kabul edici tutum ve davranışların yansımaları ise tutarlı olarak olumlu bulunmuştur.

21. yy becerileri çok yönlü beceriler bütünlüğü içerdiği için kapsamlıdır. Alt boyutlardaki tüm becerilerin gelişmesi için anne babaların olumlu tutum ve

yönlendirmelerinden olumlu etkileneceği beklenmektedir. Alan yazında çoğunlukla 21. Yy becerilerinin alt boyutları özelinde anne baba tutumları ilişkisine dair farklı sonuçlar yer almaktadır. Öğrencilerin genel eleştirel düşünme eğilimlerinin farklı değişkenlere göre incelendiği Demir ve Aybek'in (2014) araştırmasında anne baba tutumlarına göre bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Arslan ve Kabasakal'ın (2013) ergenlerin problem çözme becerileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkisinin incelendiği araştırmada demokratik tutumlar lehine anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğunu sonucuna varılmıştır. Anne baba tutumlarının karakter özelliklerine yansımaları konusunda Gökçedağ'ın (2001) çalışmasına göre otoriteye dayalı baskıcı baba tutumunun çocuklarda katılık ve içe dönüklük gibi kişilik özellikleriyle birlikte saldırganlık eğilimlerine neden olduğunu belirtilmektedir. 21.yy becerileri alt boyutlarından birisi de Sosyal Sorumluluk ve Girişimcilik becerisidir. Bu alt boyut ile ilişkili olan sosyal beceri düzeyinin anne baba tutumları ile ilişkisine dönük çalışmalar mevcuttur. Aktaş Özkafacı'nın (2012)araştırmasına göre, annenin demokratik tutumu lehine çocuğun sosyal beceri düzeyi puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

8. 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeğinin toplam puanında ve tüm alt boyutlarında sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir. Alan yazındaki araştırmalarda sınıf değişkeni sıklıkla kullanıldığı ve 21. Yy becerilerinin alt boyutlarında anlamlı ilişkilere ulaşıldığı gözlenmiştir. Beklendiği şekliyle Göktepe Yıldız'ın (2020) araştırmasındaki sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin 21. yüzyıl becerileri düzeylerinin de artış olduğu ve bu artışın öğrencilerinin girişimcilik ve inovasyon becerileri ve bilgi ve teknoloji okuryazarlığı becerileri alt boyutlarında 12. Sınıfların lehine olduğu sonucu elde edilmiştir Yıldız, Kahyaoğlu ve Kaya (2012) araştırmasında da yine aynı alt boyutlarda büyük sınıfların lehine anlamlı farklılıkların olduğu sonucu elde edilmiştir. Eleştirel düşünme gücünün yaş ve sınıf değişkenine göre incelendiği Ay ve Akgöl'ün (2008) araştırmasında sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin eleştirel düşünme güçlerinin de arttığı bulgusuna erişilmiştir. Bu araştırmaların tersine yani beklenenin aksine sonuçlara ulaşılan araştırmalarda mevcuttur. Bozkurt, Ş. B. ve Çakır, H. (2016) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl becerilerine sahip olma düzeylerinin sınıf düzeyi artmasına bağlı olarak azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademesi son sınıfında okuyan öğrencilerin 21. Yy becerilerinin alt boyutlarından olan eleştirel düşünme becerilerinin kademelere göre ilişkisinin incelendiği araştırmanın sonuçları da kademe artıp yaş

ilerledikçe bu becerinin azaldığına işaret etmektedir (Korkmaz ve Yeşil, 2009; Demir ve Aybek 2014).

5.1.2. Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Kariyer Özyeterlik Düzeyleri Ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumlanması

1.ve 2. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği üç alt boyuttan(Yetenek gelişimi, Çalışma tutumları ve iş değerleri, Kariyer Keşfi) oluşmaktadır. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği toplam puanında lise türlerine göre anlamlı bir fark(ilişki) yoktur. Araştırmada yer alan okulların lise türlerine göre, Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik ölçeğinin sadece Alt boyut 2’de Anadolu Meslek Lisesine göre Anadolu Lisesi lehine anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmiş iken diğer Alt boyut 1, ve Alt boyut 3 ‘de gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir. Kariyer ile ilgili araştırmalar içerisinde bu kavram ulusal alan yazında yeni olduğu için buna yakın olan mesleki olgunlukla ilgili literatürdeki araştırmalara bakılmıştır. Araştırmadaki 2. Alt boyutta (çalışma tutumları ve iş değerleri) Anadolu lisesi lehine olan anlamlı ilişki sonucunu destekleyen çalışmalar vardır. Orhan ve Ültanır’ın (2014) ortaöğretim öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin okul türlerine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı; Anadolu ve Genel Lise öğrencilerinin, mesleki olgunluk düzeyi Meslek Lisesi öğrencilerine göre yüksek olduğu görülmüştür. Okul türlerine göre mesleki olgunluk düzeylerinin incelenerek bu alandaki literatür boşluğunun doldurulmaya çalışıldığı araştırmada Ergün, Sarıca, Altınsoy ve Tanrısevdi (2021) genel olarak araştırmaya dahil edilen bütün okul türlerinde ortalamaların düşük olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca güzel sanatlar lisesinin mesleki olgunluk ortalaması en yüksek olmakla birlikte yeterli düzeye karşılık gelirken diğer liselerin ortalamaları düşük düzeye karşılık gelmiştir. En düşük mesleki olgunluk ortalaması mesleki eğitim almalarına rağmen Meslek liselerinin çıkmıştır.

3. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Ölçeğin 1. Alt boyutu “Yetenek Gelişimi” inde erkelerin lehine anlamlı bir farklılık vardır.Bu sonucun aksine Turan ve İskender’in (2020) araştırmasında kızların erkeklerden daha yüksek kariyer ve yetenek gelişimi öz-yeterliği seviyesinde olduğu bulunmuştur. Kariyer modelleri açısından kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği kavramı ile yakın ilişkili kariyer kavramları üzerine olan araştırmalara bakılarak konu tartışılmıştır. Saya, Kazak ve

Doğan (2009), Oğuz (2008) ve Bacanlı ve Sürücü (2011) mesleki olgunlukla ve kariyer gelişimi ile ilgili araştırmalarda kızların lehine mesleki olgunluklarının daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Ölçeğin 2. Ve 3. Alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bu bulgu Kabadayı ve Şahin'in(2019) üniversite öğrencilerinin Kariyer Araştırma Öz-yeterliğinin incelendiği araştırmasında elde edilen bulgularla desteklenmektedir. Bu araştırma sonucuna göre cinsiyete ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir ilişki yoktur. Benzer şekilde bu sefer ortaokul öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin incelendiği Temeloğlu'nun (2019) araştırmasında da cinsiyete göre anlamlı farklılık yoktur.

4. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puan ve 3 Alt boyut puanında, okul öncesi eğitim alma değişkenine göre anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. İlgili alan yazın incelenmesinde okul öncesi eğitim almanın kariyer gelişimine etkisi konusunda bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Gottfredson'a (2002) göre okul öncesi dönemin çocukları psiko-sosyal ve dil becerilerinin yanında mesleki gelişime yönelik yetişkin rollerini, meslekler üzerindeki cinsiyetçi sınıflamaları ve sosyal sınıf ayrımlarını gözlemleyerek ve dramatize ederek yetişkin dünyasına kendilerini hazırlamaktadırlar. Anne baba meslekleri üzerinden onları rol model olarak da ya da onların bilinçli/bilinçdışı yönlendirmeleri ile ilk mesleki hedeflerini oluşturmakta oldukları için okul öncesi yıllar mesleki gelişimde önemli bir yere sahiptir (Akt. Genç ve Alkan Ersoy, 2016).

5. Sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puanda, düşük sosyo-ekonomik seviyesine göre yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ölçeğin 1. Alt boyut olan Yetenek Gelişimi puanı, yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ölçeğin 2. Ve 3. Alt boyutlarında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur. Ölçeğin 1. Alt boyutundaki yüksek sosyo-ekonomik seviyede olanların lehine olması sonucunu Şeker'in(2013) mesleki karar verme yetkinliği üzerine çalıştığı araştırmanın bulguları ile desteklenmektedir. Bu bulgulara göre Ailesinin gelir düzeyi bakımından yüksek olan öğrencilerin gerçekçi plan yapma boyutu puanları, geliri düşük olan öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliğinin incelendiği araştırmasında Turan (2013) algılanan maddi duruma göre anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Buna göre algılanan maddi durum seviyesi yükseldikçe kariyer ve yetenek gelişimi özyeterlik puanlarının da yükseldiği bulunmuştur. Yayla ve Bacanlı (2011) kariyer gelişimi ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin

araştırıldığı araştırmada demografik değişkenlerden yaş, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe kariyer gelişimi düzeyleri de yükseldiği sonucuna varılmıştır. Ortaokul 8. Sınıflar üzerinden yürüttüğü araştırmasında Şekerli(2016) kariyer kararı alırken, sosyo ekonomik düzeyi yüksek öğrenciler ile lise tercihine karar vermiş olanların daha az hazırlık eksikliği hissettiği sonucuna varmıştır.

6. ve 7. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanında ilgisiz anne tutumuna göre, demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca ölçeğin 1. Alt boyutu Yetenek gelişimi puanında mükemmeliyetçi anne tutumuna göre, demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanında ilgisiz baba tutumuna göre demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca ölçeğin2. Alt boyutu olan ‘Çalışma tutumları ve iş değerleri’ puanında ilgisiz baba tutumuna göre, demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ölçeğin3. Alt boyutu olan ‘Kariyer keşfi’ puanında ilgisiz baba tutumuna göre, demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarını Sekmenli’nin (2000) çalışmasından elde ettiği sonuçlar desteklemektedir. Mesleki olgunluk ile sürekli kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelendiği bu araştırmada ana baba tutumları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında demokratik tutum lehine anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Bayındır’ın(1999) araştırmasında mesleki olgunluk ile demokratik anne baba tutumu arasında olumlu, koruyucu ve otoriter anne baba tutumları arasında da olumsuz ilişki bulunmuştur.

8. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeğinin toplam puanında sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir. Bu sonu destekleyen Kabadayı ve Şahin’in(2019) Kariyer Araştırma Öz-yeterliğini üzerine çalışılan araştırmasında da sınıf düzeyine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Savaş, Kazak ve Doğan (2009) mesleki olgunluk ve yaş değişkeni arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bu çalışmaların aksine alan yazın beklentisine uygun cevap veren araştırma sonuçlarından olan Turan’ın (2013) , ergenlerin kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliğinin sınıf düzeyine göre 7. Ve 8. Sınıflar düzeyinde anlamlı bir biçimde farklılaştığı sonucuna araştırmada ulaşmıştır. Temeloğlu’nun (2019) çalışmasında Ortaokul öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüğüne ait toplam puanlar sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Sınıf düzeyi yükselmesine bağlı olarak kariyer karar verme güçlüğü azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3.Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Kariyer Kaygı Düzeyleri ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

1.ve 2. Kariyer kaygısı toplam puanı, lise türü değişkenine göre gruplar Anadolu meslek lisesi türü lehinde, Fen lisesi türüne göre kariyer kaygısının yüksek olması açısından anlamlı fark(ilişki) görülmektedir. Kariyer kaygısı ölçeğinin sadece 1. Alt boyutunda okul türleri arasında Fen lisesi ve Anadolu Güzel sanatlar Lisesi'ne göre Anadolu Meslek Lisesi lehine anlamlı bir fark(ilişki) var iken diğer Alt boyut 2'de gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir. Anadolu meslek lisesi lehine derken kariyer kaygısı ortalaması en yüksek okul türü olduğu kastedilmektedir. Kariyer kaygısı değişkeni yönünden en kaygılı çıkan Meslek lisesi için benzer sonuçlar daha önceki bazı araştırmalar ile desteklenmektedir. Örneğin, Aygün (2014) gelecek kaygısı üzerine olan araştırmasında meslek lisesi öğrencilerinin Anadolu lisesi öğrencilerine göre kaygı oranının fazla olduğu tespit edilmiştir. Vidinlioğlu'nun (2010) Ortaöğretimde okul türlerine göre umutsuzluk düzeyleri konusunda normal lise ve Anadolu lisesine göre Meslek lisesi öğrencilerinin lehine yükseliş bulunmuştur. Tam tersi sonuç içeren Göncü Akbaş'ın(2019) araştırmasına göre meslek seçimine ilişkin kariyer kaygısı bakımından meslek lisesinde okuyanların kaygıları Anadolu lisesi ve özel lisede okuyanlara göre daha düşük çıkmıştır. Yılmaz ve Çetin Gündüz'ün (2018)Mesleki ve Teknik lisesinde okuyan öğrencilerin kariyer kaygısının 1. Alt boyutu aile etkisine yönelik kariyer kaygısında Fen lisesinde okuyan öğrencilere göre daha yüksektir.

3. Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ölçeğin 1. Alt boyutu Aileden kaynaklı kaygılar puanında cinsiyet değişkenine göre fark anlamlı değildir 2. Alt boyut meslek seçimine yönelik kaygılar puan ortalaması, cinsiyet faktörüne göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kariyer kaygısına yakın bir kavram olduğu düşünülen umutsuzluk konusu ele alındığında benzer bir sonuca göre Vidinlioğlu'nun (2010) araştırmasında erkek öğrenciler kızlara göre daha umutsuz çıkmıştır. Yücel'in (2019) araştırmasında kariyer karar verme güçlükleri açısından tersine kızlar erkeklere göre daha fazla bu güçlüğü yaşadığı görülmüştür. Ayyıldız'ın (2015) işsizlik kaygılarını incelediği araştırmasında erkek öğrencilerin kaygı düzeylerini kızlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4. Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puan ve tüm alt boyut puanları ile okul öncesi eğitim alma değişkenine arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

5. Kariyer kaygısı toplam puanında, sosyo-ekonomik değişkeninin her 3 düzeyinde tespit edilen ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin Kariyer Kaygı Ölçeği toplam puanda, düşük ve orta sosyo-ekonomik seviyelerine göre yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine ve yine düşük ekonomik seviyesine göre orta sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İlgili ölçeğin 1.Alt boyutunda yüksek ekonomik seviyede olanlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Aynı şekilde Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda yüksek ekonomik seviyede olanlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Vidinlioğlu'nun (2010) lise öğrencilerinin umutsuzluk düzeylerinin algılanan sosyo-ekonomik düzeyleri arasındaki ilişkide düşük sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin, orta ve yüksek düzeye göre umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bacanlı, Eşici ve Özünlü'nün (2013) araştırmasında sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olanların daha az kariyer karar verme gücü yaşadığı tespit edilmiştir. Ayyıldız'ın (2015) araştırmasında bir öncesi bulguların aksi yönünde bir sonuç elde edilmiştir. Buna göre gelir düzeyi arttıkça kaygı düzeyi yükselmektedir. Yazarın bu bulguya ilişkin yorumu tüketimin sınırının olmaması yönündedir.

6. ve 7. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında anne tutumları içinde yer alan otoriter tutuma göre mükemmeliyetçi, koruyucu ve demokratik anne tutumları lehine anlamlı bir farkın olmasıdır. Aynı zamanda Koruyucu ve ilgisiz anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine göre de anlamlı ilişkiden söz edebiliriz. Ölçeğin 1.Alt ve 2. Alt boyutlarında da anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında, otoriter ve ilgisiz tutumlara göre mükemmeliyetçi, koruyucu ve demokratik baba tutumları lehine anlamlı bir farkın olmasıdır. Aynı zamanda Koruyucu baba tutuma göre demokratik tutum lehine göre de anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz. Kariyer kaygısı ölçeğinin, baba tutumları değişkenine göre Aileden kaynaklı kaygılar olan 1.Alt boyutu ve Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Vidinlioğlu'nun (2010) araştırması yukarıdaki sonuçları destekler niteliktedir. Buna göre ortaöğretimde algılanan anne-baba tutumlarına göre umutsuzluk düzeyi en yüksek baskıcı anne babaların çocuklarında çıkmıştır. Demokratik aile ortamında yetişen çocuklar kişilik özellikleri olduğu gibi kabul görüp, olumlu tutum ve davranışlar ile yönlendirildiği için

kişilik gelişimleri de olumlu seyretmektedir. Bu açıdan her türlü kaygıyı yaşama düzeyi düşerken, kaygıyla baş etme becerisi artmaktadır. Bu düşünceyi destekleyen Aygün'ün (2021) ergenler üzerindeki araştırmasında anne babanın demokratik tutumu arttıkça gelecek beklentisinin yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Göncü Akbaş'ın(2019) araştırmasında farklı kaygı türlerinde(genel kaygı, kariyer kaygısı, meslek seçimine yönelik kaygı) demokratik tutumda yetişen çocukların kaygı düzeyi ilgisiz tutumdaki öğrencilere göre düşüktür.

8. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir Ölçeğin Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda 10. Sınıfa göre 9. Sınıflar lehine anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bacanlı, Eşici ve Özünlü'nün (2013) kariyer karar verme güçlük düzeylerinde ortaöğretim kız öğrencileri sınıf seviyesi yükseldikçe erkeklere oranla daha az güçlük yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz'ün (2018)11.ve 12.sınıf Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı alt boyutlarında (aile etkisine yönelik ve meslek seçimine yönelik kariyer kaygısı) sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerini incelediği araştırmasında Kurtuldu ve Ayaydın'ın(2010) sınıf düzeyi arttıkça mesleki kaygı düzeylerinin de arttığı sonucuna varmışlardır.

5.1.4. Araştırmaya Konu Olan Lise Türlerinde 21 yy Beceri, Kariyer Özyeterlik ve Kariyer Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmaya dahil olan tüm lise türlerine göre Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri değişkenlerinin puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kariyer kaygısı ile Kariyer Özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. Yy Becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişkiden söz edilebilir. Yani Kariyer Kaygısı arttıkça Kariyer Özyeterliği ve 21. Yy beceri düzeyleri düşmektedir. Kariyer Özyeterliği ile 21. Yy Becerileri ise karşılıklı olumlu etkilemektedir. Zaten 21. Yy Becerileri içerisinde Kariyer Özyeterliği ile yakından ilişkili olan kariyer bilinci 5.Alt boyutu yer almaktadır. Kariyer Özyeterliği ile Kariyer Kaygısı arasındaki negatif yönlü ilişkiyi destekleyen Temeloğlu'nun (2019) araştırmasında kariyer karar verme alanındaki yetkinlik arttıkça kariyer karar verme güçlük düzeylerinin azalmakta olduğu görülmüştür. Akıncı'nın 21.yy becerileri ile kariyer kaygısı değişkenlerinin

ilişkinini incelediği araştırmasında (2022) Anadolu Lisesinde değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu tespit etmiştir. Bu durumun 21yy becerilerinin alt boyutlarından olan yaşam ve kariyer becerilerinin, kariyer kaygısını yönetebilmelerine katkı sağlamasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanmıştır.

5.1.5. Güzel Sanatlar Liseleri Özelinde Tespit edilen 21. y.y. Becerileri, Kariyer Özyeterliği ve Kariyer Kaygısı Değişkenleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmanın 4. ve 5. Alt problemleri birbirine çok yakın olmakla birlikte benzer sonuçlar vermektedir. 5. Alt problemde Anadolu Güzel sanatlar lisesi değişkenlerin korelasyonunda tek başına incelenmiştir. Araştırmaya dahil olan Güzel sanatlar lise türlerine göre Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri değişkenlerinin puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kariyer kaygısı ile Kariyer Özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. Yy becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişkiden söz edilebilir. Akıncı'nın (2022) araştırmasında 21. Yy becerilerinin Alt boyutlarından Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri ile Kariyer kaygısının Toplam ve alt boyut puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu durumu araştırmacı 21 yy becerileri edinimini kazanmış öğrencilerin olumlu başa çıkma kazanımlarıyla birlikte kaygı düzeylerinin düşük olmasına bağlamaktadır.

5.1.6. Güzel Sanatlar ile Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

Araştırmaya dahil olan tüm lise türlerindeki öğrencilere 3 soru sorularak yazılı görüş alınmıştır. 1.ve 2. soruda sorulan toplumun sanatla ilgili mesleklere verdiği değer ve sanatla ilgili mesleklerin iş bulma koşullarına ilişkin öğrencilerin %75 lik kısmı olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu toplumun sanata değer vermediğini düşünmektedir. Aynı zamanda öğrenciler üniversitelerin sanatla ilgili programlarından mezun olanların, mesleklerinde iş bulma sıkıntısı çektiği ve bu mesleklerde çalışan insanların ekonomik zorluk yaşadığı görüşünü paylaşmaktadırlar. Ayaydın (2011) güzel sanatlar ve spor liselerinde karşılaşılan sorunlar üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında sorunları(yönetimsel, fiziksel, programsal, öğretmen kaynaklı ve sosyo-kültürel çevre anlayışı) sınıflandırmıştır. Bütün bu sorunların temelinde ise ülkenin sanat ve eğitim politikasındaki yetersizlikler yer almaktadır. Sosyokültürel çevrenin sanata ve bu sanat için

verilen sanat eğitime yönelik önyargıları (sanat yetenekliler içindir, gereksiz derstir, sadece uygulamadır vs.) ilgili liselerin halkın ve bizzat ailelerin gözünde değersiz görmelerine sebebiyet vermektedir. Sankır'ın (2018) araştırmasında güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin genel olarak sanat alanında yaşanan sıkıntıların farkında olduklarını yansıtmaktadır. Öğrencilerin sanatı seçmelerindeki gerçekten sanata duydukları ilgi ve bu alanda yetenekli olduklarını düşünmeleri yer almaktadır. Sanat alanında hemen para kazanıp hayatını sürdürebileceklerini düşünmemektedirler. Bu alanda başarılı olup maddi refah düzeylerini artırmak için yeteneklerini uzmanlaşmayla artırarak yönetme stratejisi izlemektedirler. Yani para hayatını sürdürmek için sürdürebilir bir ekonomi sağlayan, meslekleri(öğretmenlik, grafik tasarımcılığı, iç mimarlık, Trt sanatçılığı, müzik evi)yapmak isterken kariyer yapmak istedikleri alan sanat alanı olarak tercih etmektedirler. Ayrıca bu işler ile beraber sanatsal bağımsızlıklarını sağlamayı ve bir taraftan da sanatsal girişimlerden de para kazanmayı planlamaktadırlar.

5. 2. Sonuç

Araştırmanın nicel bölümünde 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği, kariyer kaygısı bağımlı değişkenlerinin bağımsız değişken okul türüne göre aralarında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelenmiş sonrasında da diğer demografik değişkenler(cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitim alma durumu, sosyo-ekonomik düzey, anne baba tutumları)ile ilişkilerine bakılmıştır. Aynı zamanda bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon hem bütün okul türleri genelinde hem de Güzel Sanatlar Lisesi özelinde incelenerek analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel bölümünde ise lise türlerine göre öğrencilerin sanatla ilgili mesleklere ve bu mesleklerin ekonomik koşullarına ilişkin görüşleri alınmıştır. Analizlere göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

5.2.1. Araştırmanın 1. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

1.21.yy becerileri toplam puanında okul türlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar özelinde detaylı incelemeye göre Anadolu lisesi türü lehinde, Anadolu meslek lisesi ile Güzel sanatlar lisesi türlerine göre anlamlı fark (ilişki) görülmektedir. Güzel sanatlar lisesi türü lehinde ise Anadolu meslek lisesi türüne göre anlamlı fark (ilişki) vardır.

2.Araştırmada yer alan lise türlerine göre, 21. yy becerileri ölçeğinin alt boyutlarının değerlendirmesinde; Alt boyut 1 ve Alt boyut 2'de okul türleri arasında

anlamli bir fark (iliski) var iken Alt boyut 3, Alt boyut 4 ve Alt boyut 5 'de gruplar arasin da anlamli bir fark (iliski) tespit edilmemiştir. 21. Yüzyil Becerileri Ölçeğinin 1. Alt boyutu *Bilgi ve Teknoloji Okuryazarlığı Becerilerinde* Anadolu Meslek Lisesine göre Anadolu Lisesi lehine istatistiksel olarak anlamli düzeyde farklılık göstermektedir. 21. Yüzyil Becerileri Ölçeğinin *Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerileri* 2. alt boyutunda gruplar arasin da anlamli fark tespit edilmiştir. Fen lisesi, Anadolu Lisesi, Güzel sanatlar lisesi ve Proje imam hatip lisesi arasin da istatistiksel olarak anlamli fark bulunmazken, Anadolu meslek lisesi ile diğ er lise türlerinin tümü arasin da anlamli bir fark Anadolu meslek lisesi aleyhine bulunmuştur

3. 21.yy beceri toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre anlamli bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Ölçeğ in 2. Alt boyutu "Eleştirel düşünme ve Problem çözme" becerilerinde kızların lehine anlamli bir farklılık vardır. Ölçeğ in 3. Alt boyutu "Giriş imcilik ve inovasyon" becerilerinde bu sefer erkeklerin lehine anlamli bir farklılık vardır. Ölçeğ in 5. Alt boyutu "Kariyer bilinci" becerisinde kızların lehine anlamli bir farklılık vardır. Ölçeğ in 1. Ve 4. Alt boyutlarında cinsiyete göre anlamli bir fark tespit edilmemiştir.

4. 21.yy beceri toplam puan ortalamaları, okul öncesi eğitim alma değı şkenine göre bu eğ itimi aldığı nı söyleyenlerin lehine anlamli bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır Ölçeğ in 5 Alt boyutu ile ilgili incelemeyi derinleşt irdiğimiz izde, tüm alt boyutlarda okul öncesi eğitim alanların ortalama puanları almayanlara göre daha yüksek olmasına rağmen, değı şkenler arasin da anlamli iliski 1. Alt boyut "Bilgi ve teknoloji okuryazarlığı" düzeyinde bu eğ itimi alanların lehine tespit edilmiştir.

5. Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değı şkenine göre öğrencilerin 21.yy beceri toplam puan ve alt boyutlarında anlamli bir farklılık bulunamamıştır.

6. 21. Yüzyil Becerileri Ölçeğ inin toplam puanında mükemmeliyetçi anne tutumuna göre demokratik anne tutumu lehine anlamli bir fark tespit edilmiştir

7. 21. Yüzyil Becerileri Ölçeğ inin toplam puanda ilgisiz baba tutumuna göre demokratik baba tutumu lehine anlamli bir fark tespit edilmiştir.

8. 21. Yüzyil Becerileri Ölçeğ inin toplam puanında ve tüm alt boyutlarında sınıf değı şkenine göre anlamli fark tespit edilmemiştir.

5.2.2. Araştırmanın 2. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

1. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği üç alt boyuttan (Yetenek gelişimi, Çalışma tutumları ve iş değerleri, Kariyer Keşfi) oluşmaktadır. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği toplam puanında lise türlerine göre anlamlı bir fark(ilişki) yoktur. Alan yazında okul türlerine göre Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği ilişkisi üzerine bir çalışmaya rastlanılmamıştır. En yakın çalışılan konu kariyer karar verme güçlükleri kavramıdır. Bu konuda Yücel'in araştırmasında (2019) Öğrencilerin okudukları lise türü açısından kariyer karar verme güçlüklerinde anlamlı düzeyde farklılaşma yoktur.

2. Araştırmada yer alan okulların lise türlerine göre, Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik ölçeğinin sadece Alt boyut 2'de Anadolu Meslek Lisesine göre Anadolu Lisesi lehine anlamlı bir fark (ilişki) tespit edilmiş iken diğer Alt boyut 1, ve Alt boyut 3 'de gruplar arasında anlamlı bir fark(ilişki) tespit edilmemiştir.

3. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Ölçeğin 1. Alt boyutu "Yetenek Gelişimi" inde erkelerin lehine anlamlı bir farklılık vardır. Ölçeğin 2. Ve 3. Alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

4. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puan ve 3 Alt boyut puanında, okul öncesi eğitim alma değişkenine göre anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

5. Sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeği toplam puanda, düşük sosyo-ekonomik seviyesine göre yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ölçeğin 1. Alt boyut olan Yetenek Gelişimi puanı, yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ölçeğin 2. Ve 3. Alt boyutlarında, sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir fark yoktur.

6. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanında ilgisiz anne tutumuna göre, demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir Ayrıca ölçeğin 1. Alt boyutu Yetenek gelişimi puanında mükemmeliyetçi anne tutumuna göre, demokratik anne tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

7. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterlik Ölçeğinin toplam puanında ilgisiz baba tutumuna göre demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca

ölçeğin2. Alt boyutu olan ‘Çalışma tutumları ve iş değerleri’ puanında ilgisiz baba tutumuna göre, demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ölçeğin3. Alt boyutu olan ‘Kariyer keşfi’ puanında ilgisiz baba tutumuna göre, demokratik baba tutumu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

8. Kariyer ve Yetenek Gelişimi Ölçeğinin toplam puanında sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir.

5.2.3. Araştırmanın 3. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

1. Kariyer kaygısı toplam puanı, lise türü değişkenine göre gruplar Anadolu meslek lisesi türü lehinde, Fen lisesi türüne göre kariyer kaygısının yüksek olması açısından anlamlı fark (ilişki) görülmektedir.

2.Kariyer kaygısı ölçeğinin sadece 1. Alt boyutunda okul türleri arasında Fen lisesi ve Anadolu Güzel sanatlar Lisesi’ne göre Anadolu Meslek Lisesi lehine anlamlı bir fark (ilişki) var iken diğer Alt boyut 2’de gruplar arasında anlamlı bir fark (ilişki) tespit edilmemiştir. Anadolu meslek lisesi lehine derken kariyer kaygısı ortalaması en yüksek okul türü olduğu kastedilmektedir.

3. Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puan ortalamaları, cinsiyet faktörüne göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Ölçeğin 1. Alt boyutu Aileden kaynaklı kaygılar puanında cinsiyet değişkenine göre fark anlamlı değildir 2. Alt boyut meslek seçimine yönelik kaygılar puan ortalaması, cinsiyet faktörüne göre erkekler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir4. Kariyer Kaygısı Ölçeği toplam puan ve tüm alt boyut puanları ile okul öncesi eğitim alma değişkenine arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

5. Kariyer kaygısı toplam puanında, sosyo-ekonomik değişkeninin her 3 düzeyinde tespit edilen ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı çıkmıştır. Yapılan analiz sonucunda sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre öğrencilerin Kariyer Kaygı Ölçeği toplam puanda, düşük ve orta sosyo-ekonomik seviyelerine göre yüksek sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine ve yine düşük ekonomik seviyesine göre orta sosyo-ekonomik seviyesinde olanlar lehine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İlgili ölçeğin 1.Alt boyutunda yüksek ekonomik seviyede olanlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Aynı şekilde Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda yüksek ekonomik seviyede olanlar lehine anlamlı fark tespit edilmiştir.

6. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında anne tutumları içinde yer alan otoriter tutuma göre mükemmeliyetçi, koruyucu ve demokratik anne tutumları lehine anlamlı bir farkın olmasıdır. Aynı zamanda Koruyucu ve ilgisiz anne tutumlarına göre demokratik tutum lehine göre de anlamlı ilişkiden söz edebiliriz. Ölçeğin 1.Alt ve 2. Alt boyutlarında da anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

7. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında, otoriter ve ilgisiz tutumlara göre mükemmeliyetçi, koruyucu ve demokratik baba tutumları lehine anlamlı bir farkın olmasıdır. Aynı zamanda Koruyucu baba tutuma göre demokratik tutum lehine göre de anlamlı bir ilişkiden söz edebiliriz. Kariyer kaygısı ölçeğinin, baba tutumları değişkenine göre Aileden kaynaklı kaygılar olan 1.Alt boyutu ve Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

8. Kariyer Kaygısı Ölçeğinin toplam puanında sınıf değişkenine göre anlamlı fark tespit edilmemiştir Ölçeğin Meslek seçiminden kaynaklı kaygılar olan 2.Alt boyutunda 10. Sınıfa göre 9. Sınıflar lehine anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

5.2.4. Araştırmanın 4. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmaya dahil olan tüm lise türlerine göre Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri değişkenlerinin puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kariyer kaygısı ile Kariyer özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. yy becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişkiden söz edilebilir.

5.2.5. Araştırmanın 5. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmaya dahil olan sadece Güzel sanatlar lise türlerine göre Kariyer Özyeterliği ile 21.yy Becerileri değişkenlerinin puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kariyer kaygısı ile Kariyer özyeterliği değişkenleri arasında negatif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Kariyer kaygısı değişkeninin 21. yy becerileri değişkeni ile olan ilişkisine bakıldığında yine negatif yönlü düşük bir ilişkiden söz edilebilir.

5.2.6. Araştırmanın 6. Alt Problem Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

Araştırmaya dahil olan tüm lise türlerindeki öğrencilere 3 soru sorularak yazılı görüş alınmıştır. 1.ve 2. soruda sorulan toplumun sanatla ilgili mesleklere verdiği değer ve

sanatla ilgili mesleklerin iş bulma koşullarına ilişkin öğrencilerin %75 lik kısmı olumsuz görüş bildirmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu toplumun sanata değer vermediğini düşünüyor. Aynı zamanda öğrenciler üniversitelerin sanatla ilgili programlarından mezun olanların, mesleklerinde iş bulma sıkıntısı çektiği ve bu mesleklerde çalışan insanların ekonomik zorluk yaşadığı görüşünü paylaşmaktadırlar.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonucunda araştırmacılara ve eğitim yöneticilerine, programcılara, öğretmenlere ve velilere yönelik öneriler sunulmuştur.

5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

1. Araştırma okul türü başta olmak üzere demografik değişkenler ile 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın nitel kısmında ise sanatla ilgili mesleklere ilişkin öğrenci görüşleri alınmıştır. Bağımlı değişkenlerin farklı değişkenlerle de ilişkilerine dönük araştırmalar yapılabilir.

2. Bu araştırma 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Denizli ve Muğla illerinde eğitim gören lise öğrencileri ile sınırlıdır. Farklı örneklemeler üzerinden bu çalışmanın yürütülmesi önerilmektedir.

3. 21.yy becerilerine ilişkin kaynaklarının neler olduğu ve bu becerilerin nelerden etkilendiğine yönelik nitel çalışmalar yapılabilir.

4. 21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı değişkenleri ile, akademik erteleme, bilişsel esneklik, fonksiyonel olmayan inançlar, yetkinlik inançları, motivasyon gibi birtakım psikolojik durumlar arasındaki ilişki incelenebilir.

5. Sanat eğitimi programlarında 21.yy becerileri geliştirecek faaliyetlere yer verilebilir.

6. Farklı demografik değişkenlerin;21.yy becerileri, kariyer özyeterliği ve kariyer kaygısı üzerindeki etkisi incelenebilir.

7. Farklı sanat eğitim programlarının uygulandığı okullarda 21.yy becerilerinin de farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik çalışmalar yürütülebilir.

8. Farklı okul kademesi ve yaş gruplarında sanata olan bakış açısına yönelik araştırmalar yapılabilir.

9. Okullardaki sanat eğitimine yönelik derslerin, toplumun sanatsal gelişiminde etkisi ve yeterliğine dönük çalışmalar yapılabilir.

10. Gelecekteki çalışmalarda değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü tayin edebilecek araştırma modelleri kurulabilir.

5.3.2. Eğitim Yöneticilerine, Programcılara, Öğretmenlere ve Velilere Yönelik Öneriler

1. Okul yöneticileri öğrencilerin okul ortamında akademik, sosyal ve duygusal yetkinliklerini güçlendirerek, 21. yy becerilerine katkı sağlayacaktır. Bunun için yapılması gerekenler; resim, heykel, müzik, fotoğraf, drama, tiyatro, dans gibi sanatsal aktivite alışkanlıklarının öğrenciye kazandırılması için okul kulüplerinin çeşitliliğinin artırılıp daha işler hale getirilmesi, ortaya konan sanatsal faaliyetlerin sergilenebileceği sergi salonlarının (dinleti salonu, küçük sergi ve sinema salonları vb.) oluşturulması gereklidir

2. Araştırmada lise öğrencilerinin, toplumun sanata olan bakışına yönelik düşüncelerinin alındığı nitel bölümde, olumsuz görüş oranı çok yüksek çıkmıştır. Bu konudan hareketle, gençlerin fiziksel, psikolojik ve bilişsel gelişimlerde olumlu katkıları olan sanat ve spor gibi etkinliklerin yapılacağı ortamların ve programların politikacılar ve okul yöneticilerinin sağlaması ile bu olumsuz bakış açısı değiştirilebilir.

3. Nitelikli insan yetiştirme ve toplumun sanata olan bakışını iyileştirme noktasında eğitim ve kültür politikalarının daha duyarlı olarak iyileştirilmesi gerekmektedir. Yapılması öngörülen iyileştirmeler, politikacılar, eğitimciler ve ailelerin ortaklığı içinde gerçekleştirilmesi sayesinde olacaktır

4. Eğitim programları disiplinler arası yaklaşımla öğrencilerin 21.yy becerilerini geliştirecek şekilde düzenlenmelidir.

5. Öğretim süreci tüm branşlarda basitten karmaşığa, yakından uzağa, somuttan soyuta planlanmalıdır. Böylece, gelişim sürecinde öğrencilerin 21. Yy becerilerini kazanmak için yapabilirlik düzeyleri artacaktır. Yapabilirlik duygusuna olan böyle bir katkı kariyer ve yetenek gelişimini artırırken kariyer kaygısını azaltacaktır.

6. 21. yy becerileri bir bütündür (bilgi ve teknoloji okuryazarlığı, eleştirel düşünme ve problem çözme, girişimcilik ve inovasyon, sosyal sorumluluk ve liderlik becerileri, kariyer bilinci) bu açıdan bireyin gelişimine yardımcı olacak içeriklerle eğitim programları donatılmalıdır, çünkü; akademik gelişim kadar diğer becerilerde lise öğrencilerinin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır.

7. Sınıf ortamında öğretmenler, öğrencilerinin 21. yy becerilerini geliştirici çalışmaları üzerinde durabilirler. Örneğin, sanat eğitimi dersinde disiplinler arası sanatsal uygulamalar hazırlatma.

8. Öğretmenler 21. yy becerileri kapsamında yer alan eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesi için sanat ve bilim alanında tarihteki başarılı örneklerin çalışmaların da kullandıkları problem çözme becerileri ve üretme stratejileri hakkında konuşmalarını, araştırmalarını sağlayarak öğrencilerin bu kişileri model olarak örnek almalarını sağlayabilirler.

9. Öğretmenler öğrencilerine ilgi ve yeteneklerine uygun gerçekçi hedefler oluşturması konusunda yardımcı olmalıdırlar

10. Öğrencilerin hedefleri doğrultusunda kariyer planlamaları yapmalarında, öğretmenler bunu gerçekleştirebilmesinde etkili roller üstlenmesi konusunda yönlendirici olabilirler.

11. 21.yy becerileri yönünden gelişmiş ergenlerin kariyer yaşamlarında daha sağlam ve doğru tercihlerde bulunabileceği söylenebilir. Bu yüzden okullarda başta sanat eğitimi dersleri ve diğer tüm branşlar bazında bu 21. yy becerilerini geliştirmek amaçlı teknikler ve stratejilere sahip çalışmalar planlanabilir.

12. Demografik değişkenlerden öğrencilerin 21.yy becerileri ve özyeterlik ile arasında anlamlı fark çıkan aile gelir seviyesi değişkenidir. Okullarda düşük gelir seviyesine sahip öğrencilerin sosyal yardımlaşma kuruluşları, vakıflar, okul paydaşları ve dernekler ile bağlantı sağlanarak gerekli maddi destekler sunulabilir ve bu öğrencilerin ailenin ekonomik koşullarından en az şekilde etkilenmesi sağlanabilir.

13. Ebeveynler çocuklarına gerçeklerine ve yeteneklerine uygun hedefler oluşturmalarında yardımcı olmalıdırlar. Gerçekçi olmayan hedefler ve bireyin yetenekleri ile hedefleri arasında farkın çok olması akademik başarısızlık ve kariyer belirsizliği gibi psikolojik birçok sorunun da ortaya çıkmasına neden olabilir.

14. Anne-babalar çocuklarının seviyelerine uygun değerlendirmede bulunmalıdır.

15. Anne-babalar çocuklarının 21. yy becerileri içerisinde yer alan girişimcilik ve inovasyon, sosyal sorumluluk ve liderlik becerileri için onları sosyal faaliyetlere girme konusunda cesaretlendirmelidirler.

16. Aileler ergenlik döneminin geçirildiği lise eğitimi sürecinde öğrencilerin birçok biyo-psikososyal değişimle birlikte kariyer belirleme baskısı/kaygısını da yaşadıkları göz ardı edilmemelidir. Bu değişimlerle baş etmede anne-baba tutumlarının rolünün önemli olduğunu unutmamalıdırlar.

17. Aileler fiziksel gelişimin yanında kişilik gelişiminin de yoğun bir şekilde gerçekleştiği lise eğitimi sürecinde mesleki hedefler oluşturmak durumunda olan gence doğru rehberlik yapmasının yanında kendi ilgili ve yeteneklerini keşfedebilmesi için

sanatsal ve sportif etkinliklere yönlendirmesi büyük önem arz eder. Akran gruplarının etkisinin aile etkisinin önüne geçtiği bu süreçte, akranlarıyla sağlıklı özdeşimler kurabileceği yapılandırılmış ve planlanmış sanatsal ve sportif etkinlik ortamları gençlerin kişilik ve mesleki gelişimleri için gereklidir.

18. Sanat yoluyla öğrenmenin ya da sanatı öğrenmenin temel koşulu maruz bırakmak, (evde piyano olması örneğinde olduğu gibi) söz konusu durumla karşı karşıya getirmek önemlidir.

KAYNAKÇA

Ablak, S. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sahip Oldıkları 21. Yüzyıl Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Journal of History School*, 48, 3316-334.

Adıgüzel, Ö. (2015). *Eğitimde Yaratıcı Drama* (8 b.). Ankara: Pegem Akademi.

Akıncı, A. Y.(2022). Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Yirmi Birinci Yüzyıl Becerileri ve Kariyer Kaygısı. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(57):1338-1345

Aktaş Özkafacı,A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Ar-El Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akyüz, K., Gedik, T., Aydın, A., Yıldırım, İ. ve Akyüz, İ. (2009). Orman fakülteleri son sınıf öğrencilerinin meslek tercihleri ve girişimcilik yetenekleri. *Uluslararası iktisadi ve idari incelemeler dergisi*, 3, 233-246.

Altun Ada, A.(2021).Fütüristik bir yaklaşım ile dördüncü sanayi devrimi ve sürdürülemez yoksulluk. *Emek Araştırma Dergisi (GEAD)* , Cilt 12, Sayı 19,

Altun, B., Arslan,H.,(2021).2000 yılı sonrası doğan öğrencilerin 21.yüzyıl becerileri ile kariyer planlaması ve teknoloji yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Management and Social Researches Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt 8, Sayı 15,

Arslan, G. ve Kabasakal, Z.(2013). Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Turkish Studies* . International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/6 Spring 2013, p. 33-42, ANKARA-TURKEY DOI:10.7827/TurkishStudies.4848

Aslanargun, E., Tapan, F. (2011). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 219 - 238.

Ay, Ş. ve Akgöl, H. (2008). Eleştirel düşünme gücü ile cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 1(2), 65-75.

Ayaydın, A. (2011). Güzel sanatlar ve spor liselerinde karşılaşılan sorunlar ve ç:özüm önerileri; öğretmenlerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:8 Sayı:16 s. 435-453.

Aydın Orhan, A. ve Ültanır, E. (2014). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile karar verme düzeyleri. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* ,3(5),43-55.Retrievedfrom<https://dergipark.org.tr/en/pub/ufuksbedergi/issue/57452/814879>

Aygün, N. (2021). *Algılanan ebeveyn tutumları ile ergenlerin gelecek beklentileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Aygün, M. (2014). *Öğrencilerin yaşam amaçlarıyla gelecek kaygısı arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ayyıldız, Y. (2015). Meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre işsizlik kaygılarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3.20, 175-187.

Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37): 86-95.

Bacanlı, F., Eşici, H. ve Özünlü, M.B. (2013) Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (40), 198-211

Balcı, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma (yöntem, teknik ve ilkeler)*. Ankara: Pegem Akademi.

Balta Aydın, E. (2007). *Örgütlerde kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer geliştirmesi ve bir kariyer geliştirme programı olarak koçluk uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli

Bayındır, A. (1999). *Bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri ile anne babalarının tutumlarını algılamaları arasındaki ilişki*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bedoria, C. J. S., & Marañon, N. S. (2020). Self-Compassion in Relation to Career and Talent Development Self-Efficacy of High School Students when Mediated by Hope. *Philippine Social Science Journal*, 2(2), 53-69. <https://doi.org/10.52006/main.v2i2.35>

Bernal, E. (2014). *A case study on the impact of globalization and multinational corporations on the development of 21st century skills and educational leadership*. (Doktora Tezi, University of Southern California), ProQuest Dissertations Publishing, (UMI No. 3644568).

Bozkurt, Ş. B. & Çakır, H. (2016). Ortaokul öğrencilerinin 21. yüzyıl öğrenme beceri düzeylerinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39 (39), 69-82. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pauefd/issue/33882/375170>

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara; Pegem Akademi.

Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.

Cereci, S., Özdemir, H.(2015).Medyanın toplumsal gelişimi: medya toplumlari.*The Journal of Academic Social Science Studies*

Ceylan, M. (2019) *21.yüzyıl becerileri bağlamında okul yöneticilerinin değişen rollerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne

Ceylan, R. Akçay Malçok, B. ve Ed.Öğretir Özçelik, A.D. ve Ed.Tuğluk, M.N.(2020) *Eğitimde ve endüstride 21.yüzyıl becerileri*(4. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı*. 15. Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Çelikkaleli, Ö.(2010) *Ergenlerin yetkinlik inançları ile depresyon, benlik saygısı, iç-dış kontrol odağı, sürekli öfke ve öfke ifade biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Çellek, T. (2002). Yaratıcılık ve eğitim sistemimizdeki rolü. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*. Cilt 2, Sayı 1, Sayfa: 02-04.

Çellek, T. (2003). Sanat ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık. *PiVOLKA*, 2(8), 3-10.

Çellek, T. (2012).Geleceğin Şekillenmesi için Eğitimde Yaratıcılık, *Eğitim Dergisi*.

Çevik, M. & Şentürk C. (2019). Multidimensional 21th century skills scale: Validity and reliability study. *Cypriot Journal of Educational Science*, 14(1), 11-28.

Çolak,M.(2018) *Ortaokul fen bilimleri dersinin 21.yüzyıl becerilerini kazandırmadaki etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri (kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Çöp, S. (2020). Kariyer stresinin kariyer kararlılığı üzerindeki etkisinde sosyal ağ desteğinin aracılık rolü: gastronomi öğrencileri üzerine bir araştırma, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(10): 835-856.

Dağ, İ. (1999). Psikolojinin ışığında kaygı. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 2.6, 179-187.

Davaslıgil Ü. (1994) Yüksek gizil güce sahip lise öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerine deneysel bir araştırma. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:6, Sayfa:53-68

Dibenedetto, C. A. (2015). *Teachers' perceptions of their proficiency and responsibility to teach the knowledge, skills, and dispositions required of high school students to be career ready in the 21st century*. (Doktora Tezi,Florida Üniversitesi) ProQuest Dissertations Publishing (UMİ No: 3729140).

Dinler, Simsar ve Yalçın. (2021). 3-6 Yaş çocukların 21. yüzyıl becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 281-303. doi: 10.30900/kafkasegt.941467

Drysielski, R. (2015). *CTE alignment with 21st century skills*. (Doktora Tezi, John's University (New York)), School of Education and Human Services, ProQuest Dissertations Publishing, (UMI No. 10139829).

Ekici, G., Abide, Ö.F., Canpolat Y., ve Öztürk, A., (2017) 21.yüzyıl becerilerine ait veri kaynaklarının analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. Cilt:6 Özel Sayı:1 Makale No: 12 ISSN: 2146-9199

Engin, A. O. ve Korucuk, M. (2021). Öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1081- 1119

Ensari, M. Ş. ve Alay, H. K.(2017). Meslek seçimini etkileyen faktörlerin demografik değişkenler ile ilişkisinin araştırılması: istanbul ilinde bir uygulama. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*,5(10) , 409-422. DOI:10.20304

Erkuş, A.(2009). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Eryılmaz, A. ve Mutlu, T. (2017). Yaşam boyu gelişim perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9. 2, 227-249.

Genç H. ve Alkan Ersoy, Ö. (2016). Altı yaş çocuklarının gelecekte ne olmak istedikleri üzerine nitel bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2221-2234. Cilt:24 No:5

Gençtan, E. (1994). *İnsan olmak*. 14. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gençtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar*. 13. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gökçedağ S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eğitim Dokuz Eylül Üniversitesi Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Göktepe-Yıldız, S. (2020). Lise öğrencilerinin 21.yüzyıl becerilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *ulakbilge*,51, s.884–897. doi: 10.7816/ulakbilge-08-51-02

Göncü Akbaş, M.(2019). *Lise öğrencilerinin kariyer kaygısı üzerine bir araştırma: Antalya ili örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Günüç, S., Odabaşı H.F., ve Kuzu, A.(2013) 21. yüzyıl öğrenci özelliklerinin öğretmen adayları tarafından tanımlanması: bir twitter uygulaması. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*9(4): 436-455.

Gürkaynak, İ., Üstel, F., Gülgöz, S. (2003) *Eleştirel düşünme*. Eğitim Reformu Girişimi.

Happ, D. W. (2013). *Results of a survey of 21st century skills of communication, collaboration, critical thinking, and creativity*. (Doktora Tezi, American International College) ProQuest Dissertations Publishing, (UMI No. 3575592). May 2017 tarihinde alındı

Harlow, A. J. ve Bowman, S. L. (2016). Examining the career decision self-efficacy and career maturity of community college and first-generation students. *Journal of Career Development*, 43(6), 512-525. doi: 10.1177/0894845316633780

Hashish, E. A. A. (2019). The effect of career awareness on perceived career and talent development self-efficacy and career barriers among nursing students. *Journal of Research in Nursing*, 24(3-4), 233-247. <https://doi.org/10.1177/1744987118807259>

Hisarcıklıoğlu, M. R. (2019). *Panel Konuşması*. Geleceğin Meslekleri Mesleklerin Geleceği Kongresi, 05/11/2019 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

Kabadayı, F. ve Şahin, M. (2019). Kariyer araştırma öz-yeterliliğinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (PAU Journal of Education)* 46: 215-229 [2019] doi: 10.9779/pauefd.453987

Kahraman, S. N. (2021) *21. yy becerileri bağlamında kız çocuklarının girişimcilik ve inovasyon becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bursa Teknik Üniversitesi Uluslararası Ekonomi Politikası Anabilim Dalı, Bursa.

Kalyoncu, A. T. (2012). *Yirmibirinci yüzyılda öğrencilerin sahip olması gereken bazı temel becerilere ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karakoyun, F. (2014). *Çevrimiçi ortamda oluşturulan dijital öyküleme etkinliklerine ilişkin öğretmen adayları ve ilköğretim öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Karadoğan, H. (2020). Sanatın geleceği ve geleceğin sanatı. *Akademik Sanat* . Volume/Cilt 5 Number/Sayı 11, 2020, s.85-100 DOI: 10.34189/asd.5.11.006

Karakuş, A., Karadağ, N., Birgili, F., Işıkyay, Ç., Çadır G. ve Çeker D. (2005). Lise son sınıf kız öğrencilerinin hemşirelik mesleğine bakış açıları ile mesleği tercih etme durumları. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, 5(1) :17-20

Kasacı, K. (2018) <https://www.kamilkasaci.com/kariyer-sozlugu-is-meslek-kariyer-kavramlari>, Erişim Tarihi: 27/05/2022

Kaya, G. (2008). *Öğretmenlerin kariyer gelişimini etkileyen demografik faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Kayadibi ve Kırdök'ün (2020) Lise öğrencilerinin kariyer kaygıları ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, CİLT 7 , SAYI 5, 372-388

Kırcı, Z.(2007). *Motivasyon unsuru olarak kariyer geliştirme ve bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Koşak, N.Z. (1996). *Türkiye'de aile yapısı-egitim sistemi içerisinde çocuklarda yaratıcı düşünce oluşturma bağlamında televizyonun rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Korkmaz, Ö. ve Yeşil, R. (2009). Öğretim kademelerine göre öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 19-28.

Kotaman, H.(2008). Özyeterlilik inancı ve öğrenme performansının geliştirilmesine ilişkin yazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (1) , 111-133 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/16687/173408>

Kurter, M.F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişimine yönelik nitel bir inceleme*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kurtuldu M.K.ve Ayaydın A. (2020) Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* sayı:28

Kutlu, Ö. (2001). Ergenlerin üniversite sınavına ilişkin kaygıları. *Eğitim ve Bilim*. 26. 121, 12-23.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*(3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Köknel, Ö. (2014). *Kaygıdan korkuya* (1. Basım). İstanbul: Remzi Kitapevi

Lafçi, K. T. (2018).Gençlerin meslek seçiminde de karşılaştıkları güçlükler üzerine bir değerlendirme.*USE Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, (1), 97-120. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/use/issue/55416/>

Lai, E., & Viering, M.M. (2012). *Assessing 21 st Century Skills : Integrating Research Findings National Council on Measurement in Education*. National Council on Measurement in Education Vancouver, B.C. Page:65

Maneen, C. A. (2016). *A case study of arts integration practices in developing the 21st century skills of critical thinking, creativity, communication, and collaboration*. (Doktora Tezi,Gardner-Webb University) ProQuest Dissertations Publishing (UMI No. 1011901).

Merriam, S.B.(2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Mert, Z. (2017). *Kamu personeli seçme sınavına hazırlanan öğretmenlerin gelecek kaygıları, intihar düşüncelerinin saptanması ve sosyo demografik değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MEB, https://www.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2022_07/25103752_2022_ilk_yer_lestirme_taban_tavan_yerlesme_bilgileri.pdf

Misset, T. C. (2012). *The development of critical and creative thinking skills for 21st century learning*. (Doktora Tezi, University of Virginia) ProQuest Dissertations Publishing (UMI No: 3525032).

Nalbantoğlu Yılmaz, F. Çetin Gündüz, H., (2016). lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3): 1008-1022

Nalbantoğlu Yılmaz, F. ve Çetin Gündüz, H. (2018b). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1585-1602.

Nalbantoğlu Yılmaz, F. & Çetin Gündüz, H. (2018c). Career indecision and career anxiety in high school students: an investigation through structural equation modelling. *Eurasian Journal of Educational Research* 78 , 23-42

Nalipay, M.J., & Alfonso, M.K. (2018). Career and talent development self-efficacy of filipino students: the role of self-compassion and hope. *Philippine journal of psychology*, 51.

Oğuz, Ö. (2008). *Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Oktay, F.(2019).*Açılış Konuşması*. Geleceğin Meslekleri Mesleklerin Geleceği Kongresi,05/11/2019 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

Okutan, E., Akbaş, M. G. (2019). 15-24 yaş arası öğrencilerin kariyer kaygılarını incelemeye yönelik literatür araştırması. *Siyaset, Ekonomi Ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. Cilt:7, Sayı:1

Orhan Göksun, D.(2016). *Öğretmen adaylarının 21. yy. öğrenen becerileri ve 21. yy. öğreten becerileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Orhon, G. (2011). *Yaratıcılık(nörofizyolojik, felsefi ve eğitsel temeller)*(1. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Öğretir Özçelik, A.D., Tuğluk, M.N.(2020) *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri*. Ankara: Pegem Akademi.

Polat, C. (2005). *Bilgi okuryazarlığı ve üniversiteler*. prof. dr. Nilüfer Tuncer'e armağan. Türk kütüphaneciler derneği, pp.261-277. http://eprints.rclis.org/8145/1/Nil%C3%BCfer_Tuncer%27e_Armagan.pdf.

Pisarik, C.T., Rowell, P.C. & Thompson, L.K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *National Career Development Association*. 65, 339-362.

Robinson, K.(2003) .*Yaratıcılık- aklın sınırlarını aşmak*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Robinson K.(2012). *Yaratıcı öğrenciler*. İstanbul: Sola Unitas Yayınları.

Salderay, B. (2008). *Türkiye'deki zihin engelliler iş okullarında görsel sanatlar dersinin öğrencilerin beceri, davranış ve meslek edinimindeki katkısına yönelik öğretmen görüşleri*.Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Salderay, B. (2019). Güzel sanatlar fakültelerinde okuyan veya mezun kişilerin görüşlerine göre alana yönelik kaygı düzeyleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi* , (24) , 321-337 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanativtasarim/issue/51009/665653>

Saraç, M.A.Y.(2019) *Açılış Konuşması*. Geleceğin Meslekleri Mesleklerin Geleceği Kongesi,05/11/2019 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.

Sankır,H.(2018).Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sanatçı kimliğinin inşası ve sanatsal kariyer planlaması sürecinde geliştirdikleri yaklaşımlar ve stratejiler. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar*. (1.Baskı).

Saya, P., Kazak, M. ve Doğan, T. (2009). Mesleki olgunluk düzeyinin cinsiyet, yaş ve aileden algılanan sosyal destek düzeyine göre 113 incelenmesi. *1. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitapçığı*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniveritesi, Çanakkale.

Sekmenli,T.,(2000).*Lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri ile sürekli kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*.İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Malatya

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce*(2. baskı). İstanbul: Evrim Yayınları.

Sümer,N., Gündoğdu Aktürk E., ve Helvacı, E.(2010) Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazılar*, 13 (25), 42-59

Sweet, D. (2014). *Strategies california superintendents use to implement 21st century skills programs*. (Doktora Tezi,University of Southern California) ProQuest Dissertations Publishing, (UMI No.3628322).

Şahin, M. C. (2010). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin yeni binyılın öğrencileri (OECDNew millenium learners) ölçütlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Şeker,G.(2021).Kariyer kararsızlığının yordayıcısı olarak iyi oluş ve kariyer kaygısı.*Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,51,262-275 .doi:10.9779/pauefd.706983

Şeker, G.(2013).*Lise öğrencilerinde meslek kararı verme yetkinliği ve kariyer denetim odağının incelenmesi*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şekerli(2016).*Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ile kariyer gelişimleri ve benlik saygıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Taş,M.A., Tortumlu ,M.(2021). Sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık rolü.*Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*.Cilt-Sayı: 14(1) ss: 1-17

Temeloğlu, G. (2019).*Kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak kariyere ilişkin ebeveyn desteği ve meslek kararı verme öz yetkinliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

TDK, Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük.Erişim 31 Ocak 2022. <http://sozluk.gov.tr>

TEDMEM,<https://tedmem.org/wp-content/uploads/2022/09/YKS-2022-Yerlestirme-Sonuclari.pdf>

Torrance, E. P. (1995). *Why fly? a philosophy of creativity*. New Jersey, Norwood: Ablex

Turan,M.E.(2013).*Ergenlerde kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliğinin, üstbilişsel farkındalık, yaşam doyumu ve algılanan arkadaş sosyal desteği ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Turan,M.E.(2017). *Kariyer uyumluluğu geliştirme psiko-eğitim programının kariyer kararsızlığı ile başa çıkma üzerindeki etkisi*.Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Turan, M. E.,Çelik, E. ve İskender, M. (2015). Career and talent development self-efficacy scale: adaptation and validation in the turkish population. *International Journal of Psychology and Educational Studies*. 2. 1-8. 10.17220/ijpes.2015.01.001.

Turan, E., Çelik, E. ve Turan, M. E. (2014). Perceived social support as predictors of adolescents' career exploration. *Australian Journal of Career Development*, 23(3), 119-124. doi: 10.1177/1038416214535109

Turan, E., ve Turan, M. E. (2020). Ergenlerde kariyer ve yetenek gelişimi öz-yeterliğinin, üst bilişsel farkındalık, yaşam doyumu ve algılanan arkadaş sosyal desteği ile ilişkisi. *EKEV AKADEMİ DERGİSİ* • Yıl: 24 Sayı: 84

Turan, M.E.(2013).*Ergenlerde kariyer ve yetenek gelişimi öz-yeterliğinin, üstbilişsel farkındalık, yaşam doyumu ve algılanan arkadaş sosyal desteği ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Tuzcuoğlu, S.(1994). Meslek seçimi ve önemi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı:6, 265-280

Ulusoy,M.D.(2000) Sanatsal meslek tercihinde aile atmosferinin etkisi:hacettepe üniversitesi ankara devlet konservatuarı bale öğrencileri örneği.*Spor Bilimleri Dergisi HacettepeJ.ofSportSciences*2000,11(1-2-3-4),29-46

Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older French adolescents: the specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, doi: 10.1016/j.jvb.2015.06.005, 182-191.

Vidinlioğlu, S.Ö.(2010). *Ortaöğretim öğrencilerinin benlik algısı ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki*.Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Sakarya

Weber, M. L. (2015). *The role of globalization, science, technology, engineering, and mathematics project-based learning, and the national science and technology fair mandate in creating 21st-century-ready students in schools in Costa Rica*. (Doktora Tezi, University of Southern California), ProQuest Dissertations Publishing, (UMI No.3704262).

Yalman Polatlar, D. (2020). İletişim ve işbirliği. Öğretim Özçelik, A.D.(Ed), Tuğluk, M.N. (Ed), Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri (4. baskı s.29-47). Ankara: Pegem Akademi.

Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,51(1), 183-201. DOI: 10.30964/auebfd.405860

Yanikkerem, E., Altınparmak, S. ve Karadeniz, G. (2004). Gençlerin meslek seçimini etkileyen faktörler ve benlik saygıları. *Nursing Forum Dergisi*. 7(2) :61- 62.

Yayla, A. ve Bacanlı, F. (2011). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *İlköğretim Online* , 10(3),1148-1159.Retrievedfrom <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8591/106801>

Yıldız, Ç., Kahyaoğlu, M. ve Kaya, M. F. (2012). Siirt ilindeki ortaöğretim öğrencilerinin sayısal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve öğrenim gördüğü lise türüne göre farklılaşmasının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 81-95.

Yuen, M., Gysbers, N. C., Chan, R.M.C., Lau, P.S.Y. ve Shea, P.M.K. (2010). Talentdevelopment, work habits, and career exploration of Chinese middle school adolescents: development of the Career and Talent Development Self-Efficacy Scale. *High Ability Studies*, 21(1), 47 — 62.

Yuen M, Datu JAD.(2021). Meaning in life, connectedness, academic self-efficacy, and personal self-efficacy: A winning combination. *School Psychology International*;42(1):79-99. doi:10.1177/0143034320973370

Yücel, E.Ş.(2019).*lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin otomatik düşünceler ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: Erkek ( ) ; Kadın ( )

Sınıf : 9. Sınıf ( ) 10. Sınıf ( ) 11.Sınıf( ) 12. Sınıf( )

Okul Türü: Fen Lisesi( ) Anadolu Lisesi( ) Anadolu Meslek Lisesi ( ) GSL( )

1) Okul öncesi(Ana okulu/Anasınıfı) eğitimi aldınız mı?

a)Evet b)Hayır

2) Sosyo-Ekonomik Düzeyiniz nedir?

a)Düşük b) Orta c)Yüksek

3) Annenizin size karşı tutumlarını aşağıdaki seçeneklere göre değerlendirin.

4)Demokratik b)Mükemmeliyetçi c)İlgisiz d)Koruyucu/İstekçi e)Otoriter/Baskıcı

4) Babanızın size karşı tutumlarını aşağıdaki seçeneklere göre değerlendirin.

a)Demokratik b)Mükemmeliyetçi c)İlgisiz d)Koruyucu/İstekçi e)Otoriter/Baskıcı

EK-2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1.“Günümüz koşullarında sanatla ilgisi olan mesleklere verilen değer ve duyulan ilgi hakkında ne/neler düşünüyorsunuz?”

2.“Sanatla ilgisi olan üniversitedeki bölümlerden mezun olanların iş bulma durumları/koşulları ve maddi getirileri ile ilgili neler düşünüyorsunuz?”

3.“Çevrenizdekilerin(Aile, Akraba, Öğretmen) sanatla ilgili mesleklere sizi yönlendirme/yönlendirmeme durumları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?”

EK-3 Kariyer Ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği Uygulama Formu

Lütfen aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuyun. Aşağıdaki sorularda yer alan becerileri veya davranışları sergileme konusunda kendinize ne kadar güvendiğinizi belirtin. Güven derecenizi belirtmek için aşağıdaki soruların yanında yer alan uygun sayıyı daire içine alın.

	1	2	3	4	5	6
	1=oldukça güvensizim 2=güvensizim 3=biraz güven eksikliğim var4= yeterince güveniyorum5= güveniyorum6=oldukça güveniyorum					
1	Akademik konulardaki yeteneklerimi keşfedebilirim.					
2	Bağımsız çalışabilirim.					
8	Verilen görevleri düzenli yapabilirim.					
9	Farklı meslekler için gereken özellikleri anlayabilirim.					
10	Eğlence faaliyetlerini, ilgi alanlarıma göre seçebilirim.					
11	Verilen işleri zamanında bitirebilirim.					
14	Başkalarına yardım için sorumluluk alabilirim.					
15	Okul yaşamım, gelecekteki eğitimim ile kariyerim arasındaki ilişkiyi anlayabilirim.					
17	Eğitim, oyun ve dinlenme zamanlarımı kendim belirleyebilirim.					
18	Sevdiğim ve yapabileceğime inandığım mesleği, çevremle tanıtabilirim.					

EK-4 Kariyer Kaygısı Ölçeği

Bu ölçek, kariyer kaygısının belirlenmesi amacı ile hazırlanmıştır. Vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış cevap söz konusu değildir, önemli olan sizin görüşlerinizdir. Ölçekte kariyer kaygı durumuna ilişkin ifadeler yer verilmektedir. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, buna ne derece katıldığınızı ya da katılmadığınızı liste üzerinde ayrılan yere işaretleyiniz. Her bir ifadeye ilişkin görüşünüzü belirtiniz. İşaretsiz ifade bırakmayınız.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

KARİYER KAYGISI		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Ailemin mesleki planlarımı anlamayacağı konusunda endişe duyuyorum.				
2	Ailemin meslek seçimiyle ilgili kararlarımı onaylamayacağı düşüncesi beni huzursuz ediyor.				
7	Mesleki geleceğimi düşündüğümde huzursuzlanıyorum.				
8	Mesleki ideallerime ulaşma sürecinde önüme çıkabilecek engelleri düşününce içim sıkılıyor.				
9	Seçeceğim meslekte hayal kırıklığına uğrama düşüncesi beni rahatsız ediyor.				
13	Seçeceğim mesleğin bana uygun olup olmayacağı düşüncesi beni tedirgin ediyor.				
14	Gelecekte istediğim mesleği yapamayacağımdan kaygılanıyorum.				

EK-5 Çok Boyutlu 21. Yüzyıl Becerileri Ölçeği

Boyutlar			Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Fikrim Yok	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Bilgi ve Teknoloji	1	Öğrenmeye karşı meraklıyım.					
	21*	Karşılaştığım sorunlarla mücadele etmek yerine sorunu görmezden gelirim.					
Girişimcilik ve Liderlik	22	Çalışmalarımı genellikle istekli, coşkulu ve enerjik bir şekilde sürdürürüm.					
Sosyal Sorumluluk ve Liderlik	31	Geliştirdiğim ürünleri çevremdekilere rahatlıkla sunarım.					
	32	Farklı kültürlerden insanlarla iletişim kurmaya çalışırım.					
	35*	Grup çalışmalarının zaman kaybı olduğunu düşünürüm.					
Kariyer Bilinci	36	Bana verilen görevi başarıyla yerine getirmek için gayret gösteririm.					
	41	Kişisel gelişimime ve gelecekteki kariyerime katkı sağlayacak fırsatları değerlendiririm. (staj, kurs, kongre, seminer, eğitim vb.)					

* Ters maddeler

Ek 6. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.10.2021-E.114439

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı : E-93803232-622.02-114439
Konu : Etik Kurul Kararı

07.10.2021

DAĞITIM YERLERİNE

10.242.93.170

İlgide kayıtlı başvurunuz 6/10/2021 tarih ve 18-7 toplantı/karar nolu etik kurul toplantısında görüşülmüş olup, alınan karar ekte sunulmuştur.

07.10.2021

Gereği için bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Ertuğrul İŞLER
Kurul Başkanı

Ek: Karar (1 sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Eğitim Bilimleri Enstitüsüne

Bilgi:
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Bekir İNCE

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSPN6CF0PF Pin Kodu :46662
Adres:Pamukkale Üniversitesi Kınıklı Merkez Kampüsü
Telefon:0 (258) 0 Faks:0 (258) 0
e-Posta:info@pamukkale.edu.tr Elektronik Ağ:http://www.pau.edu.tr/
Kep Adresi: paurektorluk@hs01.kep.tr

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/pau-ebys>

Bilgi için: Aysen TOSUN
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

Tel No: 2582961803

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.10.2021-E.114439

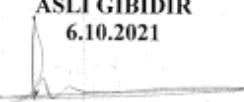
T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
SAYI: 68282350/22021/G018

Toplantı Tarihi : 6.10.2021
Toplantı Sayısı : 18
Toplantı Saati : 15:00

10.242.93.170
234
8.10.2021

KARAR 7- Üniversitemiz Eğitim Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim - İş Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı 202161016 numaralı öğrencisi Rabiye CAN GÖL'ün "*Güzel Sanatlar Liseleri ile Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21.yy Becerileri - Kariyer Özyeterliği ve Kaygı Düzeylerin Karşılaştırılması ve Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*" konulu tez çalışmasına yönelik başvuru formunun usul ve etik açıdan verdiği beyan ve ekler tetkik edilmiş olup; proje sahibinin, başvurusunda yer alan bilgi, belge ve taahhütnamelere uygun bilimsel davranışlar sergileyeceği kanaati oluşmuştur. İş bu karar oy birliği ile alınmıştır.

ASLI GİBİDİR
6.10.2021

Prof. Dr. Ertuğrul İŞLER
Başkan

Ek 7. Anket Uygulama İzin Yazıları

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.11.2021-132869

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : E-49614598-605.01-37446747
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

23.11.2021

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi: a) Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü'nün 21/10/2021 tarihli ve E-93282220-302.08.01-118652 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığı'nın 21/01/2020 tarihli ve 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.

İlgi (a) yazı ile Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Rabiye CAN GÖL'ün "Güzel Sanatlar Liseleri ile Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21.yy Becerileri-Kariyer Özyeterliği ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Görüşleri" konulu çalışmasına veri sağlamak amacıyla anket çalışması ve görüşme yapma izin talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri Bakanlığımız tarafından incelenmiştir.

Bakanlığımıza bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın covid-19 tedbirlerine uyulması ve denetimi il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan, veri toplama araçlarının uygulanmasına ilgi (b) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Mehmet Fatih LEBLEBİCİ
Bakan a.
Başkan

Ek: Onaylı Veri Toplama Araçları (7 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Denizli ve Muğla Valiliğine (İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğüne

Adres :

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 ( ) _____
E-Posta: sule.badik@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Şule BADİK
Unvan : Millî Eğitim Uzman Yardımcısı
İnternet Adresi: _____
Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden cfa8-0b59-38a2-948c-b543 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 8. Ölçek Kullanım İçin İzin Talepleri (Kariyer ve Yetenek Gelişimi Özyeterliği Ölçeği)

Re: ölçek kullanım izin talebi

Translate message to: English | Never translate from: Turkish

Dr.Öğrt.Üyesi Mehmet Emin TURAN
<meturan@agri.edu.tr>
Sat 6/26/2021 1:29 AM
To: You

11 - Career and talent de...
519 KB

Show all 4 attachments (2 MB) Download all Save all to OneDrive

Merhabalar Rabia Hanım;
Ölçek yönergesi ektedir. Ayrıca konu ile ilgili bazı dökümanlar yolluyorum. Yardımcı olabileceğim bir husus olursa lütfen çekinmeyin. Tezinizde başarılar dilerim.

Ölçeğin orjinal makalesi
, M., Gysbers, N. C., Chan, R. M., Lau, P. S., & Shea, P. M. (2010).
Talent development, work habits, and career exploration of Chinese
middle-school adolescents: Development of the Career and Talent
Development Self-Efficacy Scale. *High Ability Studies*, 21(1), 47-
62. <https://doi.org/10.1080/13598139.2010.488089>

Ek 9. Ölçek Kullanım İçin İzin Talepleri (Kariyer Kaygısı Ölçeği)

 Translate message to: English | Never translate from: Turkish

 hicran çetin <hicrancetin@gmail.com>
>
Fri 6/25/2021 12:40 PM
To: You

 kariyer kaygısı ölçeği-bizi...
24 KB

 Show all 2 attachments (589 KB) Download all Save all to OneDrive

Merhaba
Ölçeği kullanabilirsiniz
İyi çalışmalar

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Rabiye
Soyadı	CAN GÖL
Doğum Yeri ve Tarihi	Akşehir/ KONYA
Uyruğu	T.C.
İletişim Adresi ve E-Mail Adresi	Fethiye/Muğla rabiacan@hotmail.com

Eğitim Bilgileri

Ortaöğretim	Antalya Karatay Lisesi
Yükseköğretim(Lisans)	Dokuz Eylül Üniversitesi- Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (2002) Pamukkale Üniversitesi- Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü (Resim İş Eğitimi-2015)

Mesleki Deneyim

Yıl(lar)	Mesleki Deneyim
2006-2007	Bursa-Orhangazi
2007-2010	Ordu- Gölköy
2010-2015	Denizli
2015-2017	Muğla-Seydikemer
2017- devam ediyor	Muğla-Fethiye